

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

مقیاسُ المصاحح

در تعقیبات نماز و آثار آن

علامه محمدباقر مجلسی

تصحیح و تحقیق :

فایم ترکس

سید مصطفی موسوی

مرکز تحقیقات و راه‌های حوزه علمیه اسفهان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقباس المصباح در تعقیبات نماز و آثار آن

نویسنده:

محمدباقر بن محمدتقی علامه مجلسی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۸	مقیاس المصاییح در تعقیبات نماز و آثار آن
۱۸	مشخصات کتاب
۱۹	اشاره
۳۹	مقدمه:
۴۵	زندگینامه علامه مجلسی
۴۵	اشاره
۴۵	تولد:
۴۶	پادشاهان معاصر وی:
۴۶	ایام جوانی:
۴۸	همت بلند و شهرت وی:
۵۰	تألیفات:
۵۱	حالات روحی وی:
۵۲	فوت علامه:
۶۳	فصل اول: در فضیلت تعقیب و شرایط و آداب آن
۶۳	اوقات استجاب دعا
۶۵	طلب حاجت بعد از نماز
۶۷	فصل دوم: در بیان تعقیباتی است که مستحب است که بعد از هر نماز خوانده شود
۶۷	اشاره
۶۷	۱- تسبیحات حضرت زهرا سلام الله علیها
۷۱	۲- تکبیر
۷۲	۳- خواندن «أستغفر الله الذی لا إله إلا هو...»
۷۲	۴- دعای «أعیذ نفسی و ما رزقنی ربی...»
۷۳	۵- دعای «أعوذ بوجهک الکریم...»

- ٧٣ ..... ٦- دعای «اللهم إني أسئلك من كل خير...»
- ٧٤ ..... ٧- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد و أجرني...»
- ٧٦ ..... ٨- خواندن سوره فاتحه، آيه الكرسي و ....
- ٧٨ ..... ٩- خوان «سبحان الله العظيم و بحمده و ...»
- ٧٩ ..... ١٠- تسيبجات أربع
- ٨٠ ..... ١١- خواندن «يا من يفعل ما يشاء و ...»
- ٨١ ..... ١٢- لعن
- ٨١ ..... ١٣- دعای «الله اكبر لا إله الا الله...»
- ٨١ ..... ١٤- تحليل
- ٨٢ ..... ١٥- دعای «اللهم إليك رفعت الأصوات...»
- ٨٣ ..... ١٦- خواندن «اللهم اجعل لي فرجاً و مخرجاً و ...»
- ٨٣ ..... ١٧- دعای «إلى و إله إبراهيم و ...»
- ٨٣ ..... ١٨- دعای «يا أجود من أعطى و ...»
- ٨٤ ..... ١٩- خواندن «اللهم إن مغفر تك أرجى من عملي ...»
- ٨٤ ..... ٢٠- خواندن «اللهم أنت السلام و منك السلام و ...»
- ٨٥ ..... ٢١- دعای «اللهم اجعلني مع محمد و آل محمد ...»
- ٨٥ ..... ٢٢- دای «أستودع الله العظيم الجليل...»
- ٨٥ ..... ٢٣- خواندن «توكلت على الحي الذي لا يموت و...»
- ٨٦ ..... ٢٤- خواندن «سبحان الله كلما سبح الله...»
- ٨٧ ..... ٢٥- دعای «اللهم انفعنا بالعلم و زيننا...»
- ٨٧ ..... ٢٦- دعای «اللهم اغفر لي ما قدمت و ما أخرت...»
- ٨٨ ..... ٢٧- دعای «لا إله إلا الله إن الله و ملائكته...»
- ٨٩ ..... ٢٨- دعای «اللهم إني أدينك بطاعتك و ولايتك و...»
- ٩٠ ..... ٢٩- دعای «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»
- ٩١ ..... ٣٠- دعای «اللهم إني أسئلك بحق محمد و آل محمد...»
- ٩٢ ..... ٣١- خواندن «السلام عليك يا رسول الله و رحمه الله و بركاته...»

- ۳۲- خواندن سوره «قل هو الله أحد» و دعای «اللهم إني أسئلك باسمك...» ----- ۹۳
- ۳۳- دعای «یا شارعاً لملائكته الدين القيم...» ----- ۹۴
- ۳۴- گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا ذالجلال والإكرام...» ----- ۹۵
- ۳۵- خواندن «اللهم اغفر لی مغفره عزمأ...» ----- ۹۶
- ۳۶- دعای «اللهم صل علی محمد المصطفى...» ----- ۹۶
- ۳۷- خواندن «رضیت بالله رباً و بمحمد نبیاً و...» ----- ۹۷
- ۳۸- دعای «رضیت بالله رباً ... و بعلی والحسن و...» ----- ۹۷
- ۳۹- خواندن «اللهم ببرک القديم و رأفتک...» ----- ۹۸
- ۴۰- دعای «یا من یملک حوائج السائلین و...» ----- ۹۸
- ۴۱- دعای «یا من یملک حوائج السائلین و...» ----- ۹۹
- ۴۲- دعای «اللهم إني أسئلك باسمك الذي...» ----- ۹۹
- ۴۳- دعای «اللهم إني أسئلك بحقك العظيم...» ----- ۱۰۰
- ۴۴- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم اللهم بلغ مولانا...» ----- ۱۰۱
- ۴۵- دعای «یا مبدئ الأسرار و یا مبین الکتمان...» ----- ۱۰۲
- ۴۶- خواندن «سبحان ربك رب العزه...» ----- ۱۰۳
- ۴۷- دعای «اللهم إني أعوذ بك من علم لا ينفع و...» ----- ۱۰۳
- ۴۸- خواندن آیه «فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون...» ----- ۱۰۳
- ۴۹- خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد اللهم إن رسولک...» ----- ۱۰۴
- ۵۰- دعای «اللهم لك صليت و إياك دعوت و...» ----- ۱۰۵
- ۵۱- دعای «یا الله المانع قدرته خلقه و...» ----- ۱۰۷
- ۵۲- دعای «اللهم إني وجهت وجهی إلیک و...» ----- ۱۰۷
- فصل سوم: در تعقیب مخصوص فریضه ظهر است ----- ۱۰۹
- اشاره ----- ۱۰۹
- ۱- دعای «أی سامع کل صوت أی جامع کل فوت...» ----- ۱۰۹
- ۲- دعای «لا إله إلا الله العظيم الحليم و...» ----- ۱۱۰
- ۳- دعای «اللهم لك الحمد كله و بيدك الخير كله...» ----- ۱۱۱

- ۴- دعای «سبحان ذی العز الشامخ المنیف...» ----- ۱۱۲
- ۵- دعای «یا أسمع السامعین و یا أبصر الناظرین...» ----- ۱۱۴
- ۶- گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا رب محمد و آل محمد...» ----- ۱۱۷
- ۷- دعای «بالل اعتصمت و بالله أثق و...» ----- ۱۱۷
- ۸- دعای «اللهم إنی أتقرب إلیک بجدوک و کرمک و...» ----- ۱۱۷
- ۹- صلوات ----- ۱۱۸
- ۱۰- دعای «یا من أظهر الجمیل و ستر القبیح...» ----- ۱۱۸
- فصل چهارم: در تعقیبات مخصوص نماز عصر است ----- ۱۲۱
- اشاره ----- ۱۲۱
- ۱- استغفار ----- ۱۲۱
- ۲- خواندن «أستغفر الله الذی لا إله إلا هو...» ----- ۱۲۲
- ۳- خواندن سوره «إنا أنزلناه فی لیله القدر...» ----- ۱۲۲
- ۴- صلوات ----- ۱۲۳
- ۵- دعای «سبحان ذی الطول والنعم...» ----- ۱۲۳
- ۶- دعای «أنت الله لا إله إلا أنت...» ----- ۱۲۴
- ۷- دعای «سبحان الله والحمد لله و لا إله إلا الله...» ----- ۱۲۴
- ۸- دعای «سبحان من یعلم جوارح القلوب...» ----- ۱۲۵
- ۹- خواندن «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد...» ----- ۱۲۹
- ۱۰- دعای «تم نورک فهدیت فلک الحمد و...» ----- ۱۳۱
- ۱۱- دعای «اللهم مد لی أیسر العافیه و...» ----- ۱۳۱
- ۱۲- دعای «اللهم إنی أعوذ بک من نفس لا یقنع...» ----- ۱۳۲
- فصل پنجم: در تعقیب مخصوص فریضه مغرب است ----- ۱۳۳
- اشاره ----- ۱۳۳
- ۱- خواندن «بسم الله الرحمن الرحیم لا حول...» ----- ۱۳۳
- ۲- دعای «الحمد لله الذی یفیع ما یشاء...» ----- ۱۳۴
- ۳- دعای «اللهم إنی أسئلك بحق محمد و آل محمد...» ----- ۱۳۵

- ۴- دعای «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ...» - ۱۳۵
- ۵- دعای «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ...» - ۱۳۵
- ۶- دعای «سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ...» - ۱۳۶
- ۷- دعای «اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي مَا كَانُ صَالِحاً...» - ۱۳۶
- ۸- خواندن «الحمد لله الذي لا يحصى مدحه القائلون...» - ۱۳۷
- ۹- دعای «اللهم صل على محمد البشير النذير...» - ۱۴۰
- ۱۰- دعای «الحمد لله الذي يولج الليل في النهار...» - ۱۴۳
- ۱۱- دعای «أستعيذ بالله من الشيطان الرجيم...» - ۱۴۳
- فصل ششم: در بیان تعقیب مخصوص نماز خفتن است - ۱۴۵
- اشاره - ۱۴۵
- ۱- دعای «اللهم صل على محمد و آل محمد و احرسنى بعينك...» - ۱۴۵
- ۲- دعای «سبحان من تواضع كل شيء لعظمته...» - ۱۴۶
- ۳- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم اللهم صل على محمد و آل محمد صلاه...» - ۱۴۹
- ۴- دعای «اللهم إنه ليس لى علم بموضع رزقى...» - ۱۵۱
- ۵- دعای «اللهم بيدك مقادير الليل والنهار...» - ۱۵۲
- ۶- دعای «أعوذ بعزه الله و أعوذ بقدره الله و...» - ۱۵۲
- ۷- خواندن سوره «إنا أنزلناه فى ليلة القدر...» - ۱۵۳
- ۸- دعای «اللهم رب السماوات السب و ما أظلت...» - ۱۵۳
- ۹- دعای «اللهم بحق محمد و آل محمد صل على محمد...» - ۱۵۴
- ۱۰- خواندن سوره فاتحه، قل هو الله، معوذتين و دعای «سبحان الله...» - ۱۵۴
- ۱۱- دعای «أعيذ نفسى و ذرىتى و أهل بيتى و...» - ۱۵۵
- ۱۲- خواندن آیه الكرسي - ۱۵۵
- فصل هفتم: در بیان تعقیبات مخصوص نماز صبح است - ۱۵۷
- فضیلت بیداری و خواندن دعا و تعقیبات - ۱۵۷
- تعقیبات - ۱۵۹
- ۱- خواندن «أستغفر الله ربى و أتوب إليه...» - ۱۵۹

- ٢- خواندن سوره «قل هو الله أحد...» ١٥٩
- ٣- دعای «اللهم اصلح ديني الذي جعلته لي إليه...» ١٥٩
- ٤- خواندن «ماشاء الله كان لا حول و لا قوه...» ١٦٠
- ٥- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين...» ١٦٠
- ٦- خواندن «سوره إنا انزلناه في ليلة القدر...» ١٦١
- ٧- خواندن «سبحان الله العظيم و بحمده و...» ١٦٢
- ٨- دعای «سبحان الله ملأ الميزان و منتهى العلم و...» ١٦٢
- ٩- خواندن «بسم الله الرحمن الرحيم لا حول و لا قوه...» ١٦٣
- ١٠- خواندن «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...» ١٦٣
- ١١- خواندن «أصبحنا و أصبح الملك لله...» ١٦٣
- ١٢- خواندن «سبحان الله العظيم و بحمده...» ١٦٤
- ١٣- دعای «اللهم متفنى بسمعى و بصرى واجعلهما...» ١٦٤
- ١٤- خواندن «سبحان الله، أستغفر الله» و آیه «استغفروا ربكم...» ١٦٥
- ١٥- صلوات ١٦٥
- ١٦- دعای «توكلت على الحي القيوم الذى لا يموت و...» ١٦٦
- ١٧- دعای «الحمد لله الذى لا ينسى من ذكره و...» ١٦٦
- ١٨- دعای «أنت الله لا إله إلا أنت رب العالمين...» ١٦٧
- ١٩- خواندن «أعيز نفسى و أهلى و مالى و ولدى...» ١٦٨
- ٢٠- دعای «اللهم إني و هذا اليوم المقبل خلقان...» ١٦٩
- ٢١- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد الأوصياء الراضين...» ١٧٠
- ٢٢- خواندن «أستغفر الله ربي و أتوب إليه...» ١٧١
- ٢٣- دعای «لا حول و لا قوه إلا بالله...» ١٧٢
- ٢٤- دعای «اللهم اذف في قلوب العباد محبتى و...» ١٧٢
- ٢٥- دعای «اللهم مقلب القلوب و الأبصار ثبت...» ١٧٤
- ٢٦- خواندن «أحطت على نفسى و أهلى و مالى و ...» ١٧٤
- ٢٧- دعای «اللهم إني أصبحت أستغفرك في...» ١٧٤

- ۲۸- دعای «اللهم فاطر السماوات والأرض عالم الغیب...» ۱۷۶
- ۲۹- دعای «اللهم إني أسئلك بحق محمد و آل محمد و...» ۱۷۶
- ۳۰- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم و صلى الله على...» ۱۷۷
- ۳۱- دعای «اللهم إني أصبحت أشهدك و كفى...» ۱۷۹
- ۳۲- دعای «يا كبير كل كبير يا من لا شريك له و لا وزير...» ۱۸۷
- ۳۳- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم أصبحت بالله ممتنعاً...» ۱۸۹
- ۳۴- دعای «بسم الله و صلى الله على محمد و آله و...» ۱۹۳
- ۳۵- دعای «اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن و...» ۱۹۴
- ۳۶- دعای «يا من أقرب إلى من حبل الوريد...» ۱۹۴
- ۳۷- دعای «اللهم لك الحمد حمداً خالداً مع خلودك و...» ۱۹۵
- ۳۸- دعا «اللهم إني أسئلك يا عالماً بكل خفيه...» ۱۹۶
- فصل هشتم: در بیان فضیلت و کیفیت سجده شکر است ۱۹۹
- فضیلت سجده ۱۹۹
- نامگذاری امام زین العابدین علیه السلام به «سجاد» ۱۹۹
- نامگذاری حضرت ابراهیم علیه السلام به «خلیل الله» ۲۰۱
- نامگذاری حضرت موسی علیه السلام به «کلیم الله» ۲۰۲
- کیفیت سجده ۲۰۳
- دعاهای سجده ۲۰۵
- اشاره ۲۰۵
- ۱- خواندن «شکراً شکراً و...» ۲۰۵
- ۲- خواندن «رب عصیتک بلسانی و لو شئت و...» ۲۰۵
- ۳- خواندن «اللهم إني أشهدك و كفى بك شهيداً و...» ۲۰۷
- ۴- دعای «یا ماجد یا جواد یا حیاً حین لا حی...» ۲۰۹
- ۵- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم اللهم مالك الملك...» ۲۱۱
- ۶- خواندن «اللهم إن كنت قد عصيتك فقد أطعتك...» ۲۱۲
- ۷- دعای «یا من لا یزیده إلحاح الملحین إلا جوداً و...» ۲۱۲

- ٢١٣ ----- ٨- خواندن «الحمد لله شكراً...»
- ٢١٤ ----- ٩- دعای «یا من لا تزيد ملكه حسناتی و...»
- ٢١٤ ----- ١٠- خواندن «اللهم العن الذين بدلا دينك و...»
- ٢١٥ ----- ١١- دعای «لا إله إلا الله حقاً حقاً...»
- ٢١٦ ----- ١٢- دعای «سبجانك اللهم وحنانيك سبحانك اللهم و تعاليت...»
- ٢١٧ ----- ١٣- دعای «أناجيك يا سيدي كما يناجي...»
- ٢١٨ ----- ١٤- دعای «اللهم إني أعوذ بك أن تبتليني...»
- ٢١٨ ----- ١٥- دعای «اللهم إن ظن الناس بي حسن...»
- ٢١٩ ----- ١٦- دعای «اللهم لك الحمد إن أعطتك و لا حجه لي...»
- ٢١٩ ----- ١٧- دعای «اللهم ارحم ذلي بين يديك و...»
- ٢١٩ ----- ١٨- دعای «لا إله إلا الله حقاً حقاً سجدت لك...»
- ٢٢٠ ----- ١٩- دعای «يا كائن قبل كل شيء و...»
- ٢٢٠ ----- ٢٠- دعای «لك الحمد إن أعطتك و لك الحجه...»
- ٢٢١ ----- ٢١- دعای «يا خير من رفعت إليه أيدي السائلين...»
- ٢٢١ ----- ٢٢- دعای «اللهم أنت أنت انقطع الرجاء إلا منك...»
- ٢٢١ ----- ٢٣- خواندن «يا رب الأرباب و يا مالک الملوك و...»
- ٢٢٢ ----- ٢٤- دعای «اللهم أنت ربي حقاً حقاً سجدت...»
- ٢٢٢ ----- ٢٥- خواندن «سجد وجهي البالي لوجهك الباقي الدائم العظيم...»
- ٢٢٣ ----- ٢٦- خواندن «ارحم ذلي بين يديك و تضرعي إليك...»
- ٢٢٣ ----- ٢٧- خواندن «لا إله إلا أنت حقاً حقاً سجدت...»
- ٢٢٤ ----- ٢٨- دعای «أعوذ بك من نار حرها لا يطفى و...»
- ٢٢٤ ----- ٢٩- خواندن «يا رؤف يا رحيم يا ربي يا سيدي...»
- ٢٢٤ ----- ٣٠- دعای «اللهم لك قصدت و إليك اعتمدت و...»
- ٢٢٤ ----- ٣١- خواندن «اللهم إني أسئلك الراحه عند الموت و...»
- ٢٢٦ ----- ٣٢- خواندن «سجد وجهي اللثيم لوجه ربي الكريم...»
- ٢٢٦ ----- ٣٣- خواندن «رب اني ظلمت نفسي فاغفر لي...»

- ۳۴- دعای «اللهم مغفر تک و أوسع من ذنوبی و...» ----- ۲۲۶
- ۳۵- خواندن «یا منزل کل جبار یا معز کلی ذلیل...» ----- ۲۲۶
- ۳۶- خواندن «یا الله یا ربه یا سیداه...» ----- ۲۲۸
- ۳۷- دعای «یا من علا فلاشیء فوقه و...» ----- ۲۲۸
- ۳۸- خواندن «یا أحد من لا أحد له...» ----- ۲۲۹
- ۳۹- خواندن «یا رب ما ذا علیک أن ترضی کل...» ----- ۲۲۹
- ۴۰- خواندن «بسم الله الذی لا إله إلا هو عالم الغیب...» ----- ۲۲۹
- ۴۱- دعای «یا من کبس الأرض علی الماء...» ----- ۲۳۱
- فصل نهم: در بیان دعاها که در صباح و مسا باید خواند ----- ۲۳۲
- اشاره ----- ۲۳۲
- آیات وارده بر محافظت این دو وقت ----- ۲۳۲
- دعاها ----- ۲۳۵
- ۱- خواندن سوره «قل هو الله أحد...»، «إنا أنزلناه...» و... ----- ۲۳۵
- ۲- دعای «لا إله إلا الله وحده لا شریک له...» ----- ۲۳۶
- ۳- تکبیر ----- ۲۳۶
- ۴- خواندن «سبحان الله والحمد لله و...» ----- ۲۳۷
- ۵- خواندن آیه «فسبحان الله حین تمسون و حین تصبحون...» ----- ۲۳۷
- ۶- دعای «أصبحت و ربی محمود أصبحت...» ----- ۲۳۸
- ۷- خواندن «الحمد لله رب العالمین كثيراً...» ----- ۲۳۸
- ۸- خواندن «بسم الله الرحمن الرحیم لا حول و...» ----- ۲۳۹
- ۹- دعای «لا حول و لا قوه إلا بالله توکلت...» ----- ۲۳۹
- ۱۰- خواندن «أعوذ بالله السميع العلیم من...» ----- ۲۴۰
- ۱۱- دعای «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شریک له...» ----- ۲۴۰
- ۱۲- خواندن «اللهم صل علی محمد و آل محمد فی الأولین...» ----- ۲۴۱
- ۱۳- دعای «اللهم إن ظلمی أصبح مستجيراً یعفوک...» ----- ۲۴۱
- ۱۴- دعای «مرحباً بکما من ملکین حفیظین کریمین...» ----- ۲۴۲

- ٢٤٢ ..... ١٥- خواندن «يا من ختم النبوه بحمد صلى الله عليه و آله...»
- ٢٤٣ ..... ١٦- خواندن «أحطت على نفسى و أهلى و مالى و...»
- ٢٤٣ ..... ١٧- دعای «اللهم يا مقلب القلوب و الأبصار...»
- ٢٤٤ ..... ١٨- خواندن «سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم...»
- ٢٤٤ ..... ١٩- دعای «لا إله إلا الله والله اكبر سبحان الله...»
- ٢٤٥ ..... ٢٠- خواندن «سبحان الله و بحمده...»
- ٢٤٥ ..... ٢١- خواندن «الحمد لله الذى عرفنى نفسه و لم يتركنى...»
- ٢٤٦ ..... ٢٢- دعای «أقدم بين يدى نسيانى و عجلتى بسم الله و...»
- ٢٤٦ ..... ٢٣- دعای «اللهم إنى أصبحت فى نعمه منك و...»
- ٢٤٧ ..... ٢٤- خواندن «الحمد لله رب العالمين الحمد لله...»
- ٢٤٧ ..... ٢٥- خواندن «سبحان الله الملك القدوس...»
- ٢٤٧ ..... ٢٦- خواندن «أصبحت بالله مؤمناً على دين محمد و سنته...»
- ٢٤٩ ..... ٢٧- دعای «اللهم إنى أسئلك إيماناً تباشر به قلبى و...»
- ٢٤٩ ..... ٢٨- دعای «الله اكبر الله اكبر كبيراً و سبحان الله...»
- ٢٥٠ ..... ٢٩- خواندن «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»
- ٢٥٠ ..... ٣٠- خواندن «أستغفر الله، أتوب إلى الله...»
- ٢٥١ ..... ٣١- خواندن «بسم الله الذى لا يضر مع اسمه شىء...»
- ٢٥١ ..... ٣٢- خواندن «الحمد لله الذى ذهب بالليل بقدرته و...»
- ٢٥١ ..... ٣٣- خواندن «الحمد لله المحسن المجمل المنعم المفضل...»
- ٢٥٢ ..... ٣٤- خواندن «اللهم أنت ربى لا شريك لك أصبحنا...»
- ٢٥٢ ..... ٣٥- خواندن «اللهم افعل لى سهماً وافرأ فى كل...»
- ٢٥٢ ..... ٣٦- دعای «أمسينا و أمسى الملك لله الواحد القهار و...»
- ٢٥٣ ..... ٣٧- دعای «اللهم إنى أشهدك أنه ما أمسى و...»
- ٢٥٤ ..... ٣٨- دعای «اللهم إنى أشهدك و أشهد ملائكتك المقربين و...»
- ٢٥٤ ..... ٣٩- خواندن «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذى...»
- ٢٥٥ ..... ٤٠- خواندن «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم، بسم الله ماشاء الله...»

- ٢٥٦ - ..... ٤١- دعای «بسم الله و بالله و إلى الله و من الله...» -
- ٢٥٧ - ..... ٤٢- دعای عشرات .....
- ٢٦٢ - ..... ٤٣- دعای «أمسیت اللهم معتصماً بذمامک المنیع...» -
- ٢٦٣ - ..... ٤٤- دعای «للهم إنی أسئلك أن تصلى علی محمد و آل محمد و...» -
- ٢٦٣ - ..... ٤٥- دعای «ربی الله حسبی الله لا إله إلا هو علیه توكلت...» -
- ٢٦٥ - ..... ٤٦- دعای «بسم الله و بالله و من الله و إلى الله...» -
- ٢٦٥ - ..... ٤٧- دعای «للهم إنه لم یمس أحد من خلقک أنت...» -
- ٢٦٦ - ..... ٤٨- دعای «للهم أنت أحق من ذکر و أحق من عبد و...» -
- ٢٦٦ - ..... ٤٩- خواندن «للهم إنی أعوذ بک من ملومات نوازل البلاء و...» -
- ٢٦٧ - ..... ٥٠- دعای «للهم رب النور العظیم و رب الكرسي الرفیع و...» -
- ٢٦٩ - ..... ٥١- دعای «أصبحنا و الملك و الحمد و العظمه و...» -
- ٢٧٠ - ..... ٥٢- دعای «الحمد لله الذی أصبحنا و الملك له و...» -
- ٢٧١ - ..... ٥٣- دعای «للهم إنی و هذا النهار خلقان من خلقک...» -
- ٢٧١ - ..... ٥٤- دعای «للهم إنی أعوذ بک من شر ما خلقت و...» -
- ٢٧٢ - ..... ٥٥- خواندن «الحمد لرب الصباح الحمد لله لفالق الأصباح...» -
- ٢٧٢ - ..... ٥٦- خواندن «للهم إنی أصبحت فی ذمتک و جوارک...» -
- ٢٧٢ - ..... ٥٧- دعای «للهم لک الحمد أحمدک و أستعینک و...» -
- ٢٧٣ - ..... ٥٨- دعای «الحمد لله الذی یفعل ما یشاء و لا یفعل...» -
- ٢٧٣ - ..... ٥٩- دعای «للهم أنت ربی لا إله إلا أنت علیک توكلت...» -
- ٢٧٤ - ..... ٦٠- دعای «فالله خیر حافظاً و هو أرحم الراحمین...» -
- ٢٧٤ - ..... ٦١- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی هدانی...» -
- ٢٨٠ - ..... ٦٢- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم الله اکبر الله اکبر...» -
- ٢٨٤ - ..... ٦٣- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله و بالله سددت...» -
- ٢٨٥ - ..... ٦٤- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله و بالله و من الله» -
- ٢٨٦ - ..... ٦٥- دعای «بسم الله الرحمن الرحیم بسم الله خیر الأسماء...» -
- ٢٨٧ - ..... ٦٦- دعای «للهم إنی أسئلك یا مدرك الهاربین و یا ملجأ الخائفین...» -

- ۶۷- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله التور بسم الله...» ----- ۲۹۱
- ۶۸- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم اللهم يا صريخ المكروبين...» ----- ۲۹۲
- ۶۹- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله و بالله و لا قوه...» ----- ۲۹۶
- ۷۰- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي لا إله إلا هو...» ----- ۲۹۸
- ۷۱- دعای «اللهم إني أسئلك يا مدرك الهاربين و يا...» ----- ۳۰۲
- ۷۲- خواندن «قل لن يصيبنا إلا ما كتب الله لنا هو مولنا» ----- ۳۰۴
- ۷۳- دعای «أصبحت بدمه الله و ذمه أنبيائه و...» ----- ۳۰۵
- فصل دهم: در دعاهايي که در ساعات روز بايد خواند و دعاهاي هر روز که خصوصيت به ساعتی ندارد ----- ۳۰۷
- دعاهاي مربوط به ساعات روز ----- ۳۰۷
- اشاره ----- ۳۰۷
- ساعت اول: از طلوع فجر تا طلوع آفتاب و متعلق به اميرالمؤمنين عليه السلام است ----- ۳۰۷
- ساعت دوم: از طلوع آفتاب تا برطرف شدن زردی آن و متعلق به امام حسن عليه السلام است ----- ۳۰۸
- ساعت سوم: از وقت بر طرف شدن زردی آفتاب تا بلند شدن آن و متعلق به امام حسين عليه السلام است ----- ۳۰۹
- ساعت چهارم: از وقت جاشت تا اول ظهر و متعلق به امام زين العابدين عليه السلام است ----- ۳۱۰
- ساعت پنجم: از ظهر تا به مقدار چهار رکعت نافله و متعلق به امام باقر عليه السلام است ----- ۳۱۱
- ساعت ششم: از آخر وقت سابق تا فارغ شدن از نماز ظهر و متعلق به امام صادق عليه السلام است ----- ۳۱۲
- ساعت هفتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام کاظم عليه السلام است ----- ۳۱۳
- ساعت هشتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام رضا عليه السلام است ----- ۳۱۴
- ساعت نهم: از نماز عصر تا دو ساعت بعد از آن و متعلق به امام جواد عليه السلام است ----- ۳۱۵
- ساعت دهم: از آخر ساعت گذشته تا یک ساعت مانده به زرد شدن آفتاب و متعلق به امام هادی عليه السلام است ----- ۳۱۶
- ساعت یازدهم: از آخر ساعت گذشته تا زرد شدن آفتاب و متعلق به اما عسکری عليه السلام است ----- ۳۱۶
- ساعت دوازدهم: از زردی آفتاب تا فرو رفتن آن و متعلق به حضرت صاحب الأمر عليه السلام است ----- ۳۱۷
- دعاهايي که در هر روز خوانده می شود ----- ۳۱۹
- اشاره ----- ۳۱۹
- «أنت الله لا إله إلا أنت رب العالمين...» ----- ۳۱۹
- «لا إله إلا الله الملك الحق المبين...» ----- ۳۲۱

- ۳۲۱ ..... «سبحان الله كما ينبغي لله و...»
- ۳۲۲ ..... «لا حول ولا قوة إلا بالله...»
- ۳۲۲ ..... «أعددت لكل هول لا إله إلا الله و...»
- ۳۲۳ ..... «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»
- ۳۲۵ ..... «اللهم إني أسئلك بنور وجهك المشرق الحي...»
- ۳۲۵ ..... «حسبى الله ربى لا إله إلا هو...»
- ۳۲۶ ..... «سبحان الدائم القائم سبحان...»
- ۳۲۷ ..... فهرست منابع تحقيق
- ۳۳۱ ..... درباره مركز

سرشناسه : مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ ق.

عنوان و نام پدیدآور : مقباس المصایح در تعقیبات نماز و آثار آن / محمد باقر مجلسی؛ تحقیق و تصحیح قاسم ترکی، مصطفی موسوی بخش.

مشخصات نشر : اصفهان : حوزه علمیه اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه ای، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : [۳۳۸] ص.

فروست : مجموعه منشورات؛ ۲۷.

شابک : ۵۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۴۶-۲-۰۷

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۰۳] - ۳۰۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت : نمایه.

موضوع : نماز -- تعقیبات

موضوع : دعاها

شناسه افزوده : ترکی هرچگانی، قاسم، ۱۳۵۳ -

شناسه افزوده : موسوی بخش، سیدمصطفی، ۱۳۵۹ -

شناسه افزوده : حوزه علمیه اصفهان. مرکز تحقیقات رایانه ای

رده بندی کنگره : BP۱۸۶/۸۵ م۲۷ ۱۳۹۰ ۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی : ۲۲۴۳۱۷۲

حمد و سپاس مخصوص حقیقتی است که انسان را آفرید و در وجودش جذبه اُنس و نیاز با معبود را قرار داد. چرا که مخلوق در ذاتش فقیر و نیازمند به مبدأ و مرکز عالم است و به حکم آیه شریفه: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ (۱)» در ذات بشر نیاز به حرکت به سوی خالق هستی به ودیعه سپرده شده است، زیرا که انسان بالفطره و بالوجدان کمال طلب می باشد؛ و با توجه به این حقیقت ظرف وجود خویش را با اظهار نیاز در مقابل معبود تکمیل می کند و خود را به قرب حق _ جل جلاله _ که هم‌رنگ شدن با صفات پروردگار است نزدیک می کند، چرا که انسان در هر عمل جوارحی و جوانحی بی نیاز از حول و قوه خداوند نیست و در هر لحظه تمام هستی اش ندای «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۲)» سر می دهد، اگرچه که انسان با پرده های غفلت که بر روی گوش جان خویش کشیده است این صدای وجدانی را درک نکند؛ ولی به فرمایش آیه کریمه: «وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّيْنَاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا (۳)» انسان در مواقع خطر و حساس زندگی و آنجایی که اضطراراً و حتی اختیاراً از تعلقات و همی آزاد و حجابهای غفلت از جانش زدوده می شود تکیه گاه حقیقی خویش را می یابد و به این نکته اساسی واقف می گردد که حول

ص : ۲۱

۱-۱_ سوره مبارکه فاطر، آیه ۱۵.

۲-۲_ سوره مبارکه حمد، آیه ۵.

۳-۳_ سوره مبارکه اسراء، آیه ۶۷.

و قوه و تأثیر گذارنده ای در عالم به جز حقیقت عالم _ جل جلاله _ نیست، در نتیجه همه موجودات، فقیر رحمت و الطاف و عنایات و حول و قوه خداوند هستند و بدون قدرت او، و حول و قوه اش نمی توانند حرکتی داشته باشند. یکی از این حرکات در جهت حق، دعا است؛ و دعایی که خود مظهر عجز و فقر و نیاز در برابر پروردگار است تا توجهی از مبدأ هستی به او نشود و تا اذنی از محضر او به بنده نرسد و تا کششی از جانب معشوق نباشد، عاشق و داعی بیچاره نمی تواند او را بخواند و لحظه ای در مقام مناجات با او بنشیند. و این مفهوم همان کلام دلنشینی است که در آیه شریفه فرمود: «أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ (۱)»؛ یعنی در ابتدا او به ما توجه می کند و ما را صدا می زند که ای بنده! خدای خویش را بخوان و صدا بزن و الا انسان عاجز تر از آن است که خود به تنهایی بتواند خدای سبحان را بخواند و با او انس بگیرد. و چه زیبا سرود «ای دعا از تو اجابت هم ز تو».

از جناب حضرت صادق آل محمّد _ صلوات الله عليهم _ منقول است که: «هیچ بنده ای دست به درگاه خدای عزیز جبار نگشاید، جز اینکه خدای شرم کند که آن را تهی بازگرداند تا اینکه از فضل و رحمت خود در آن بنهد، پس هرگاه یکی از شماها دعا کرد دستش را برنگرداند تا آن را به سر و روی خود بکشد» (۲). یعنی طبق فرمایش حضرت، پروردگار، عزیز است؛ یعنی اثرپذیر نیست و نفوذناپذیر است و گریه و اشک و دعا و... در او اثری نمی گذارد و اگر صدای بنده را می شنود و عنایتی می نماید از فضل دریای رحمت اوست و هرچه به بنده اش عطا می کند استحقاق و شایستگی مخلوق نیست، بلکه کرم و جود و عطا و رحمت حق است. و اگر مخلوقی خواست از این شاهراه دعا و اظهار نیاز، خارج شود و ترک سنت دعا نماید، نزد پروردگار هیچ جایگاهی ندارد که فرمود: «قُلْ مَا يَعْجَبُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ (۳)» پس هر که در قلب و عمل و ظاهر و باطن، لحظه به لحظه خود را فقیر حق و محتاج عنایات خداوند جلیل می داند حقیقتاً

ص : ۲۲

۱- ۱_ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۴۷۱.

۳- ۳_ سوره مبارکه فرقان، آیه ۷۷.

در حال دعاست و سلولهای وجودش عاجزانه با همه وجود او را می خوانند. باشد که حضرتش با نظر رحمت، ما را بندگان دعاگو و ثناخوانش قرار دهد و از جامی که بندگان خاصش را سیراب می نماید؛ همه ما را از صفات و مرامش سیراب نماید.

تفصیل آنچه که به نگارش درآمد در صحیفه نورانی پروردگار و کلمات حیات بخش اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام شواهدی دل انگیز و ترم بخش دارد؛ که این مقال را فرصت پرداختن به همه آن نیست.

مقباس المصاییح نیز جرعه ای شیرین از شهد معارف اهل بیت علیهم السلام در اظهار نیاز به محضر محبوب است. این اثر به خامه قلم محدث بزرگ و فرهیخته دوران، مدافع عالیقدر مکتب اهل بیت علیهم السلام علامه مولی محمدباقر مجلسی در آداب دعا و شرایط آن و نیز دعاهای برگزیده شیعه در تعقیبات نماز و سجده شکر و دعاهای مربوط به ساعات روز است و شایسته بود که به صورت مناسب تحقیق شود. که این افتخار نصیب گردید تا آن را به عاشقان معارف مکتب اهل بیت علیهم السلام تقدیم کنیم.

شیوه تصحیح و تحقیق:

مقباس المصاییح از زمان تألیف تاکنون، مورد توجه فراوان عالمان شیعه قرار گرفته و در طی این مدت، نمونه های زیادی از آن استنساخ شده است به طوری که هم اکنون بیش از ۸۰ نسخه از این کتاب شریف در کتابخانه های کشور موجود است و این فراوانی نسخ خطی، بیانگر اهتمام دانشمندان به آن در طول زمان بوده است. از جمله این نسخه ها به موارد زیر می توان اشاره کرد:

۱_ فهرست کتابخانه مکتب امیرالمؤمنین علیه السلام، ج ۲، ص ۶۸۵، نسخه شماره ۴/۹۷۳.

۲_ فهرست کتابخانه ملی ایران، ج ۴، ص ۳۱۴، نسخه شماره ۴/۱۸۵۴ ف.

۳_ فهرست کتابخانه آیت الله مرعشی، ج ۲۴، ص ۳۳۰، نسخه شماره ۹۵۹۹.

۴_ فهرست مشترک پاکستان، نسخه های خطی فارسی، ج ۱۴، ص ۸۷۴.

۵_ نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۱۲-۱۱، ص ۹۳۳، نسخه شماره ۶/۲۴۶.

ص: ۲۳

- ۶_ فهرست کتابخانه گوهرشاد، ج ۳، ص ۱۳۶۳، نسخه شماره ۹۹۷.
- ۷_ فهرست کتابخانه گوهرشاد، ج ۴، ص ۲۱۲۱، نسخه شماره ۱۵۶۸.
- ۸_ فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی، ج ۱۵، ص ۴۹۱، نسخه شماره ۹۹۳۰.
- ۹_ فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۸۱۶، نسخه شماره ۳۷۶۹.
- ۱۰_ فهرست سپهسالار، ج ۵، ص ۶۴۰، نسخه شماره ۵۷۴۷.
- ۱۱_ فهرست مجلس، ج ۳۵، ص ۲۶۹، نسخه شماره ۱۲۳۰۴.
- ۱۲_ فهرست کتابخانه ملک، ج ۴، ص ۷۷۶، نسخه شماره ۷۷۳.
- ۱۳_ فهرست هدایای رهبری به کتابخانه آستان قدس، ص ۳۵۲، نسخه شماره ۱۱۶۲.
- ۱۴_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی آیت الله گلپایگانی، ص ۶۸۸.
- ۱۵_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه سریزدی، دفتر اول، ص ۸۸، نسخه شماره ۱۰۸.
- ۱۶_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه تخصصی مرکز تحقیقات دارالحدیث، ج ۱، ص ۸۹.
- ۱۷_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه ارگانی بهبهانی، ص ۱۱۷، نسخه شماره ۱۵۳.
- ۱۸_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه حضرت عبدالعظیم حسنی، ج ۴۲، ص ۶۱۶، نسخه شماره ۱۷۲۹.
- ۱۹_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه حوزه علمیه امام صادق علیه السلام، ص ۱۲، نسخه شماره ۲۶۰.
- ۲۰_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه ممتاز العلماء، ص ۱۱۴، نسخه شماره ۲/۱۰۲۲.
- ۲۱_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه سید احمد روضاتی، ص ۳۴، ص ۹۹، نسخه شماره ۱۰۲۰.
- ۲۲_ فهرست نسخه های خطی کتابخانه مفتی الشیعه، ص ۸۳، نسخه شماره ۱۰۱۹.

۲۳_ فهرست نسخه های خطی مدرسه نمازی، ص ۱۷۸، نسخه شماره ۳۵۵.

۲۴_ فهرست وزیری، ج ۵، ص ۱۵۷۵.

۲۵_ فهرست وزیری، ج ۳، ص ۱۰۶۴، نسخه شماره ۱۸۲۱.

۲۶_ فهرست وزیری، ج ۵، ص ۱۷۲۰، نسخه شماره ۳۶۱۳.

۲۷_ فهرست کتابخانه آیت الله مرعشی، ج ۲۶، ص ۳۰۳، نسخه شماره ۱۰۳۶۲.

تصحیح و تحقیق حاضر از کتاب مقباس المصاییح براساس سه نسخه خطی معمارباشی تهران و نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام و نسخه خطی مرکز احیاء میراث اسلامی انجام شده است. در میان این نسخه ها نسخه مرکز احیاء میراث اسلامی اغلب متن اصلی و نسخه اساس قرار گرفته و نسخه های معمارباشی و آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام با آن تطبیق داده شده است.

در اینجا تذکر چند نکته ضروری است:

۱_ این اثر در سال ۱۳۸۳ ش براساس نسخه چاپ سنگی مقباس المصاییح و موجود در کتابخانه مرکز تحقیقات رایانه ای به شماره ۸۹۵۴ تایپ و غلط گیری ابتدایی شده بود و تصحیح و تحقیق آن به عهده جناب آقای رحیم قاسمی قرار گرفت اما این تحقیق در همین مرحله باقی ماند و کار به دلائل مختلف متوقف شد. پس از آن به ناچار در سال ۱۳۸۸ ش انجام این تحقیق به عهده این جانبان قرار داده شد.

ابتدا در میان نسخه های موجود بهترین ها انتخاب شد و متن براساس آنها تصحیح و تحقیق گردید. سابقه کار این تصحیح و تحقیق در سال ۱۳۸۳ ش در مرکز موجود است و تحقیق و تصحیحی نیز که ما بر این کار اعمال کرده ایم نگهداری شده است. امیدواریم در این تصحیح توانسته باشیم اثری شایسته ارائه نموده و برگگی برای روز واپسین فراهم آورده باشیم.

۲_ اختلاف نسخه هایی که (ع) و علیه السلام یا (ص) و صلی الله علیه و آله می باشد، صورت علیه السلام یا صلی الله علیه و آله را غلبه داده و اگر در هیچ نسخه ای نیامده باشد و یا در هر سه نسخه بصورت (ع) یا (ص) آمده باشد، بخاطر ادب و احترام به ساحت نورانی ائمه علیهم السلام تبدیل به علیه السلام و در یادکرد نام مقدس رسول خاتم صلی الله علیه و آله گردیده است.

۳_ در پاورقی متن، نسخه معمارباشی با علامت «ع» و نسخه آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام با علامت «آ» آمده است.

۴_ در مواردی که بین نسخه ها اختلاف بوده، یکی از آن ها را در متن آورده و اختلاف آن را در پاورقی تذکر داده ایم.

۵_ اگر در نسخه ای، کلمه ای سر هم بوده مانند «منقولست» و در دیگری جدا، جهت مطابقت با ویرایش روز، نسخه ای که بصورت جدا بوده را، گزینش کرده ایم.

۶_ سه صفحه آخر از نسخه آستانه مقدسه حضرت معصومه علیهاالسلام یافت نشد. بنابراین تطبیقی در این سه صفحه با این نسخه، صورت نگرفته است.

در پایان از دوستانی که ما را در به ثمر رسانیدن این اثر یاری نمودند مخصوصاً استاد عزیز جناب حجه الاسلام والمسلمین محمّدجواد نورمحمدی و محققین بخش احیاء تراث حجج اسلام سید محمود نریمانی و مصطفی صادقی و محمد بیدقی و خواهران حروف نگار سرکار خانم صدری و پوری تقدیر و تشکر می نمائیم.

والسلام

دفتر احیاء تراث

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان

قاسم ترکی هرچگانی _ سید مصطفی موسوی بخش

۱۳ جمادی الاول ۱۴۳۲

مطابق با شهادت حضرت زهراى مرضیه علیهاالسلام

ص : ۲۶

نگاهی به حیات پرخیر و برکت علامه مجلسی رحمه الله

تولد:

رئیس محدثان و افتخار مجتهدان، علامه محمدباقر مجلسی در سال ۱۰۳۷ (یا بقولی ۱۰۳۸) قمری در اصفهان در خانواده علمی و روحانی متولد گردیده و پدرش، مولی محمدتقی، معروف به مجلسی اول، از فقیهان و بزرگان نام ور آن زمان و از شاگردان دانشمندان نامی شیعه همچون شیخ بهاءالدین عاملی (م ۱۰۳۰ ق) و ملا- عبدالله شوشتری (م ۱۰۲۱ ق) و میرداماد (۱۰۴۱ ق) و... بوده و نسبش به حافظ ابونعیم اصفهانی، از حافظان و بزرگان حدیث می رسد. در وجه انتساب این خاندان جلیل به «مجلسی» اقوال گوناگونی وجود دارد که صحیح ترین آنها این است که: «مجلسی»، تخلص شعری مولی مقصود علی، پدر محمدتقی که پدر بزرگ مجلسی اول می باشد، بوده و این خاندان به همین مناسبت به «مجلسی» شهرت یافتند. چنانکه آقا احمد بن محمد بن علی بهبهانی می گوید:

«مولی مقصود علی، عارف صاحب کمال، و مقدّس نیکو مقال است و اشعار بسیار رنگین از کلک بدایع افکارش به ظهور رسیده و در مجلس آرای، ثانی خود نداشته، و تخلص به مجلسی می فرموده است و لهذا این سلسله به مجلسی مشهور شده اند.» (۱)

به هر حال؛ تولد وی هم زمان با مرگ شاه عباس اول بوده، چنانکه محدث قمی در ذیل بیان احوال محمدتقی مجلسی می گوید: «مجلسی در نجف خواب دید و به او

ص : ۲۷

دستور دادند که به اصفهان حرکت کند که قریباً شاه عباس وفات خواهد یافت... مجلسی به اصفهان آمد و در مدرسه صفویه خواب خود را برای برخی از خواص خویش بیان داشت و آن خواب را جهت صفی میرزا (شاه صفی) که در آن ایام در مدرسه صفویه سکونت داشت، نقل کردند و پس از چند مدتی خبر وفات شاه عباس (جمادی الاولی ۱۰۳۸) به اصفهان رسید و صفی میرزا به جای او به مقام سلطنت برگزیده شد.

پادشاهان معاصر وی:

هم چنین زندگانی ایشان، با چهار تن از پادشاهان صفوی معاصر است: چهارده سال اول با شاه صفی یا سام میرزا، نوه شاه عباس که بعد از او به سلطنت می رسد؛ بیست و شش سال دوران رشد و شکوفایی اش با شاه عباس ثانی؛ بیست و هشت سال از سال های پربار زندگی و مرجعیتش با شاه صفی دوم یا شاه سلیمان و چهار سال آخر عمر با سلطنت سلطان حسین صفوی هم زمان بوده است. بزرگترین و مهم ترین نقطه اوج تاریخ طولانی و غنی اصفهان هم بی شک از زمان تولد این بزرگوار یا اندکی قبل از آن آغاز می شود. این دوران از زمان شاه عباس اول که این شهر به پایتختی می رسد، تا سال ۱۱۳۵ هجری، یعنی سقوط صفویان به دست افغانها، به طول می انجامد. دوره ای که نهادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور در اصفهان شکل و بالندگی تازه ای می یابد و علوم، معارف، میراث جاودان و خدمات بی اندازه ایران و ایرانیان به بشر، یک بار دیگر بر دامن دایه ای چون اصفهان نهاده می شود. در این میان، مردان بزرگ علمی و ادبی و دینی یکی پس از دیگری ظهور می کنند که علامه مجلسی یکی از آنهاست. (۱)

ایام جوانی:

علامه محمدباقر مجلسی از همان اوان کودکی با هوشی سرشار و استعداد خدادادی

ص : ۲۸

و پشت کاری مخصوص، به تحصیل علوم متداوله عصر پرداخت. چون در سایه تعلیمات و مراقبات پدر علامه اش که خود نمونه کامل یک فقیه بزرگ و عالم پارسا بود، شروع به کار نمود. در اندک زمانی مراحل مختلفه علمی را یکی پس از دیگری طی کرد. از همان سنین جوانی، آثار بلوغ از سیمای جالبش آشکار بود، و هر کس او را می دید، آینده درخشانی را برایش پیش بینی می کرد. (۱) چنانچه خود فرموده است: «الحمد لله رب العالمین که بنده در چهارسالگی همه این ها را می دانستم؛ یعنی خدا و نماز و بهشت و دوزخ. و نماز شب می کردم در مسجد صفا، و نماز صبح را به جماعت می کردم. و اطفال را نصیحت می کردم به آیت و حدیث، به تعلیم پدرم رحمه الله». (۲)

به طوری که از تألیفات انبوهش مخصوصاً دایره المعارف «بحار الأنوار» و «مرآت العقول» و «شرح اصول کافی» آن علامه روزگار استفاده می شود و از اشاره و تصریحی که خود در خلال بعضی از بیان ها و توضیحات بحار می کند، و از مجموع آنچه استادان و شاگردان و معاصرانش درباره او گفته اند، و آنچه خود در دیباچه جلد اول بحار نوشته است، به خوبی استفاده می شود که آن مرد فزون مایه بعد از تکمیل تحصیلات خود در فنون و علوم فقه، حدیث، رجال، درایه، ادبیات عرب، کلام، حکمت، فلسفه، ریاضی، طب و غیره با واقع بینی مخصوصی به تحقیق در اخبار اهل بیت عصمت و طهارت پرداخت، و با استفاده از شرایط مساعد و قدرت سلطان وقت شاه سلیمان صفوی، به جمع آوری کتابهای مربوطه و مدارک لایحه، از هر مرز و بومی که بود، همت گماشت.

وی از بیست و پنج سالگی شروع به تألیف و تصنیف نمود و در ابتدای ربیع الأول سال ۱۰۶۳ هـ. ق اولین کتاب خود را به نام «میزان المقادیر» یا «رساله الاوزان» به پایان رسانید.

ص : ۲۹

۱-۱_ شناخت نامه علامه مجلسی، ج ۱، ص ۲۲.

۲-۲_ زندگینامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی، ج ۱، ص ۵۵.

و از اینجا روشن می‌گردد که در ابتدا گرایش و توجه وی به مسائل فقهی بوده و خواسته است مسائل مهمی که مبتنی بر شناخت وزن و مقدار هستند _ با توجه به مباحثی که والد علامه اش در کتاب «روضه المتقین» بیان فرموده است _ در این کتاب بیان نماید. و این شروعی بود برای تألیف کتابهای بسیار ارزنده ای که در طول عمر خود به عنوان مهم ترین دستاورد حیاتش جمع آوری و برای ابدیت تاریخ به یادگار گذارد. تنها هفت سال پس از پایان اولین تألیف خود، یعنی در سال ۱۰۷۰ هـ. ق کتاب «فهرست اخبار کتب عشره» را تألیف کرد. (۱)

همت بلند و شهرت وی:

سپس در زمانی که درست وارد چهل سالگی عمر گرانبهایش شده و به کمال عقل رسیده بود، با بنیه ای سالم و نشاطی عجیب و دانشی پرمایه و اطلاعاتی وسیع، دست به یک اقدام دامنه دار و اساسی زده، شالوده بنای عظیمی را که می باید تا ظهور قرین السرور امام زمان ارواحنا فداه باقی و برقرار بماند، پی ریزی کرد و با تکمیل این بنای محکم و تأمین آن منظور ضروری که همانا تألیف کتاب بزرگ «بحار الأنوار» است، نام نامیش در همه جا پیچید و آوازه فضل و علم و همت بلندش در سراسر دنیای اسلام به گوش دوست و دشمن و عالی و دانی رسید؛ به طوری که در حیات خودش آثار قلمی و فکریش در اقصی نقاط دنیای اسلام و بلاد کفر منتشر گشت.

شهرت علامه مجلسی گذشته از مقام علمی و جامعیت و مرجعیتی که در دولت صفویه داشته است، اصولاً مرهون تألیفات بسیار اوست که همه مفید و قابل استفاده عموم و در نهایت سلاست نوشته است. مخصوصاً کتابهای فارسی آن مرد بزرگ همه سودمند و از زمان تألیف و در عصر حیات مؤلف تاکنون مورد استفاده تمام شیعیان فارسی دان بوده و می باشد.

ص : ۳۰

کتابهای حیات القلوب، حلیه المتقین، حقّ الیقین، عین الحیاه، جلاء العیون، توحید مفضل، زادالمعاد آن علامه جلیل القدر از کتبی است که هنوز هم در اغلب خانه های مردم ایران و افغانستان و پاکستان و هندوستان و عراق و غیره موجود و مرد و زن شیعه با رغبت تمام و میل فراوان آنها را می خوانند، و از آثار فکری و راهنماییهای آن رهبر عالی قدر استفاده می نمایند. اغلب آنها به چاپ رسیده و به زبانهای عربی و فارسی و اردو ترجمه شده. (۱)

علامه مجلسی و پدرش مجلسی اول نخستین دانشمندانی هستند که احادیث شیعه را به فارسی قابل استفاده و سلیس و ساده ترجمه کردند. چه پیش از آنها هرچند کتبی از طرف علمای دینی به فارسی ترجمه می شد، ولی قلم آنها، روانی قلم این دو بزرگوار را نداشت و اغلب هم موضوعات غیر اخبار و روایات بود، مانند «النقض» عبدالجلیل قزوینی، «تفسیر ابوالفتح رازی»، «گوهر مراد» و «سرمایه ایمان» ملا عبدالرزاق لاهیجی و «جامع عباسی» شیخ بهایی.

محدث نوری در «فیض القدسی» می نویسد: یکی از اساتید بزرگ ما به یک واسطه از علامه بحرالعلوم نقل می کرد که وی آرزو داشت تمام تصنیفات او را در نامه عمل مجلسی بنویسند، و در عوض یکی از کتب فارسی مجلسی که ترجمه متون اخبار و مانند قرآن مجید، در تمام اقطار شایع است، در نامه عمل او نوشته شود. سپس محدث عالیقدر مزبور می گوید: چرا علامه بحرالعلوم این آرزو را نداشته باشد، با اینکه روزی و ساعتی از اوقات شبانه روزی مخصوصاً در ایام متبرکه و اماکن مشرفه نمی گذرد، مگر اینکه هزاران نفر از عباد و صلحا و زهاد چنگ به ریسمان تألیف وی زده و متوسل به تصنیفات او می گردند. یکی از روی کتاب او دعا می خوانند، و دیگری با نوشته های وی مناجات می کند، سومی زیارت می نماید، و چهارمی ناله و گریه سر می دهد...

هم چنین آقا احمد کرمانشاهی در ضمن شرح حال دایی خود علامه مجلسی می نویسد:

ص : ۳۱

«مصنفات آن عالی درجات به حدی مقبول طباع شده و به درجه اشتهار رسیده که از بلاد کفر و اسلام جایی نخواهد بود که از آنها خالی باشد. از جمعی ثقات شنیدم که در ازمینه سابقات یکی کشتی، طوفانی شد و مردمان کشتی بعد از رنج و محنت بسیار در جزیره ای فرود آمدند که اصلاً از اسلام اثری نبود، و در خانه شخصی مهمان شدند. هنگام صحبت معلوم شد که آن شخص مسلمان است. به او گفتند با وجود آنکه این قریه دارالکفر است و از اسلام در آن نشانی نیست و تو نیز به شهر مسلمانان نرفته ای، باعث بر اسلام تو چیست؟ آن شخص به درون خانه رفته کتاب حق الیقین مرحوم مجلسی را آورد و گفت: من و قبیله من به شرافت و ارشاد این کتاب به درجه اسلام رسیده ایم.»

تألیفات:

گرچه تألیفات علامه مجلسی نوعاً در اخبار ائمه طاهرين است، ولی از موضوعاتی که وی به مناسبت اخبار وارده در تألیفات و تصنیفات خود مورد بحث قرار داده، پیداست که شخصاً در تمام علوم وارد بوده و از هر علمی بهره ای وافر داشته است. علامه مجلسی از معدود عالمانی است که تنها برای دانشمندان کتاب نوشت، بلکه عموم مردم را نیز مخاطب و مورد نظر خود قرار داد و برخلاف بسیاری از همگنان خویش، به زبان فارسی نوشت تا به گفته خودش: «جميع طوائف الأنام، سیما جمعی که از فهم لغت عربی عاجزند از آن بهره مند گردند.»

از تألیفات فارسی وی به عنوان نمونه می توان اشاره نمود به:

حیات القلوب ۳ جلد؛ حلیه المتقین؛ عین الحیات؛ زادالمعاد؛ تحفه الزائر؛ جلاء العیون؛ ربیع الأسابیح؛ مقباس المصاییح (کتاب حاضر)؛ رساله اختیارات؛ رساله دیات؛ مفاتیح الغیب در استخاره؛ مناجات نامه؛ ترجمه زیارت جامعه؛ ترجمه نماز و...

و از تألیفات عربی وی نیز می توان به عنوان نمونه اشاره نمود به:

بحار الأنوار؛ مرآه العقول؛ شرح اربعین؛ رساله اذان؛ حواشی متفرقه بر کتب اربعه.

کلیه تألیفات عربی و فارسی علامه مجلسی را می توان بالغ بر دویست جلد به قطع

وزیری در چهارصد صفحه تخمین زد. و اگر این تألیفات را با گرفتاریها، درس و بحث ها، و صدور فتوی، اجرای حدود، و کارهای بسیار، و مسؤولیتهای مهم مرجعیت و مسافرتهای مکرر آن رادمرد عالم علم و دین مقایسه کنیم، اعتراف خواهیم کرد که جز توفیق الهی، عامل دیگری نمی تواند منشأ این همه کارهای طاقت فرسا باشد. (۱)

چنانچه آقا احمد کرمانشاهی در «مرآت الأحوال» پس از نقل مکاشفه مولانا محمد تقی مجلسی و دعای او در حق فرزندش می نویسد:

علامه مجلسی در شهری چون اصفهان از طرف سلاطین صفوی شیخ الاسلام بود و جمیع مرافعات و دعاوی مردم را خود شخصاً رسیدگی می فرمود و فوت نمی شد از او نماز بر اموات و جماعات و ضیافات و عبادات و کثرت ضیافت، و مهمان شدن آن جناب به مرتبه ای بود که اسامی میزبان ها و ترتیب دعوت ها را می نوشتند و چون از نماز عشا فارغ می شد عرض می کردند که امشب فلان جا مهمان هستند و آن جناب را حرکت می دادند به جایی که میهمان بود... و به امور معاش خویش توجهی خاص داشت و حوایج دنیای او در نهایت انضباط بود. از این بیان روشن می شود که ساعات روز علامه مجلسی منحصرأً صرف تدریس و مباحثه و رسیدگی به کار مردم می شد. و شب هنگام جهت رفع خستگی از کارهای روزانه و آماده شدن جهت مطالعه و تهجد به میهمانی اشخاص و حضور در مجالس و معاشرت با مردم می پرداخته است.

حالات روحی وی:

سید نعمت الله جزائری در مدت چهار سال که در خانه علامه مجلسی ساکن بوده، بهتر از هر کس دیگر به وضع روحی استاد و مربی خود واقف بوده است. وی در مقدمه شرح استبصار در جوهره نهم نام بحارالأنوار را برده و درباره استادش علامه مجلسی می نویسد:

چندین سال با وی معاشرت کردم و شب و روز با او بودم، هیچ عمل مباحی از او

ص : ۳۳

ندیدم تا چه رسد به مکروهات، زیرا وی از فرمایش رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیروی می کرد که فرمودند: «وَلْيَكُنْ فِي كُلِّ شَيْءٍ عِيَّةٌ حَتَّى النَّوْمِ وَالْأَكْلِ»^(۱)، بلکه تمام اعمال و افعالش طاعت و عبادت بود. با وجودی که جوان بود، تتبع علوم کرده بود، بدان گونه که احدی از علمای زمانش بدان پایه نبودند، به خصوص در علم حدیث، حلّ هیچ حدیثی را از وی نپرسیدم مگر آن که به حدیثی مفصل که حلّ آن حدیث مجمل بود، مرا جواب فرمود.

در مسجد جامع اصفهان مردم را موعظه می فرمود، هیچ کس را فصیح تر و خوشکلام تر از او ندیدم. حدیثی که شب مطالعه می کردیم چون روز از او می شنیدیم چنان بود که هرگز از او نشنیده ایم (یعنی به بیان دیگر می فرمود و گفته هایش تکرار نمی شد) از حسن تقریر و عذوبت منطوقش.^(۲)

فوت علامه:

سرانجام علامه بزرگوار، این دانشمند عالیقدر عالم تشیع، پس از عمری سراسر کوشش و تلاش برای شکل دادن به فرهنگ غنی و پربر آل محمد صلی الله علیه و آله که در اثر سخت گیری و مخالفت‌های پی گیرانه دشمنان اهل بیت در گوشه انزوا خزیده و تنها صورت درهم و برهمی از آن در اینجا و آنجا به چشم می خورد و پس از عمری مجاهده، تألیف، وعظ و ارشاد و هزاران اقدام گرانبهای دینی در شب ۲۷ رمضان سال ۱۱۱۰ یا ۱۱۱۱ در سن هفتاد و سه سالگی دار فانی را وداع گفته و روح پر فتوحش به موالیان طاهرین خود پیوست. میر محمد صالح خاتون آبادی داماد علامه در «حدائق المقربین» تاریخ فوت او را چنین آورده است: «آن بزرگوار در سال هزار و صد و ده، در شب بیست و هفتم ماه مبارک رمضان به اعلا درجات جنان شتافت و ولادت او نیز در ماه مبارک رمضان و مدت عمر شریفش هفتاد و سه سال بی کم و زیاد بود». بر مبنای

ص: ۳۴

۱- ۱_ وسایل الشیعه، ج ۱، ص ۴۸، باب وجوب النیه فی العبادات الواجبه.

۲- ۲_ زندگینامه علامه مجلسی، ج ۱، ص ۱۵۲.

سال ۱۱۱۰ ماده تاریخ هایی ساخته شده و بهترین آنها که به روز و ماه این حادثه غم انگیز نیز اشارتی کرده این است:

ماه رمضان چوبیست و هفتش کم شد تاریخ وفات باقر اعلم شد

$$۱۱۱۰ = ۲۷ - ۱۱۳۷ = \text{ماه رمضان}$$

و بر مبنای سال ۱۱۱۱ ماده تاریخ وفات او جمله «حزن و غم» می باشد.

مرقد علامه مجلسی اینک مزار مردم بوده و حوائج خویش را در آنجا از خداوند طلب می نمایند، چرا که وی با زندگانی سراسر برکت خویش، برای خدا قدم زد و قلم زد و زندگی کرد و خدمت نمود. (۱)

ص : ۳۵

۱- ۱- برای دست یافتن به ابعاد شخصیتی این رادمرد حدیث شیعه بنگرید به: ۱- زندگینامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی.

صفحه اول نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه عليهاالسلام

ص : ۳۸

صفحه آخر نسخه خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه عليهاالسلام

ص : ۳۹

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الصَّلَاةَ لِلْمُؤْمِنِينَ مِعْرَاجًا، وَالتَّعْقِيبَ لِصُغُودِهَا عَلَى مَدَارِجِ الْقُبُولِ مِنْهَا جَاءَ، وَالصَّلَاةَ عَلَى مَنْ أَسْرَجَ اللَّهُ بِهِ مِصْبَاحَ الدِّينِ إِسْرَاجًا مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى وَ أَهْلَ بَيْتِهِ الَّذِينَ جَعَلَهُمُ اللَّهُ لِسَمَاءِ الدِّينِ أُبْرَاجًا.

أما بعد، خامه تقصیر آثار(۱) خادم اخبار ائمه اخیار محمّد باقر بن محمّد تقی _ حشرهما الله مع مواليهما الاطهار _ بر الواح قلوب صافیه، و عقول زاکیه سالکان مسالک عبادت و دعا، و طالبان قرب جناب حقّ جلّ و علا می نگارد که چون اشرف عبادات بدنیّه نماز است، و تعقیبات مأثوره را در تکمیل صلوات مدخلیتی عظیم هست؛ و ایضاً موجب رفع درجات، و حطّ سیئات، و حصول مطالب و حاجات می گردند، و هیچ راه از طُرُقِ قُربِ رافع الدرجات به دعا و مناجات نمی رسد؛ و کتب و رسایل که در این مطلب تدوین شده محیط به همه آنها نیست، و بسیاری از آنها که به اسانید صحیحه منقول گردیده ایراد نموده اند و بعضی از آنها که ایراد نموده اند خصوصیتی به تعقیب ندارد، و بعضی که مخصوص به نماز خاصی وارد شده در تعقیب مطلق صلوات ایراد نموده اند؛ و چون این قاصر جمیع آنها را در کتاب بحارالانوار به طرق متعدده ایراد کرده ام به خاطر فاطر رسید اکثر آنها را در رساله ای جدا جمع کنم، و به فارسی احادیث آنها را ترجمه نمایم تا عامّه خلق از آن بهره مند توانند شد، و در ضمن نقل هر یک اشاره به صحّت و قوت هر یک به حسب سند بشود که اگر ناقد بصیر خواهد که بعضی را اختیار نماید راه امتیاز را داند؛

ص : ۴۳

و دعاهاى صبح و شام و ساير ساعات ليل و نهار را اضافه نمودم، و بر ده فصل مرتب گردانيدم، و چون ادعيه را از كتب معتبره علمای سلف _ رضوان الله عليهم _ و مصباحها که در دعا تأليف نموده اند اقتباس نموده به مقباس المصاييح مسمی ساختم (۱).

و چون در اثنای تأليف به خدمت نواب کاميابِ فلک جنابِ انجم سپاهِ گردون بارگاه، سيد سلاطين دوران، و افخم خواقين زمان، آب و رنگ گلستانِ مصطفوی، چشم و چراغ دودمانِ مرتضوی، نهال برومند گلشن اقبال، کوكب سعادت مند آسمان حشمت و جلال، سليمان شانی که هدهد صيت معدلش نامه محبتش به دلهاي اهل جهان رسانيده، قلوب ارباب دانش که عرش بلقيس ناطقه است به صرح ممرّد ساحتِ عزّتش كشانيده؛ سرهاي دشمنان حبابِ نهر (۲) تيغِ آبدارش؛ دلهاي مخالفان ميوه صنوبر سنان جان گدارش؛ كشتزارِ آمالِ همگان از جداولِ اناملِ سخايش سيراب؛ و از صريرِ دلپذيرِ خامه عدالت نگارش، غم در خاطرها ناياب؛ هر که تيغِ خلاف از نيام کين كشيد از صرصر صيتِ جلالش چون بيد بر خود لرزيد؛ و هر که چهار آئينه خلاف و نفاق در بر كشيد، صورتِ مرگ خود در آن ديد؛ آستان جلالش بوسه گاه خسروان جهان، ساحتِ عزّتش مخيم سرادق سلاطينِ زمان، أعنى السلطان الأعظم، و الخاقان الأعدل الأكرم، ملجأ الأكاسره، و ملاذ القياصره، ناصب رايات العدل و الإحسان، ماحى آثار الجور و الاعتساف، محيى مراسم الشريعه الغراء، مشيد قواعد المله البيضاء، السلطان بن السلطان، الخاقان بن الخاقان، السلطان سليمان الموسوى الحسينى بهادر خان _ شدّ الله أطناب دولته بأوتاد الخلود، و زين سرير سلطنته بدرر العزّ و السعود _ عرض شد، و به توقيع رفيع آن اعلى حضرت، موشح گرديد؛ لهذا به اسم سامى و القاب گرامى آن سلطانِ سرير فتوت، مفتتح ساخت، تا ثواب حاملان و عاملان به روزگار فرخنده آثار عايد گردد. و على الله التوكّل فى جميع الأمور، و هو حسبي و نعم الوكيل.

ص : ۴۴

۱- ۱_ آ: + که از اين رساله عجاله منتفع کردند [و] بر سهو و خطا که از لوازم اکثر بشر است مؤاخذه نمايند.

۲- ۲_ ع: بهر (به هر).

حق تعالی خطاب فرمود به حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله: «فَإِذَا فَرَعْتَ فَأَنْصَبْ وَ إِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ(۱)».

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود که: یعنی چون فارغ شوی از نماز، خود را به تعب انداز در دعا، و به سوی پروردگار خود رغبت کن، و حاجات خود را از او طلب کن(۲)، و امید خود را از غیر او قطع کن(۳). (۴)

و از امام محمد باقر علیه السلام مرویست که: یعنی بعد از سلام نماز، حاجات آخرت و دنیای خود را از خدا طلب کن، و بعد از دعا سؤال کن که خدا از تو قبول کند(۵).

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام منقولست که: هر که از شما فارغ گردد از نماز پس باید دستهای خود را بلند کند به سوی آسمان، و خود را به تعب افکند در دعا(۶).

و از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله منقولست که حق تعالی می فرماید که: ای فرزندِ آدم!

ص : ۴۵

-
- ۱- ۱_ سوره مبارکه شرح، آیه ۷.
  - ۲- ۲_ ع: و حاجات خود را از غیر او قطع کن.
  - ۳- ۳_ ع: و امید خود را از غیر او قطع کن.
  - ۴- ۴_ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۳، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرائطه و آدابه.
  - ۵- ۵_ مفتاح الفلاح، ص ۶۴؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۱، باب استجاباه و تأکده بعد الصبح و... .
  - ۶- ۶_ خصال، ج ۲، ص ۶۲۸، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۸، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرائطه و آدابه.

یاد کن مرا بعد از نماز بامداد یک ساعت و بعد از عصر یک ساعت، تا من کارهای تو را بسازم، و غم هر چیز را از تو بردارم. (۱)

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: حق تعالی نمازها را در بهترین ساعتها بر شما واجب گردانیده است؛ پس بر شما باد به دعا کردن بعد از نمازها. (۲)

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام مروی است که: تعقیب بعد از نماز بامداد و نماز عصر، روزی را زیاد می گرداند. (۳)

و از حضرت امام رضا علیه السلام منقولست که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: بعد از هر نماز واجب، بنده را نزد خدا دعای مستجابی هست. (۴)

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: سه وقت است که در آنها دعا مستجابست: بعد از هر نماز واجب، و نزد آمدن باران، و در هنگام ظاهر شدن معجزه پیغمبری یا امامی. (۵)

و در احادیث معتبره منقولست که: هر که بعد از نماز، انتظار نماز دیگر برد در مسجد، و تعقیب خواند مهمان خداست، و بر خدا لازم است که گرامی دارد مهمان خود را. (۶)

ص : ۴۶

۱- ۱_ تهذیب الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۸، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۲۹، باب استحبابه و تأکده بعد الصبح...

۲- ۲_ خصال، ج ۲، ص ۴۸۸، ساعات اللیل اثنتا عشره ساعه و...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۶، باب استحباب الدعاء عنه...
۳- ۳_ خصال، ج ۲، ص ۵۰۴، ست عشره خصله تورث الفقر و...؛ وسایل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۴۷، باب جمله مما ینبغی ترکه من... .

۴- ۴_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۲، باب استحبابه و تأکده بعد الصبح و...؛ جامع الأخبار، ص ۷۳، فصل الثالث والثلاثون فی فضل الصلاه.

۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۶، باب استحباب الدعاء عنه...؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۱، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه و آدابه.

۶- ۶_ وسایل الشیعه، ج ۴، ص ۱۱۶، باب استحباب الجلوس فی المسجد؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۳، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه.

طلب حاجت بعد از نماز

و از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: چون بنده از نماز فارغ شود، و زود پی کار خود رود، حق تعالی می فرماید که: مگر این بنده نمی داند که بر آوردن حاجتها به دست قدرت منست. (۱)

و در حدیث معتبر دیگر از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در جای نماز خود بنشیند به نحوی که در نماز نشسته بود و مشغول یاد خدا باشد، خدا ملکی را بر او موکل می گرداند که او را ندا می کند که زیاده گردان شرف خود را، تا نشسته ای برای تو حسنات نوشته می شود، و گناهان از نامه عمل تو محو می شود، و درجات تو در بهشت بلند می شود. (۲)

و از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: دعا در چهار ساعت مستجاب است: در نماز وتر، و بعد از نماز صبح، و بعد از نماز ظهر، و بعد از نماز شام. (۳)

و از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقولست که: دعا بعد از نماز واجب بهتر است از نماز نافله. (۴)

مؤلف گوید که: شاید مراد، غیر نافله شبانه روز باشد.

و به سند صحیح از امام محمد باقر علیه السلام مرویست که: پیوسته مؤمن در نماز است،

ص : ۴۷

-
- ۱- ۱- محاسن، ج ۱، ص ۲۵۲، باب الإخلاص...؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۲، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه و آداب.
  - ۲- ۲- فلاح السائل، ص ۱۶۳، فصل التاسع عشر فیما نذکره من فضل؛ دعائم الإسلام، ج ۱، ص ۱۶۵، ذکر الدعاء بعد الصلاة...
  - ۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۴۷۷، باب الأوقات و الحالات التي ترجی فیہ؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۴، باب کیفیه الصلاة و صفتها و...
  - ۴- ۴- کافی، ج ۳، ص ۳۴۲، باب التعقیب بعد الصلاة و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۳، باب کیفیه الصلاة و صفتها و...

و ثوابِ نماز دارد، مادام که به ذکر حق تعالی مشغول است؛ خواه ایستاده، و خواه نشسته، و خواه بر پهلو خوابیده. (۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر گاه بنده از نماز فارغ شود و از خداوند خود حاجتی سوال نکند، حق تعالی با ملائکه می گوید که نظر کنید به سوی این بنده من که فریضه مرا ادا کرد، و حاجت خود را از من سؤال نکرد، گویا او بی نیاز است از من، بگیری نماز او را، و بزیند بر روی او. (۲)

و در حدیث معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقولست که: دعا بعد از نماز واجب بهتر است از دعا بعد از نماز سنت، به قدر فضیلت نماز واجب بر نماز سنت. (۳)

و اما حقیقت تعقیب؛ ظاهرش آنست که قرآن و دعا و ذکر که متصل به نماز واقع شود، عرفاً داخل تعقیب باشد، ولیکن افضل آنست که با وضو باشد، و نشسته باشد رو به قبله، و بهتر آنست که بر هیئت تشهد نشسته باشد، و سخن نگوید در اثنای تعقیب، خصوصاً در تعقیب نماز شام.

و بعضی گفته اند که: بهتر آنست که جمیع شرایط نماز را در تعقیب رعایت کند؛ و ظاهر آنست که بر هر حالی که بعد از نماز مشغول قرآن و دعا و ذکر باشد ثواب تعقیب فی الجمله داشته باشد، اگر چه در راه رفتن باشد.

و در روایتی وارد شده که: تا وضو داری ثواب تعقیب داری. (۴)

ص : ۴۸

۱- ۱- وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۵۰، باب استحباب ذکر الله علی کل حال؛ آمالی، شیخ مفید، ص ۳۱۰، مجلس السابع و الثلاثون.

۲- ۲- بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۵، باب ۳۶، فضل التعقیب و شرایطه و آدابها؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۲۹، باب استحبابه و تأکده فی الصبح.

۳- ۳- تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۴، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۶، باب استحباب اختیار الدعاء...

۴- ۴- من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقیب...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۲۰، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...

اشاره

و آن بسیار است:

۱- تسبیحات حضرت زهرا سلام الله علیها

اول: تسبیح حضرت سیده النساء فاطمه زهراء _ صلوات الله علیها _ است، و احادیث در فضیلت آن زیاده از حدّ احصا است. از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: ما امر می کنیم کودکان خود را به تسبیح فاطمه چنانچه امر می کنیم ایشان را به نماز؛ پس آن را ترک مکن که هر که مداومت نماید بر آن شقی و بدبخت نمی شود. (۱)

و در روایات معتبره وارد شده (۲) که: ذکر کثیر که خدای تعالی در قرآن مجید به آن امر فرموده تسبیح حضرت فاطمه است؛ و هر که بعد از هر نماز بر آن مداومت نماید خدا را بسیار یاد کرده، و به آیه کریمه «وَاذْكُرُوا اللَّهَ - ذِكْرًا كَثِيرًا (۳)» عمل نموده. (۴)

و به سند معتبر از امام محمد باقر علیه السلام مرویست که: هر که تسبیح فاطمه علیها السلام بگوید

ص : ۴۹

۱- ۱- کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۵، باب کیفیه الصلاه و صفتها و ...

۲- ۲- ع: + است.

۳- ۳- سوره مبارکه احزاب، آیه ۴۱.

۴- ۴- وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۴۳، باب استحباب ملازمه تسبیح الزهراء علیها السلام؛ معانی الأخبار، ص ۱۹۳، باب معنی ذکر الله کثیرا.

و بعد از آن استغفار کند خدا او را بیامرزد، و آن بر زبان صد است، و در میزان عمل هزار است، و شیطان را دور می کند، و خدا را خوشنود (۱) می گرداند. (۲)

و به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که تسبیح آن حضرت را بعد از نماز بگوید _ پیش از آن که پاها را از هیأت نماز بگرداند _ آمرزیده شود، و بهشت او را واجب گردد. (۳)

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: تسبیح فاطمه را بعد از هر نماز خواندن بهتر است از آن که هر روز هزار رکعت نماز بگذارد. (۴)

و در روایت معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام مرویست که: عبادت الهی کرده نشده است به چیزی از تمجید و تعظیم که بهتر از تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بوده باشد، و اگر از آن چیزی بهتر می بود حضرت رسول صلی الله علیه و آله آن را به حضرت فاطمه عطا می نمود. (۵)

و احادیث در فضل آن زیاده از آنست که در این رساله ایراد توان نمود.

و در کیفیت آن اختلافی در احادیث هست، و اشهر و اظهر آنست که: سی و چهار مرتبه «اللَّهُ أَكْبَرُ»، پس سی و سه مرتبه «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، پس سی و سه مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید. و در بعضی از روایات «سُبْحَانَ اللَّهِ» پیش از «الْحَمْدُ لِلَّهِ» وارد شده.

و بعضی از علماء جمع به این نحو کرده اند که: بعد از نماز به طریق اول بخواند، و در

ص : ۵۰

۱- ۱_ آ: خوشنود.

۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۴۲، باب استحباب ملازمه تسبیح الزهرا علیها السلام؛ ثواب الأعمال، ص ۱۶۳، ثواب تسبیح فاطمه الزهراء علیها السلام.

۳- ۳_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۰، باب وصف الصلاه من...؛ فلاح السائل، ص ۱۶۵، فصل التاسع عشر فیما نذکره من فضل.

۴- ۴_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۵، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۵- ۵_ همان.

هنگام خواب رفتن به طریق ثانی. و ظاهراً مطلقاً به طریق اولی باشد.

و سنت است که بعد از تمام کردن تسبیح یک نوبت «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید؛ چنانچه از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: هر که بعد از نماز فریضه تسبیح فاطمه علیها السلام را بگوید و از عقب آن یک مرتبه «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید خدا او را بیامزد. (۱)

و بهتر آنست که به تربت حضرت امام حسین علیه السلام حساب آن را نگاه دارد، و (۲) در جمیع اذکار سنت است.

و پیوسته تسبیح تربت آن حضرت را با خود داشتن مستحب است (۳)، و حرز از بلاهاست، و مورث ثواب بی انتهاست. (۴)

و منقولست که: در ابتدا حضرت فاطمه _ صلوات الله علیها _ رشته [ای] از پشم تابیده بودند، و بر آن گره ها زده بودند و به آن تسبیح می گفتند، تا آن که حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه شهید شدند، پس حضرت فاطمه از تربت قبر آن شهید بزرگوار خاک برگرفت، و تسبیح ساخت، و به آن تسبیح می کرد. مردم نیز چنان کردند، و چون سید شهدا حسین بن علی علیه السلام شهید شد سنت شد که از تربت آن امام مظلوم، تسبیح سازند و به آن ذکر گویند. (۵)

از حضرت صاحب الامر علیه السلام مرویست که: هر که تسبیح تربت امام حسین علیه السلام در دست داشته باشد و ذکر را فراموش کند، ثواب ذکر برای او نوشته می شود. (۶)

ص : ۵۱

۱- ۱- کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاة و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۵، باب کیفیه الصلاة و صفتها و ...

۲- ۲- ع: + همچنین.

۳- ۳- بلد الامین، ص ۳۱۰؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۴۰، توفیق و تحقیق ...

۴- ۴- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۲۸، باب استحباب استصحاب التربه الحسین علیه السلام .

۵- ۵- مکارم الأخلاق، ص ۲۸۱، فی الأدعیه المخصوصه بأعقاب الفرائض؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۳۳، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیها السلام .

۶- ۶- وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من طین...؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۷، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیها السلام .

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: تسبیح تربت آن حضرت ذکر می گوید، و تسبیح می گوید بی آنکه آدمی ذکر کند. (۱).

و فرمود که: یک ذکر یا استغفار که به آن گفته شود برابر است با هفتاد ذکر که با چیز دیگر گفته شود؛ و اگر بی ذکر بگرداند به هر دانه ای هفت تسبیح برای او نوشته می شود (۲). و به روایت دیگر: اگر با ذکر بگرداند به هر دانه ای چهل حسنه برای او نوشته شود (۳). (۴).

و مرویست که: حوریان بهشت چون ملکی را می بینند که به زمین می آید از او التماس می کنند که تسبیح و تربت آن حضرت را برای ما بیاور. (۵).

و در حدیث صحیح از حضرت امام موسی علیه السلام منقولست که: مؤمن می باید که خالی نباشد از پنج چیز: مسواک، و شانه، و سجاده ای که به روی آن نماز کنند، و تسبیحی که در آن سی و چهار دانه باشد، و انگشتر عقیق. (۶).
و ظاهر آنست که خام و پخته هر دو خوبست، و خام بهتر است.

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که با تسبیح تربت امام حسین علیه السلام تسبیح

ص : ۵۲

۱- ۱_ وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۳۶۵، باب استحباب السجود علی تربته الحسین علیه السلام ؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۴۰، توفیق و تحقیق ...

۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من طین... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳۵، فصل فی تمام الصلاة فی ...

۳- ۳_ ع: + و اگر ذکر را فراموش کند و بگرداند به هر دانه بیست حسنه برای او نوشته شود.

۴- ۴_ وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵۳۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من تربته؛ تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۷۵، باب حد حرم الحسین علیه السلام و فضل کربلا.

۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من طین... ؛ مکارم الأخلاق، ص ۲۸۱، فی الأدعیه المخصوصه بأعقاب الفرائض.

۶- ۶_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من طین... ؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳۵، فصل فی تمام الصلاة فی مسجد الکوفه.

کند (۱) حق تعالی برای او چهار صد حسنه بنویسد، و چهار صد گناه از او محو کند، و چهار صد حاجت او را برآورد، و چهار صد درجه برای او بلند گرداند. (۲)

و مرویست که: مستحب است که رشته اش کبود باشد به رنگ آسمان. (۳) و از بعضی روایات مستفاد می شود که: زنان را به انگشتان شمردن افضل است؛ (۴) ولیکن احادیث فضیلتِ تربت (۵) مطلقاً اکثر و اقوی است.

۲- تکبیر

دویم: مستحب است که بعد از سلام نماز فریضه سه مرتبه دست بردارد تا محاذی رو، و برگرداند تا به زانو یا نزدیک به آن، و با هر مرتبه یک «الله اکبر» بگوید؛ چنانچه علی بن ابراهیم و سید بن طاوس و ابن بابویه - رضی الله عنهم - به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: مفضل بن عمر از آن حضرت پرسید که به چه علت نماز گذارنده بعد از سلام، سه مرتبه تکبیر می گوید، و دست برمی دارد؟

فرمود: برای آن که چون حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله، فتح مکه نمود، نزد حجر الاسود نماز ظهر با اصحاب خود ادا کرد، و سه نوبت تکبیر گفت، و با هر نوبت دست برداشت؛ پس گفت: «لا إله إلا الله، وَخِدَهُ وَخِدَهُ وَخِدَهُ أَنْجَزَ وَعِدَهُ وَ نَصَرَ عِدَهُ وَأَعَزَّ جُنْدَهُ وَغَلَبَ الْأَعْزَابَ وَخِدَهُ فَلَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»، پس رو به جانب اصحاب گردانید و گفت: ترک کنید این تکبیر و این دعا را بعد از هر نماز فریضه؛ زیرا که هر که بعد از سلام چنین کند ادا کرده است شکر نعمت خدا را بر تقویت اسلام و لشکر اسلام. (۶)

ص : ۵۳

۱- ۱- ع: به تسبیح تربت حسین علیه السلام یک تسبیح بگوید.

۲- ۲- بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۴۱، توفیق و تحقیق...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۵۶، باب استحباب اتخاذ سبحة من طین... .

۳- ۳- همان.

۴- ۴- من لا- يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۷۴، باب أدب المرأة في الصلاة...؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۲۸، باب ۳۷، تسبیح فاطمه علیها السلام. (عن الباقر علیه السلام: إذا سبَّحت المرأة عقدت على الأنامل لأنهنَّ مسؤلاتٌ).

۵- ۵- آ: امام حسین علیه السلام.

۶- ۶- علل الشرائع، ج ۲، ص ۳۶۰، باب ۷۸، باب العله التي من أجلها يكبر المصلي؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۲، باب استحباب رفع الیدین فوق الرأس.

و در حدیث صحیح منقولست که: چون حضرت صادق علیه السلام از نماز فارغ می شدند دستها را بالای سر مبارک خود بلند می کردند، و دعا می کردند. (۱)

و از امام محمد باقر علیه السلام مرویست که: هر بنده ای که دستها به سوی خدا بلند کند، خدا شرم می کند که دستهای او را خالی برگرداند؛ پس چون دعا کنید دستها را فرو میارید مگر آن که بر سر و (۲) رو بکشید. (۳)

۳- خواندن «استغفر الله الذی لا اله الا هو...»

سیم: کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز فریضه پیش از آن که پاهای خود را بگرداند سه مرتبه این دعا بخواند، خدا گناهان او را بیامزد اگر چه مانند کف دریا باشد در بسیاری:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ».

و در روایت دیگر وارد شده که: هر که این استغفار را هر روز بخواند حق تعالی چهل کبیره او را بیامزد. (۴)

۴- دعای «أعید نفسی و ما رزقنی ربی...»

چهارم: کلینی به سند (۵) حسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: ترک مکن بعد از هر نماز این دعا را:

«أُعِيدُ نَفْسِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي بِاللَّهِ الْوَاحِدِ (۶) الصَّمَدِ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ وَ أُعِيدُ نَفْسِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ وَ أُعِيدُ نَفْسِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي»

ص: ۵۴

۱- ۱_ وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۲، باب استحباب رفع الیدین فوق الرأس.

۲- ۲_ آ: سر و .

۳- ۳_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۵، باب التعقیب...؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۵۱، باب استحباب مسح الوجه و الرأس.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۱، باب من قال أستغفر الله الذی...؛ مکارم الاخلاق، ص ۳۱۵، فی الاستغفار و البكاء.

۵- ۵_ آ: + صحیح .

۶- ۶_ حاشیه متن و متن آ: الواحد الأحد الصمد.

۷- ۷_ ع و آ: + رَبِّي .

النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ» (۱).

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند جانش و خانه اش و مالش و فرزندانش از بلاها محفوظ گردد:

«أَجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ أَهْلِي وَ دَارِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الصَّمِيدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ (تا آخر سوره) وَ أُجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (تا آخر سوره) وَ أُجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، تَا الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۲).

۵- دعای «أعوذ بوجهك الكريم...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از علی بن مهزیار روایت کرده است: محمد بن ابراهیم به خدمت حضرت امام علی نقی _ صلوات الله علیه _ نوشت که اگر مصلحت دانی _ ای سید من! _ تعلیم نما مرا دعایی که بعد از نمازها بخوانم تا حق تعالی جمع نماید برای من، خیر دنیا و آخرت را.

پس آن حضرت علیه السلام نوشت که می گویی بعد از نماز: «أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَ عَزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ وَ قُدْرَتِكَ الَّتِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا شَيْءٌ مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنْ شَرِّ الْأَوْجَاعِ كُلِّهَا» (۳).

و در بعضی روایات این تتمه دارد: «وَلَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

۶- دعای «اللهم انى أسئلك من كل خير...»

ششم: کلینی و ابن بابویه به سندهای صحیح و غیر صحیح از حضرت امام محمد باقر

ص : ۵۵

۱- ۱_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقيب بعد الصلاة و الدعاء...؛ تهذيب الأحكام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب كيفية الصلاة و صفتها و... .

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۸، باب التعقيب... .

۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۶، باب التعقيب بعد الصلاة و الدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۱، باب نبذه مما يقال... .

و امام جعفر صادق علیهما السلام روایت کرده اند که: کمتر چیزی که تو را مجزیست از دعا بعد از نماز واجب آنست که بگویی: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَافِيَتَكَ فِي أُمُورِي كُلِّهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الآخِرَةِ». (۱)

و در روایات ابن بابویه چنین است: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ» تا آخر دعا. (۲)

۷- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد و أجرني...»

هفتم: سنت است که چون از نماز فارغ شود بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ وَ ارزُقْنِي الْجَنَّةَ» (۳) وَ زَوِّجْنِي الْحُورَ الْعِينِ». (۴)

چنانچه در حدیث معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ منقولست که: باید که بنده از نماز فارغ نشود تا آن که از حق تعالی سؤال کند بهشت را، و پناه برد به خدا از آتش جهنم و سؤال کند که تزویج کند به او حورالعین را. (۵)

و ایضاً فرمود که: چهار چیزند که حق تعالی شنیدن سخن خلاق، به ایشان عطا کرده است: حضرت رسول صلی الله علیه و آله و بهشت، و دوزخ، و حورالعین. پس هر گاه فارغ شود بنده از نمازش باید که صلوات فرستد بر حضرت رسالت پناه، و سؤال کند از خدا بهشت را، و پناه برد به او از جهنم، و سؤال کند از او که تزویج نماید او را به حورالعین؛ زیرا که

ص : ۵۶

۱- ۱_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۶، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و صفتها و ... .

۲- ۲_ معانی الاخبار، ص ۳۹۴، باب نوادر المعانی.

۳- ۳_ ع: وَ أَدْخَلْنِي الْجَنَّةَ .

۴- ۴_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۴، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۵، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۵- ۵_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۷، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹، باب ۳۸، سایر ما یستحب عقیب کل صلاه.

هر که صلوات فرستد بر آن حضرت، دعای او مستجاب می گردد؛ و هر که بهشت را از خدا سؤال کند، بهشت گوید که (۱):
پروردگارا به بنده خود عطا کن آنچه سؤال کرد؛ و هر که امان خواهد از خدا از جهنم، جهنم می گوید: پروردگارا بنده خود
را امان ده از آنچه امان طلبید از آن؛ و هر که از خدا حورالعین سؤال کند، حوریان گویند: پروردگارا عطا کن به بنده خود
آنچه از تو طلبید. (۲)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام قریب به این مضمون روایت شده، و در آخرش مذکور است که: چون بنده از
جای نماز خود برخیزد، و از خدا، بهشت و حورالعین و خلاصی از جهنم را سؤال نکند، حوریان بهشت گویند: این بنده مرا
نمی خواهد، و بهشت گوید: این بنده به من رغبت ندارد، و جهنم گوید: این بنده مرا نمی شناسد، و شدت عذاب مرا نمی
داند. (۳)

و فرمود که: هر بنده ای که صلوات یا سلام بر حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرستد، البتّه به آن حضرت می رسد و می
شنود. (۴)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: فراموش مکنید دو چیز را که بر شما واجبست: اوّل آن که: سؤال
کنید بهشت را، دویم آن که: سؤال کنید خلاصی از جهنم را. (۵)

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: اگر یکی از حوریان (۶) بر اهل دنیا

ص : ۵۷

-
- ۱- ۱_ آ: را سوال کند بهشت می گوید، به جای: را از خدا سؤال کند، بهشت گوید که: .
  - ۲- ۲_ خصال، ج ۱، ص ۲۰۲، أربعه اشیاء...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.
  - ۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۴. باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۵، باب استحباب المواظبه بعد کل
صلاه.
  - ۴- ۴_ خصال، ج ۱، ص ۲۰۳، أربعه اشیاء... .
  - ۵- ۵_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۳، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب کیفیه الصلاه و... .
  - ۶- ۶_ ع و آ: + بهشت.

مشرف گردد و یک گیسوی خود را به ایشان بنماید، هر آینه اهل دنیا همه (۱) عاشق و مفتون او گردند؛ و چون کسی از نماز فارغ شود، و حورالعین را از خدا نطلبد، ایشان می گویند که: این بنده چه بی رغبتست به ما. (۲)

و در تفسیر حضرت امام حسن عسکری علیه السلام مذکور است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در شب معراج قصرهای بهشت را به من نمودند، دیدم که به خشت طلا و نقره ساخته اند؛ و به جای گل، مُشک و عنبر (۳) بکار برده اند؛ ولیکن بعضی کنگرهای رفیع داشت، و بعضی نداشت؛ چون از جبرئیل سؤال کردم از سبب آن، گفت: آن قصرها که کنگره نداشت قصر جماعتیست که بعد از نماز بر تو و آل تو صلوات نمی فرستند، تا نمایان باشد که اینها قصر جماعتی است که صلوات نفرستاده اند. (۴)

۸- خواندن سوره فاتحه، آیه الکرسی و ....

هشتم: به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: چون حق تعالی امر کرد که این آیات را به زمین آورند چنگ درزدند در عرش الهی و گفتند: پروردگارا ما را به سوی اهل خطا (۵) و گناهان می فرستی؟ پس حق تعالی وحی کرد به سوی ایشان که: بروید به سوی زمین؛ به عزت و جلال خود سوگند یاد می کنم که تلاوت نکند شما را احدی از آل محمّد و شیعیان ایشان مگر آن که نظر رحمت کنم به سوی او از رحمت های پنهان خود، هر روز هفتاد نظر و در هر نظری هفتاد حاجت او را برآورم، و او را قبول کنم هر چند معصیت بسیار کرده باشد. (۶)

و به روایت دیگر: هر که این آیات را بعد از هر نماز بخواند او را ساکن گردانم در حظیره قدس با هر گناهی که داشته باشد؛ و اگر نکنم، نظر کنم به سوی او به نظر رحمت

ص : ۵۸

۱- ۱- ع: همه دنیا، به جای: اهل دنیا همه.

۲- ۲- وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه؛ بحار الأنوار، ج ۸، ص ۱۹۹، باب ۲۳.

۳- ۳- ع: + و زعفران.

۴- ۴- تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام، ص ۳۶۵؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۶۶، باب استحباب المواظبه بعد کل صلاه.

۵- ۵- ع و آ: خطاها.

۶- ۶- کافی، ج ۲، ص ۶۲۰، باب فضل القرآن؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۷، باب استحباب قراءه... .

خاصّ خود در هر روز هفتاد نظر کردن؛ و اگر نکنم، هر روز هفتاد حاجت او را برآورم که کمتر آنها آمرزیدن گناهان باشد؛ و اگر نکنم، او را پناه دهم از شرّ هر دشمنی، و یاری دهم او را بر ایشان، و مانع نشود او را از داخل شدن بهشت غیر از مرگ. (۱)

و آن آیات اینهاست: سوره «فاتحه» تا آخر، و «آیه الکرسی» تا «وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ» و اگر تا «هُم فِيهَا خَالِدُونَ» بخواند بهتر است (۲)، و آیه شهادت یعنی: «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ - سَرِيعُ الْحِسَابِ (۳)».

و آیه ملک یعنی: «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (۴)».

و به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام منقولست که: هر که آیه الکرسی را بعد از هر نماز فریضه بخواند او را گزنده ضرر نرساند. (۵)

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: یا علی! بر تو باد به تلاوت آیه الکرسی بعد از هر نماز فریضه؛ به درستی که محافظت نمی کند بر آن مگر پیغمبری، یا صدیقی، یا شهیدی. (۶)

ص : ۵۹

۱- ۱_ بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۲۶۱، باب ۲۹، فضل سوره الفاتحه و تفسیرها؛ عدّه الداعی، ص ۲۹۶.

۲- ۲_ سوره مبارکه بقره، آیه ۲۵۵ _ ۲۵۷.

۳- ۳_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۸ _ ۱۹.

۴- ۴_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۲۶ _ ۲۷.

۵- ۵_ الدعوات، ص ۲۱۷، فصل فیما يجب أن يكون...؛ ثواب الأعمال، ص ۱۰۴، ثواب من قراء آیه الکرسی.

۶- ۶_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما يستحب...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۶۸، باب استحباب قراءه... .

و از حضرت رسالت (۱) صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که آیه الکرسی بعد از هر نماز بخواند مانعی نباشد او را از داخل شدن بهشت به غیر از مرگ. (۲)

و به روایت دیگر: هر که آیه الکرسی بعد از هر نماز فریضه بخواند نمازش مقبول گردد، و در امان خدا باشد، و خدا او را از بلاها و گناهان نگاه دارد. (۳)

۹- خوان «سبحان الله العظیم و بحمده و...»

نهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: شبیه هذلی به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله! من پیر شده ام، و قوتم وفا نمی کند به اعمالی که قبل از این خود را به آن عادت داده بودم از نماز و روزه و حج و جهاد؛ پس تعلیم کن مرا کلامی که خدا مرا به آن نفع بخشد، و بر من سبک و آسان باشد.

حضرت فرمود که: بار دیگر بگو. او سه مرتبه این سخن را اعاده کرد. پس حضرت فرمود که: نماند بر دور تو درختی و کلوخی مگر آن که گریست بر تو برای ترحم بر تو.

هر گاه از نماز صبح فارغ شوی ده مرتبه بگو: «سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» تا خدا تو را عافیت دهد به برکت این دعا از کوری و دیوانگی و خوره (۴) و پیسی و پریشانی و خرف شدن.

شبیه گفت: یا رسول الله! این برای دنیای منست، برای آخرت من چیزی بفرمای.

فرمود که: می گویی بعد از هر نماز: «اللَّهُمَّ اهْدِنِي مِنْ عِنْدِكَ وَ أَفْضْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَ انشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ وَ أَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ».

پس حضرت فرمود که: اگر بر این دعا مواظبت نماید و عمداً ترک نکند تا وقت

ص : ۶۰

۱- ۱_ آ: + پناه .

۲- ۲_ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۶۶، باب استحباب قراءه... ؛ جامع الأخبار، ص ۴۵، فصل الثانی و العشرون.

۳- ۳_ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۶۸، باب استحباب قراءه... ؛ الدعوات، ج ۸۴، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه.

۴- ۴_ آ: خره.

مردن، چون به صحرای محشر درآید هشت در بهشت برای او گشوده شود که از هر دری که خواهد داخل شود. (۱)

و دعای اخیر به اسانید معتبره دیگر وارد شده.

۱۰- تسبیحات اربع

دهم: خواندن تسبیحات اربع است.

چنانچه شیخ طوسی و ابن بابویه و حمیری به سندهای (۲) صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: «روزی حضرت رسالت صلی الله علیه و آله به اصحاب خود گفت که: اگر جمع کنید آنچه دارید از جامها و ظرفها و بر روی هم گذارید آیا به آسمان می رسد (۳)؟ گفتند: نه یا رسول الله! فرمود که: می خواهید تعلیم کنم شما را چیزی که اصلش در زمین است و شاخش در آسمانست؟ گفتند: بلی یا رسول الله! فرمود که: بعد از هر نماز سی نوبت (۴) بگوئید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» که اصل اینها در زمین است و فرعشان در آسمان؛ و رفع می کنند (۵) از آدمی، خانه فرود آمدن، و غرق شدن، و سوختن، و در چاه افتادن، و دریدن درندگان، و به مرگهای بد مردن، و هر بلائی که در آن روز از آسمان نازل می گردد (۶)، و اینها بقیات صالحات که حق تعالی در قرآن (۷) فرموده است. (۸)

و به سندهای صحیح دیگر منقولست که: «ذکر کثیر که خدا در قرآن (۹) به آن امر فرموده است اینست». (۱۰)

ص : ۶۱

۱- ۱_ امالی، شیخ صدوق، ص ۵۵، مجلس الثالث عشر؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما يستحب... .

۲- ۲_ ع: + معتبر و .

۳- ۳_ ع: می رسید.

۴- ۴_ آ: مرتبه.

۵- ۵_ ع: و دفع می کند.

۶- ۶_ آ: می شود.

۷- ۷_ سوره مبارکه کهف، آیه ۴۶؛ مریم، آیه ۷۶. «وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَ...»

۸- ۸_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و...؛ ثواب الأعمال، ص ۱۱، ثواب من قال: سبحان الله و الحمد لله... .

۹- ۹_ سوره مبارکه احزاب، آیه ۴۱. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ - ذِكْرًا كَثِيرًا»

۱۰- ۱۰_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۴، باب استحباب التسبیحات الأربع.

و در حدیث صحیح دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که این تسبیحات را بعد از هر نماز فریضه چهل نوبت بخواند _ پیش از آن که از جای نماز حرکت کند _ هر حاجت که از خدا سؤال کند روا گردد. (۱)

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که بعد از نماز فریضه سی مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید بر بدنش گناهی نماند مگر آن که بریزد. (۲)

و در حدیث صحیح دیگر از آن حضرت منقولست که: ذکر بسیار که حق تعالی مدح کرده است در کلام مجید اینست که سی مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بعد از هر نماز فریضه بگوید. (۳)

و قطب راوندی روایت کرده است که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام با براء بن عاذب گفت که: می خواهی تو را دلالت کنم بر امری که چون به جا آوری به حق و راستی دوست خدا باشی؟ گفت: بلی. فرمود که: بعد از هر نماز هر یک از تسبیحات اربع را ده مرتبه بگو؛ چون چنین کنی هزار بلیه در دنیا از تو دور گردد که یکی از آنها مرتد شدن باشد؛ و هزار مرتبه در آخرت برای تو ذخیره کنند که یکی آن باشد که در جوار حضرت رسول صلی الله علیه و آله باشی. (۴)

۱۱- خواندن «یا من یفعل ما یشاء و...»

یازدهم: کلینی به سند حسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از

ص : ۶۲

-
- ۱- ۱_ امالی، شیخ صدوق، ص ۱۸۲، مجلس الرابع و الثلاثون؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۵، باب استحباب التسییحات الأربع.
  - ۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۴، باب استحباب التسییحات الأربع؛ امالی، شیخ صدوق، ص ۲۷۱، مجلس السادس و الأربعون.
  - ۳- ۳_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۷، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، باب استحباب التسییحات الأربع.
  - ۴- ۴_ الدعوات، ص ۴۹، فصل فی ألح الدعاء و...؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۸۲، باب نبذ مما یتحجب... .

هر نماز فریضه سه مرتبه بگوید: «یا مَنْ یَفْعَلُ ما یَشَاءُ وَ لا یَفْعَلُ ما یَشَاءُ أَحَدٌ غَیْرُهُ» هر حاجت که سؤال کند روا شود. (۱)

۱۲- لعن

دوازدهم: کلینی و شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: آن حضرت بعد از هر نماز فریضه چهار مرد و چهار زن را لعنت می کردند، و ایشان را نام می بردند: «اللَّهُمَّ الْعَنْ فُلاناً و فُلاناً و فُلاناً و معاویه و فُلانهُ و فُلانهُ و هند و أمّ الحکم».

و أمّ الحکم خواهر معاویه است. (۲)

شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: از جای بر نخیز (۳) تا لعن کنی بنی امیه را (۴)، پس باید بگوید «اللَّهُمَّ الْعَنْ بِنِیْ امِیَّه».

۱۳- دعای «الله اکبر لا اله الا الله...»

سیزدهم: شیخ طوسی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: بخوان بعد از سلام نماز این دعا را: «اللَّهُ أَكْبَرُ، لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، یُحِیی وَ یُمِیتُ وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بَیْدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدُهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَ وَحْدَهُ، اللَّهُمَّ اهْدِنِی لِمَا اخْتَلَفَ فِیهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِکَ إِنَّکَ تَهْدِی مَنْ تَشَاءُ إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ». (۵)

۱۴- تحلیل

چهاردهم: برقی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از فارغ شدن از نماز _ پیش از آن که زانوها را از جای خود حرکت دهد _ ده مرتبه این

ص : ۶۳

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی ادبار الصلوات؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۹، باب نبذه مما یستحب... .

۲- ۲_ کافی، ج ۳، ص ۳۴۲، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۲۱، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

۳- ۳_ آ: روایت کرده که: از جای نماز بر مخیز.

۴- ۴_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۹، باب کیفیه الصلاه و صفتها؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۲، باب استحباب لعن اعداء الدین... .

۵- ۵_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۶، باب کیفیه الصلاه و صفتها؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۲، باب نبذه مما یستحب... .

تهلیل را بخواند حق تعالی (۱) چهل هزار هزار گناه او را محو کند، و چهل هزار هزار حسنه برای او بنویسد، و چنان باشد که دوازده مرتبه قرآن را ختم کرده باشد؛ و فرمود که من صد مرتبه می خوانم، و شما را ده مرتبه کافیست.

تهلیل اینست: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا» (۲).

و فضیلت این تهلیل بسیار وارد شده خصوصاً در تعقیب نماز صبح و شام، و هنگام طلوع و غروب آفتاب.

۱۵- دعای «اللهم إلیک رفعت الأصوات...»

پانزدهم: ابن بابویه و شیخ طوسی و غیر ایشان به سندهای معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بعد از هر نماز فریضه این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَصْوَاتُ وَ لَكَ عَنَتِ الْوُجُوهُ وَ لَكَ خَضَعَتِ الرَّقَابُ وَ إِلَيْكَ التَّحَاكُمُ فِي الْأَعْمَالِ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ وَ يَا خَيْرَ مَنْ أَعْطِيَ يَا صَادِقُ يَا بَارُ يَا مَنْ «لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ» (۳) يَا مَنْ أَمَرَ بِالْدُّعَاءِ وَ تَكَفَّلَ (۴) بِالْإِجَابَةِ يَا مَنْ قَالَ: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَكِرُونَ عَن عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» (۵) يَا مَنْ قَالَ: «وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَأِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ» (۶) وَ يَا مَنْ قَالَ: «يَا عِبَادِي الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ

ص : ۶۴

۱- ۱_ آ: + چهل هزار هزار حسنه برای او بنویسد و .

۲- ۲_ محاسن، ج ۱، ص ۵۱، ثواب الدعاء بعد الفريضة... ؛ وسایل الشيعه، ج ۶، ص ۴۷۳، باب نبذه مما يستحب... .

۳- ۳_ سوره مبارکه آل عمران، آیه ۹.

۴- ۴_ ع: + وَ وَعَدَ الْإِجَابَةَ .

۵- ۵_ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۶- ۶_ سوره مبارکه بقره، آیه ۱۸۶.

الدُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغُفُورُ الرَّحِيمُ (۱)» لَبَّيْكَ وَ سَعِدَيْكَ هَا أَنَا ذَا بَيْنَ يَدَيْكَ الْمُسِيرُفُ عَلَى نَفْسِي وَ أَنْتَ الْقَائِلُ: «لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الدُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغُفُورُ الرَّحِيمُ» (۲).

۱۶- خواندن «اللهم اجعل لي فرجاً ومخرجاً و...»

شانزدهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: جبرئیل به نزد حضرت یوسف علیه السلام آمد در زندان، و گفت: بعد از هر نماز بگو: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فَرْجًا وَ مَخْرَجًا وَ ارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ» (۴).

و در بعضی روایات: بعد از هر نماز فریضه سه مرتبه بگو. (۵)

۱۷- دعای «إلى و إله إبراهيم و...»

هفدهم: قطب راوندی از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که بعد از نماز دستها را بردارد و این دعا بخواند، دستهایش ناامید برنگردد: «إِلَهِي وَ إِلَهَ إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ وَ إِلَهَ جِبْرَائِيلَ وَ ميكائيلَ وَ إِسْرَافِيلَ أَسئَلُكَ أَنْ تَسْتَجِيبَ دَعْوَتِي فَإِنِّي مُضْطَرٌّ وَ تَعْصِمْنِي فِي دِينِي فَإِنِّي مُبْتَلَى وَ تَنَالِنِي بِرَحْمَتِكَ فَإِنِّي مُذْنِبٌ وَ تَنْفِي عَنِّي الْفَقْرَ فَإِنِّي مُشْكِينٌ» (۶).

۱۸- دعای «يا أجود من أعطى و...»

هجدهم: قطب راوندی روایت کرده است که: مردی به (۷) حضرت صادق علیه السلام شکایت کرد از درد زانو. حضرت فرمود که: بعد از نماز این دعا بخوان، راوی گفت: خواندم

ص: ۶۵

۱- ۱_ سوره مبارکه زمر، آیه ۵۳.

۲- ۲_ کمال الدین، ج ۲، ص ۴۷۰، باب ذکر من شاهد القائم علیه السلام؛ الغیبه، ص ۲۶۰.

۳- ۳_ ع: + اللهم صلّ علی محمد و آل محمد.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی أدبار الصلوات؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۲۴، باب التعقیب.

۵- ۵_ أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۷۶، مجلس الخامس و الثمانون.

۶- ۶_ الدعوات، ص ۵۰، فصل فی ألح الدعاء و...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۸۲، باب نبذ مما یتستحب... .

۷- ۷_ آ: + خدمت .

و عافیت یافتم. دعا اینست: «یا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطَى وَ خَيْرَ مَنْ سُئِلَ یا أَرْحَمَ مِنْ اسْتَرْحَمَ إِرْحَمَ ضَعْفَى وَ قَلَّ حَيْلَتَى وَ عافِنى مِنْ وَجَعى» (۱).

۱۹- خواندن «اللهم إن مغفرتك أرجى من عملى...»

نوزدهم: در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که خواهد که خدا او را در قیامت بر اعمال بد او مطلع نگرداند و دیوان گناهان او را نگشاید باید که بعد از هر نماز این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَكَ أَرْجَى مِنْ عَمَلِي وَإِنَّ رَحْمَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِي اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ ذَنْبِي (۲) عَظِيمًا فَعَفُوكَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِي اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا أَنْ (۳) تَرْحَمَنِي فَارْحَمْتِكَ أَهْلًا أَنْ تَبْلُغَنِي وَ تَسْعَنِي لِأَنَّهَا وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (۴).

۲۰- خواندن «اللهم أنت السلام و منك السلام و...»

بیستم: ابن بابویه _ رحمه الله عليه _ گفته است که: چون از تسبیح فاطمه _ صلوات الله عليها _ فارغ شوی بگو:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَ مِنْكَ السَّلَامُ وَ لَكَ السَّلَامُ وَ إِلَيْكَ السَّلَامُ (۵) وَ إِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ الْهَادِينَ الْمُهْتَدِينَ السَّلَامُ عَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَ رُسُلِهِ وَ مَلَائِكَتِهِ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصِّالِحِينَ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (۶) السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سَيِّدَيِ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَجْمَعِينَ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ عِلْمٍ

ص : ۶۶

۱- ۱_ الدعوات، ص ۱۹۸، فصل فی ذکر أدعیه مفرده لأوجاع معینة؛ کافی، ج ۲، ص ۵۶۸، باب الدعاء للعلل و الأمراض.

۲- ۲_ ع و آ: + عِنْدَكَ.

۳- ۳_ ع: + أَبْلُغْ رَحْمَةً.

۴- ۴_ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۸۴، باب نبذ مما يستحب...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۷، سایر ما يستحب عقیب کل صلاه.

۵- ۵_ ع و آ: - و إِلَيْكَ السَّلَام.

۶- ۶_ آ: _ امیر المؤمنین .

النَّبِيِّنَ السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصِّادِقِ السَّلَامُ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الكَاظِمِ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الجَوَادِ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ الهَادِي السَّلَامُ عَلَى الحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الرَّكِيِّ العَسِيكَرِيِّ السَّلَامُ عَلَى حُجَّهِ ابْنِ الحَسَنِ القَائِمِ المَهْدِيِّ» پس هر حاجت که داری از خدا بطلب. (۱)

۲۱- دعای «اللهم اجعلني مع محمد و آل محمد...»

بیست و یکم: کلینی به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: چون از نماز فارغ شوی بگو: «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي كُلِّ عَافِيَةٍ وَ بَلَاءٍ وَ اجْعَلْنِي مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي كُلِّ مَثْوًى وَ مُنْقَلَبٍ اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْيَايَ مَحْيَاهُمْ وَ مَمَاتِي مَمَاتَهُمْ وَ اجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي المَوَاطِنِ كُلِّهَا وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». (۲)

۲۲- دای «أستودع الله العظيم الجليل...»

بیست و دویم: کلینی و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که بعد از نماز فریضه این دعا بخواند بالی از بالهای جبرئیل به او احاطه کند، و محفوظ باشد جان و اهل و مالش:

«أَسْتَوْدِعُ اللهَ العَظِيمَ الجَلِيلَ (۳) نَفْسِي وَ أهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ وَ أَسْتَوْدِعُ اللهَ المَرْهُوبَ المَخُوفَ المُتَضَعِّعَ بِعَظَمَتِهِ كُلِّ شَيْءٍ نَفْسِي وَ أهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ». (۴)

۲۳- خواندن «توكلت على الحي الذي لا يموت...»

بیست و سیّم: کفعمی از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: (۵) به آن حضرت شکایت کرد بیماری و تنگدستی را، فرمود که: بعد از هر نماز فریضه بگو:

ص : ۶۷

۱- ۱_ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۲، باب وصف الصلاة...؛ بحار الأنوار، ج ۸۲، ص ۳۱۲، فائده... .

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۴۴، باب الدعاء قبل الصلاة؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۴۳، سائر ما يستحب عقيب كل صلاة.

۳- ۳_ آ: الخليل.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۷۳، باب الحرز و العوذ...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۸۵، باب نبذ مما يستحب... .

۵- ۵_ ع و آ: + مردی.

«تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْحَمِيدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَا يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَا يَكُنْ لَهُ وِلْيٌ مِنَ الدُّلِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا» (۱).

و به روایت دیگر فرمود که: هیچ شدتی مرا روی نداد مگر آن که جبرئیل علیه السلام برای من ممثّل (۲) شده و گفت که: این دعا بخوان (۳).

و در احادیث معتبره بسیار وارد شده است که: برای وسواس سینه و قرض و پریشانی و بیماری، مکرّر این دعا را باید خواند (۴) و در بعضی روایات اولش: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» هست.

۲۴- خواندن «سبحان الله كلما سبح الله...»

بیست و چهارم: کفعمی روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله در شب معراج ملکی را دید که هزار سر داشت، و در هر سری هزار هزار رو، و در هر رویی هزار هزار دهان، و در هر دهانی هزار هزار زبان، و در هر زبانی هزار هزار لغت. روزی از خدا سؤال کرد که آیا تو را بنده ای هست که عبادتش مانند عبادت من باشد؟ حق تعالی وحی کرد به او که مرا در زمین بنده ای هست که عبادتش از تو افزون تر و تسیحش از تو بیشتر است. پس ملک از حق تعالی رخصت طلبید که به زیارت او رود؛ چون رخصت یافت و به زمین آمد، ندید از عبادت (۵) او مگر آن که بعد از هر نماز این تسیحات می خواند:

«سُبْحَانَ اللَّهِ كَلِمًا سَبَّحَ اللَّهُ شَيْءٌ وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُسَبَّحَ وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَ كَمَا يَتَّبِعِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَلِمًا حَمِدَ اللَّهُ شَيْءٌ وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحَمَدَ وَ كَمَا هُوَ

ص : ۶۸

۱- ۱- مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۷۴، فصل الحادی والعشرون فی أدعیه... .

۲- ۲- ع و آ: متمثّل.

۳- ۳- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۴۹، تفصیل و تبیین.

۴- ۴- مکارم الاخلاق، ص ۳۲۸، صلاه لحديث النفس... .

۵- ۵- ع: + کننده.

أَهْلُهُ وَ كَمَا يَتَّبِعِي لِكْرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلَّمَا هَلَّلَ اللَّهُ شَيْءٌ ۚ وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُهَلَّلَ وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَ كَمَا يَتَّبِعِي لِكْرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ كَلَّمَا كَبَّرَ اللَّهُ شَيْءٌ ۚ وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُكَبَّرَ وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَ كَمَا يَتَّبِعِي لِكْرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ وَاللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى عَدَدِ (١) كُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمَ بِهَا عَلَيَّ وَ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ مِمَّنْ كَانَ أَوْ يَكُونُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا أَرْجُوا وَ خَيْرَ مَا لَا أَرْجُوا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أَخْذَرُ وَ مِنْ شَرِّ مَا لَا أَخْذَرُ». (٢)

و این دعا اگرچه در سند شرحش ضعیفی هست اما در جمیع کتب دعا مذکور است.

٢٥-دعای «اللهم انفعنا بالعلم و زینا...»

بیست و پنجم: شیخ مفید رحمه الله در مقنعه در تعقیب هر نماز این دعا را آورده است: «اللَّهُمَّ انْفَعْنَا بِالْعِلْمِ وَ زَيِّنَّا بِالْحِلْمِ وَ جَمَّلْنَا بِالْعَافِيَةِ وَ كَرِّمْنَا بِالتَّقْوَى إِنَّ وَلِيَّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَ هُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ». (٣)

٢٦-دعای «اللهم اغفر لی ما قدمت و ما أخرت...»

بیست و ششم: کلینی و غیر او به سند معتبر از حضرت امام محمد تقی علیه السلام روایت کرده اند که: هر که این دعا را بعد از هر نماز فریضه بخواند جان او و مال او و (٤) فرزندان او از بلاها محفوظ مانند. و عامه و خاصه این دعا را به سندهای دیگر از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله نیز روایت کرده اند. دعا اینست:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَ مَا أَخَّرْتُ وَ مَا أَعْلَنْتُ وَ مَا أَسْرَرْتُ وَ إِسْرَافِي عَلَى نَفْسِي وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَ أَنْتَ الْمُوَخَّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِعِلْمِكَ الْغَيْبِ وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي فَاحْنِنِي وَ تَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَشْيَتِكَ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ وَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الْغَضَبِ وَ الرِّضَا

ص : ٦٩

١- ١_ آ: _ عدد .

٢- ٢_ بلدالأمين، ص ٩، في التعقيب...؛ مصباح، شيخ طوسي، ص ٥١، فصل في سياقه الصلوات... .

٣- ٣_ مقنعه، ص ١١٤، باب كيفية الصلاة...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٥١، تفصيل و تبیین... .

٤- ٤_ ع و آ: + خانه او و .

وَالْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَ أَسْئَلُكَ نَعِيمًا لَا يَنْفَدُ وَ قُرَّةَ عَيْنٍ لَا يَنْقُطُ وَ أَسْئَلُكَ (١) الرِّضَا بِالْقَضَاءِ وَ (٢) بَرَدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ وَ شَوْقًا (٣) إِلَى لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَاءٍ مُضِرٍّ وَ لَا فِتْنَةٍ مُضِلِّهِ. اللَّهُمَّ زَيِّنَا بِزِينَةِ الْإِيمَانِ وَ اجْعَلْنَا هُدَاهُ مُهْتَدِينَ اللَّهُمَّ اهْدِنَا فِيمَنْ هَدَيْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ عَزِيمَةَ الرَّشَادِ وَ الثَّبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَ الرَّشْدِ وَ أَسْئَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَ حُسْنَ عَافِيَتِكَ وَ آدَاءَ حَقِّكَ وَ أَسْئَلُكَ يَا رَبِّ قَلْبًا سَلِيمًا وَ لِسَانًا صَادِقًا وَ أَسْئَلُكَ تَغْفِيرَكَ لِمَا تَعَلَّمْتُ وَ أَسْئَلُكَ خَيْرَ مَا تَعَلَّمْتُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعَلَّمْتُ فَإِنَّكَ تَعَلَّمُ (٤) وَ لَا نَعْلَمُ وَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ». (٥)

۲۷- دعای «لا إله إلا الله إن الله و ملائکته...»

بیست و هفتم: سید بن طاوس رضی الله عنه به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که تسبیح فاطمه زهراء _ صلوات الله علیها _ را بخواند و بعد از آن این دعا بخواند، حق تعالی جمیع گناهان او را بیامرزد، و از ساعتی که این دعا را می خواند تا یک سال عافیت یابد از پریشانی و تنگدستی و دیوانگی و خوره (٦) و پستی و مرگهای بد، و از هر بلایی که نازل گردد به سوی زمین؛ و نوشته شود برای او به سبب این دعا شهادت اخلاص با ثواب آن تا روز قیامت و ثواب آن بهشت است البته.

راوی گفت که: این ثواب از برای او خواهد بود هر گاه در عرض یک سال هر روز این دعا را بخواند؟ حضرت فرمود که: بلکه اگر سالی یک مرتبه این دعا بخواند این ثواب از برای او خواهد بود.

و دعا اینست:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ - وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

ص : ۷۰

۱- ۱_ حاشیه آ: أسئلك.

۲- ۲_ آ: + برکه الموت بعد العيش و .

۳- ۳_ حاشیه آ: إلى رؤيت لقائك.

۴- ۴_ حاشیه ع: تَعَلَّمْتُ.

۵- ۵_ کافی ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء في ادبار الصلوات...؛ مكارم الاخلاق، ص ۲۸۲، دعا آخر عن النبي صلى الله عليه و آله .

۶- ۶_ آ: خوره.

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا اللَّهُمَّ (١) لَيْبِيكَ رَبَّنَا لَيْبِيكَ وَسَيِّدِيكَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى ذُرِّيِّهِ مُحَمَّدٍ وَالسَّلَامَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ التَّسْلِيمَ مِنَّا لَهُمْ وَالْإِئْتِمَامَ بِهِمْ وَالتَّصَدِيقَ لَهُمْ رَبَّنَا آمَنَّا بِكَ (٢) وَصَدَّقْنَا رَسُولَكَ وَسَلَّمْنَا تَسْلِيمًا رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ (٣) فَاتَّبَعْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ اللَّهُمَّ صَبِّ الرَّزْقَ عَلَيْنَا صَبًّا بَلَاغًا لِلْآخِرَةِ وَالدُّنْيَا مِنْ غَيْرِ كَدٍّ وَلَا نَكَدٍ وَلَا مَنٍّ مِنْ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ إِلَّا سَيِّعَهُ مِنْ رِزْقِكَ وَطَيِّبًا مِنْ وَسْئِعِكَ مِنْ يَدِكَ الْمَلَأَى عَفَافًا لَا مِنْ أَيْدِي لِنَامِ خَلْقِكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ اجْعَلِ النُّورَ فِي بَصِيرِي وَالبَصِيرَةَ فِي دِينِي وَالبَقِيَّةَ فِي قَلْبِي وَالأَخْلَاصَ فِي عَمَلِي وَالسَّعَةَ فِي رِزْقِي وَذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ عَلَى لِسَانِي وَالشُّكْرَ لَكَ أَيْدًا مَا أَبْقَيْتَنِي اللَّهُمَّ لَا تَجِدْنِي حَيْثُ نَهَيْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَنِي وَارْحَمْنِي إِذَا تَوَفَّيْتَنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (٤)

٢٨- دعای «اللهم انی ادینک بطاعتک و ولایتک و...»

بیست و هشتم: سید بن طاوس به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه از نماز فارغ شوی این دعا بخوان:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَدِينُكَ بِطَاعَتِكَ وَوَلَايَتِكَ وَوَلَايَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَوَلَايَةِ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِيٍّ بْنِ مُوسَى وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَوَلَايَتِهِمْ وَالرِّضَا بِمَا فَضَّلْتَهُمْ بِهِ غَيْرَ مُتَكَبِّرٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٍ عَلَى مَعْنَى مَا أَنْزَلْتَ فِي كِتَابِكَ عَلَى حُدُودِ مَا أَتَانَا فِيهِ وَمَا لَمْ يَأْتِنَا مَوْءٌ مِنْ مُعْتَرِفٍ مُسَلِّمٍ (٥) بِذَلِكَ رَاضٍ بِمَا رَضِيَتْ بِهِ يَا رَبِّ أُرِيدُ بِهِ وَجْهَكَ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ مَرْهُوبًا

ص : ٧١

١- ١- ع و آ: _ اللَّهُمَّ.

٢- ٢- ع و آ: _ بَكَ .

٣- ٣- ع و آ: وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ وَ آلَ الرَّسُولِ، به جای: رَسُولَكَ وَ سَلَّمْنَا... وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ .

٤- ٤- فلاح السائل، ص ١٣٥، صفه نوافل و الزوال؛ مستدرک الوسایل، ج ٥، ص ٧٥، باب نبد مما يستحب... .

٥- ٥- حاشیه هر سه نسخه: مُقَرَّرٌ.

وَمَرْغُوبًا إِلَيْكَ فِيهِ فَأَحْيِنِي مَا أَحْيَيْتَنِي (۱) عَلَى ذَلِكِ وَ أَمِتْنِي إِذَا أَمَتْنِي عَلَى ذَلِكِ وَ ابْعَثْنِي إِذَا بَعَثْتَنِي (۲) عَلَى ذَلِكِ وَ إِنْ كَانَ مِنِّي تَقْصِيرٌ فِيمَا مَضَى فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْهُ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ فِيمَا عِنْدَكَ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تَعْصِمَنِي بِوَلَايَتِكَ عَنِ مَعْصِيَتِكَ وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَهُ عَيْنٍ (۳) وَ لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ إِنَّ النَّفْسَ لَأَعْمَارَةٌ بِالشُّوْءِ إِلَّا مَا رَحِمْتَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تَعْصِمَنِي بِطَاعَتِكَ حَتَّى تَتَوَفَّانِي عَلَيْهَا وَ أَنْتَ عَنِّي رَاضٍ وَ أَنْ تَخْتِمَ لِي بِالسَّعَادَةِ وَ لَا تُحَوِّلْنِي عَنْهَا أَبَدًا وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِحُزْمَةِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَ بِحُزْمَةِ اسْمِكَ الْعَظِيمِ وَ بِحُزْمَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ بِحُزْمَةِ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِكَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرَ وَ مُوسَى وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُجَّجَةَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ».

و بعد از آن حاجات (۴) خود را از حق تعالی طلب کند. (۵)

۲۹- دعای «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

بیست و نهم: به سند دیگر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: روزی نزد پدر خود امام محمد باقر علیه السلام رفتم و آن حضرت تصدق می فرمودند بر فقیران اهل مدینه و هشتاد هزار دینار طلا به ایشان عطا کردند، و یازده بنده آزاد کردند. من از وفور تصدقات ایشان متعجب شدم؛ پس نظر کردند به سوی من و فرمودند که: آیا می خواهی تو را دلالت کنم به امری که هر گاه آن را بجای آوری بعد از هر نماز واجبی یک مرتبه، بهتر باشد از برای تو از آنچه من کرده ام به جای آوری، هر چند عمر نوح بیابی و هر روز این کار را بکنی؟ راوی گفت: آن عمل کدامست؟ فرمود که: بعد از نماز بخوان این دعا را:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُوَخَّدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُمِيتُ

ص : ۷۲

۱- ۱_ حاشیه آ: ما أَحْيَيْتَنِي.

۲- ۲_ حاشیه آ: إِذَا بَعَثْتَنِي.

۳- ۳_ آ: + أَبَدًا.

۴- ۴_ ع: حاجت.

۵- ۵_ فلاح السائل، ص ۱۶۸، فصل التاسع عشر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۹، سائر ما يستحب عقيب كل صلاة.

و يُحْيِي (١) وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ (٢) ذِي الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَ الْجَبْرُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْكِبْرِيَاءِ وَ الْعَظَمَةِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمِيدِهِ كُلُّ هَذَا قَلِيلٌ يَا رَبِّ وَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ مِلْءَ عَرْشِكَ وَ رِضَا نَفْسِكَ وَ مَنبَغَ مَسْتَبِيَّتِكَ وَ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ وَ مِلْءَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ وَ زِنَةَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ وَ مِثْلَ ذَلِكَ أضعافاً لا تُحْصى وَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ مِلْءَ خَلْقِكَ وَ زِنَةَ خَلْقِكَ وَ مِثْلَ ذَلِكَ وَ أضعافاً لا تُحْصى وَ عَدَدَ بَرِيَّتِكَ (٣) وَ زِنَةَ بَرِيَّتِكَ وَ مِثْلَ ذَلِكَ أضعافاً لا تُحْصى وَ عَدَدَ مَا تَعَلَّمَ وَ زِنَةَ مَا تَعَلَّمَ وَ مِلْءَ مَا تَعَلَّمَ وَ مِثْلَ ذَلِكَ أضعافاً لا تُحْصى وَ مِنَ التَّحْمِيدِ وَ التَّعْظِيمِ وَ التَّقْدِيسِ وَ الثَّنَاءِ وَ الشُّكْرِ وَ الْخَيْرِ وَ الْمَدْحِ وَ الصَّلَوةِ عَلَى النَّبِيِّ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ مِثْلَ ذَلِكَ وَ أضعافاً لا تُحْصى وَ عَدَدَ مَا خَلَقْتَ وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ وَ عَدَدَ مَا أَنْتَ خَالِقُهُ مِنْ شَيْءٍ وَ مِلْءَ ذَلِكَ كُلَّهُ وَ أضعافاً لا تُحْصى لَوْ خَلَقْتَهُمْ فَنَطَقُوا بِذَلِكَ مُنْذُ قَطُّ إِلَى الْأَبَدِ لَا انْقِطَاعَ لَهُ يَقُولُونَ كَذَلِكَ لَا يَسْأَمُونَ وَ لَا يَفْتُرُونَ أَسِيرِعَ مِنْ لَحْظِ الْبَصَرِ وَ كَمَا يَتَّبِعِي لَكَ وَ كَمَا أَنْتَ لَهُ أَهْلٌ وَ أضعافاً ما ذَكَرْتَ (٤) وَ عَدَدَ مَا ذَكَرْتَ وَ مِثْلَ جَمِيعِ ذَلِكَ كُلُّ هَذَا قَلِيلٌ يَا إِلَهِي تَبَارَكْتَ وَ تَعَدَّدْتَ وَ تَعَالَيْتَ عَلَواً كَبِيراً يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ أَسْئَلُكَ عَلَى آثَرِ هَذَا الدُّعَاءِ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى وَ امْتِثَالِكَ الْعُلْيَا وَ كَلِمَاتِكَ التَّامَاتِ أَنْ تُعَافِنِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ». (٥)

۳۰- دعای «اللهم انی أسئلك بحق محمد و آل محمد...»

سی ام: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: بعد از نمازهای فریضه این دعا را باید خواند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ فَأَكْتُبُ لَنَا بَرَاءَةً تَنَا وَ فِي جَهَنَّمَ

ص: ۷۳

۱- ۱- ع و آ: + بِيَدِهِ الْخَيْرِ.

۲- ۲- آ: + اللَّهُ.

۳- ۳- ع و آ: + وَ مِثْلَ ذَلِكَ وَ مِلْءَ بَرِيَّتِكَ.

۴- ۴- ع و آ: + وَ زِنَةَ مَا ذَكَرْتَ .

۵- ۵- فلاح السائل، ص ۱۶۹، فصل التاسع عشر؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۷۹، باب نبد مما يستحب... .

فَلَا تَجْعَلْنَا وَفِي عَذَابِكَ وَهُوَ أَنْكَرُ فَلَا تَبْتَلِنَا وَمِنَ الضَّرِيعِ وَالزَّقِيمِ فَلَا تَطْعَمْنَا وَمَعَ الشَّيَاطِينِ فِي النَّارِ فَلَا تَجْمَعْنَا وَعَلَىٰ وَجْهِهِ فِي النَّارِ فَلَا تَكْبُنَا (١) وَمِنْ ثِيَابِ النَّارِ وَسِرَابِيلِ الْقَطْرَانِ فَلَا تَلْبِسْنَا وَمِنْ كُفْلٍ سُوءٍ بِإِلَهِ إِلَّا أَنْتَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَجَنِّنا وَبِرَحْمَتِكَ فِي الصَّيْحَانِ فَادْخُلْنَا وَفِي عِلِّيِّينَ فَارْفَعْنَا وَمِنْ كَأْسٍ (٢) مَعِينٍ وَسَيْلِسِيلٍ فَاسْقِنَا وَمِنَ الْحُورِ الْعِينِ بِرَحْمَتِكَ فَزَوِّجْنَا وَمِنَ الْوَالِدَانِ الْمُخَلَّدِينَ كَمَا نَهَمُ لَوْءُ لُوءٍ مَثُورٌ (٣) فَأَخْرِجْنَا وَمِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ وَلُحُومِ الطَّيْرِ فَاطْعَمْنَا وَمِنْ ثِيَابِ الْحَرِيرِ وَالسُّنْدُسِ وَالْأَسْتَبْرَقِ فَاسْتَبْرَقْنَا (٤) وَلَيْلَهُ الْقَدَرِ وَحِجِّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ فَارْزُقْنَا وَسِدِّدْنَا وَقَرِّبْنَا إِلَيْكَ زُلْفَىٰ وَصَالِحِ الدُّعَاءِ وَالْمَسْأَلَةِ فَاسْتَجِبْ لَنَا يَا خَالِقَنَا إِسْمَعْ لَنَا وَاسْتَجِبْ لَنَا وَإِذَا جَمَعْتَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَارْحَمْنَا يَا رَبَّ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ» (٥).

٣١- خواندن «السلام عليك يا رسول الله ورحمه الله وبركاته...»

سی و یکم: به سند صحیح در قرب الاسناد و غیر آن از کتب معتبره روایت کرده اند: بزنی به حضرت امام رضا علیه السلام عرض کرد که: ما دانستیم صلوات بر حضرت رسالت صلی الله علیه و آله را بعد از هر نماز؛ پس بفرمائید که: سلام بر آن حضرت چگونه باید کرد؟ حضرت فرمود: چنین بگو:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (٦) وَعَبَدْتَهُ حَتَّىٰ أَتَاكَ الْيَقِينُ فَجَزَاكَ اللَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ»

ص : ٧٤

١-١_ حاشیه هر سه نسخه: تَكْبُنَا.

٢-٢_ حاشیه متن و آ: مِنْ مَعِينٍ مِنْ عَيْنٍ سَلْسِيلٍ.

٣-٣_ حاشیه هر سه نسخه: مَكُونٌ.

٤-٤_ حاشیه متن و آ: فَالْبِسْنَا.

٥-٥_ فلاح السائل، ص ١٧٦، فصل التاسع عشر؛ مستدرک الوسائل، ج ٥، ص ٧٩، باب نبذ مما يستحب... .

٦-٦_ متن ع و آ و حاشیه متن: رَبُّكَ.

أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ اللَّهُمَّ صَلِّ (١) عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (٢)

۳۲- خواندن سوره «قل هو الله أحد» و دعای «اللهم انی أسئلك باسمک...»

سی و دویم: ابن بابویه و شیخ طوسی و غیر ایشان به سندهای معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ روایت کرده اند که: هر که خواهد که بیرون رود از دنیا و حال آن که پاک شده باشد از گناهان، چنانچه پاک می شود طلا از غش؛ و از او احدی بازخواست مظلّمه نماید در قیامت، پس بخواند بعد از نمازهای پنجگانه نسبت پروردگار را یعنی سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» دوازده مرتبه، پس دستها را به سوی آسمان بگشاید و این دعا بخواند.

پس حضرت فرمود که: این از رازهای مکنونست که تعلیم کرد مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و امر کرد مرا که تعلیم نمایم به حسن و حسین _ صلوات الله علیهما _ و دعا اینست:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبَارَكِ وَ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ وَ سُلْطَانِكَ الْقَدِيمِ يَا وَهَبَ الْعَطَايَا يَا مُطَلِقَ الْأَسَارِي يَا فَكَّاكَ الرَّقَابِ مِنَ النَّارِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَفَكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَ أَخْرِجْنِي مِنَ الدُّنْيَا آمِنًا وَ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ سَالِمًا وَاجْعَلْ دُعَائِي أَوَّلَهُ فَلَاحًا وَ أَوْسَطَهُ نَجَاحًا وَ آخِرَهُ صَلَاحًا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ». (٤)

و در بعضی از نسخ معتبره دعا چنین است:

«يَا فَكَّاكَ الرَّقَابِ مِنَ النَّارِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُغْتَقَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ

ص : ۷۵

۱-۱ _ حاشیه متن: فَصَلِّ.

۲-۲ _ قرب الاسناد، ص ۱۱۸، جزء الثالث من قرب الإسناد عن الرضا؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۴، باب نبذه مما يستحب... .

۳-۳ _ ع: + المکنون.

۴-۴ _ معانی الاخبار، ص ۱۳۹، باب معنی المخبیات...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۸، باب کیفیه الصلاه و... .

وَ أَنْ تُخْرِجَنِي مِنَ الدُّنْيَا سَالِمًا وَ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ آمِنًا وَ أَنْ تَجْعَلَ دُعَائِي أَوَّلَهُ صِيْلًا (۱) وَ أَوْسَطَهُ نَجَاحًا وَ آخِرَهُ فَلَاحًا (۲) إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (۳)

کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که ایمان دارد به خدا و روز قیامت، باید که ترک نکند بعد از هر نماز فریضه، خواندنِ سوره «قل هو الله» را. به درستی که هر که بخواند، خدا جمع می کند برای او خیر دنیا و آخرت را و می آمرزد او را و پدر و مادر او را و هر که از (۴) پدر و مادر او به هم رسیده اند. (۵)

و در حدیث دیگر وارد شده که: هر که بعد از هر نماز فریضه ده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ» بخواند، حق تعالی از حورالعین به او تزویج نماید. (۶)

و سید بن طاوس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده که: هر که بعد از هر نماز سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخواند رحمت از آسمان بر سرش فرو ریزد و سکینه بر او نازل گردد و خدا نظر رحمت به سوی او افکند و گناهانش را بریزد (۷) و هر حاجت که سوال کند برآید و در امان خدا باشد. (۸)

۳۳- دعای «یا شارعاً لملائکته الدین القیم...»

سی و سیم: شیخ طوسی و کفعمی و علامه حلی و غیر ایشان _ رحمه الله علیهم _ در ادعیه سرّ از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: حق تعالی وحی کرد به آن حضرت

ص : ۷۶

۱- ۱_ آ: فَلَاحًا.

۲- ۲_ آ: صَلَاحًا.

۳- ۳_ بلادالأمین، ص ۱۲، فی التعقیب... .

۴- ۴_ ع: + نسل .

۵- ۵_ کافی، ج ۲، ص ۶۲۲، باب فضل القرآن...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۶، باب استحباب قراءه الإخلاص... .

۶- ۶_ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۸، باب ۳۸، سائر ما یستحب عقیب کل صلاه؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۰۵، باب استحباب قراءه الإخلاص.

۷- ۷_ ع و آ: بیامرزد.

۸- ۸_ المجتبی، ص ۲۵، فصل فی زیاده السعاده بقراءه قل هو الله...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۶۰، تفصیل و تبیین.

که ای محمد! هر که خواهد از امت تو که قبول کنم نمازهای فریضه و نافله او را، پس بگوید بعد از هر نماز فریضه یا نافله:

«یا شارِعاً لِمَلَائِكَتِهِ الدِّينَ الْقَيِّمَ دِيناً رَاضِياً بِهِ مِنْهُمْ لِنَفْسِهِ وَ يَا خَالِقَ مَنْ سِوَى (۱) الْمَلَائِكَةِ مِنْ خَلْقِهِ لِلِإِتِّبَالِ بِدِينِهِ وَ يَا مُسْتَخِصَّيًّا مِنْ خَلْقِهِ لِدِينِهِ رُضِيلاً بِدِينِهِ إِلَى مَنْ دُونَهُمْ وَ يَا مُجَازِيَّ أَهْلِ الدِّينِ بِمَا عَمِلُوا فِي الدِّينِ اجْعَلْنِي بِحَقِّ اسْمِكَ الَّذِي كُلُّ شَيْءٍ مِنْ الْخَيْرَاتِ مُنْسُوبٌ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلِ دِينِكَ الْمُؤَثِّرِ بِهِ بِالْإِزَامِكُمْ حَقَّهُ وَ تَفْرِيعِكَ قُلُوبَهُمْ لِلرَّغْبَةِ فِي آدَاءِ حَقِّكَ فِيهِ إِلَيْكَ لَا تَجْعَلْ بِحَقِّ اسْمِكَ الَّذِي فِيهِ تَفْصِيلُ الْأُمُورِ كُلِّهَا شَيْئاً سِوَى دِينِكَ عِنْدِي أَيْبِنَ فَضْلاً وَ لَا إِلَيَّ أَشَدَّ تَحُبُّباً وَ لَا بِي لِاصْتِقَاءٍ وَ لَا أَنَا إِلَيْهِ مُنْقَطِعاً وَ أَغْلَبَ بِالِي وَ هِرَوَايَ وَ سِرِيرَتِي وَ عَلَانِيَتِي وَ اسْتِغْفَ (۲) بِنَاصِيَتِي إِلَى كُلِّ مَا تَرَاهُ لَمَكَ مِنِّي رِضِيٍّ مِنْ طَاعَتِكَ فِي الدِّينِ». (۳)

۳۴- گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا ذالجلال واکرام...»

سی و چهارم: کلینی و دیگران به سند معتبر از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده اند که: هر که بعد از هر نماز، ریش خود را به دست راست بگیرد، و دست چپ را به سوی آسمان بگشاید، و سه مرتبه بگوید: «یا ذالجلال واکرام ازحمنی من النار» پس سه مرتبه بگوید: «أجزنی من العذاب الالیم» پس دست راست را از ریش بردارد، و هر دو دست را به سوی آسمان بگشاید، و سه مرتبه بگوید: «یا عزیز یا کریم یا رحمن (۴) یا رحیم» پس دستها را بگرداند، و پشت دستها را به جانب آسمان کند و سه مرتبه بگوید: «أجزنی من العذاب الالیم» پس بگوید: «وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحُ».

پس حضرت فرمود که: هر که این دعا را بخواند خدا گناهان او را بیامزد، و از او راضی شود، و استغفار کنند برای او جمیع خلائق به غیر از جن و انس، تا هنگام مردن او. (۵)

ص : ۷۷

۱- ۱- حاشیه ع و آ: وَ يَا خَالِقاً سِوَى الْخَلِيقَةِ.

۲- ۲- حاشیه ع و متن آ: وَ اسْتِغْفَعَ.

۳- ۳- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۵، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۶۴، دعاء السر...

۴- ۴- حاشیه ع: یا رحمن یا غفور یا رحیم.

۵- ۵- کافی، ج ۲، ص ۵۴۶، باب الدعاء فی أدبار الصلوات...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۴۰، أسائر مما يستحب عقیب کل صلاه.

۳۷- خواندن «رضیت بالله رباً و بمحمد نبیاً و...»

سی و هفتم: شیخ طوسی به سند معتبر از محمد بن سلیمان دیلمی روایت کرده است که: به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم که شیعیان تو می گویند که: ایمان بر دو قسم است: یکی آن که مستقر و ثابت است، و دیگری آن که به امانت سپرده شده و زایل می گردد؛ پس به من بیاموز دعایی که هر گاه بخوانم ایمان من کامل گردد و زایل نشود. فرمود که: بگو بعد از هر نماز واجب:

«رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا وَ بِالْاِسْلَامِ دِيْنًا وَ بِالْقُرْاٰنِ كِتَابًا وَ بِالْكَعْبَةِ قِبْلَةً وَ بِعَلِيٍّ وَّلِيًّا وَ اِمَامًا وَ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ عَلِيٍّ بِنِ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّجِ بْنِ الْحَسَنِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اِنَّهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنِّي رَضِيْتُ بِهِمْ اَئِمَّةَ فَاَرْضَنِي (۱) لَهْم اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ». (۲)

۳۸- دعای «رضیت بالله ربا ... و بعلی و الحسن و...»

سی و هشتم: کلینی به سند معتبر از امام محمد تقی علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه فارغ شوی از نماز فریضه این دعا بخوان:

«رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا وَ بِالْاِسْلَامِ دِيْنًا وَ بِالْقُرْاٰنِ كِتَابًا وَ بِعَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ عَلِيٍّ بِنِ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّجِ بْنِ الْحَسَنِ اِنَّهُمْ اَللّٰهُمَّ وَ لِيْكَ الْقَائِمُ الْحَجَّجُ فَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِيْنِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ تَحْتِهِ وَ اَمِيْدُ لَهُ فِي عُمْرِهِ وَ اجْعَلْهُ الْقَائِمَ بِاَمْرِكَ وَ الْمُتَّصِرَ لِدِيْنِكَ وَ اَرِهَ مَا يُحِبُّ وَ تَقَرَّرْ بِهِ عَيْنُهُ فِي نَفْسِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ وَ فِي اَهْلِهِ وَ مَالِهِ وَ فِي شِيْعَتِهِ وَ فِي عَدُوِّهِ وَ اَرِهْمُ مِنْهُ مَا يَحْذَرُوْنَ وَ اَرِهَ فِيْهِمْ مَا يُحِبُّ وَ تَقَرَّرْ بِهِ عَيْنُهُ وَ اَشْفِ بِهٖ صُدُوْرَنَا وَ صُدُوْرَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيْنَ». (۳)

ص : ۷۹

۱- ۱- آ: فَرَضْنِي وَع: فَاَرْضَنِي.

۲- ۲- تهذيب الأحكام، ج ۲، ص ۲۰۹، باب كيفية الصلاة و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۳، باب استحباب شهادتین و الإقرار.

۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۴۲، آسائر ما يستحب عقیب کل صلاه.

۳۹- خواندن «اللهم بربك القديم و رافتك...»

سی و نهم: شیخ طوسی و شیخ طبرسی و کفعمی _ رحمه الله عليهم _ و دیگران به سندهای معتبر از حضرت امام موسی بن جعفر علیهما السلام روایت کرده اند که: از جمله حق واجب ما بر شیعیان آنست که پاهای خود را نگردانند از نماز فریضه تا آن که بگویند:

«اللَّهُمَّ بَرِّكَ الْقَدِيمِ وَ رَأْفَتِكَ بِبَرِّيَّتِكَ اللَّطِيفِ وَ شَفَقَتِكَ بِصِنْعَتِكَ الْمُحْكَمِ وَ قُدْرَتِكَ بِسِتْرِكَ الْجَمِيلِ وَ عِلْمِكَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَحْيِ قُلُوبَنَا بِحِدْكَ وَ اجْعَلْ ذُنُوبَنَا مَغْفُورَةً وَ عُيُوبَنَا مَسْتُورَةً وَ فَرَائِضَنَا مَشْكُورَةً وَ نَوَافِلَنَا مَبْرُورَةً وَ قُلُوبَنَا بِحِدْكَ مَعْمُورَةً وَ نُفُوسَنَا بِطَاعَتِكَ مَسْرُورَةً وَ عُقُولَنَا عَلَى تَوْحِيدِكَ مَجْبُورَةً وَ أَرْوَاحَنَا عَلَى دِينِكَ مَقْطُورَةً وَ جَوَارِحَنَا عَلَى خِدْمَتِكَ مَقْهُورَةً وَ أَسْمَاءَنَا فِي خَوَاصِّكَ مَشْهُورَةً وَ حَوَائِجَنَا لَدَيْكَ مَيْسُورَةً وَ أَرْزَاقَنَا مِنْ خَزَائِنِكَ مَدْرُورَةً أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَقَدْ فَازَ مَنْ وَالَاكَ وَ سَعِدَ مَنْ نَاجَاكَ وَ عَزَّ مَنْ نَادَاكَ وَ ظَفَرَ مَنْ رَجَاكَ وَ غَنِمَ مَنْ قَصَدَكَ وَ رَبِحَ مَنْ تَاجَرَكَ» (۱)

و در بعضی از روایات این زیادتى هست: «وَ أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اشْمَعْ دُعَائِي كَمَا تَعْلَمُ فَقَرَى إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۲)

۴۰- دعای «یا من یملك حوائج السائلین و...»

چهلیم: کفعمی در کتاب بلدالأمین از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده است که: بخوان برای طلب روزی بعد از هر نماز فریضه این دعا را:

«يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ يَا مَنْ لِكُلِّ مَسْأَلَةٍ مِنْكَ سَمْعٌ حَاضِرٌ وَ جَوَابٌ عَتِيدٌ وَ لِكُلِّ صَامِتٍ مِنْكَ عِلْمٌ بَاطِنٌ مُحِيطٌ أَسْئَلُكَ بِمَوَاعِيدِكَ الصَّادِقَةِ وَ آيَادِكَ الْفَاضِلَةِ وَ رَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةِ وَ سُلْطَانِكَ الْقَاهِرِ وَ مُلْكِكَ الدَّائِمِ وَ كَلِمَاتِكَ التَّامَاتِ يَا مَنْ لَا تَنْفَعُهُ

ص : ۸۰

۱- ۱- مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۹، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلدالأمین، ص ۱۳، فی التعقیب... .

۲- ۲- مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۷۲، باب نبذ مما يستحب...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۵۳، تفصیل و تبیین... .

طَاعَهُ الْمُطِيعِينَ وَ لَا تَضُرُّهُ مَعْصِيَةُ الْعَاصِينَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ (۱) وَ أَعْطِنِي فِيمَا تَرزُقُنِي الْعَافِيَةَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (۲)

۴۱- دعای «یا من یملک حوائج السائلین و...»

چهل و یکم: شیخ مفید _ علیه الرَّحْمَه _ در کتاب مجالس از محمّد بن الحنفیه رضی الله عنه روایت کرده است که روزی حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ در دور کعبه طواف می کرد؛ ناگاه مردی را دید که چنگ در پرده های کعبه زده و این دعا می خواند؛ پس حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گفت: این است دعای تو؟ گفت: بلی مگر شنیدی؟ حضرت فرمود که: بلی شنیدم. گفت: پس بخوان این دعا را بعد از هر نماز؛ به خدا سوگند که هر مؤمنی که این دعا را بخواند بعد از نمازها البته حق تعالی می آمرزد گناهان او را، هر چند به عدد ستاره های آسمان، و قطره های باران، و ریگ زمین، و ذره های خاک آن باشد. پس حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود که: من می دانم این را، و حق تعالی واسع العطا (۳) و کریم است. آن مرد گفت: راست گفتمی یا امیرالمؤمنین! و بالای هر دانایی، داناتری هست. و آن مرد خضر علیه السلام بود.

و کفعمی نیز این دعا را در کتاب بلدالأمین روایت کرده است. و دعا اینست:

«يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ سِجِّعٌ عَنْ سِجِّعٍ يَا مَنْ لَا يَغْلُظُهُ السَّائِلُونَ يَا مَنْ لَا يُبْرِئُهُ الْهَاحُ الْمَلْحِينُ أَذِقْنِي بَرْدَ عَفْوِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ وَ حِلَاوَةَ رَحْمَتِكَ» (۴)

۴۲- دعای «اللهم انی أسئلك باسمک الذی...»

چهل و دویم: در کتب غیبت به سندهای معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام بعد از نماز این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي بِهِ تَقُومُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَ بِاسْمِكَ الَّذِي بِهِ تَجْمَعُ

ص : ۸۱

۱- ۱- ع: بِفَضْلِكَ وَ حَاشِيَهُ أَنْ: مِنْ فَضْلِكَ.

۲- ۲- مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۶۸، فصل العشرون...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۵۸، تفصیل و تبیین... .

۳- ۳- ع و آ: العطايا.

۴- ۴- أمالی، شیخ مفید، ص ۹۱، مجلس العاشر... .

الْمُتَّفَرِّقَ وَ بِهِ تَفَرَّقَ الْمُجْتَمِعَ وَ بِاسْمِكَ الَّذِي تَفَرَّقَ بِهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ وَ بِاسْمِكَ الَّذِي تَعْلَمُ بِهِ كَيْلَ الْبِحَارِ وَ عِدَدَ الرَّمَالِ وَ وَزْنَ الْجِبَالِ» (۱) پس حاجت خود را طلب نماید.

۴۳- دعای «اللهم انى أسئلك بحقك العظيم...»

چهل و سیم: سید بن طاوس و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: از جمله حق لازم ما بر دوستان ما و شیعیان ما آنست که از جای نماز برنخیزند تا این دعا بخوانند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ الْعَظِيمِ الْعَظِيمِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِمْ صَلَاةً تَامَّةً دَائِمَةً وَ أَنْ تُدْخِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَبِّبِهِمْ وَ أُوْلِيَائِهِمْ حَيْثُ كَانُوا وَ أَيْنَ كَانُوا فِي سَهْلٍ أَوْ جَبَلٍ أَوْ بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ مِنْ بَرَكَهٍ دُعَائِي مَا تَقَرَّرَ بِهِ عُيُونُهُمْ إِحْفَظْ (۲) يَا مَوْلَايَ الْغَائِبِينَ مِنْهُمْ وَ ارْزُدْهُمْ إِلَى أَهَالِيهِمْ سَالِمِينَ وَ نَفْسٍ عَنِ الْمَهْمُومِينَ وَ فَرِّجْ عَنِ الْمَكْرُوبِينَ وَ اكْسُ الْعَارِينَ وَ أَشْبِعِ الْجَائِعِينَ وَ أَرِ الْظَامِئِينَ وَ أَفْضِ دَيْنَ الْغَارِمِينَ وَ زَوْجِ الْعَازِبِينَ وَ أَشْفِ مَرَضَى الْمُسْلِمِينَ وَ ادْخُلْ عَلَى الْأَمْوَاتِ مَا تَقَرَّرَ بِهِ عُيُونُهُمْ (۳) وَ انصُرِ الْمَظْلُومِينَ مِنْ أُوْلِيَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ أَطْفِ نَائِرَةَ الْمُخَالِفِينَ اللَّهُمَّ وَ ضَاعِفِ لِعُنَّتِكَ (۴) وَ بِأَسْكَ وَ نَكَالِكَ وَ عِيَابِكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرَا نِعْمَتِكَ وَ حَوَّنَا رَسُولِكَ وَ أَنْهَمَا نَبِيَّكَ وَ بَايَنَاهُ وَ حَلَا عَقْمَدَهُ فِي وَصِيَّهِ وَ نَبِيْدَا عَهْدَهُ فِي خَلِيفَتِهِ مِنْ بَعْدِهِ وَادْعِيَا مَقَامَهُ وَ غَيْرَا أَحْكَامَهُ وَ يَدْلَا سُنَّتَهُ وَ قَلْبَا دِينَهُ وَ صِيْرَا قَدْرَ حُجَجِكَ وَ يَدَا بَطْلَمِهِمْ وَ طَرَقَا طَرِيقَ الْعُدْرِ عَلَيْهِمْ وَ الْخِلَافَ عَنْ أَمْرِهِمْ وَ الْقَتْلَ لَهُمْ وَ إِزْهَاجَ الْحُرُوبِ عَلَيْهِمْ وَ مَنَعَ خَلِيفَتِكَ مِنْ سَيِّدِ الثَّلَمِ وَ تَقْوِيمِ الْعِوَجِ وَ تَثْقِيفِ الْأَوْدِ وَ إِمْضَاءِ الْأَحْكَامِ وَ إِظْهَارِ دِينِ الْأَسْلَامِ وَ إِقَامَةِ حُدُودِ الْقُرْآنِ اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا وَ ابْتِنِيَهُمَا وَ كُلِّ مَنْ مَالَ مَيْلَهُمْ وَ حَذَا حُدُوهُمْ وَ سَلَكَ طَرِيقَتَهُمْ وَ تَصَدَّرَ (۵) بِيَدْعَتِهِمْ لَعْنًا لَا

ص : ۸۲

۱- ۱_ دلایل الإمامه، ص ۲۹۴، معرفه من شاهد صاحب الزمان عليه السلام في حال؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۵۹، تفصيل و تبیین ...

۲- ۲_ ع: أَحْفَظْ.

۳- ۳_ آ: عَيْنُهُمْ، وَ حَاشِيَهُ آن: عُيُونُهُمْ.

۴- ۴_ حَاشِيَهُ مَتْنِ وَ آ: لَعْنَاتِكَ.

۵- ۵_ حَاشِيَهُ مَتْنِ: تَصَدَّى.

يَحْطُرُ عَلَى بَالٍ وَيَسْتَتَعِيدُ مِنْهُ أَهْلَ النَّارِ الْعَنِ اللَّهُمَّ مَنْ دَانَ بِقَوْلِهِمْ وَاتَّبَعَ أَمْرَهُمْ وَدَعَا إِلَى وَلَايَتِهِمْ وَشَكَ فِي كُفْرِهِمْ مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ وَالْآخِرِينَ (١)». (٢)

٤٤- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا...»

چهل و چهارم: سید بن باقی در کتاب اختیار از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از هر نماز فریضه این دعا بخواند نمیرد تا آن که حضرت صاحب الامر علیه السلام را در بیداری یا خواب ببیند: (٣)

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا صَاحِبَ الزَّمَانِ أَيُّنَمَا كَانَ وَحَيْثُمَا كَانَ مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا سَهْلُهَا وَجَبَلِهَا عَنِّي وَعَنْ وَالِدَيَّ وَعَنْ وُلْدِي وَإِخْوَانِي التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ عِدَدَ خَلْقِ اللَّهِ وَزِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ وَمَا أَحْصَاهُ كِتَابُهُ وَأَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أُحَدِّدُ لَهُ فِي صَبِيحِهِ هَذَا الْيَوْمِ وَمَا عَشْتُ فِيهِ مِنْ أَيَّامِ حَيَاتِي عَهْدًا وَعَقْدًا وَبَيْعَةً لَهُ فِي عُنُقِي لَا أَحُولُ عَنْهَا وَلَا أَزُولُ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَنُصَارِهِ الدَّابِّينَ عَنْهُ وَالْمُتَمَثِّلِينَ لِأَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ فِي أَيَّامِهِ وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ اللَّهُمَّ فَإِنْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَى عِبَادِكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا فَأَخْرِجْنِي مِنْ قَبْرِي مُؤْتَرِّرًا كَفَنِي شَاهِرًا سَيِّفِي مُجَرِّدًا قَنَاتِي مُلَبِّيًا دَعْوَةَ الدَّاعِي فِي الْحَاضِرِ وَالْبَادِي اللَّهُمَّ أَرِنِي الطَّلْعَةَ الرَّشِيدَةَ وَالْعُرَّةَ الْحَمِيدَةَ وَالْكُحْلَ بَصِيرِي بِنَظَرِهِ مِنِّي إِلَيْهِ وَعَجَّلْ فَرَجَهُ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ اللَّهُمَّ اشْدُدْ أَرْزَهُ وَقَوِّ ظَهْرَهُ وَطَوِّلْ عُمُرَهُ اللَّهُمَّ اَعْمُرْ بِهِ بِلَادَكَ وَأَخِي بِهِ عِبَادَكَ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبُخْرُ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ فَأَظْهِرِ اللَّهُمَّ لَنَا وَلِيِّكَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ الْمُسَمَّى بِاسْمِ رَسُولِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَتَّى لَا يَظْهَرَ (٤) بِشَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَّا مَرْقَهُ

ص : ٨٣

١- ١- ع و آ: + پس هر دعا که خواهی بکن.

٢- ٢- مهج الدعوات، ص ٣٣٣؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٥٩، تفصیل و تبیین ...

٣- ٣- آ: + اینست دعا.

٤- ٤- ع و آ: لَا يَظْهَرُ.

وَيُحَقِّقُ اللَّهُ (١) الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيُحَقِّقُهُ اللَّهُمَّ اكشِفْ هَذِهِ الْعَمَّةَ عَن هَذِهِ الْأُمَّةِ بَطُّهُورِهِ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيداً وَنَرَاهُ قَرِيباً وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ. (٢)

٤٥- دعای «یا مبدئ الأسرار ویا مبین الکتمان...»

چهل و پنجم: شیخ طوسی و کفعمی و دیگران در دعاهاى سرّ روایت کرده اند که: حق تعالی وحی نمود به حضرت رسول صلی الله علیه و آله که یا محمد! هر که خواهد از امت تو که بالا برم نماز او را، و ثوابش را مضاعف گردانم، پس بعد از هر نماز فریضه دست بردارد و این دعا بخواند که به درستی (٣) که اگر این دعا بخواند نمازش (٤) به آسمان بالا می رود با ثواب مضاعف که در لوح محفوظ ثبت شده. و دعا اینست:

«یا مُبْدِئِ الْأَسْرَارِ وَ یا مُبَيِّنِ الْكُتْمَانِ وَ یا شَارِعِ الْأَحْكَامِ وَ یا ذَارِئِ الْأَنْعَامِ وَ یا خَالِقِ الْأَنْامِ وَ یا فَارِضِ الطَّاعَةِ وَ مُلْزِمِ الدِّينِ وَ یا مُوجِبِ التَّعَبُّدِ أَشِدُّكَ بِحَقِّ تَرْكِيهِ كُلِّ صِيْلَةٍ زَكَّيْتَهَا وَ بِحَقِّ مَنْ زَكَّيْتَهَا لَهُ (٥) وَ بِحَقِّ مَنْ زَكَّيْتَنَا أَنْ تَجْعَلَ صِيْلَاتِي هَذِهِ زَاكِيَةً مُتَقَبَّلَةً بِتَقَبُّلِهَا وَ رَفَعِهَا وَ تَصَيِّرْكَ دِينِي بِهَا زَاكِيَةً وَ إِلْهَامِكَ قَلْبِي حُسْنَ الْمُحَافِظَةِ عَلَيْهَا حَتَّى تَجْعَلَنِي مِنْ أَهْلِهَا الَّذِينَ ذَكَرْتَهُمْ بِالْخُضُوعِ (٦) فِيهَا أَنْتَ وَلِيُّ الْحَمِيدِ كُلُّهُ فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَلَكَ الْحَمِيدُ كُلُّهُ بِكُلِّ حَمِيدٍ أَنْتَ لَهُ وَلِيُّ وَ أَنْتَ وَلِيُّ التَّوْحِيدِ كُلُّهُ فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَلَكَ التَّوْحِيدُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَوْحِيدٍ أَنْتَ لَهُ وَلِيُّ وَ أَنْتَ وَلِيُّ التَّهْلِيلِ كُلُّهُ فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَلَكَ التَّهْلِيلُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَهْلِيلٍ أَنْتَ لَهُ وَلِيُّ وَ أَنْتَ وَلِيُّ التَّسْبِيحِ كُلُّهُ فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَلَكَ التَّسْبِيحُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَسْبِيحٍ أَنْتَ لَهُ وَلِيُّ (٧) التَّكْبِيرِ كُلُّهُ فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَلَكَ التَّكْبِيرُ كُلُّهُ بِكُلِّ تَكْبِيرٍ أَنْتَ لَهُ وَلِيُّ رَبِّ عُدْ عَلَيَّ فِي صَلَاتِي هَذِهِ بِرَفْعِهَا زَاكِيَةً مُتَقَبَّلَةً إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ». (٨)

ص : ٨٤

١- ١- ع: _ الله .

٢- ٢- بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٦١، به نقل از اختيار سيد بن باقى رحمه الله.

٣- ٣- ع و آ: بخواند بعد از ساير تعقيبات به درستی.

٤- ٤- آ: _ نمازش.

٥- ٥- حاشيه آ: لَهُ وَ بِحَقِّ مَنْ زَكَّيْتَهَا.

٦- ٦- ع: بِالْخُضُوعِ.

٧- ٧- ع و آ: + وَ أَنْتَ وَلِيُّ .

٨- ٨- مصباح، شيخ طوسى، ص ٢٣٦، صلاه الصبح... ؛ بلاد الامين، ص ٦٥، دعاء السر... .

۴۶- خواندن «سبحان ربك رب العزه...»

چهل و ششم: ابن بابویه و شیخ طوسی و کفعمی و غیر ایشان از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ روایت کرده اند که: هر که خواهد که ثواب داده شود به مکیالی که وافی ترین مکیال هاست پس بگوید بعد از تعقیب نماز: «سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱). (۲)»

و شیخ طوسی _ رحمه الله _ گفته است که: سه مرتبه این آیات را بخوانند. و در روایت دیگر وارد شده که: در آخر هر مجلس این آیات را بخوانند که کفاره آن مجلس است. (۳)

۴۷- دعای «اللهم انى أعوذ بك من علم لا ينفع و...»

چهل و هفتم: شیخ کراچکی روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نمازها این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَقَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَنَفْسٍ لَا تَتَّقِي وَدُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَوْلِ الْأَرْبَعِ» (۴)

۴۸- خواندن آیه «فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون...»

چهل و هشتم: دیلمی در اعلام الدین از ابن عباس روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که سه مرتبه این آیات را بعد از نماز مغرب بخواند آنچه از ثواب در روز گذشته از او فوت شده باشد دریابد، و نمازش مقبول گردد؛ و اگر بعد از هر نماز فریضه و سنت بخواند نوشته شود برای او حسنات به عدد ستارگان آسمان، و قطرات باران، و برگ درختان، و ذرات خاک زمین، و چون بمیرد، به هر حسنه، ده حسنه در قبر به او داده شود. (۵)

ص : ۸۵

۱- ۲ من لا- يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۵، باب التعقيب...؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۵۱، فصل فی سياق الصلوات...؛ بلد الامین، ص ۱۰، فی التعقيب... .

۲- ۱ سوره مبارکه صافات، آیه ۱۸۰ _ ۱۸۲ .

۳- ۳ من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۳۷۹، باب الأيمان؛ و الندور و... .

۴- ۴ کنز الفوائد، ج ۱، ص ۳۸۵؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۶۹، باب نبذ مما يستحب... .

۵- ۵ اعلام الدین، ص ۳۵۲، باب عدد أسماء الله تعالى.

«فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَ حِينَ تُصْبِحُونَ * وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَ حِينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ يُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ (۱)».

«سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲)».

۴۹- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد اللهم إن رسولك...»

چهل و نهم: سید بن طاوس به سند معتبر از جمیل بن درّاج روایت کرده است که مردی به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آمد و گفت: ای مولای من! سنّم بالا رفته است، و خویشان من مردند، و مونسى ندارم، و مى ترسم که مرا نیز مرگ دریابد. حضرت فرمود که: برادران مؤمن صالح برای انس گرفتن بهترند از اقارب، و اگر درازى عمر خود و خویشان و دوستان (۳) را خواهی این دعا را بعد از هر نماز بخوان:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ إِنَّ رَسُولَكَ الصَّادِقَ الْمُصَدَّقَ صَيَلَمَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَالَ: إِنَّكَ قُلْتَ مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ كَتَرَدَّدِي فِي قَبْضِ رُوحِ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَ أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ وَ الْعَافِيَةَ وَ النَّصْرَ وَ لَا تَسُوْنِي فِي نَفْسِي وَ لَا فِي أَحَدٍ مِنْ أَحِبَّتِي».

و اگر خواهی یک یک از دوستان خود را نام ببر (۴): «وَ لَا فِي فَلانِ وَ لَا فِي فَلانِ».

راوی گفت: چون بر این دعا مداومت کردم چندان عمر یافتم که از زندگانی ملول شدم. (۵)

۱- ۱_ سوره مبارکه روم، آیه ۱۷ _ ۱۹ .

۲- ۲_ سوره مبارکه صافات، آیه ۱۸۰ _ ۱۸۲.

۳- ۳_ آ: + خود.

۴- ۴_ ع و آ: + و بگو.

۵- ۵_ فلاح السائل، ص ۱۶۷، فصل التاسع عشر فيما ذكره...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۷، باب ۳۸، سائر ما يستحب عقيب كل صلاه.

و این دعا بسیار معتبر است، و در جمیع کتب دعا نقل شده است. (۱)

۵۰- دعای «اللهم لك صليت و اياك دعوت و...»

پنجاهم: سید بن طاوس رضی الله عنه به سند صحیح از امام حسن عسکری علیه السلام روایت کرده است که: بعد از فارغ شدن از نماز و تعقیب باید که این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ لَكَ صَلَّيْتُ وَ إِيَّاكَ دَعَوْتُ وَ فِي صَلَاتِي وَ دُعَائِي مَا قَدْ عَلِمْتَ مِنَ النُّفُصَانِ وَ الْعَجَلِ وَ السَّهْوِ وَ الْغَفْلَةِ وَ الْكَسَلِ وَ الْفَتْرَةِ وَ النَّسْيَانِ وَ الْمِدَافَعَةِ وَ الرِّيَاءِ وَ السُّمْعَةِ وَ الرَّيْبِ وَ الْفِكْرَةَ وَ الشَّكَّ وَ الْمَشْغَلَةَ (۲) وَ اللَّحْظَةَ الْمُلْهِيَةَ عَنْ إِقَامَةِ فَرَائِضِكَ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْ مَكَانَ نُفُصَانِهَا تَمَامًا وَ عَجَلَتِي تَكْبِتًا (۳) وَ تَمَكِّنًا (۴) وَ سَهْوِي تَيْقُظًا وَ غَفْلَتِي تَذَكُّرًا وَ كَسَلِي أَنْشَاطًا وَ فِتْرَتِي قُوَّةً وَ نَسْيَانِي مُحَافَظَةً وَ مِدَافَعَتِي مُوَاطَبَةً وَ رِيَاءِي إِخْلَاصًا وَ سُمْعَتِي تَسْتُرًا وَ رِيْبِي بَيَانًا وَ فِكْرِي حُشُوعًا وَ شَكِّي يَقِينًا وَ تَشَاغُلِي فَرَاحًا وَ لِحَافِي حُشُوعًا فَإِنِّي لَكَ صَلَّيْتُ وَ إِيَّاكَ دَعَوْتُ وَ وَجْهَكَ أَرَدْتُ وَ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَ بِكَ آمَنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ مَا عِنْدَكَ طَلَبْتُ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْ لِي فِي صَلَاتِي وَ دُعَائِي رَحْمَةً وَ بَرَكَهً تُكَفِّرُ بِهَا سَيِّئَاتِي وَ تُضَاعِفُ بِهَا حَسَنَاتِي وَ تَرْفَعُ بِهَا دَرَجَتِي وَ تُكْرِمُ بِهَا مَقَامِي وَ تُبَيِّضُ بِهَا وَجْهِي وَ تَحْطُ بِهَا وَزْرِي وَ تَقْبَلُ بِهَا فِرْضِي وَ نَفْلِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ (۵) وَ اخْطُطْ بِهَا وَزْرِي وَ اجْعَلْ مَا عِنْدَكَ خَيْرًا لِي مِمَّا يَنْقَطِعُ عَنِّي الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَضَى عَنِّي صَلَاتِي إِنَّ (۶) الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَيَّ الْمَوْءُؤِينَ كِتَابًا مَوْفُوتًا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَكْرَمَ وَجْهِي عَنِ السُّجُودِ إِلَّا لَهُ اللَّهُمَّ كَمَا أَكْرَمْتَ وَجْهِي عَنِ السُّجُودِ إِلَّا لَكَ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ صِيْنُهُ عَنِ الْمَسِيئَةِ إِلَّا مِنْكَ (۷) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي

ص : ۸۷

۱- ۱_ بلدالأمين، ص ۱۲، في التعقيب...؛ مصباح، شيخ طوسي، ص ۵۷، فصل في سياقه الصلوات... .

۲- ۲_ آ: وَالرَّيْبِ وَالشَّكَّ وَالسَّنْعَةَ وَالْمَشْغَلَةَ.

۳- ۳_ حاشيه هر سه نسخه: تَشِيْتًا.

۴- ۴_ حاشيه هر سه نسخه: تَمَسُّكًا.

۵- ۵_ آ: + وَاجْعَلْ مَا عِنْدَكَ.

۶- ۶_ حاشيه ع: فَإِنَّ.

۷- ۷_ حاشيه ع و آ: لَكَ.

بِأَحْسَنِ قَبُولِكَ وَلَا تُؤْخِذْنِي بِنُقْصَانِهَا وَمَا سَيَّهَا عَنْهُ قَلْبِي مِنْهَا فَتَمِّمَهُ لِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ أُولَى الْأَمْرِ الَّذِينَ أَمَرْتَ بِطَاعَتِهِمْ وَأُولَى الْأَرْحَامِ الَّذِينَ أَمَرْتَ بِصَلَاتِهِمْ وَذَوِي الْقُرْبَى الَّذِينَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ وَأَهْلِ الذِّكْرِ الَّذِينَ أَمَرْتَ بِمَسَائِلَتِهِمْ وَالْمَوَالِي الَّذِينَ أَمَرْتَ بِمُؤَالَاتِهِمْ وَمَعْرِفَةِ حَقِّهِمْ وَأَهْلِ الْعَيْتِ الَّذِينَ أَدَهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيراً اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ ثَوَابَ صَلَاتِي وَثَوَابَ دُعَائِي وَثَوَابَ مَنْطِقِي وَثَوَابَ مَجْلِسِي رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ وَاجْعَلْ ذَلِكَ كُلَّهُ خَالِصاً مُخْلِصاً يُوَافِقُ مِنْكَ رَحْمَةً وَإِجَابَةً وَأَفْعَلْ بِي جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ مِنْ خَيْرٍ وَزِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ وَسَعِهِ مَا عِنْدَكَ إِنَّكَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ وَصِلْ ذَلِكَ بِخَيْرِ الْآخِرَةِ وَنَعِيمِهَا إِنِّي إِلَيْكَ مِنَ الرَّاعِبِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا ذَا الْمَنِّ الَّذِي لَا يَنْقُطُ أَبَداً وَيَا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِي لَا يَنْفَعُ أَبَداً وَيَا ذَا النُّعْمَاءِ الَّتِي لَا تُحْصَى عَمِداً يَا كَرِيمٌ يَا كَرِيمٌ يَا كَرِيمٌ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ آمَنَ بِكَ فَهَدَيْتَهُ وَتَوَكَّلَ عَلَيْكَ فَكَمَيْتَهُ وَسَأَلَكَ فَأَعْطَيْتَهُ وَرَغِبَ إِلَيْكَ فَأَرْضَيْتَهُ وَأَخْلَصَ لَكَ فَأَنْجَيْتَهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ (١) وَاجْعَلْنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِكَ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ مَسْئَلَةَ الذَّلِيلِ الْفَقِيرِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَغْفِرَ لِي جَمِيعَ ذُنُوبِي وَأَنْ تَقْبَلَنِي بِقَضَاءِ جَمِيعِ حَوَائِجِي إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ مَا قَصَّرْتُ عَنْهُ (٢) مَسْئَلَتِي وَعَجَزْتُ عَنْهُ قُوَّتِي وَلَمْ تَبْلُغْهُ فِطْنَتِي مِنْ أَمْرِ تَعَلَّمَ فِيهِ صِيْلَاحُ أَمْرِ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي فَصَلِّ عَلَيَّ (٣) مُحَمَّدٍ (٤) وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْعَلْهُ بِي يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ فِي عَافِيَةِ مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ « (٥)

ص : ٨٨

١-١ _ حاشيه متن: آلِهِ.

٢-٢ _ آ: + مِنْ أَمْرِ.

٣-٣ _ آ: وَ أَسْئَلُكَ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ، بِهِ جَاي: فَصَلِّ عَلَيَّ، وَ حَاشِيهِ آن: وَافْعَلْ بِي ذَلِكَ بِلَا إِلَهٍ ... .

٤-٤ _ ع: وَ آلِهِ، وَ حَاشِيهِ آن: آلِ مُحَمَّدٍ.

٥-٥ _ فلاح السائل، ص ١٨٣، فصل التاسع عشر...؛ مصباح، شيخ طوسي، ص ٧٩، فصل في آسياقه الصلوات... .

۵۱- دعای «یا الله المانع قدرته خلقه و...»

پنجاه و یکم: شیخ طوسی و کفعمی به سند معتبر در دعاهای سرّ روایت کرده اند که: حق تعالی وحی کرد به حضرت رسالت صلی الله علیه و آله که یا محمد! هر که از امت تو خواهد که میان دعای او و میان من حایلی نباشد و مستجاب گردانم دعای او را برای هر امری که باشد، خواه کوچک باشد و خواه بزرگ، و خواه آشکار و خواه پنهان پس باید که این دعا بخواند بعد از دعاهای خود:

«یا الله المانع قدرته خلقه و المالك بها سلطانه و المتسلط بما في يديه كل مزجودونك يخيب رجاء راجيه و راجيك مسرور لا يخيب أسئلك بكل رضا لك من كل شيء أنت فيه و بكل شيء تحب أن تذكر به و بك يا الله فليس يعدلك شيء أن تصلني على محمد و آل محمد و أن تحوطني و إخواني (۱) و ولدي (۲) و تحفظني بحفظك و أن تقضي حاجتي (۳)». (۴)

۵۲- دعای «اللهم إني وجهت وجهي إليك و...»

پنجاه و دویم: سید بن طاوس به سند معتبر روایت کرده است که: واجب و لازم است که در آخر دعاها که در تعقیب نمازها می خوانند این دعا بخوانند:

«اللهم إني وجهت وجهي إليك و أقبلت بدعائي عليك راجياً إجابتك طامعاً في مغفرتك طالباً ما وأيت به على نفسك مُتَنَجِّزاً و عِدَّتِكَ إِذْ تَقُولُ: «أُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ (۵)» فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَقْبِلْ إِلَيَّ بِوَجْهِكَ وَ اغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ اسْتَجِبْ دُعَائِي يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ». (۶)

ص : ۸۹

۱- ۱_ حاشیه متن و آ: و أهلی.

۲- ۲_ حاشیه متن و آ: و مالی.

۳- ۳_ آ: + پس حاجت خود را از قاضی الحاجات سؤال کند.

۴- ۴_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۴۴، صلاه الصبح...؛ بلدالأمین، ص ۲۳، ثم قل ما يختص العصر... .

۵- ۵_ سوره مبارکه غافر، آیه ۶۰.

۶- ۶_ فلاح السائل، ص ۱۸۵، فصل التاسع عشر... بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۷، باب ۳۸، سائر ما يستحب عقيب كل صلاه.

مؤلف گوید که: چون وقت، غالباً به خواندن جمیع ادعیه وفا نمی کند هر چه را تواند بخواند، و اگر گاهی بعضی و گاهی بعضی دیگر را بخواند نیز خویست؛ و اگر انتخاب کند نزد فقیر بعد از تسبیح حضرت فاطمه _ صلوات الله علیها _ که بر همه مقدم است، و از امور لازمه است.

دویم تا شانزدهم، و بیست و یکم تا بیست و هشتم، و سی ام، و سی و یکم، و سی و دویم، و سی و چهارم، و سی و پنجم، و سی و هفتم، و سی و نهم، و چهلم، و چهل و دویم، و چهل و سیم، و چهل و چهارم، و چهل و ششم، و چهل و نهم، و پنجاهم، و پنجاه و دویم به حسب سند قوی ترند؛ و در میان اینها آن چه سندش (۱) قوی ترند و به صحّت موسوم شده، یا از شرحش مزید فضلی ظاهر شود، به رعایت، احقّ خواهد بود. واللّٰه تعالیٰ یعلم.

ص : ۹۰

۱- ۱- ع و آ: + به صحّت.

و آن بسیار است:

۱- دعای «أی سامع کل صوت ای جامع کل فوت...»

اول: سید ابن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از عباد مدائنی (۱) روایت کرده است که گفت: روزی به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رفتم در مدینه، در هنگامی که آن حضرت از نماز ظهر فارغ شده بود؛ دیدم که دستها به سوی آسمان بلند کردند و این دعا خواندند:

«أَيُّ سَامِعٍ كُلِّ صَوْتٍ أَيْ جَامِعٍ كُلِّ فَوْتٍ أَيْ بَارِيٍّ كُلِّ نَفْسٍ بَعِيدٍ الْمَوْتِ أَيْ بَاعِثٍ أَيْ وَارِثٍ أَيْ سَيِّدِ السَّادَةِ (۲) أَيْ إِلَهِ الْآلِهَةِ أَيْ جَبَّارِ الْجَبَابِرَةِ أَيْ مَلِكِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَيْ رَبِّ الْأَرْبَابِ أَيْ مَلِكِ الْمُلُوكِ أَيْ بَطَّاشٍ أَيْ ذَا الْبَطْشِ الشَّدِيدِ أَيْ فَعَالًا لِمَا يُرِيدُ أَيْ مُحْصِيٍّ عِدَدِ الْأَنْفَاسِ وَ نَقْلِ الْأَقْدَامِ أَيْ مِنَ السَّرِّ عِنْدَهُ عَلَانِيَةً أَيْ مُبْدِيٍّ أَيْ مُعِيدٍ أَسْمَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَى خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ بِحَقِّهِمُ الَّذِي أَوْجَبَتْ لَهُمْ عَلَى نَفْسِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ (۳) وَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ أَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ السَّاعَةَ بِفَكَاحِكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَ أَنْجِزْ لَوْلِيكَ وَ ابْنِ وَلِيِّكَ (۴) الدَّاعِيَ إِلَيْكَ بِإِذْنِكَ وَ أَمِينِكَ فِي خَلْقِكَ وَ عَيْنِكَ فِي عِبَادِكَ وَ حُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ عَلَيْهِ

ص : ۹۱

۱- ۱- ع: مدنی.

۲- ۲- حاشیه هر سه نسخه: السادات.

۳- ۳- ع: + و آله .

۴- ۴- حاشیه متن: نبیک، و در ع و آ: برعکس.

صَلَوَاتِكَ وَبَرَكَاتِكَ وَعَدَّهُ اللَّهُمَّ أَيُّدُهُ بِنَصِيرِكَ وَانصُرْ عَبْدَكَ وَقَوِّ أَصْحَابَهُ (۱) وَصَبِّرْهُمْ وَافْتَحْ لَهُمْ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا وَ
عَجِّلْ فَرْجَهُ وَآمِكْنَهُ مِنْ أَعْدَائِكَ وَأَعْدَاءِ رَسُولِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۲).

و شیخ طوسی و دیگران در کتب دعا ذکر کرده اند: و به جای «أَيُّ» همه جا «یا» است. (۳)

۲- دعای «لا إله إلا الله العظيم الحليم و...»

دویم: سید ابن طاوس رحمه الله به سند معتبر از حضرت امام علی نقی علیه السلام روایت کرده است که: از دعاهایی که
حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نماز ظهر می خواندند این دعا بود:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ
عَزَائِمِ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ
شَفِيئَةٍ وَ لَا - عَيْبًا إِلَّا سَتْرَتَهُ وَ لَا رِزْقًا إِلَّا بَسِطَتَهُ (۴) وَ لَا - خَوْفًا إِلَّا أَمْنَتَهُ وَ لَا - سَوْءًا إِلَّا - صَيْرْفَتَهُ وَ لَا حَاجَةَ هِيَ لَكَ رِضًا وَ لِي فِيهَا
صَلَاحٌ إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۷).

و این دعا نیز در رساله کتب دعا مذکور است. (۸)

ص : ۹۲

-
- ۱- ۱- حاشیه هر سه نسخه: وَ وَفَّقْ لِأَصْحَابِهِ.
  - ۲- ۲- فلاح السائل، ص ۱۷۰، فصل التاسع عشر فيما ذكره... ؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۶۲، باب ۳۹، ما يختص بتعقيب فريضه الظهر.
  - ۳- ۳- مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۰، فصل فی سیاقه الصلوات... ؛ بلد الامین، ص ۱۳، و مما يختص عقيب الظهر... .
  - ۴- ۴- حاشیه متن و ع: لنا، و در آ: برعکس.
  - ۵- ۵- حاشیه متن و ع و متن آ: وَ لَا كَرْبًا إِلَّا كَشَفْتَهُ.
  - ۶- ۶- حاشیه متن و متن ع و آ: وَ لَا دَيْنًا إِلَّا قَضَيْتَهُ.
  - ۷- ۷- فلاح السائل، ص ۱۷۲، فصل التاسع عشر فيما ذكره... ؛ بلد الامین، ص ۱۳، و مما يختص عقيب الظهر... .
  - ۸- ۸- مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۱، فصل فی سیاقه الصلوات... .

٣- دعای «اللهم لك الحمد كله و بيدك الخير كله...»

سید ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ عقب فریضه ظهر این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ وَ بِيَدِكَ الْخَيْرُ كُلُّهُ وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ عَلَانِيَتُهُ وَ سِرُّهُ وَ أَنْتَ مُتَهَيِّ السَّانِ كُلُّهُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى عَفْوِكَ بَعِيدٍ قَدَّرْتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى غُفْرَانِكَ بَعْدَ غَضَبِكَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ مُنْزِلَ الْبَرَكَاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ مُعْطَى السُّوءَاتِ وَ مُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ حَسَنَاتٍ وَ جَاعِلَ الْحَسَنَاتِ دَرَجَاتٍ وَ الْمُخْرِجَ إِلَى النُّورِ مِنَ الظُّلُمَاتِ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ غَافِرِ الذَّنْبِ وَ قَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذَا الطُّولِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ إِذَا عَسَيْعَسَ وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي الصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ عِنْدَ غُرُوبِهَا وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى نِعْمِكَ الَّتِي لَا تُحْصَى عَدَدًا وَ لَا تُنْقَضَى مِيدًا سِرِّمَدًا اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِيمَا مَضَى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِيمَا بَقِيَ اللَّهُمَّ أَنْتَ ثِقْتِي فِي كُلِّ أَمْرٍ وَ عُدَّتِي فِي كُلِّ حَاجَةٍ وَ صَاحِبِي فِي كُلِّ طَلَبَةٍ وَ أُنْسِي فِي كُلِّ وَحْشَةٍ وَ عَضِيْمَتِي عِنْدَ كُلِّ هَلَاكَةٍ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ وَسِّعْ لِي فِي رِزْقِي وَ بَارِكْ لِي فِيمَا آتَيْتَنِي وَ اقْضِ عَنِّي دَيْنِي وَ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي إِنَّكَ رَوْفٌ رَحِيمٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ غَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَ لَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ وَ لَا غَمًّا إِلَّا كَشَفْتَهُ وَ لَا سِقْمًا إِلَّا شَفَيْتَهُ وَ لَا دَيْنًا إِلَّا قَضَيْتَهُ وَ لَا خَوْفًا إِلَّا آمَنْتَهُ وَ لَا حَاجَةً إِلَّا قَضَيْتَهَا بِمَنِّكَ وَ لَطْفِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (١)

ص : ٩٣

١- ١_ فلاح السائل، ص ١٧٢، فصل التاسع عشر...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٦٤، باب ٣٩، ما يختص بتعقيب فریضه الظهر.

چهارم: سید رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا _ صلوات الله علیها _ بعد از فریضه ظهر این دعا می خواندند:

«سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُنِيفِ سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاخِرِ الْقَدِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ بَلَغْتُ مَا بَلَغْتُ مِنَ الْعِلْمِ بِهِ وَالْعَمَلِ لَهُ وَالرَّغْبَةِ إِلَيْهِ وَالطَّاعَةِ لِأَمْرِهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْنِي جاحِدًا لشيءٍ مِنْ كِتَابِهِ وَلَا مُتَحَيِّرًا فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي لِدِينِهِ وَلَمْ يَجْعَلْنِي أَعْبُدُ شَيْئًا غَيْرَهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ قَوْلَ التَّوَابِينَ وَعَمَلَهُمْ وَنَجَاةَ الْمُجَاهِدِينَ وَثَوَابَهُمْ وَتَضْيِيقَ الْمَوءِئِينَ وَتَوَكُّلَهُمْ وَالرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَالْأَمْنَ عِنْدَ الْحِسَابِ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ خَيْرَ غَائِبٍ أَنْظَرُهُ وَخَيْرَ مُطَّلِعٍ عَلَيَّ وَارْزُقْنِي عِنْدَ حُضُورِ الْمَوْتِ وَعِنْدَ نُزُولِهِ وَفِي عَمْرَاتِهِ وَحِينَ تَنْزِلُ النَّفْسُ مِنْ بَيْنِ السَّرَاقِي وَحِينَ تَبْلُغُ الْحُلُقُومَ وَفِي حَالِ خُرُوجِي مِنَ الدُّنْيَا وَتِلْكَ السَّاعَةَ الَّتِي لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي فِيهَا ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا شِدَّةً وَلَا رَخَاءً رُوحًا مِنْ رَحْمَتِكَ وَحَظًّا مِنْ رِضْوَانِكَ وَبُشْرِي مِنْ كَرَامَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَتَوَفَّى نَفْسِي وَتَقْبِضَ رُوحِي وَتَسْلُطَ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَيَّ إِخْرَاجَ نَفْسِي (۱) بِبُشْرِي مِنْكَ يَا رَبِّ لَيْسَتْ مِنْ أَحَدٍ غَيْرِكَ تُثَلِّجُ بِهَا صَدْرِي وَتَسُرُّ بِهَا نَفْسِي وَتَقْرَأُ بِهَا عَيْنِي وَيَتَهَلَّلُ بِهَا وَجْهِي وَيَسْفِرُ بِهَا لُونِي وَيَطْمَئِنُّ إِلَيْهَا قَلْبِي وَيَتَبَاشَرُ بِهَا سَائِرُ جَسَدِي يَعْبِطُنِي بِهَا مَنْ حَضَرَ نِي مِنْ خَلْقِكَ وَمَنْ سَمِعَ بِي مِنْ عِبَادِكَ تُهَوِّنُ عَلَيَّ بِهَا سَيِّئَاتِ الْمَوْتِ وَتُفَرِّجُ بِهَا عَنِّي كُرْبَتَهُ وَتُخَفِّفُ بِهَا عَنِّي شِدَّةَ تَهُ وَتَكْشِفُ عَنِّي بِهَا سِقْمَهُ وَتَذْهَبُ عَنِّي بِهَا هَمُّهُ وَحَسِيرَتَهُ وَتَعْصِمُنِي بِهَا مِنْ أَسِيفِهِ وَفِتْنِهِ وَتُجِيرُنِي بِهَا مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا يَحْضُرُ أَهْلَهُ وَتَرْزُقُنِي بِهَا خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا يَحْضُرُ عِنْدَهُ وَخَيْرَ مَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَهُ ثُمَّ إِذَا تَوَفَّيْتَ نَفْسِي وَقَبَضْتَ رُوحِي فَاجْعَلِ رُوحِي فِي الْأَرْوَاحِ الرَّائِحَةِ (۲) وَاجْعَلِ نَفْسِي فِي الْأَنْفُسِ الصَّالِحَةِ وَاجْعَلِ جَسَدِي فِي الْأَجْسَادِ الْمُطَهَّرَةِ وَاجْعَلِ عَمَلِي فِي الْأَعْمَالِ الْمُتَقَبَّلَةِ ثُمَّ ارْزُقْنِي فِي خِطَّتِي مِنَ الْأَرْضِ وَمَوْضِعِ جَنَّتِي حَيْثُ يُرَفَّتْ لَحْمِي وَيُدْفَنُ

عَظْمِي وَاتْرَكَ وَحِيداً لَّا حِيلَةَ لِي قَدْ لَفَظْتَنِي الْبِلَادُ وَتَخَلَّأَ مِنِّي الْعِبَادُ وَافْتَقَرْتُ إِلَى رَحْمَتِكَ وَاخْتَجَبْتُ إِلَى صَالِحِ عَمَلِي وَ
 أَلْقَيْتُ مَا مَهَّدْتُ لِنَفْسِي قَدَمْتُ لِآخِرَتِي وَعَمِلْتُ فِي أَيَّامِ حَيَاتِي فَوْزاً مِنْ رَحْمَتِكَ وَضِيَاءً مِنْ نُورِكَ وَتَثْبِيتاً مِنْ كَرَامَتِكَ بِالْقَوْلِ
 الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّكَ تُضِلُّ الظَّالِمِينَ وَتَفْعَلُ مَا تَشَاءُ ثُمَّ بَارِكْ لِي فِي الْبُعْثِ وَالْحِسَابِ إِذَا انْشَقَّتِ الْأَرْضُ
 عَنِّي وَتَخَلَّأَ الْعِبَادُ مِنِّي وَغَشِيَتْنِي (١) الصَّيْحَةُ وَافْرَعَتْنِي النَّفْحَةُ وَنَشَرْتَنِي بَعْدَ الْمَوْتِ وَبَعَثْتَنِي لِلْحِسَابِ فَابْعَثْ مَعِي يَا رَبُّ نُوراً
 مِنْ رَحْمَتِكَ يَسِّرْ لِي بَيْنَ يَدَيَّ وَعَنْ يَمِينِي تَوْءَمْنِي بِهِ وَتَرْبِطْ بِهِ عَلَيَّ قَلْبِي وَتُظْهِرْ بِهِ عُذْرِي وَتُبَيِّضْ بِهِ وَجْهِي وَتَصِدِّقْ بِهِ
 حَيْدِي وَتُقَلِّحْ بِهِ حُجَّتِي وَتُبَلِّغْنِي بِهِ الْعُرْوَةَ (٢) الْقُصْوَى (٣) مِنْ رَحْمَتِكَ وَتُحِلَّنِي (٤) الدَّرَجَةَ الْعُلْيَا مِنْ جَنَّتِكَ وَتَرْزُقْنِي بِهِ
 مُرَافَقَةَ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ عَيْدِكَ وَرَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ دَرَجَةً وَأَبْلَغَهَا فَضِيلَةً وَأَبْرَهَا عَطِيَّةً وَارْفَعَهَا (٥) نَفْسَهُ
 مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقاً اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَ
 عَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ أَجْمَعِينَ وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ عَلَى أَيْمَةِ الْهُدَى أَجْمَعِينَ آمِينَ رَبُّ
 الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا هَدَيْتَنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا رَحِمْنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا عَزَّزْتَنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى
 مُحَمَّدٍ كَمَا فَضَّلْتَنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا شَرَّفْتَنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا نَصَرْتَنَا بِهِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا أَنْقَذْتَنَا بِهِ مِنْ شَفَا
 حُفْرِهِ مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهَهُ وَ أَعْلِ كَعْبَهُ وَ أَفْلِحْ حُجَّتَهُ وَ أَتِمِّمْ نُورَهُ وَ ثَقِّلْ مِيزَانَهُ وَ عَظِّمْ بُرْهَانَهُ وَ افْسَحْ لَهُ حَتَّى يَرْضَى وَ بَلِّغْهُ

ص : ٩٥

١-١ - حاشیه ع: خَشِيَتْنِي.

٢-٢ - حاشیه آ: الْمَنْزِلَةَ.

٣-٣ - ع: الوثقى، و حاشیه آن: وَالْقُصْوَى.

٤-٤ - حاشیه متن: بِهِ.

٥-٥ - حاشیه هر سه نسخه: وَارْفَعَهَا.

٦-٦ - حاشیه ع و آ، هم چنین در تمامی موارد مشابه در ادامه روایت: وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

الدَّرَجَةَ وَالْوَسِيلَةَ مِنَ الْجَنَّةِ (١) وَابْعَثْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي وَعَدْتَهُ وَاجْعَلْهُ أَفْضَلَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ عِنْدَكَ مَنْزِلَةً وَسِيلَةً وَاقْضِ صَبْرَنَا أَثْرَةً وَاسْتَعْمِلْنَا بِكَأْسِهِ وَأُورِدْنَا حَوْضَهُ وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ وَتَوَفَّنَا عَلَى (٢) مِلَّتِهِ وَاسْتَلِكْ بِنَا سُبُلَهُ وَاسْتَعْمِلْنَا بِسُنَّتِهِ غَيْرَ خَرَايَا وَلَا نَادِمِينَ وَلَا شَاكِينَ وَلَا مُضْتَلِّينَ يَا مَنْ بَابُهُ مَفْتُوحٌ لِإِتْدَاعِيهِ وَحِجَابُهُ مَرْفُوعٌ لِرَاجِيهِ يَا سَائِرَ الْأَعْمَرِ الْقَبِيحِ وَ مُدَاوِيَ الْقَلْبِ الْجَرِيحِ لَا تَقْضِ عَنِّي فِي مَشْهَدِ الْقِيَامَةِ بِمُوبِقَاتِ الْآثَامِ وَلَا تُعْرِضْ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ عَنِّي مِنْ بَيْنِ الْأَعْنَامِ يَا غَايَةَ الْمُضْطَرِّ الْفَقِيرِ وَ يَا جَابِرَ الْعَظْمِ الْكَسِيرِ هَبْ لِي مُوبِقَاتِ الْجَرَائِرِ وَ اغْفُ عَنِّي (٣) فَاضْحَاتِ السَّرَائِرِ وَ اغْسِلْ قَلْبِي مِنْ وَزْرِ (٤) الْخَطَايَا وَ ارْزُقْنِي حُسْنَ الْأَسْتِغْدَادِ لِتُرُوقِ الْمَنَايَا يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ وَ مُنْتَهَى أُمِّيهِ السَّائِلِينَ أَنْتَ مَوْلَايَ فَتَحْتَلِي بَابَ الدُّعَاءِ وَ الْأَعْنَابِ فَلَا تُغْلِقْ عَنِّي بَابَ الْقَبُولِ وَ الْأَعْنَابِ وَ نَجِّنِي بِرَحْمَتِكَ مِنَ النَّارِ وَ بُوَأْنِي غُرْفَاتِ الْجَنَانِ وَ اجْعَلْنِي مُتَمَسِّكًا بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَ اخْتِمْ لِي بِالسَّعَادَةِ وَ أَحْيِنِي بِالسَّلَامَةِ يَا ذَا الْفَضْلِ وَ الْكَمَالِ وَ الْعِزَّةِ وَ الْجَلَالِ لَا تُشْمِتْ بِي عَدُوًّا وَ لَا حَاسِدًا وَ لَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ سُلْطَانًا عَنِيدًا وَ لَا شَيْطَانًا مَرِيدًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا» (٥)

٥- دعای «یا أسمع السامعین و یا أبصر الناظرین...»

پنجم: شیخ طوسی و سید بن طاوس و کفعمی و علامه حلّی و دیگران _ رضوان الله عليهم _ به سندهای معتبر و صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز ظهر این دعا می خواندند:

«يَا أَسْمِعِ السَّمَاعِينَ وَيَا أَبْصِرِ النَّاطِرِينَ وَيَا أَسْرِعِ الْحَاسِبِينَ وَيَا أَجْوَدَ الْأَجْوَدِينَ وَيَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَأَفْضَلِ وَأَجْزَلِ وَأَوْفَى وَأَكْمَلِ وَأَحْسَنِ

ص : ٩٤

١- ١- آ: _ مِنَ الْجَنَّةِ.

٢- ٢- حاشیه ع: فی.

٣- ٣- ع: عَنِّي.

٤- ٤- حاشیه متن و ع: دَرَنِ.

٥- ٥- فلاح السائل، ص ١٧٣، فصل التاسع عشر...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٦٦، باب ٣٩، ما يختص بتعقيب فريضه الظهر.

وَأَجْمَلٍ وَأَكْثَرٍ وَأَطْهَرٍ وَأَزْكَى وَأَنْوَرٍ وَأَعْلَى وَأَبْهَى وَأَسَدِنِي وَأَنْمَى وَأَدْوَمَ وَأَعَمَّ (١) وَابْقَى مَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَمَنْتَ (٢) وَسَلَّمْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ (٣) آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ ائْمُنْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مَنْتَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا سَلَّمْتَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ وَأُورِدْ عَلَيْهِ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ وَأَصْحَابِهِ وَاتَّبَاعِهِ مَنْ تَقَرَّرَ بِهِمْ عَيْنُهُ وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ وَمِمَّنْ تَسْتَقِيهِ بِكَأْسِهِ وَتُورِدُهُ حَوْضَهُ وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ وَاجْعَلْنَا تَحْتَ لُؤَائِهِ وَادْخُلْنَا فِي كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ وَأَخْرَجْنَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ وَلَا تُفَرِّقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا وَلَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي كُلِّ عَافِيَةٍ وَبَلَاءٍ وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي كُلِّ شِدَّةٍ وَرَخَاءٍ وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي كُلِّ أَمْنٍ وَخَوْفٍ وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي كُلِّ مَثْوَى وَمُنْقَلَبٍ اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَحْيَاهُمْ وَامْتِنِي مِمَاتَهُمْ وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الْمَوَاقِفِ كُلِّهَا وَاجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ (٤) آلِ مُحَمَّدٍ وَاكْشِفْ عَنِّي بِهِمْ كُلَّ كَرْبٍ وَنَفْسٍ عَنِّي بِهِمْ كُلَّ هَمٍّ وَفَرِّجْ عَنِّي بِهِمْ كُلَّ غَمٍّ وَاكْفِنِي بِهِمْ كُلَّ خَوْفٍ وَاضْرِبْ عَنِّي بِهِمْ مَقَادِيرَ (٥) الْبَلَاءِ وَسُوءِ الْقَضَاءِ وَدَرَكَ الشَّقَاءِ وَشِمَاتِهِ الْأَعْيَادِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاعْفُزْ لِي ذَنْبِي وَطَيِّبْ لِي كَسْبِي وَفَنِّعْنِي بِمَا رَزَقْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيهِ وَلَا تَذْهَبْ بِنَفْسِي إِلَى شَيْءٍ صَيْرَفْتُهُ عَنِّي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ دُنْيَا تَمْنَعُ خَيْرَ الْآخِرَةِ وَمِنْ عَاجِلٍ يَمْنَعُ خَيْرَ الْآجِلِ وَحَيَاةٍ تَمْنَعُ خَيْرَ الْمَمَاتِ وَآمَلٍ يَمْنَعُ خَيْرَ الْعَمَلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الصَّبْرَ عَلَى طَاعَتِكَ وَالصَّبْرَ عَنِ مَعْصِيَتِكَ وَالْقِيَامَ بِحَقِّكَ وَأَسْئَلُكَ حَقَائِقَ الْإِيمَانِ وَصِدْقَ الْيَقِينِ فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا وَأَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ وَالْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا

ص : ٩٧

١-١ _ حاشيه ع: أَعَمَّ.

٢-٢ _ ع: + وَ سَنَنْتَ.

٣-٣ _ حاشيه هر سه نسخه: عَلَى.

٤-٤ _ متن ع و آ و حاشيه متن: عَلَى.

٥-٥ _ حاشيه هر سه نسخه: كُلِّ بَلَاءٍ.

٦-٦ _ حاشيه هر سه نسخه: وَ آلِهِ.

وَالْآخِرَةَ (١) عَافِيَةَ الدُّنْيَا مِنَ الْبَلَاءِ وَ عَافِيَةَ الْآخِرَةِ مِنَ الشَّقَاءِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ الْعَافِيَةَ وَ تَمَامَ الْعَافِيَةِ وَ دَوَامَ الْعَافِيَةِ وَ الشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ يَا وَلِيَّ الْعَافِيَةِ وَ أَسئَلُكَ الظَّفَرَ وَ السَّلَامَةَ وَ حُلُولَ دَارِ الْكِرَامَةِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِي صِيَلَاتِي وَ دُعَائِي رَهْبَةً مِنْكَ وَ رَغْبَةً إِلَيْكَ وَ رَاحَةً تَمُنُّ بِهَا عَلَيَّ اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي سِعَةَ رَحْمَتِكَ وَ سُبُوحَ نِعْمَتِكَ وَ شُمُولَ عَافِيَتِكَ وَ جَزِيلَ عَطَايَاكَ وَ مَنَحَ مَوَاهِبِكَ لِسُوءِ مَا عِنْدِي وَ لَا تُجَازِنِي بِقَبِيحِ عَمَلِي وَ لَا تُضَيِّرْ وَجْهَكَ الْكَرِيمَ عَنِّي اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي وَ أَنَا أَدْعُوكَ وَ لَا تُخَيِّبْنِي (٢) وَ أَنَا أَرْجُوكَ وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا وَ لَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَيَحْرِمْنِي وَ يَسْتَأْثِرَ عَلَيَّ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَمَحُّو مَا تَشَاءُ وَ تُثَبِّتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ أَسئَلُكَ بِالِ يَاسِ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ صِيَلِ مَوْتِكَ مِنْ بَرِيَّتِكَ وَ أَقْدَمُهُمْ بَيْنَ يَدَيِ حَوَائِجِي وَ رَغْبَتِي إِلَيْكَ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ كَتَبْتَنِي عِنْدَكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا مَحْرُومًا مُقْتَرًا (٣) عَلَيَّ فِي الرِّزْقِ فَامْحُ مِنْ أُمِّ الْكِتَابِ شِقَائِي وَ حَزْمَانِي وَ أَثْبِتْنِي عِنْدَكَ سَيِّدًا مَرْزُوقًا فَإِنَّكَ تَمَحُّو مَا تَشَاءُ وَ تُثَبِّتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ اللَّهُمَّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ وَ أَنَا مِنْكَ خَائِفٌ وَ بِيكَ مُسْتَجِيرٌ وَ أَنَا حَقِيرٌ مُسْكِينٌ أَدْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَاسئَلُكَ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ يَا مَنْ قَالَ: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ (٤)». نِعْمَ الْمُجِيبُ أَنْتَ يَا سَيِّدِي وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ نِعْمَ الرَّبُّ وَ نِعْمَ الْمَوْلَى وَ بِنَسِ الْعَبْدُ أَنَا وَ هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ يَا فَارِحَ الْهَمِّ وَ يَا كَاشِفَ الْغَمِّ وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ وَ يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ رَحِيمَهُمَا ارْحَمْنِي رَحْمَةً تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ وَ أَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَضَى عَنِّي صِيَلَةَ كَانَتْ عَلَى الْمَوْءُومِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٥)

ص : ٩٨

١-١- حاشيه آ: فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ عَافِيَةَ.

٢-٢- ع: وَ لَا تُخَيِّبْنِي.

٣-٣- ع وَ آ: مُقْتَرًا.

٤-٤- سوره مبارکه غافر، آيه ٦٠.

٥-٥- مصباح، شيخ طوسي، ص ٦٣، فصل في سياقه الصلوات...؛ فلاح السائل، ص ١٧٧، فصل التاسع عشر...؛ بلد الأمين، ص

١٥، و مما يختص عقيب الظهر... .

۶- گرفتن محاسن به دست راست و خواندن دعای «یا رب محمد و آل محمد...»

ششم: در جامع الأخبار روایت کرده است که: بعد از نماز ظهر به دست راست محاسن خود را بگیرد، و دست چپ به سوی آسمان بردارد، و هفت مرتبه بگوید:

«يَا رَبَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ». (۱)

۷- دعای «بالل اعصمت و بالله اتق و...»

هفتم: سید بن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از خادم امام جعفر صادق علیه السلام روایت کرده است که: گفت آن حضرت بعد از هر نماز، دعای بسیار می خواندند؛ من گفتم: ای مولای من! مرا بعضی از دعاها که می خوانی تعلیم نما. فرمود که: چون نماز ظهر را به جای آوردی ده مرتبه بگو:

«بِاللَّهِ اعْتَصَمْتُ وَ بِاللَّهِ اتَّقُ وَ عَلَيْهِ (۲) أَتَوَكَّلُ»

پس بگو: «اللَّهُمَّ إِنَّ عَظَمْتَ ذُنُوبِي فَأَنْتَ أَعْظَمُ وَ إِنَّ كَبْرَ تَقْرِيطِي فَأَنْتَ أَكْبَرُ وَ إِنَّ دَامَ بُحْلِي فَأَنْتَ أَجْوَدُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي عَظِيمَ ذُنُوبِي بِعَظِيمِ عَفْوِكَ وَ كَبِيرَ تَقْرِيطِي بِظَاهِرِ كَرَمِكَ وَ أَقْمَعِ بُحْلِي بِفَضْلِ جُودِكَ اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ». (۳)

۸- دعای «اللهم انی اتقرب إليك بجودک و کرمک و...»

هشتم: در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: بعد از نماز زوال دستها به سوی آسمان بردار، و این دعا بخوان:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِجُودِكَ (۴) وَ كَرَمِكَ وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمَلَائِكَتِكَ وَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّئِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُقِيلَ عَثْرَتِي وَ تَسْتُرَ عَوْرَتِي وَ تَغْفِرَ ذُنُوبِي وَ تَقْضِيَ حَوَائِجِي وَ لَا تُعَذِّبْنِي بِقَبِيحِ فِعَالِي فَإِنَّ جُودَكَ وَ عَفْوَكَ يَسْعُنِي». پس به سجده رو و در سجده بگو:

«يَا أَهْلَ التَّقْوَى وَ الْمَغْفِرَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَنْتَ مَوْلَايَ وَ سَيِّدِي وَ رَازِقِي أَنْتَ خَيْرُ لِي

ص : ۹۹

۱- ۱- جامع الأخبار، ص ۱۳۱، فصل التسعون في الدعاء...؛ بلد الأمين، ص ۱۰، في التعقيب... .

۲- ۲- حاشیه آ: و علی الله.

۳- ۳- فلاح السائل، ص ۱۷۶، فصل التاسع عشر...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۵، باب استحباب الدعاء بعد صلاة الظهر.

۴- ۴- ع: بُنُورِكَ.

مِنْ أَبِي وَ أُمِّي وَ مِنَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ بِي إِلَيْكَ فَقَرُّ وَ فِاقَهُ وَ أَنْتَ غَنِيٌّ عَنِّي أَسْئَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ إِخْوَانِهِ النَّبِيِّينَ وَ الْأَئِمَّةِ الطَّاهِرِينَ وَ تَسْتَجِيبَ دُعَائِي وَ تَرْحَمَ تَضَرُّعِي وَ اصْرِفْ (۱) عَنِّي أَنْوَاعَ الْبَلَاءِ يَا رَحْمَانُ» (۲).

مؤلف گوید که: محتملست که این دعا را بعد از نافله های زوال باید خواند، چنانچه شبیه این در آنجا منقولست.

۹- صلوات

نهم: ابن ادریس به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: صلوات بر محمد و آل محمد در میان نماز ظهر و عصر ثوابش برابر است با ثواب هفتاد رکعت نماز. (۳)

و کفعمی از آن حضرت علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح و بعد از نماز ظهر بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ» نمیرد تا قائم آل محمد علیه السلام را ملازمت کند. (۴)

۱۰- دعای «یا من أظهر الجمیل و ستر القبیح...»

دهم: کفعمی و دیگران در تعقیب نماز ظهر این دعا را ایراد نموده اند:

«يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ وَ سَتَرَ الْقَبِيحَ يَا مَنْ لَمْ يُؤْخَذْ بِالْجَرِيرَةِ وَ لَمْ يَهْتِكِ السُّتْرَ يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ يَا صَاحِبَ كُلِّ حَاجَةٍ (۵) يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ يَا مُفْرَجَ (۶) كُلِّ كُرْبَةٍ يَا مُقِيلَ الْعَثَرَاتِ يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ يَا عَظِيمَ الْمَنِّ يَا مُبْتَدِئًا بِالنِّعَمِ قَبْلَ

ص : ۱۰۰

۱-۱ حاشیه ع و آ: تَصْرِفُ.

۲-۲ فقه الرضا، ص ۱۰۹، باب الصلوات المفروضة...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۵، باب استحباب الدعاء بعد صلاة الظهر.

۳-۳ مستطرفات السرائر، ص ۵۷۷، و من ذلك...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۷۵، باب ۳۹، ما يختص بتعقيب فريضه الظهر.

۴-۴ مصباح، شيخ كفعمي، ص ۱۳۲، عوده أخرى...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۶، باب استحباب الدعاء بعد صلاة الظهر.

۵-۵ حاشیه ع: نجوی.

۶-۶ حاشیه ع و آ: فارح.

اسْتَحْقَاقِهَا يَا رَبَّاهُ يَا سَيِّدَاهُ يَا غَايَةَ رَغْبَتَاهُ أَسْئَلُكَ بِكَ وَبِمُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَعَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدٍ
بْنِ عَلِيٍّ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِيٍّ بْنِ مُوسَى وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَعَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَالْقَائِمِ
الْمَهْدِيِّ الْأَيَّمَةِ الْهَادِيَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَسْئَلُكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ (١) أَنْ لَا تُشَوِّهَ خَلْقِي بِالنَّارِ وَأَنْ
تَفْعَلَ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ» (٢).

شيخ كفعمی و شیخ ابن فهد حلّی روایتی برای این دعا ذکر کرده اند که: مشتمل است بر فضیلت و ثواب بسیار؛ اما از روایت،
اختصاص به تعقیب ظهر ظاهر نمی شود، لهذا در اینجا ایراد نشد، و انشاء الله در کتاب دعا مذکور شود؛ و شیخ طوسی در
تعقیب نوافل عصر ایراد نموده (٣).

ص: ۱۰۱

۱- ۱_ آ: + یا الله.

۲- ۲_ بلدالأمین، ص ۱۸، و مما يختص عقیب الظهر...؛ فلاح السائل، ص ۱۹۵، فصل العشرون فیما نذکره من النوافل.

۳- ۳_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۸، فصل فی سیاقه الصلوات... .

اشاره

و آن نیز بسیار است:

اول: استغفار است.

۱- استغفار

شیخ طوسی و دیگران به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده اند که: مردی به نزد حضرت رسول صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله! مرا تعلیم کن عملی که چون به جا آورم میان من و بهشت حایلی نباشد. فرمود که: غضب مکن بر کسی، و از مردم چیزی (۱) سؤال مکن، و از برای مردم بپسند آنچه برای خود می پسندی. گفت: یا رسول الله! زیاده بفرمای. فرمود که: چون نماز عصر را ادا کنی هفتاد و هفت مرتبه (۲) استغفار کن تا گناه هفتاد و هفت سال تو آمرزیده شود. گفت: من هفتاد و هفت سال ندارم. فرمود که: برای پدر و مادر خود و خویشان خود قرار ده. (۳)

و ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از عصر هفتاد مرتبه استغفار کند حق تعالی در آن روز هفتصد گناه او را بیامرزد، و اگر

ص: ۱۰۳

۱- ۱- ع: مطلب، و حاشیه آن: چیزی.

۲- ۲- آ: بار.

۳- ۳- امالی، شیخ طوسی، ص ۵۰۷، مجلس الثامن عشر فیہ من الأخبار؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۷۸، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها....

هفتصد گناه نداشته باشد از گناه پدر او می آمرزد، و الا از گناه مادر او، و الا از گناه برادر او (۱)، و الا از گناه خواهر او، و الا از گناه خویشان او. (۲)

و به روایت دیگر: هر که بعد از عصر هفتاد مرتبه استغفار کند گناه هفتاد ساله او آمرزیده شود. (۳)

و به روایت دیگر: گناه پنجاه ساله او آمرزیده شود. (۴)

مجملاً احادیث در فضیلت استغفار بعد از عصر بسیار است؛ و باید که هفتاد مرتبه، یا هفتاد و هفت مرتبه «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ» بگویند، و «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» نیز کافیست.

۲- خواندن «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...»

دویم: شیخ طوسی و سید ابن طاوس و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که هر روز بعد از نماز عصر یک مرتبه این استغفار بخواند حق تعالی دو ملک او را بفرماید که: صحیفه گناهان او را بدرند هر چند بسیار باشد.

استغفار اینست:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةً عَبِيدٍ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ فَقِيرٍ بَائِسٍ مِسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَجِيرٍ لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا». (۵)

۳- خواندن سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ...»

سیم: شیخ طوسی و سید و دیگران به اسانید معتبره از حضرت امام محمد تقی علیه السلام

ص: ۱۰۴

۱- ۱- آ: _ و الا از گناه برادر او.

۲- ۲- امالی، شیخ صدوق، ص ۲۵۵، مجلس الرابع و الأربعون...؛ مکارم الاخلاق، ص ۳۱۳، فی الاستغفار و البكاء... .

۳- ۳- جامع الأخبار، ص ۵۷، فصل السادس و العشرون فی الاستغفار؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۷، باب استحباب الاستغفار بعد العصر.

۴- ۴- فلاح السائل، ص ۱۹۸، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۷۹، باب ۴۰، تعقيب العصر المختص بها.

۵- ۵- مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ فلاح السائل، ص ۲۰۱، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر.

روایت کرده اند که: هر که بعد از نماز عصر ده نوبت سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» بخواند ثواب (۱) اعمال خلاق در آن روز به او کرامت فرماید. (۲)

۴- صلوات

چهارم: صلوات فرستادن بر محمد و آل محمد عليهم السلام است، خصوصاً بعد از عصر روز جمعه؛ چنانچه در محاسن برقی به سند صحیح منقولست که: از حضرت صادق علیه السلام سؤال کردند که بهترین اعمال چیست؟ فرمود که بعد از عصر صد مرتبه می گویی: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ» و آنچه زیاده گویی بهتر است. (۳)

و به سندهای صحیح از آن حضرت منقولست که: هر که بعد از عصر روز جمعه هفت مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ وَ بَارِكْ عَلَيْهِمْ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى أَرْوَاحِهِمْ وَ أَجْسَادِهِمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ»

حق تعالی در آن روز مانند ثواب جنّ و انس به او کرامت فرماید. (۴)

و از بعضی روایات معلوم می شود که یک مرتبه نیز کافیت. (۵)

۵- دعای «سبحان ذی الطول والنعم...»

پنجم: به سند معتبر منقولست که: حضرت امیرالمومنین _ صلوات الله علیه _ بعد از نماز عصر این دعا خواندند:

ص: ۱۰۵

۱- ۱- ع: + مثل، و آ: مثل اعمال و در حاشیه آن: ثواب.

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۷۳، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ فلاح السائل، ص ۱۹۹، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر.

۳- ۳- محاسن، ج ۱، ص ۵۹، باب ثواب العمل يوم الجمعة...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۳۹۹، باب ما يستحب أن یقرأ... .

۴- ۴- مصباح، شیخ کفعمی، ص ۴۲۲، فصل الثامن والثلاثون فی فضل یوم... .

۵- ۵- وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۴۰۰، باب ما يستحب أن یقرأ...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۷۹، باب ۴۰، تعقیب العصر المختص بها... .

«سُبْحَانَ ذِي الطُّوْلِ وَ النُّعْمِ سُبْحَانَ ذِي القُدْرَةِ وَ الْإِفْضَالِ أَسْأَلُ اللَّهَ - الرِّضَا بِقَضَائِهِ وَ الْعَمَلَ بِطَاعَتِهِ وَ الْإِنَابَةَ إِلَى أَمْرِهِ فَإِنَّهُ سَيَجْمَعُ الدُّعَاءَ». (١)

٦- دعای «أنت الله لا إله إلا أنت...»

ششم: سید ابن طاوس و شیخ طوسی و کفعمی _ رحمه الله عليهم _ روایت کرده اند که: حضرت موسی بن جعفر _ صلوات الله عليه _ بعد از نماز عصر دست به سوی آسمان بلند کرد و این دعا خواند:

«أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَعْوَلُ وَ الْآخِرُ وَ الظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِلَيْكَ زِيَادَةُ الْأَشْيَاءِ وَ نُقْصَانُهَا وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَ خَلْقَكَ بِغَيْرِ مَعُونَةٍ مِنْ غَيْرِكَ وَ لَا حَاجَةَ إِلَيْهِمْ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مِنْكَ الْمَشِيئَةُ وَ إِلَيْكَ الْبِدَاءُ (٢) أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ قَبْلَ الْقَبْلِ وَ خَالِقُ الْقَبْلِ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْبُعْدُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ تَمَحُّو مَا تَشَاءُ وَ تُثَبِّتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ غَايَةُ كُلِّ شَيْءٍ وَ وَارِثُهُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا يَعْزُبُ عَنْكَ الدَّقِيقُ وَ لَا الْجَلِيلُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا تَخْفَى (٣) عَلَيْكَ اللُّغَاتُ وَ لَا تَشَابَهُ عَلَيْكَ الْأَعْضَاةُ كُلُّ يَوْمٍ أَنْتَ فِي شَأْنٍ لَا يَشْغُلُكَ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ عَالِمِ الْغَيْبِ وَ أَخْفَى دَيَانُ يَوْمِ الدِّينِ مُدَبِّرِ الْأُمُورِ بَاعِثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ مُحْيِي الْعِظَامِ وَ هِيَ رَمِيمٌ أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِي لَا يَخِيبُ مَنْ سَأَلَكَ بِهِ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ (٤) مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ الْمُتَّقِمِ لَكَ مِنْ أَعْدَائِكَ وَ أَنْجِزَ لَهُ مَا وَعَدْتَهُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ». (٥)

٧- دعای «سبحان الله والحمد لله و لا إله إلا الله...»

هفتم: سید ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله عليه _

ص : ١٠٦

١- ١- وقعه صفین، ص ١٣٤، طریق الجيش إلى صفین...؛ مستدرک الوسائل، ج ٥، ص ١٢١، باب نوادر...

٢- ٢- حاشیه متن و آ: البدؤ، ولی درع: برعکس.

٣- ٣- آ: یخفی.

٤- ٤- ع و آ: و آله.

٥- ٥- فلاح السائل، ص ٢٠٠، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ٧٣، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلدالأمین، ص ٩١، ثم قل ما يختص العصر...

بعد از نماز عصر این دعا می خوانند:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعُدُوِّ وَالْآصَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْجَبْرُوتِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الْقَيُّومِ سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْعَلِيِّ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى سُبُوْحُ قُدُّوسٍ (۱) رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ أَللَّهُمَّ إِنَّ ذَنْبِي أَمْسَى مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ وَخَوْفِي أَمْسَى مُسْتَجِيرًا بِأَمْنِكَ وَفَقْرِي أَمْسَى مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَذُلِّي أَمْسَى مُسْتَجِيرًا بِعِزِّكَ أَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاعْفُزْ لِي وَارْحَمْنِي إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ أَللَّهُمَّ تَمَّ نُورُكَ فَهَيِّدْنِي فَلَمَّا كَرَّمْتَهُ وَعَظَمْتَ حِلْمِيكَ فَعَفَوْتَ فَلَمَّا كَرَّمْتَهُ وَجَهَّكَ رَبَّنَا أَكْرَمَ الْوُجُوهِ وَجَاهَكَ أَعْظَمَ الْجَاهِ وَعَطِيَّتِكَ أَفْضَلَ الْعَطَاءِ تَطَاعَ رَبَّنَا فَتَشْكُرْ وَتُعْصِي فَتَعْفُزْ وَتُجِيبُ الْمُسْطَرَّ وَتَكْشِفُ الضَّرَّ وَتُنْجِي مِنَ الْكَرْبِ وَتُعْنِي الْفَقِيرَ وَتَشْفِي السَّقِيمَ وَلَا يُجَازِي آلَاءَكَ أَحَدٌ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» (۲)

۸- دعای «سبحان من يعلم جوارح القلوب...»

هشتم: سید ابن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا _ صلوات الله عليها _ بعد از نماز عصر این دعا را می خواندند:

«سُبْحَانَ مَنْ يَعْلَمُ خَوَاطِرَ الْقُلُوبِ سُبْحَانَ مَنْ يُحْصِي عَدَدَ الذُّنُوبِ سُبْحَانَ مَنْ لَا تَخْفَى (۵) عَلَيْهِ خَافِيَةٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْنِي كَافِرًا لِأَنْعَمِهِ

ص: ۱۰۷

۱- ۱- آ: قُدُّوسٌ.

۲- ۲- ع و آ: + عَلَى .

۳- ۳- فلاح السائل، ص ۲۰۲، فصل الحادی والعشرون في صلاة العصر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۸۳، باب ۴۰، تعقيب العصر المختص بها.

۴- ۴- ع: جَوَارِحَ .

۵- ۵- آ: لَا يَخْفَى .

وَلَا جَادِدًا لِفَضْلِهِ فَالْخَيْرُ فِيهِ وَهُوَ أَهْلُهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حُجَّتِهِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ مَنْ خَلَقَ مِمَّنْ أَطَاعَهُ وَ مِمَّنْ عَصَاهُ فَإِنْ رَحِمَ
فَمِنْ مَنَّهُ وَإِنْ عَاقَبَ فَبِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَمَا اللَّهُ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْمَكَانِ وَالرَّفِيعِ الْبُنْيَانِ الشَّدِيدِ الْأَعَزِّكَانِ الْعَزِيزِ
السُّلْطَانِ الْعَظِيمِ الشَّانِ الْوَاضِحِ الْبُرْهَانِ الرَّحِيمِ الرَّحْمَنِ الْمُنْعِمِ الْمَنَّانِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اخْتَجَبَ عَنْ كُلِّ مَخْلُوقٍ يَرَاهُ بِحَقِيقَتِهِ
الرُّبُوبِيَّةِ وَقُدْرَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ فَلَمْ تُدْرِكْهُ الْأَبْصَارُ وَلَمْ تُحِطْ بِهِ الْأَخْبَارُ وَلَمْ يُعَيِّنْهُ مِقْدَارٌ وَلَمْ يَتَوَهَّمْهُ إِعْتِبَارٌ لِأَنَّهُ الْمَلِكُ الْجَبَّارُ
اللَّهُمَّ قَدْ تَرَى مَكَانِي وَتَسْمَعُ كَلَامِي وَتَطَّلِعُ عَلَى أَمْرِي وَتَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَيْسَ يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي وَقَدْ سَأَلْتُ
إِلَيْكَ فِي طَلِبَتِي وَطَلَبْتُ إِلَيْكَ فِي حَاجَتِي وَتَضَرَّعْتُ إِلَيْكَ فِي مَسْئَلَتِي وَسَأَلْتُكَ لِفَقْرٍ وَحَاجَةٍ وَذَلَّةٍ وَضَيْقَةٍ (١) وَبُؤْسٍ وَ
مَسِيئَةٍ وَأَنْتَ الرَّبُّ الْجَوَادُ بِالْمَغْفِرَةِ تَجِدُ مَنْ تُعَذِّبُ غَيْرِي وَلَا أَجِدُ مَنْ يَغْفِرُ لِي غَيْرَكَ وَأَنْتَ عَنِّي عَنْ عَذَابِي وَأَنَا فَقِيرٌ إِلَى
رَحْمَتِكَ فَأَسْأَلُكَ بِفَقْرِي إِلَيْكَ وَغِنَاكَ عَنِّي وَبِقُدْرَتِكَ عَلَيَّ وَقَلْبِهِ امْتِنَاعِي مِنْكَ أَنْ تَجْعَلَ دُعَائِي هَذَا دُعَاءً وَافِقًا مِنْكَ إِجَابَةً
وَمَجْلِسِي هَذَا مَجْلِسًا وَافِقًا مِنْكَ رَحْمَةً وَطَلِبَتِي هَذِهِ طَلِبَةً وَافِقَةً (٢) نَجَاحًا وَمَا خِفْتُ عُسْرَتَهُ مِنَ الْأُمُورِ فَيَسِّرْهُ وَمَا خِفْتُ
عَجْزَهُ مِنَ الْأَشْيَاءِ فَوَسِّعْهُ وَمَنْ أَرَادَنِي بِسُوءٍ مِنَ الْخَلَائِقِ كُلِّهِمْ فَاعْلِبْهُ آمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَهُوَ عَلَيَّ مَا خَشِيتُ شِدَّتَهُ وَ
اكَشَفَ عَنِّي مَا خَشِيتُ كُرْبَتَهُ وَيَسِّرْ لِي مَا خَشِيتُ عُسْرَتَهُ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ أَنْزِعِ الْعُجْبَ وَالرِّيَاءَ وَالْكَبْرَ وَالْبَغْيَ وَالْحَسَدَ
وَالضَّعْفَ وَالشُّكَّ وَالنُّوْهْنَ وَالضُّرَّ وَالْأَسْـَٔ قَامَ وَالْحِدْلَانَ وَالْمَكْرَ وَالْخَدِيعَةَ وَالْبَلِيَّةَ وَالْفُسَادَ مِنْ سَمْعِي وَبَصِيرَتِي وَجَمِيعِ
جَوَارِحِي وَخُذْ بِنَاصِيَّتِي إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاعْفُ ذَنْبِي وَاسْتُرْ عَوْرَتِي
وَآمِنْ رَوْعَتِي وَاجْبُرْ مُصِيبَتِي وَاعْغِنْ فَقْرِي وَيَسِّرْ حَاجَتِي وَأَقْلِنِي عَثْرَتِي وَاجْمَعْ شَمْلِي وَاكْفِنِي مَا أَهْمَنِي وَمَا غَابَ عَنِّي وَمَا

ص: ١٠٨

١-١- حاشيه ع: ضَيْقَةٍ.

٢-٢- ع و آ: + مِنْكَ .

حَضَرَنِي وَ مَا أَتَخَوَّفُهُ مِنْكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ فَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ وَ أَسَلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ بِمَا جَنَيْتُ عَلَيْهَا فَرَقًا مِنْكَ وَ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَ أَنْتَ الْكَرِيمُ الَّذِي لَا يَقْطَعُ الرَّجَاءَ وَ لَا يُخَيِّبُ الدُّعَاءَ فَأَسْئَلُكَ بِحَقِّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِكَ وَ مُوسَى كَلِيمِكَ وَ عِيسَى رُوحِكَ وَ مُحَمَّدٍ صِدِّيقِكَ وَ نَبِيِّكَ صِلْ مَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ إِلَهِي أَنْ لَا تَصْرِفَ وَجْهَكَ الْكَرِيمَ عَنِّي حَتَّى تَقْبَلَ تَوْبَتِي وَ تَرْحَمَ عَبْرَتِي وَ تَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ ثَارِي عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَ انصُرْ نِي عَلَى مَنْ عَادَانِي اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ مُصِيبَتِي فِي دِينِي وَ لَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّي وَ لَا مَبْلَغَ عِلْمِي إِلَهِي أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِضْمُهُ أَمْرِي وَ أَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَ أَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا (١) مَعَادِي وَ اجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَ اجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوفٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي اللَّهُمَّ أَحْسِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي وَ تَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي وَ أَسْئَلُكَ خَشْيَتِكَ فِي الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ وَ الْعِدْلِ فِي الْغَضَبِ وَ الرِّضَا وَ أَسْئَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَ الْغِنَى وَ أَسْئَلُكَ نَعِيمًا لَا يَبِيدُ (٢) وَ قُرَّةَ عَيْنٍ لَا يَنْقُطُ وَ أَسْئَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ وَ أَسْئَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ لِإِشْرَاقِ أَمْرِي وَ أَعْمُودِ بَيْتِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي اللَّهُمَّ عَمِلْتُ سُوءًا وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفُرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ تَعْجِيلَ عَافِيَتِكَ وَ صَبْرًا عَلَى بِلْيَتِكَ وَ خُرُوجًا مِنَ الدُّنْيَا إِلَى رَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتَكَ وَ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَ أَشْهَدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ أَنَّكَ (٣) أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ خَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ أَسْئَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِيَدَيْعِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يَا كَائِنُ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ شَيْءٌ وَ الْمَكُونُ لِكُلِّ شَيْءٍ وَ الْكَائِنُ بَعْدَ مَا لَا يَكُونُ شَيْءٌ اللَّهُمَّ إِلَى رَحْمَتِكَ رَفَعْتُ بَصْرِي وَ إِلَى جُودِكَ بَسَطْتُ كَفِّي

ص : ١٠٩

١-١- ع: فيها .

٢-٢- حاشيه متن و آ: لا يُنْفَدُ، ولي درع: برعكس.

٣-٣- آ: إِنَّكَ.

فَلَا تَحْرِمْنِي وَ أَنَا أَسْئَلُكَ وَ لَا تُعَذِّبْنِي وَ أَنَا أَسْئَلُكَ اللَّهُمَّ فَاعْفُزْ لِي فَإِنَّكَ بِي عَالِمٌ وَ لَا تُعَذِّبْنِي فَإِنَّكَ عَلَيَّ قَادِرٌ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ ذَا الرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ وَ الصَّلَاةِ النَّافِعَةِ الرَّافِعَةِ صَلِّ عَلَى أَكْرَمِ خَلْقِكَ عَلَيَّكَ وَ أَحَبِّهِمْ إِلَيْكَ وَ أَوْجِبْهُمْ لَدَيْكَ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ الْمَخْصِيصِ وَصِ بِفَضَائِلِ الْوَسَائِلِ أَشْرَفَ وَ أَكْرَمَ وَ أَرْفَعَ وَ أَعْظَمَ وَ أَكْمَلَ مَا صَدَّقْتَ عَلَيَّ مُبْلِغَ عَنْكَ مُؤْتَمَنٍ عَلَيَّ وَ حَيْكَ اللَّهُمَّ كَمَا سَدَدْتَ بِي الْعَمَى وَ فَتَحْتَ بِي الْهُدَى فَاجْعَلْ مَنَاهِجَ سُبُلِهِ لَنَا سِينًا وَ حُجَجَ بُرْهَانِهِ لَنَا سَبِيًّا نَأْتُمُّ بِهِ إِلَى الْقُدُومِ عَلَيَّكَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلْءُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ مِلْءُ طِبَاقِهِنَّ وَ مِلْءُ الْأَعْرَاضِ السَّبْعِ وَ مِلْءُ مَا بَيْنَهُمَا وَ مِلْءُ عَرْشِ رَبِّنَا الْكَرِيمِ وَ مِيزَانِ رَبِّنَا الْغَفَّارِ وَ مَدَادِ كَلِمَاتِ رَبِّنَا الْقَهَّارِ وَ مِلْءُ الْجَنَّةِ وَ مِلْءُ النَّارِ وَ عِدَدَ الثَّرَى وَالْمَاءِ (١) وَ عَدَدَ مَا يُرَى وَ مَا لَا يُرَى اللَّهُمَّ وَ اجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَ بَرَكَاتِكَ وَ مَنِّكَ وَ مَغْفِرَتِكَ وَ رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ وَ فَضْلِكَ وَ سَلَامَتِكَ وَ ذِكْرَكَ وَ نُورَكَ وَ شَرَفَكَ وَ نِعْمَتِكَ وَ خَيْرَتِكَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَدَّقْتَ وَ بَارَكْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ الْعُظْمَى وَ كَرِيمَ جَزَائِكَ فِي الْعُقْبَى حَتَّى تُشَرِّفَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا إِلَهَ الْهُدَى اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ جَمِيعِ مَلَائِكَتِكَ وَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ سَلَامٌ عَلَيَّ جِبْرَائِيلَ وَ ميكائيلَ وَ إِسْرَافِيلَ وَ حَمَلَةَ الْعَرْشِ وَ مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ وَ الْكُرُوبِينَ وَ سَلَامٌ عَلَيَّ مَلَائِكَتِكَ أَجْمَعِينَ وَ سَلَامٌ عَلَيَّ أَيُّنَا آدَمَ وَ عَلَيَّ أُمَّنَا حَوَاءَ وَ سَلَامٌ عَلَيَّ النَّبِيِّينَ أَجْمَعِينَ وَ الصُّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ سَلَامٌ عَلَيَّ الْمُرْسَلِينَ أَجْمَعِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ حَسْبِيَ اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ (٢) كَثِيرًا (٣)

ص : ١١٠

١- ١- ع و آ: الماء و الثرى.

٢- ٢- ع: + تسليماً .

٣- ٣- فلاح السائل، ص ٢٠٢، فصل الحادى والعشرون فى صلاه العصر؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٨٥، باب ٤٠، تعقيب العصر المختص بها....

نهم: سید ابن طاوس و شیخ طوسی و دیگران به سند صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بعد از نماز عصر این دعا می خواندند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَ عَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى وَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ فِي الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى وَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ مَا لَا يَحُجُّ الْجَدِيدَانِ وَ مَا أَطْرَدَ الْخَافِقَانِ وَ مَا حَادَى الْحَادِيَانِ وَ مَا عَشِيَ عَسَ لَيْلٌ وَ مَا أَذْلَهَمَ ظَلَامٌ وَ مَا تَنَفَّسَ صُبْحٌ وَ مَا أَضَاءَ فَجْرٌ اللَّهُمَّ اجْعَلْ مُحَمَّدًا خَطِيبَ وَفِدَا الْمُؤْمِنِينَ إِلَيْكَ وَ الْمَكْسُوفَ حُلَّ الْأَمَانِ إِذَا وَقَفَ بَيْنَ يَدَيْكَ وَ النَّاطِقَ إِذَا خَرَسَتِ الْأَلْسُنُ بِالثَّنَاءِ عَلَيْكَ اللَّهُمَّ أَعْلِ مَنزِلَتَهُ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ وَ أَظْهِرْ حُجَّتَهُ وَ تَقَبَّلْ شَفَاعَتَهُ وَ ابْعَثْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي وَعَدْتَهُ وَ اغْفِرْ لَهُ مَا أَحْدَثَ الْمُحَدِّثُونَ مِنْ أُمَّتِهِ بَعْدَهُ اللَّهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ مِنِّي (۱) التَّحِيَّةَ وَ السَّلَامَ وَ ارْزُقْ عَلَيَّ مِنْهُمْ تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَ سِلَاقًا يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْأَكْرَامِ وَ الْفَضْلِ وَ الْأَنْعَامِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مَضَلَاتِ الْفِتَنِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ وَ الْأَهْتَمِ وَ الْبُعْثِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ مَا لَمْ تُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا أَوْ (۲) أَقُولَ عَلَيْكَ مَا لَا أَعْلَمُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ السَّلَامَةِ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَ أَسْأَلُكَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ (۳) وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْ لِي فِي صَلَاتِي وَ دُعَائِي بَرَكَهَ تَطَهَّرُ بِهَا قَلْبِي وَ تُؤْمِنُ بِهَا رَوْعَتِي وَ تَكْشِفُ بِهَا كَرْبِي (۴) وَ تَغْفِرُ بِهَا ذَنْبِي وَ تُصَلِّحُ بِهَا أَمْرِي وَ تُغْنِي بِهَا فَقْرِي وَ تَذْهَبُ بِهَا ضُرِّي وَ تَفْرِّجُ بِهَا هَمِّي وَ تُسَلِّيَ بِهَا غَمِّي وَ تُشْفِي بِهَا سَقَمِي وَ تُؤَمِّنُ بِهَا خَوْفِي وَ تَجْلُو بِهَا حُزْنِي وَ تَقْضِي بِهَا دِينِي وَ تَجْمَعُ بِهَا شَمْلِي وَ تُبَيِّضُ بِهَا وَجْهِي وَ اجْعَلْ مَا عِنْدَكَ خَيْرًا لِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

ص: ۱۱۱

۱-۱ حاشیه متن و ع: عنی.

۲-۲ متن ع و حاشیه آ: أن أقول.

۳-۳ حاشیه ع: بالخیر.

۴-۴ حاشیه هر سه نسخه: کُذِّبَتْ.

وَلَا تَدْعُ لِي (١) ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا كَرْبًا إِلَّا كَشَفْتَهُ وَلَا خَوْفًا إِلَّا آمَنْتَهُ وَلَا سُقْمًا إِلَّا شَفَيْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا غَمًّا إِلَّا أَذْهَبْتَهُ وَلَا حُزْنَ إِلَّا سَلَّيْتَهُ (٢) وَلَا دَيْنًا إِلَّا قَضَيْتَهُ وَلَا عَدْوًّا إِلَّا كَفَيْتَهُ وَلَا حَاجَةً إِلَّا قَضَيْتَهَا وَلَا دَعْوَةً إِلَّا أَجَبْتَهَا وَلَا مَسْئَلَةً إِلَّا أَعْطَيْتَهَا وَلَا أَمَانَةً إِلَّا أَذَيْتَهَا وَلَا فِتْنَةً إِلَّا صَرَفْتَهَا اللَّهُمَّ اصْرِفْ عَنِّي مِنَ الْعَاهَاتِ وَالْآفَاتِ (٣) وَالْبَلِيَّاتِ مَا أُطِيقُ وَمَا لَا أُطِيقُ صَرْفَهُ إِلَّا بِكَ اللَّهُمَّ أَمْسِي ظُلْمِي مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ وَ أَمْسَتْ ذُنُوبِي مُسْتَجِيرَةً بِمَغْفِرَتِكَ وَ أَمْسِي خَوْفِي مُسْتَجِيرًا بِأَمَانِكَ وَ أَمْسِي فَقْرِي مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَ أَمْسِي ذُلِّي مُسْتَجِيرًا بِعِزِّكَ وَ أَمْسِي ضَعْفِي مُسْتَجِيرًا بِقُوَّتِكَ وَ أَمْسِي وَجْهِي الْبَالِي الْفَانِي مُسْتَجِيرًا بِوَجْهِكَ الدَّائِمِ الْبَاقِي يَا كَائِنًا قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ يَا كَائِنًا بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ يَا مُكُونًا كُلِّ شَيْءٍ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اصْرِفْ عَنِّي وَ عَنِّ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي (٤) وَ أَهْلَ حُزَانَتِي وَ إِخْوَانِي فِيكَ شَرٌّ كُلُّ ذِي شَرٍّ وَ شَرٌّ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ وَ سَيْطَانٍ جَائِرٍ وَ عَدُوٍّ قَاهِرٍ وَ حَاسِدٍ مُعَانِدٍ وَ بَاغٍ مُرَاصِدٍ وَ شَرِّ السَّامَةِ وَ الْهَامَةِ وَ مَا دَبَّ فِي اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ مِنْ (٥) شَرِّ فُسَّاقِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ فَسَقَةِ الْجِنَّ وَ الْأَنْسِ وَ أَعُوذُ بِدِرْعِكَ الْحَصِينَةِ الَّتِي لَا تُرَامُ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ لَا تُمَيِّنِي غَمًّا وَ لَا هَمًّا وَ لَا مُتَرَدِّيًا (٦) وَ لَا رَدْمًا وَ لَا غَرْقًا وَ لَا حَرْقًا وَ لَا جَرْقًا وَ لَا عَطْشًا وَ لَا صَبْرًا وَ لَا قَوْدًا وَ لَا أَكِيلَ السَّبْعِ وَ أَمْتِنِي عَلَى فِرَاشِي فِي عَافِيهِ أَوْ فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتْ أَهْلُهُ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ: «كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ (٧)» مُقْبِلِينَ غَيْرَ مُدْبِرِينَ عَلَى طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَائِمًا بِحَقِّكَ غَيْرَ جَائِدٍ لِآلَاتِكَ وَ لِمُعَانِدًا لِأَوْلِيائِكَ وَ لَا مُوَالِيًا لِأَعْدَائِكَ يَا كَرِيمَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ دُعَائِي فِي الْمَرْفُوعِ الْمُسْتَجَابِ وَ اجْعَلْنِي عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي

ص: ١١٢

١-١- حاشيه ع و آ: لنا.

٢-٢- ع و آ: سَلَّيْتَهُ.

٣-٣- ع: مِنَ الْآفَاتِ وَالْعَاهَاتِ، وَ حَاشِيهِ أَنْ: وَ مِنَ الْعَاهَاتِ.

٤-٤- حاشيه ع: جيرانى.

٥-٥- ع و آ: من.

٦-٦- حاشيه ع: وَ لَا تَرَدِّيًا.

٧-٧- سورة مبارکه صف، آيه ٤.

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ وَاعْفُزْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَمَا وَلَدَا وَمَا وَلَدْتُ وَمَا تَوَالَدُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَا خَيْرَ الْغَافِرِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَضَىٰ عَنِّي صَلَاةً كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا» (١).

١٠- دعای «تم نورک فهدیت فلک الحمد و...»

دهم: شیخ طوسی _ ره _ و غیر او در تعقیب عصر این دعا را ایراد کرده اند (٢):

«تَمَّ نُورُكَ فَهَدَيْتَ فَلَمَكَ الْحَمْدُ وَعَظَمَ حِلْمُكَ فَغَفَرْتَ (٣) فَلَكَ الْحَمْدُ وَبَسَّطْتَ يَدَكَ فَأَعْطَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَجُهِكَ أَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَجَاهُكَ خَيْرُ الْجَاهِ وَعَطَيْتَكَ أَعْظَمَ (٤) الْعَطَايَا وَأَهْنَأُهَا يُطَاعُ رَبُّنَا فَيَشْكُرُ وَيُعْصَى فَيَغْفِرُ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ وَيَكْتَسِفُ الشَّرَّ (٥) وَيُنْجِي مِنَ الْكُرْبِ وَيَغْفِرُ مِنَ السُّدْبِ وَيُعْنِي الْفَقِيرَ وَيَشْكُرُ الْيَسِيرَ لَا يُجَازَى بِالْإِيْتِكَ أَحَدٌ وَلَا يَبْلُغُ مَدْحَتَكَ قَوْلَ قَائِلٍ» (٦).

١١- دعای «اللهم مد لي أيسر العافيه و...»

یازدهم: این دعا را نیز ذکر کرده اند:

«اللَّهُمَّ مِدَّ لِي أَيْسَرَ الْعَافِيَةِ وَاجْعَلْنِي فِي زُمْرَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي الْعَاجِلِهِ وَالْآجِلِهِ وَبَلِّغْ بِي الْعَافِيَةَ (٧) وَاصْرِفْ عَنِّي الْعَاهَاتِ وَالْآفَاتِ وَأَفْضِلْ لِي بِالْحُسَيْنِيِّ فِي أُمُورِي كُلِّهَا وَأَعِزِّمْ لِي بِالرَّشَادِ وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي أَبَدًا يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ اللَّهُمَّ مِدَّ لِي فِي السَّعَةِ وَالِدَّعَةِ وَجَنِّبْنِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيَّ وَوَجِّهْ لِي (٨) بِالْعَافِيَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْبَرَكَهَةِ وَلَا تُشْمِثْ بِي الْأَعْدَاءَ وَفَرِّجْ عَنِّي الْكُرُوبَ (٩) وَأَنْتُمْ عَلَيَّ نِعْمَتَكُمْ وَأَصْلِحْ لِي الْحَرْثَ فِي الْأَصْلَاحِ لِأَمْرِ

ص: ١١٣

١- ١_ فلاح السائل، ص ٢٠٦، فصل الحادى والعشرون فى صلاه العصر؛ مصباح، شيخ طوسى، ص ٧٥، فصل فى سياقه

الصلوات ...

٢- ٢_ آ: نموده اند.

٣- ٣_ حاشيه هر سه نسخه: فَعَفَوْتَ.

٤- ٤_ حاشيه ع و آ: أَفْضَلَ.

٥- ٥_ حاشيه آ: الشَّوْء.

٦- ٦_ مصباح، شيخ طوسى، ص ٧٣، فصل فى سياقه الصلوات...؛ مصباح، شيخ كفعمى، ص ٣٣، فصل الثامن فى تعقيب صلاه

العصر ...

٧- ٧_ حاشيه هر سه نسخه: العَافِيَةِ.

٨- ٨_ حاشيه متن: إِلَى.

٩- ٩_ ع و آ: الْكُرْب.

دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي وَ اجْعَلْنِي سَالِمًا مِنْ كُلِّ سُوءٍ مُعَافًا مِنَ الضَّرُورَةِ فِي مُنْتَهَى الشُّكْرِ وَ الْعَافِيَةِ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَ آلِهِ وَ سَلِّمْ» (١)

١٢- دعای «اللهم انى أعوذ بك من نفس لا يقنع...»

دوازدهم: شیخ و دیگران این دعا را نیز در تعقیب عصر آورده اند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَقْنَعُ وَ مِنْ بَطْنٍ لَا يَشْبَعُ وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَ مِنْ عِلْمٍ (٢) لَا يَنْفَعُ وَ مِنْ صَلَاةٍ لَا تُزْفَعُ وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَلُكَ الْيُسْرَ بَعِيدَ الْعُسْرِ وَ الْفَرْجَ بَعْدَ الْكُرْبِ وَ الرَّخَاءَ بَعْدَ الشَّدَّةِ اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ» (٣)

ص: ١١٤

١-١- مصباح، شیخ طوسی، ص ٧٣، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ٣٣، فصل الثامن فی تعقیب صلاه العصر.

٢-٢- حاشیه متن و ع: عَمَلٍ.

٣-٣- مصباح، شیخ طوسی، ص ٧٣، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلد الامین، ص ١٩، ثم قل ما يختص العصر... .

و بعضی مشترک میان نماز مغرب و نماز صبح، و انواع آن بسیار است:

۱- خواندن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ...»

اول: به اسانید صحیحه از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که بعد از نماز صبح یا نماز مغرب پیش از آن که سخن بگوید هفت مرتبه بگوید:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ»

حق تعالی دفع کند از او هفتاد نوع از انواع بلا را که آسان تر آنها خُره و پیسی باشد. (۱)

و ایضاً به سند صحیح از حضرت امام رضا علیه السلام منقولست که: هر که این ذکر را هفت مرتبه بعد از نماز صبح و نماز مغرب بخواند _ پیش از آن که پا را بگرداند و سخن بگوید _ هفتاد نوع بلا از او دور گردد (۲) که کمتر آنها خُره و پیسی و ضرر پادشاه جائر (۳) و شیطان کافر بوده باشد. (۴)

ص: ۱۱۵

-
- ۱- ۱_ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۰، باب نبذه مما يستحب...؛ جامع الأخبار، ص ۵۵، فصل الخماس و العشرون فی التسیح.
  - ۲- ۲_ آ: بلا را از او بگرداند.
  - ۳- ۳_ ع: جابر، و آ: جابر.
  - ۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۲۳۰، فصل الثالث و العشرون فی...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۹۷، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

و در روایت دیگر: محفوظ گردد از دیوانگی و تسلط جنیان، و اگر نامش در دیوان اشقیاء باشد خدا از آن دیوان نام او را محو کند (۱)، و در دیوان سعدا و نیکان ثبت نماید. (۲)

و در روایت دیگر از آن حضرت منقولست که: چون نماز شام کردی بر مخیز، و سخن مگو تا صد مرتبه این ذکر را بخوانی تا خدا هفتاد نوع بلا از تو دور گرداند که کمتر آنها خُره و پیسی و شیطان و سلطان باشد. (۳)

و در روایت دیگر آن حضرت فرمود که: هر که این ذکر را سه مرتبه در صبح، و سه مرتبه در شام بگوید نترسد از شیطانی و نه پادشاهی و نه خُره و نه پیسی.

پس حضرت فرمود که: من صد مرتبه می گویم. (۴)

و در بعضی از روایات: ده مرتبه نیز وارد شده که هر روز بخواند. (۵)

۲- دعای «الحمد لله الذی یفعل ما یشاء...»

دویم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز مغرب سه مرتبه بگوید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ»

حق تعالی خیر بسیار به او کرامت فرماید. (۶)

ص: ۱۱۶

۱- ۱- ع: گرداند.

۲- ۲- کافی، ج ۲، ص ۵۳۱، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۸، باب نبذه مما يستحب...

۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۵۳۱، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۹، باب نبذه مما يستحب...

۴- ۴- مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۸۴، باب نبذه مما یقال...؛ محاسن، ج ۱، ص ۴۱، ثواب بسم الله الرحمن الرحيم.

۵- ۵- وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما يستحب...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹، باب ۳۸، سائر ما يستحب عقیب

کل صلاه. (البته بجای بسم الله الرحمن الرحيم، جمله شُبحان الله العظیم و بحمده، آمده است).

۶- ۶- کافی، ج ۲، ص ۵۴۵، باب الدعاء فی أدبار الصلوات...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۵، باب کیفیه الصلاه و...

۳- دعای «اللهم انی أسئلك بحق محمد و آل محمد...»

سیدم: کلینی و شیخ طوسی و دیگران به سند صحیح روایت کرده اند که: (۱) مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که: درد چشم، بسیار می کشم. حضرت فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که نافع باشد برای دنیا و آخرت تو، و از آزار چشم امان یابی؟ گفت: بلی؛ فرمود که: بعد از نماز صبح و مغرب بگو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ النُّورَ فِي بَصَرِي وَ الْبَصِيرَةَ فِي دِينِي وَ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَ الْأَخْلَاصَ فِي عَمَلِي وَ السَّلَامَةَ فِي نَفْسِي وَ السَّعَةَ فِي رِزْقِي وَ الشُّكْرَ لَكَ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي». (۲)

۴- دعای «إن الله و ملائكته يصلون على النبي...»

چهارم: سید بن طاوس و ابن بابویه _ رضی الله عنهما _ به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که بعد از نماز صبح و نماز شام _ پیش از آن که پا بگرداند یا با احدی سخن بگوید _ این صلوات را یک مرتبه بخواند حق تعالی صد حاجت او را برآورد، هفتاد از حاجات آخرت، و سی از حاجات دنیا:

«إِنَّ اللَّهَ وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِيمًا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ عَلَى ذُرِّيَّتِهِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ». (۳)

و به روایت ابن بابویه: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ ذُرِّيَّتِهِ». (۴)

۵- دعای «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح و نماز مغرب _ پیش از آن که زانوهای خود را تغییر دهد (۵) _ ده مرتبه این

ص: ۱۱۷

۱- ۱- ع: + روزی.

۲- ۲- کافی، ج ۲، ص ۵۴۹، باب الدعاء فی أدبار الصلوات...؛ أمالی، شیخ طوسی، ص ۱۹۶، مجلس السابع... .

۳- ۳- فلاح السائل، ص ۲۳۰، فصل الثالث والعشرون...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۰۰، باب نبذه مما يستحب... .

۴- ۴- ثواب الاعمال، ص ۱۵۶، ثواب من قال...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۹۵، باب ۴۱، تعقيب صلاة المغرب... .

۵- ۵- آ: بگرداند.

تهلیل را بخواند، خدا را ملاقات نکند احدی با عملی بهتر از عمل او، مگر کسی که مثل آنچه او کرده است بکند:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۱).

و این تهلیل در ادعیه صباح و مساء به اسانید بسیار مذکور خواهد شد. انشاءالله تعالی.

۶- دعای «سبحانک لا إله إلا أنت...»

ششم: سید بن طاوس به سند صحیح از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز مغرب و نماز بامداد بگوید:

«سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا جَمِيعًا فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ كُلَّهَا جَمِيعًا إِلَّا أَنْتَ».

حق تعالی وحی کند به ملائکه که بنویسید برای بنده من آمرزش گناهان او را؛ برای آن که دانسته و اقرار دارد که گناهان را کسی به غیر از من نمی آمرزد. (۲)

۷- دعای «اللهم تقبل مني ما كان صالحاً و...»

هفتم: سید بن طاوس رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي مَا كَانَ صَالِحًا وَ أَصْلِحْ مِنِّي مَا كَانَ فَاسِدًا اللَّهُمَّ لَا تُسَلِّطْنِي عَلَى فِسَادٍ مَا أَصْلَحْتَ مِنِّي وَ أَصْلِحْ لِي مَا أَفْسَدْتَهُ مِن نَفْسِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ قَوِيَ عَلَيْهِ بَدَنِي بِعَافِيَتِكَ وَ نَالَتُهُ يَدِي بِفَضْلِ نِعْمَتِكَ وَ بَسَطْتُ إِلَيْهِ يَدِي بِسَعَةِ رِزْقِكَ وَ اخْتَجَبْتُ فِيهِ عَنِ النَّاسِ بِسِتْرِكَ وَ اتَّكَلْتُ فِيهِ عَلَى كَرِيمِ عَفْوِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ تُبْتُ إِلَيْكَ مِنْهُ وَ نَدِمْتُ عَلَى فِعْلِهِ وَ اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ وَ أَنَا عَلَيْهِ وَ رَهْبَتِكَ وَ أَنَا فِيهِ رَاجِعُهُ وَ عُدْتُ

ص : ۱۱۸

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۱۸، باب من قال: لا إله إلا الله وحده...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۷، باب نبذه مما يستحب... .

۲- ۲_ فلاح السائل، ص ۲۳۱، فصل الثالث و العشرون...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۹۸، باب ۴۱، تعقیب صلاه المغرب.

إِلَيْهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ عَلِمْتُهُ أَوْ جَهِلْتُهُ ذَكَرْتُهُ أَوْ نَسِيتُهُ أَخْطَأْتُهُ أَوْ تَعَمَّدْتُهُ هُوَ مِمَّا لَا أَشْكُ أَنْ نَفْسِي مُرْتَهَنَةٌ بِهِ وَ
 إِنْ كُنْتُ أَنْسِيْتُهُ وَغَفَلْتُ عَنْهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ جَنَيْتُهُ عَلَيَّ بِيَدِي وَ آثَرْتُ فِيهِ شَهْوَتِي أَوْ سَعَيْتُ فِيهِ لِعِغْرَى أَوْ
 اسْتَعْوَيْتُ فِيهِ مَنْ تَابَعَنِي أَوْ كَابَرْتُ فِيهِ مَنْ مَنَعَنِي أَوْ قَهَرْتُهُ بِجَهْلِي أَوْ لَطَفْتُ فِيهِ بِحِيلِهِ غَيْرِي أَوْ اسْتَرْزَلَنِي إِلَيْهِ نَيْلِي (١) وَ هَوَايَ اللَّهُمَّ
 إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَرَدْتُ بِهِ وَجْهَكَ فَخَالَطَنِي فِيهِ مَا لَيْسَ لَكَ وَ شَارَكَنِي فِيهِ مَا لَمْ يَخْلُصْ لَكَ وَ أَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا
 عَقَدْتُهُ عَلَى نَفْسِي ثُمَّ خَالَفَهُ هَوَايَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْتِقْنِي مِنَ النَّارِ وَ جُدْ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ
 بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ الْبَاقِي الدَّائِمِ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِنُورِهِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ وَ كَشَفَتْ بِهِ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ دَبَّرَتْ بِهِ أُمُورَ الْجِنِّ وَ
 الْإِنْسِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُصَلِّحَ شَأْنِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (٢).

٨- خواندن «الحمد لله الذي لا يحصى مدحه القائلون...»

هشتم: ايضاً سيد بن طاوس روايت کرده است كه: حضرت فاطمه زهرا _ صلوات الله عليها _ بعد از نماز مغرب اين دعا مي خواندند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُحْصَى مِدْحَهُ الْقَائِلُونَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُحْصَى نِعَمَائُهُ الْعَادُونَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُؤْءَدَى حَقُّهُ الْمُجْتَهِدُونَ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْأَعْوَلُ وَ الْأَخْرُ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنُ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ دُو الطَّوْلِ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ دُو الْبَقَاءِ الدَّائِمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُدْرِكُ الْعَالِمُونَ عِلْمَهُ وَ لَا يَسْتَجِفُّ الْجَاهِلُونَ حِلْمَهُ وَ لَا يَبْلُغُ الْمَادِحُونَ مِدْحَتَهُ وَ لَا يَصِفُّ الْوَاصِفُونَ صِفَّتَهُ وَ لَا يُحْسِنُ الْخَلْقُ نِعْتَهُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ (٣) ذِي الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ وَ الْعَظَمَةِ وَ الْجَبْرُوتِ وَ الْعِزِّ وَ الْكِبْرِيَاءِ وَ الْجَلَالِ وَ الْبَهَاءِ وَ الْمَهَابَةِ وَ الْجَمَالِ وَ الْعِزَّةِ وَ الْقُدْرَةِ وَ الْحَوْلِ وَ الْقُوَّةِ وَ الْمِنَّةِ وَ الْعَلْبَةِ وَ الْفَضْلِ وَ الطَّوْلِ وَ الْعَدْلِ

ص : ١١٩

١- ١- ع و آ: مَيْلِي.

٢- ٢- فلاح السائل، ص ٢٣٧، فصل الرابع و العشرون...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٠١، باب ٤١، تعقيب صلاة المغرب.

٣- ٣- آ: + الَّذِي.

وَالْحَقُّ وَالْخَلْقُ وَالْعَلَاءِ (١) وَالرَّفْعَهُ وَالْمَجْدِ وَالْفَضِيلَةَ وَالْحِكْمَةَ وَالْغِنَاءِ (٢) وَالسَّعَةَ وَالْبَسْطَ وَالْقَبْضَ وَالْحِلْمَ وَالْعِلْمَ وَالْحُجَّةَ
 الْبَالِغَةَ وَالنُّعْمَةَ السَّابِغَةَ وَالنَّسَاءَ الْحَسَنَ الْجَمِيلَ وَالْآلَاءَ الْكَرِيمَةَ مَلِكِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَمَا فِيهِنَّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى
 الْحَمِيدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَّمَ أَسْرَارَ الْعُيُوبِ وَأَطْلَعَ عَلَى مَا تُجِنُّ الْقُلُوبُ فَلَيْسَ عَنْهُ مِذْهَبٌ وَلَا مَهْرَبٌ وَالْحَمِيدُ لِلَّهِ الْمُتَكَبِّرِ فِي سُلْطَانِهِ
 الْعَزِيزِ فِي مَكَانِهِ الْمُتَجَبَّرِ فِي مُلْكِهِ الْقَوِيِّ فِي بَطْشِهِ الرَّفِيعِ فَوْقَ عَرْشِهِ الْمُطَّلَعِ عَلَى خَلْقِهِ وَالْبَالِغِ لِمَا أَرَادَ مِنْ عِلْمِهِ الْحَمِيدُ لِلَّهِ الَّذِي
 بِكَلِمَاتِهِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ الشَّدَادُ وَتَبَّتِ الْأَرْضُونَ الْمِهَادُ وَانْتَصَبَتِ الْجِبَالُ الرُّوَاسِي الْأَعْوَتَادُ وَجَرَتِ الرِّيَاحُ اللُّوَاقِحُ وَسَارَ فِي
 جَوِّ السَّمَاءِ السَّحَابُ وَوَقَفَتْ عَلَى حُدُودِهَا الْبِحَارُ وَوَجَلَتِ الْقُلُوبُ مِنْ مَخَافَتِهِ وَانْقَمَعَتِ الْأَعْرَابُ لِرُبُوبِيَّتِهِ تَبَارَكَتْ يَا مُحْصِي
 قَطْرِ الْمَطَرِ وَوَرَقِ الشَّجَرِ وَمُحْيِي أَجْسَادِ الْمَوْتَى لِلْمَحْشَرِ سُبْحَانَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ مَا فَعَلْتَ بِالْغَرِيبِ الْفَقِيرِ إِذَا أَتَاكَ
 مُسْتَجِيرًا مُسْتَبْغِيًا مَا فَعَلْتَ بِمَنْ أَنَاخَ بِفَنَائِكَ وَتَعَرَّضَ لِرِضَاكَ وَغَدَا إِلَيْكَ فَجَثَا بَيْنَ يَدَيْكَ يَشْكُو إِلَيْكَ مَا لَا يَخْفَى عَلَيْكَ فَلَا
 يَكُونَنَّ يَا رَبِّ حَظِّي مِنْ دُعَائِي الْجِرْمَانَ وَلَا نَصِيبِي مِمَّا أَرْجُو مِنْكَ الْخِذْلَانَ يَا مَنْ لَمْ يَزَلْ وَلَا يَزَالُ وَلَا يَزُولُ كَمَا لَمْ يَزَلْ قَائِمًا
 عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ يَا مَنْ جَعَلَ أَيَّامَ الدُّنْيَا تَزُولَ وَشُهُورَهَا تَحُولُ وَسِنِينَهَا (٣) تَدُورُ وَأَنْتَ الدَّائِمُ لَا تُبْلِكُ الْأَعْزَمَانَ وَلَا
 تُغَيِّرُكَ الدُّهُورُ يَا مَنْ كُلُّ يَوْمٍ عِنْدَهُ جَدِيدٌ وَكُلُّ رِزْقٍ عِنْدَهُ عَتِيدٌ لِلضَّعِيفِ وَالْقَوِيِّ وَالشَّدِيدِ (٤) قَسَمْتَ الْأَعْزَاقَ بَيْنَ الْخَلَائِقِ
 فَسَوَّيْتَ بَيْنَ الدَّرَّةِ وَالْعُضِيِّ فَوَرَّ اللَّهُمَّ إِذَا ضَاقَ الْمَقَامُ بِالنَّاسِ فَتَعُوذُ بِكَ مِنْ ضَيْقِ الْمَقَامِ اللَّهُمَّ إِذَا طَالَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ عَلَى الْمُجْرِمِينَ
 فَقَصَّرَ ذَلِكَ الْيَوْمَ عَلَيْنَا كَمَا بَيْنَ الصَّلَاةِ إِلَى الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِذَا أُذْنِبَتِ الشَّمْسُ مِنَ الْجَمَاجِمِ فَكَانَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجَمَاجِمِ مِقْدَارَ مَيْلٍ وَ
 زَيْدٍ فِي حَرِّهَا حَرٌّ عَشْرٍ سِنِينَ فَإِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تَظْلِنَا بِالْغَمَامِ وَتَنْصِبَ لَنَا الْمَنَابِرَ وَالْكَرَاسِيَّ

ص : ١٢٠

١-١ - حاشيه ع و آ: وَالْعَلَى.

٢-٢ - حاشيه متن: الْغِنَاءِ، وَ حاشيه ع: أَلْغَنَا.

٣-٣ - ع: سِنِينَهَا.

٤-٤ - آ: وَالْقَوِيُّ التَّشْدِيدِ.

نَجْلِسُ عَلَيْهَا وَ النَّاسُ يَنْطَلِقُونَ فِي الْمَقَامِ آمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسئَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ الْمَحَامِدِ إِلا غَفَرْتَ لِي وَ تَجَاوَزْتَ عَنِّي وَ
أَلْبَسْتَنِي الْعَافِيَةَ فِي يَدَيَّ وَ رَزَقْتَنِي السَّلَامَةَ فِي دِينِي فَإِنِّي أَسئَلُكَ وَ أَنَا وَاثِقٌ بِإِحَابَتِكَ إِنِّي فِي مَسئَلَتِي وَ أَدْعُوكَ وَ أَنَا عَالِمٌ
بِاسئِمَاعِكَ دَعْوَتِي فَاسئِمِعْ دُعَائِي وَ لا تَقْطَعْ رَجَائِي وَ لا تَزِدْ ثَنَائِي وَ لا تُخَيِّبْ دُعَائِي أَنَا مُحْتَاجٌ إِلَى رِضْوَانِكَ وَ فَقِيرٌ إِلَى
غُفْرَانِكَ وَ أَسئَلُكَ وَ لا آيسُ مِنْ رَحْمَتِكَ وَ أَدْعُوكَ وَ أَنَا غَيْرُ مُحْتَرِزٍ مِنْ سَخَطِكَ رَبِّ وَ اسئَلُكَ لِي وَ ائْمُنْ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ وَ
تَوَفِّي مَسئَلِي وَ أَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ رَبِّ لا تَمْنَعْنِي فَضْلَكَ يَا مَنَّانُ وَ لا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي مَخْذُولاً يَا حَنَّانُ رَبِّ ارْحَمْ عِنْدَ فِرَاقِ
الْآءِجِبِهِ صِرْعَتِي وَ عِنْدَ سِيكُونِ الْقَبْرِ وَحْدَتِي وَ فِي مَفَازِهِ الْقِيَامَةِ غُرْبَتِي وَ بَيْنَ يَدَيْكَ مَوْقُوفاً لِلْحِسَابِ فَاقْتِي رَبِّ أَسئَلُكَ بِكَ مِنْ
النَّارِ فَأَجِزْنِي رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ فَأَعِدْنِي رَبِّ أَفْرِعْ إِلَيْكَ مِنَ النَّارِ فَأَبْعِدْنِي رَبِّ اسْتَرْحِمْكَ مَكْرُوباً فَارْحَمْنِي رَبِّ اسْتَعْفِرْكَ
لِما جَهِلْتُ فَاعْفِرْ لِي رَبِّ قَدْ أَبْرَزْنِي الدُّعَاءَ لِلْحَاجَةِ إِلَيْكَ فَلا تُؤْيسِنِي يَا كَرِيمُ ذَا الْآءِ وَ الْإِحْسَانَ وَ التَّجَاوُزِ سَيِّدِي يَا بَرُّ يَا
رَحِيمُ اسئَلُكَ بَيْنَ الْمُتَضَرِّعِينَ إِلَيْكَ دَعْوَتِي وَ ارْحَمْ مِنَ الْمُتَسَجِّجِينَ بِالْعَوِيلِ عِبْرَتِي وَ اجْعَلْ لِي لِقَاءَكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ مِنَ الدُّنْيَا
رَاحَتِي وَ اسْتَرْ بَيْنَ الْآءِ مَوَاتٍ يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ عَوْرَتِي وَ اعْطِفْ عَلَيَّ عِنْدَ التَّحَوُّلِ وَ حِيداً إِلَى حَفْرَتِي إِنَّكَ أَمَلِي وَ مَوْضِعُ طَلِبَتِي وَ
الْعَارِفُ بِما أريدُ فِي تَوْجِيهِ مَسئَلَتِي فَاقْضِ يا قاضِيَ الْحَاجَاتِ حاجَتِي فَإِلَيْكَ الْمُشْتَكِي وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَ الْمُرْتَجِي أَفِرُّ إِلَيْكَ
هَارِباً مِنَ الدُّنُوبِ فَاقْبَلْنِي وَ اَلْتَجِي مِنْ عَيْدِكَ إِلَى مَغْفِرَتِكَ فَأَذِرْ كُنِي وَ اَلْتَأْذِ بِعَفْوِكَ مِنْ بَطْشِكَ فَامْنَعْنِي وَ اسْتَرْوِحْ رَحْمَتَكَ
مِنْ عِقَابِكَ فَجَنِّني وَ اَطْلُبْ الْقُرْبَةَ مِنْكَ بِالْإِسْلامِ فَفَقِّرْنِي وَ مِنَ الْفِرْعِ الْآءِ كَبِرِ فَآمِنِي وَ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ فَظَلِّلْنِي وَ كَفَلْنِي مِنْ
رَحْمَتِكَ فَهَيِّبْ لِي وَ مِنَ الدُّنْيَا سَالِماً فَجَنِّني وَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ فَأَخْرِجْنِي وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَيِّضٌ وَ جَهِي وَ حَسَاباً يَسيراً
فَحَاسِبْنِي وَ بِسِرَائِرِي فَلا تَفْضَحْنِي وَ عَلَيَّ بِلَايِكَ فَصَبِّرْنِي وَ كَمَا صَبَّرْتَنِي عَنْ يَوْسُفَ السُّوءِ وَ الْفَحْشَاءِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَ ما لا طاقَةَ
لِي بِهِ فَلا تُحْمَلْنِي وَ إِلَى دارِ السَّلَامِ فَاهْدِنِي وَ بِالْقُرْآنِ فَانْفَعْنِي وَ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فَثَبِّتْنِي وَ مِنَ

الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ فَاحْفَظْنِي وَبِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ وَجَبْرُوتِكَ فَاعْصِمْنِي وَبِحِلْمِكَ وَعِلْمِكَ وَسِعِهِ رَحْمَتِكَ مِنْ جَهَنَّمَ فَنَجِّنِي وَجَنَّتِكَ الْفِرْدَوْسَ فَاسْكِنْنِي وَالنَّظَرَ إِلَى وَجْهِكَ فَارْزُقْنِي وَبِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَالْحَقْنِي وَمِنَ الشَّيَاطِينِ وَأَوْلِيَائِهِمْ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ فَأَكْفِنِي اللَّهُمَّ وَأَعِدَائِي وَمَنْ كَادَنِي إِنْ أَتَوْا بَرًّا فَجَبِّنْ شَجَعَهُمْ (١) فَضْ جُمُوعَهُمْ كَلِّمْ سَلَاحَهُمْ (٢) عَزِّبْ دَوَابَّهُمْ سَلِّطْ عَلَيْهِمُ الْعَوَاصِفَ وَالْقَوَاصِفَ أَبَدًا حَتَّى تُضِيلَهُمُ النَّارَ أَنْزِلْهُمْ مِنْ صِيَاصِيهِمْ وَأَمْكِنَّا مِنْ نَوَاصِيهِمْ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ(٣) آلِ مُحَمَّدٍ صَلَاةً يَشْهَدُ الْأَعْمَى وَلَوْ نَعَ الْأَعْمَى بِرَارٍ وَسَيِّدُ الْمُتَّقِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَقَائِدِ الْخَيْرِ وَمِفْتَاحِ الرَّحْمَةِ اللَّهُمَّ رَبَّ الْعَبْتِ الْحَرَامِ وَ(٤) الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَرَبَّ الْحَجَلِّ وَالْأَعْرَافِ (٥) بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنَّا التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ فَهُوَ كَمَا وَصَفْتُهُ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ اللَّهُمَّ أَعْطِهِ أَفْضَلَ مَا سَأَلْتُكَ وَأَفْضَلَ مَا سَأَلْتُكَ لَهُ وَ أَفْضَلَ مَا أَنْتَ مَسْئُولٌ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ» (٧)

٩- دعای «اللهم صل على محمد البشير النذير...»

نهم: سید بن طاوس و شیخ طوسی و دیگران - رضی الله عنهم - به سند صحیح از معاویه بن عمّار روایت کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ السَّرَاحِ الْمُنِيرِ الطَّاهِرِ الطَّاهِرِ الْفَاضِلِ خَاتَمِ أَنْبِيَائِكَ وَ سَيِّدِ أَصْفِيَائِكَ وَ خَالِصِ أَخْلَاقِكَ ذِي الْوَجْهِ الْجَمِيلِ وَالشَّرَفِ الْأَعْصَلِ وَالْمُنِيرِ

ص : ١٢٢

١- ١- آ: شَجَعَهُمْ وَ حَاشِيَهُ آن: شَجَعِهِمْ.

٢- ٢- ع: إِسْلَاحَهُمْ.

٣- ٣- حَاشِيَهُ ع وَ آ: عَلِي.

٤- ٤- ع: + رَبِّ .

٥- ٥- حَاشِيَهُ مَتْن: الْحَرَامِ، وَلِي دَرَعٍ وَ آ: بَرْعَكْسِ.

٦- ٦- حَاشِيَهُ مَتْن: سَأَلْتُ، وَ حَاشِيَهُ ع وَ آ: سَأَلْتُ.

٧- ٧- فَلَاحِ السَّائِلِ، ص ٢٣٨، فَصَلِ الرَّابِعِ وَالْعَشْرُونَ...؛ بَحَارِ الْأَنْوَارِ، ج ٨٣، ص ١٠٢، بَابِ ٤١، تَعْقِيبِ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ.

النَّيْلِ وَالْمَقَامِ الْمُحْمِيودِ وَالْمَنْهَلِ الْمَشْهُودِ وَالْحَوْضِ الْمَوْرُودِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ كَمَا بَلَغَ رِسَالَتِكَ وَجَاهِدَ فِي سَيِّدِكَ وَنَصِيحَ لَائِمَتِهِ وَعَيْدِكَ حَتَّى أَتَاهُ الْيَقِينُ وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ الْأَتْقِيَاءِ الْأَبْرَارِ الَّذِينَ انْتَجَبْتَهُمْ لِتَدِينِكَ وَاصْطِطَفَيْتَهُمْ مِنْ خَلْقِكَ وَائْتَمَنْتَهُمْ عَلَى وَحْيِكَ وَجَعَلْتَهُمْ خَزَائِنَ (١) عِلْمِكَ وَتَرَاجِمَهُ كَلِمَتِكَ (٢) وَأَعْلَامَ نُورِكَ وَحَفَظَهُ سِرِّكَ وَأَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيراً اللَّهُمَّ أَنْفَعْنَا بِحُبِّهِمْ وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِمْ وَتَحْتَ لَوَائِهِمْ وَلَا تَفَرِّقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ وَاجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهاً فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ (٣) بِالنَّهَارِ (٤) بِقُدْرَتِهِ وَجَاءَ بِاللَّيْلِ بِرَحْمَتِهِ خَلْقاً جَدِيداً وَجَعَلَهُ لِيَّاساً وَسَكَناً (٥) وَجَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ لِيُعَلِّمَ بِهِمَا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى إِقْبَالِ اللَّيْلِ وَإِدْبَارِ النَّهَارِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ (٦) وَأَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعِيشَتِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا مُنْقَلَبِي وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي (٧) كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَاكْفِنِي أَمْرَ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي بِمَا كَفَيْتَ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ وَخَيْرَتَكَ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ وَأَصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُمَا وَوَفِّقْنِي لِمَا يُرْضِيكَ عَنِّي يَا كَرِيمَ أَمْسَيْتُ (٨) وَالْمُلْكُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ وَمَا فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اللَّهُمَّ إِنِّي وَهَذَا اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِكَ أَمْسَى (٩) فَأَعْصِمْنِي (١٠) فِيهِمَا بِقُوَّتِكَ وَلَا تُرْهِمَا جُزَاءً مِنِّي عَلَى مَعْصِيكَ وَلَا رُكُوباً مِنِّي لِمَحَارِمِكَ وَاجْعَلْ عَمَلِي فِيهِمَا مَقْبُولاً وَسَعْيِي مَشْكُوراً وَيَسِّرْ (١١) لِي مَا أَخَافُ عُشْرَهُ وَسَهِّلْ لِي مَا صَعُبَ عَلَيَّ أَمْرُهُ وَأَقْضِ لِي فِيهِ بِالْحُسْنَى

ص : ١٢٣

- ١-١- حاشيه ع: خُزَان، و حاشيه آ: خُزَانِ وَحْيِكَ.
- ٢-٢- حاشيه متن و ع: وَحْيِكَ.
- ٣-٣- آ: أَذْهَبَ .
- ٤-٤- حاشيه متن و ع: النَّهَارَ.
- ٥-٥- حاشيه هر سه نسخه: مَسْكَنًا.
- ٦-٦- حاشيه ع: و على آل محمد.
- ٧-٧- حاشيه متن و ع: مِنْ.
- ٨-٨- حاشيه متن و آ و متن ع: أَمْسَيْنَا.
- ٩-٩- حاشيه ع و آ: أَمْسَى.
- ١٠-١٠- ع: فَأَعْصِمْنَا، و حاشيه آن: فَأَعْصِمْنِي.
- ١١-١١- حاشيه هر سه نسخه: سَهِّلْ.

وَ آمَنِي مَكْرَكَ وَلَا تَهَيِّتْكَ عَنِّي سِتْرَكَ وَلَا تُنْسِنِي ذِكْرَكَ وَلَا تَحُلْ بَيْنِي وَ بَيْنَ حَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ وَلَا تَكِلْنِي (١) إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَيْدَاءً وَلَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ يَا كَرِيمَ اللَّهِ (٢) صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ افْتَحْ مَسَامِعَ قَلْبِي لِذِكْرِكَ حَتَّى أَعَى وَ حَيِّكَ وَ أَتَّبِعْ كِتَابِكَ وَ أَصِدِّقْ رُسُلَكَ وَ أُوْمِنَ بِوَعْدِكَ وَ أَخَافُ وَ عِيدَكَ وَ أُوْفِي بِعَهْدِكَ وَ أَتَّبِعُ أَمْرَكَ وَ أَجْتَنِبُ نَهْيَكَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ (٣) مُحَمَّدٍ وَ لَا تَضْرِبْ عَنِّي وَجْهَكَ وَ لَا تَمْنَعْنِي فَضْلَكَ وَ لَا تَحْرِمْنِي عَفْوَكَ وَ اجْعَلْنِي أُوَالِي أَوْلِيَاءِكَ وَ أَعَادِي أَعْدَائِكَ وَ ارْزُقْنِي الرَّهْبَةَ مِنْكَ وَ الرَّغْبَةَ إِلَيْكَ وَ الْخُشُوعَ وَ الْوَقَارَ وَ التَّسْلِيمَ لِأَمْرِكَ وَ التَّضَدِيقَ بِكِتَابِكَ وَ اتِّبَاعَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَقْنَعُ وَ بَطْنٍ لَا يَشْعُ وَ عَيْنٍ لَا تَدْمَعُ وَ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَ صَلَاةٍ لَا تَرْفَعُ وَ عَمَلٍ لَا يَنْفَعُ وَ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ وَ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَ جَهْدِ الْبَلَاءِ وَ شِمَاتِهِ الْأَعْيَادِ وَ مِنْ عَمَلٍ لَا تَرْضَى (٤) وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ الْقَهْرِ (٥) وَ الْعُدْرِ وَ مِنْ ضَيْقِ الصَّدْرِ وَ مِنْ شَتَاتِ الْأَعْمَرِ (٦) وَ مِنْ الدَّاءِ الْعُضَالِ وَ عَلَيَّهِ الرَّجَالِ وَ خَيْبَةِ الْمُتَقَلِّبِ وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي النَّفْسِ وَ الدِّينِ وَ الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ وَ عِنْدَ مُعَايِنَتِهِ (٧) الْمَوْتِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ إِنْسَانٍ سَوْءٍ وَ جَارٍ سَوْءٍ وَ قَرِينٍ سَوْءٍ وَ يَوْمٍ سَوْءٍ وَ سَاعَةٍ سَوْءٍ وَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَ مِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَ مَا يَعْرُجُ فِيهَا وَ مِنْ شَرِّ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَضَى عَنِّي صَلَاةً كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا. (٨)

ص : ١٢٤

١-١ _ حاشيه هر سه نسخه: لا تلجئني.

٢-٢ _ حاشيه آ: صل على محمد و آل محمد.

٣-٣ _ حاشيه متن: وَ آلِهِ.

٤-٤ _ ع: لا يرضى.

٥-٥ _ حاشيه هر سه نسخه: وَالْوَقْر.

٦-٦ _ حاشيه ع: وَ مِنْ سُوءِ الْأَمْرِ وَ مِنْ بَلَاءٍ لَيْسَ لِي عَلَيْهِ صَبْرٌ.

٧-٧ _ حاشيه هر سه نسخه: مَلِكِكِ.

٨-٨ _ فلاح السائل، ص ٢٤١، فصل الرابع و العشرون...؛ مصباح، شيخ طوسي، ص ١٠٣، Ä، أَفْصَلُ فِي سِيَاقِهِ الصَّلَاةِ ... .

۱۰- دعای «الحمد لله الذي يولج الليل في النهار...»

دهم: نصر بن مزاحم در کتاب صفین روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ بعد از نماز مغرب این دعا خواندند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَ يُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ كُلَّمَا وَقَبَ لَيْلٌ وَ غَسَقَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كُلَّمَا لَاحَ نَجْمٌ وَ حَفَقَ» (۱)

۱۱- دعای «استعید بالله من الشيطان الرجيم...»

یازدهم: و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: بعد از نماز صبح و نماز شام ده مرتبه بگو:

«أَسْتَعِيدُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

پس بگو:

«أُكْتُبُ رَحِمَكُمَا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَمْسَيْتُ وَ أَصْبَحْتُ بِاللَّهِ مُؤْمِنًا عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سُنَّتِهِ وَ عَلَى دِينِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ سُنَّتِهِ وَ عَلَى دِينِ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ وَ سُنَّتِهَا وَ عَلَى دِينِ الْأَوْصِيَاءِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَ سُنَّتِهِمْ آمَنْتُ بِسَرِّهِمْ وَ عَلَانِيَتِهِمْ وَ بَعِيَّتِهِمْ وَ شَهَادَتِهِمْ وَ أَسْتَعِيدُ بِاللَّهِ فِي لَيْلَتِي هَذِهِ وَ يَوْمِي هَذَا مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ وَ فَاطِمَةُ وَ الْأَوْصِيَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ أَرْغَبُ إِلَى اللَّهِ فِيمَا رَغِبُوا فِيهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» (۲)

دوازدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنت است بعد از نماز مغرب ده مرتبه بگوید: «ما شاء الله لا قوة الا بالله استغفر الله».

و بگوید: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ وَ مِنْ كُلِّ بَلِيَّةٍ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ الرِّضْوَانَ فِي

ص : ۱۲۵

۱- ۱_ وقعه صفین، ص ۱۳۴، طریق الجيش إلى صفین؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۸، باب نبذه مما يستحب... .

۲- ۲_ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۹، باب نبذه مما يستحب...؛ فلاح السائل، ص ۲۲۹، فصل الثالث و العشرون... .

دارِ السَّلَامِ وَ جِوَارِ (۱) نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ» (۲).

فایده: بدان که اکثر علما گفته اند که: باید اکثر تعقیبات نماز مغرب بعد از نافله ها خوانده شود که وقت نوافل که تا برطرف شدن سرخی جانب مغربست بیرون نرود. و بعضی گفته اند که: تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را پیش بخواند و باقی را بعد.

و گمان فقیر آنست که: آنچه توان پیش از نوافل خواندن، افضل آنست که پیشتر بخواند؛ خصوصاً تعقیباتی که وارد شده است که پیش از آن که پا را حرکت دهد بخواند؛ و چون خوف بیرون رفتن وقت نوافل به هم رساند باقی را تأخیر کند؛ چنانچه در حدیث معتبر وارد شده است که: فضیلت تعقیب فریضه بر تعقیب نافله به قدر فضیلت فریضه است بر نافله (۳).

و در سجده شکر خلافتی هست، و احادیث نیز اختلافی دارد، و ظاهراً مقدم داشتن بر نوافل افضل باشد، و اگر تأخیر کند نیز خوبست، و اگر هر دو را به عمل آورد شاید بهتر باشد.

ص: ۱۲۶

۱- ۱- ع و آ: جوار.

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۲، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلدالأمین، ص ۲۸، ما یعقب به صلاه المغرب.

۳- ۳- کافی، ج ۳، ص ۳۴۱، باب التعقیب بعد الصلاه والدعاء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۶، باب استحباب اختیار الدعاء... .

(۱)

(۲)

و انواع آن بسیار است:

۱- دعای «اللهم صل علی محمد و آل محمد و احرسنی بعینک...»

اول: سید ابن طاوس رضی الله عنه در کتاب فلاح السائل روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ بعد از نماز عشاء این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَاحْرُسِنِي بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ وَ اَكْنُفْنِي بِرُكْنِكَ الْعَدِيِّ (۳) لَا يُرَامُ وَ اغْفِرْ لِي بِقُدْرَتِكَ عَلَيَّ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْاَكْرَامِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ مِنْ جَوْرِ كُلِّ جَائِرٍ وَ حَسَدِ كُلِّ حَاسِدٍ وَ بَغْيِ كُلِّ بَاغٍ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي فِي نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ جَمِيعِ مَا خَوَّلْتَنِي مِنْ نِعْمَتِكَ اللَّهُمَّ تَوَلَّنِي فِيمَا عِنْدَكَ مِمَّا غَبْتُ عَنْهُ وَ لَا تَكْلِنِي إِلَى نَفْسِي فِيمَا حَضَرْتَهُ يَا مَنْ لَا تَضُرُّهُ الذُّنُوبُ وَ لَا تَنْقُصُهُ الْمَغْفِرَةُ اغْفِرْ لِي مَا لَا يَضُرُّكَ وَ أَعْطِنِي مَا لَا يَنْقُصُكَ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فَرجاً قَرِيباً وَ صَبراً جَمِيراً وَ رِزْقاً وَاسِعاً وَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ (۴) آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَتِي وَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْواتِ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُكْثِرُ ذِكْرَكَ وَ يُتَابِعُ شُكْرَكَ وَ يَلْزَمُ عِبَادَتَكَ وَ يُؤَدِّي أَمَانَتَكَ اللَّهُمَّ طَهِّرْ لِسَانِي مِنْ

ص : ۱۲۷

۱- ۱- ع: _ بیان .

۲- ۲- عشاء.

۳- ۳- ع: الَّتِي.

۴- ۴- ع: _ و عَلَيَّ .

الْكَذِبِ وَقَلْبِي مِّنَ النِّفَاقِ وَعَمَلِي مِّنَ الرِّيَاءِ وَبَصِيرِي مِّنَ الْخِيَانَةِ إِنَّكَ تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَقْتَ وَرَبَّ الْأَعْرَاضِينَ السَّبْعِ (١) وَمَا أَقْلَقْتَ وَرَبَّ الرِّيَّاحِ وَمَا ذَرَبْتَ وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَهَ كُلِّ شَيْءٍ وَآخِرَ كُلِّ شَيْءٍ وَرَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَإِلَهَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَيَّ (٢) آلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَتَوَلَّيَنِي بِرَحْمَتِكَ وَتَشْمَلَنِي بِعَافِيَتِكَ وَتَسَلِّطَ عَلَيَّ أَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ فَتَقَرَّبَنِي وَعَلَى حُسْنِ الْخُلُقِ فَقَوِّمْنِي وَمِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فَسَلِّمْنِي وَفِي آتَاءِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ فَاحْرُسْنِي وَفِي أَهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي وَإِخْوَانِي وَجَمِيعِ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ فَاحْفَظْنِي وَاعْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِسَائِرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَا رَبَّ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ بِرَحْمَتِكَ يَا رَحِيمَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَاةُ (٣) عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَالِإِلَهِ وَعِترته الطَّاهِرِينَ» (٤)

٢- دعای «سبحان من تواضع كل شیء لعظمته...»

دویم: ایضاً سید ابن طاوس رحمه الله روایت کرده است که: حضرت فاطمه زهرا _ صلوات الله علیها _ بعد از نماز عشاء این دعا می خواندند:

«سُبْحَانَ مَنْ تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِهِ سُبْحَانَ مَنْ ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعِزَّتِهِ سُبْحَانَ مَنْ خَضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ وَتَوَكَّلَ عَلَيْهِ انْقَادَتْ لَهُ الْأُمُورُ بِأَمْرِهَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَنْسَى مِنْ ذِكْرِهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَخِيبُ مَنْ دَعَاهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ كَفَاهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَامِكِ السَّمَاءِ وَسَاطِحِ الْأَرْضِ وَحَاصِرِ (٥) الْبِحَارِ وَنَاصِدِ الْجِبَالِ وَبَارِي الْخِيَوَانِ وَخَالِقِ الشَّجَرِ وَفَاتِحِ يَنَابِيعِ الْأَرْضِ وَمُدَبِّرِ الْأُمُورِ وَمُسَبِّرِ السَّحَابِ وَمُجْرِي الرِّيحِ (٦) وَالْمَاءِ

ص : ١٢٨

١- ١- آ: _ السَّبْعِ.

٢- ٢- ع و آ: _ و علی.

٣- ٣- ع: صَلَوَاتُ اللَّهِ.

٤- ٤- فلاح السائل، ص ٢٤٩، فصل السادس والعشرون...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١١٣، باب ٤٢، تعقيب صلاة العشاء.

٥- ٥- ع و آ: حاضر.

٦- ٦- حاشیه ع: الرِّيح.

و النَّارِ مِنْ أَعْوَادٍ (١) الْأَعْرُضِ مُتَضَارِعَاتٍ (٢) فِي الْهَوَاءِ وَ مُهَيِّطِ الْحَرِّ وَ الْعَبْرِدِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ وَ بِشُكْرِهِ تُسْتَوْجِبُ الزِّيَادَاتُ وَ بِأَمْرِهِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَ بِعِزَّتِهِ اسْتَقَرَّتِ الرَّاسِيَّاتُ وَ سَبَّحَتِ الْوُحُوشُ فِي الْفَلَوَاتِ وَ الطَّيْرُ (٣) فِي الْوَكَنَاتِ الْحَمِيدُ لِلَّهِ رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ مُنْزِلَ الْآيَاتِ وَاسِعَ الْبَرَكَاتِ سَاتِرِ الْعُورَاتِ قَابِلِ الْحَسَنَاتِ مُقْبِلِ الْعَثَرَاتِ مُنْفَسِ الْكُرْبَاتِ مُنْزِلِ الْبَرَكَاتِ مُجِيبِ الدَّعَوَاتِ مُحْيِي الْأَمْوَاتِ إِلَهَ مَنْ فِي الْأَعْرُضِ وَ السَّمَاوَاتِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَمْدٍ وَ ذِكْرٍ وَ شُكْرٍ وَ صَبْرٍ وَ صَلَاةٍ وَ زَكَاهٍ وَ قِيَامٍ وَ عِبَادَةٍ وَ سَيِّعَادَةٍ وَ بَرَكَهٍ وَ زِيَادَةٍ وَ رَحْمَةٍ وَ نِعْمَةٍ وَ كَرَامَةٍ وَ فَرِيضَةٍ وَ سِرَاءٍ وَ ضَرَاءٍ وَ شِدَّةٍ وَ رِخَاءٍ وَ مُصِيبَةٍ وَ بَلَاءٍ وَ عُسْرٍ وَ يُسْرٍ وَ غِنَاءٍ وَ فَقْرٍ وَ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَ فِي كُلِّ أَوَانٍ وَ زَمَانٍ وَ كُلِّ مَثْوًى وَ مُنْقَلَبٍ وَ مَقَامٍ اللَّهُمَّ إِنِّي عَائِدٌ بِكَ فَأَعِزَّنِي وَ مُسْتَجِيرٌ بِكَ فَأَجِزْنِي وَ مُسْتَعِينٌ بِكَ فَأَعِنِّي وَ مُسْتَغِيثٌ بِكَ فَأَعِثْنِي وَ دَاعِيكَ فَأَجِبْنِي وَ مُسْتَغْفِرُكَ فَأَغْفِرْ لِي وَ مُسْتَنْصِرٌ بِكَ فَأَنْصِرْنِي وَ مُسْتَهْدِيكَ فَأَهْدِنِي وَ مُسْتَكْفِيكَ فَأَكْفِنِي وَ مُلْتَجِئٌ إِلَيْكَ فَأَوِنِي وَ مُسْتَمْسِكٌ بِحَبْلِكَ فَأَعِصِمْنِي وَ مُتَوَكِّلٌ عَلَيْكَ فَأَكْفِنِي وَ اجْعَلْنِي فِي عِيَاذِكَ وَ جِوَارِكَ وَ حِرْزِكَ وَ كَهْفِكَ (٤) وَ حِيَاطَتِكَ وَ حِرَاسَتِكَ وَ كِلَابَتِكَ وَ حُرْمَتِكَ وَ أَمْنِكَ وَ تَحْتَ ظِلِّكَ وَ تَحْتَ جَنَاحِكَ وَ اجْعَلْ عَلَيَّ وَاقِيَهُ مِنْكَ وَ اجْعَلْ حِفْظَكَ وَ حِيَاطَتَكَ وَ حِرَاسَتَكَ وَ كِلَابَتَكَ مِنْ وَرَائِي وَ أَمَامِي وَ عَن يَمِينِي وَ عَن شِمَالِي وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ حَوَالِي حَتَّى لَا يَصِلَ أَحَدٌ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ إِلَيَّ مَكْرُوهِي وَ أَذَى بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ يَدْعُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَعْرُضِ ذُؤَالِجَالٍ وَ الْأَعْرَامِ اللَّهُمَّ اكْفِنِي حَسَدَ الْحَاسِدِينَ وَ بَغْيَ الْبَاغِينَ وَ كَيْدَ الْكَاذِبِينَ وَ مَكْرَ الْمَاكِرِينَ وَ حِيلَةَ الْمُحْتَالِينَ وَ غِيلَةَ الْمُغْتَالِينَ وَ ظُلْمَ الظَّالِمِينَ وَ جَوْرَ الْجَائِرِينَ وَ اغْتِدَاءَ الْمُعْتَدِينَ وَ سَيِّئَةَ الْمُسِيءِ خَطِينَ (٥) وَ تَشَهُبَ الْمُتَشَحِّبِينَ وَ صَوْلَةَ الصَّائِلِينَ وَ اقْتِسَارَ الْمُقْتَسِرِينَ (٦) وَ غَشْمَ الْغَاشِمِينَ وَ خَبْطَ

ص : ١٢٩

١-١ _ حاشيه متن: أعوار، و حاشيه ع: أعوار.

٢-٢ _ ع: مُتَضَارِعًا، و حاشيه آن: مُتَسَاعِدَاتٍ.

٣-٣ _ ع: الطيور.

٤-٤ _ حاشيه هر سه نسخه: كَنَفِكَ.

٥-٥ _ حاشيه ع: تَسَخُّطِينَ، و حاشيه آ: الْمُسْتَخْطِينَ.

٦-٦ _ ع: وَاقْتِسَارَ الْمُقْتَسِرِينَ.

الْخَاطِبِينَ وَ سِعَايَةَ السَّاعِينَ وَ نَمِيمَةَ النَّامِينَ وَ سِحْرَ السَّحَرَةِ وَ الْمَرَدَةَ وَ الشَّيَاطِينَ وَ جُورَ السَّلَاطِينَ وَ مَكْرُوهَ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَخْزُونِ الطَّيِّبِ الطَّاهِرِ الَّذِي قَامَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَ أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلْمُ وَ سَبَّحَتْ لَهُ الْمَلَائِكَةُ وَ وَجَلَتْ عَنْهُ الْقُلُوبُ وَ خَضَعَتْ لَهُ الرِّقَابُ وَ أَحْيَيْتَ بِهِ الْمَوْتَى أَنْ تُغْفِرَ لِي كُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ فِي ظُلْمِ اللَّيْلِ وَ ضَوْءِ النَّهَارِ عَمْدًا أَوْ خَطَأً سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً وَ أَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا وَ هِدْيًا وَ نُورًا وَ عِلْمًا وَ فَهْمًا حَتَّى أُقِيمَ كِتَابَكَ وَ أُحِلَّ حَلَالَكَ وَ أُحْرَمَ حَرَامَكَ وَ أَوْدَى فَرَائِضَكَ وَ أُقِيمَ سُنَّةَ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ اللَّهُمَّ أَلْحِقْنِي بِصَالِحٍ مِنْ مَضَى وَ اجْعَلْنِي مِنْ صَالِحٍ مَنْ بَقِيَ وَ اخْتِمْ لِي عَمَلِي بِأَحْسَنِهِ إِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ اللَّهُمَّ إِذَا فَنَيْتَ عُمْرِي وَ تَصَيَّرْتُمْ أَيَّامَ حَيَاتِي وَ كَانَ لِابْنِي لِي مِنْ لِقَائِكَ فَاسْئَلُكَ يَا لَطِيفُ أَنْ تُوجِبَ لِي مِنْ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا- يَغِيظُنِي بِهِ الْأَعْوَالُونَ وَ الْآخِرُونَ اللَّهُمَّ اقْبَلْ مَدْحَتِي وَ التَّهْنِيفِي وَ ارْحَمْ ضَرَاعَتِي وَ هُتَافِي وَ إِقْرَارِي عَلَى نَفْسِي وَ اعْتِرَافِي فَقَدْ أَسْئَلُكَ صَوْتِي فِي الدَّاعِينَ وَ خُشُوعِي فِي الضَّارِعِينَ وَ مَدْحَتِي فِي الْقَائِلِينَ وَ تَسْبِيحِي فِي الْمَادِحِينَ وَ أَنْتَ مُجِيبُ الْمُضْطَرِّينَ وَ مُغِيثُ الْمُسْتَغِيثِينَ وَ غِيَاثُ الْمَلْهُوفِينَ وَ حِزْزُ الْهَارِبِينَ وَ صَرِيخُ الْمُوءَمِنِينَ وَ مُقِيلُ الْمُذْنِبِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَ السَّرَاجِ الْمُنِيرِ وَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ وَ النَّبِيِّينَ اللَّهُمَّ دَاخِي الْمَدْحُوتِ وَ بَارِي الْمَسْمُوكَاتِ وَ جِبَالِ الْقُلُوبِ عَلَى فِطْرَتِهَا شَقِيَّهَا وَ سَعِيدِهَا اجْعَلْ شَرَائِفَ صَلَوَاتِكَ وَ نَوَامِي بَرَكَاتِكَ (١) وَ كَرَامَتِمْ تَحِيَّاتِكَ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ أَمِينِكَ عَلَى وَحْيِكَ الْقَائِمِ بِحُجَّتِكَ وَ الذَّابِّ عَنْ حَرَمِكَ وَ الصَّادِعِ بِأَمْرِكَ وَ الْمُشِيدِ لِآيَاتِكَ وَ الْمُؤَفِّي لِنَذْرِكَ اللَّهُمَّ فَأَعْظِهِ بِكُلِّ فَضِيلَةٍ مِنْ فَضَائِلِهِ وَ (٢) نَقِيهِ مِنْ مَنَاقِبِهِ وَ حَالٍ مِنْ أَحْوَالِهِ وَ مَنْزِلَةٍ مِنْ مَنْازِلِهِ رَأَيْتَ مُحَمَّدًا لَمَكَ فِيهَا نَاصِرًا وَ عَلَى مَكْرُوهِهِ بِلَايَتِكَ صَابِرًا وَ لَمَنْ عَادَاكَ مُعَادِيًا وَ لَمَنْ وَالَاكَ مُوَالِيًا وَ عَنْ مَا كَرِهْتَ نَائِيًا (٣) وَ إِلَى مَا أَحْبَبْتَ دَاعِيًا فَضَائِلٍ مِنْ جَزَائِكَ وَ خَصَائِصٍ مِنْ عَطَائِكَ وَ حِبَائِكَ تُسْنِي بِهَا

ص : ١٣٠

١-١- ع: + و رَأْفَهُ تَحِيَّتِكَ، وَ حَاشِيهِ أَنْ: تَحِيَّاتِكَ. وَ لِي دَرِ آ: بَرْعَكْسِ.

٢-٢- حَاشِيهِ ع وَ آ: مُنْقَبِهِ.

٣-٣- حَاشِيهِ ع: تَائِيًا.

أَمْرُهُ وَتُعَلِّي بِهَا دَرَجَتَهُ مَعَ الْقَوْمِ بِقِسِيَّتِكَ وَالدَّائِبِينَ عَنْ حَرَمِكَ حَتَّى لَا يَبْقَى ثَنَاءٌ وَلَا بَهَاءٌ وَلَا رَحْمَةٌ وَلَا كَرَامَةٌ إِلَّا خَصَّصْتِ مُحَمَّدًا بِذَلِكَ وَآتَيْتَهُ مِنْهُ الذُّرَى وَبَلَّغْتَهُ الْمَقَامَاتِ الْعُلَى آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ دِينِي وَنَفْسِي وَجَمِيعَ نِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَاجْعَلْنِي فِي كَنَفِكَ وَحِفْظِكَ وَعِزِّكَ وَمَنْعِكَ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَتَقَدَّسَتْ أَسْمَاءُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ حَسْبِي أَنْتَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالشَّدَّةِ وَالرِّخَاءِ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ رَبَّنَا عَلَيكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْبَأْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفُ رُبَّنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ رَبَّنَا لَا تَوءَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفُ رُبَّنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ وَصَلَّى اللَّهُ مَعَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا» (١).

٣- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَاةً...»

سیم: سید بن طاوس و شیخ طوسی و دیگران به سندهای صحیح از معاویه بن عمار روایت کرده اند که: حضرت صادق علیه السلام بعد از نماز عشا این دعا می خواندند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ (٢) مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُبَلِّغُنَا بِهَا رِضْوَانَكَ وَالْجَنَّةَ وَتُنَجِّنَا بِهَا مِنْ سَيِّئَاتِكَ وَ النَّارِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ (٣) مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَارِنِي الْحَقَّ حَقًّا حَتَّى أَتَّبِعَهُ وَارِنِي الْبَاطِلَ بَاطِلًا حَتَّى أَجْتَنِبَهُ وَلَا تَجْعَلْهُمَا (٤) عَلَيَّ

ص : ١٣١

١-١_ فلاح السائل، ص ٢٥١، فصل السادس والعشرون...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١١٥، باب ٤٢، تعقيب صلاة العشاء.

٢-٢_ حاشیه ع و آ: وَ آلِهِ.

٣-٣_ حاشیه هر سه نسخه: وَ آلِهِ.

٤-٤_ حاشیه متن: تَجْعَلُهُ، وَ حاشیه آ: وَلَا تَجْعَلُهُ عَلَيَّ.

مُتَشَابِهِينَ (١) فَاتَّبَعَ هَوَايَ بِغَيْرِ هُدًى مِنْكَ وَاجْعَلْ هَوَايَ تَبَعًا لِرِضَاكَ وَطَاعَتِكَ وَخُذْ لِنَفْسِكَ رِضَاهَا مِنْ نَفْسِي وَاهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أُعْطِيتَ وَفِي شَرِّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَتُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْكَ تَمْ نُورِكَ اللَّهُمَّ فَهَدَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَعَظَمَ حَلْمُكَ فَعَفَوْتَ (٢) فَلَكَ الْحَمْدُ وَبَسَّطْتَ يَدَكَ فَأَعْطَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ تُطَاعُ رَبَّنَا فَتَشْكُرُ وَتُعْصَى رَبَّنَا فَتَسْتُرُ وَتَغْفِرُ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ بِالْكَرَمِ وَالْجُودِ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ لَا مَلْجَأَ وَ لَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ عَمِلْتُ سُوءٌ وَظَلَمْتُ نَفْسِي فَارْحَمْنِي (٣) وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ عَمِلْتُ سُوءٌ وَظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي يَا خَيْرَ الْغَافِرِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَبَيِّنِي مِنْكَ فِي عَافِيَةٍ وَصَيِّبْخِي مِنْكَ فِي عَافِيَةٍ وَاسْتُرْنِي مِنْكَ بِالْعَافِيَةِ وَارْزُقْنِي تَمَامَ الْعَافِيَةِ وَدَوَامَ الْعَافِيَةِ وَالشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ نَفْسِي وَدِينِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي وَأَهْلَ حِرَاثَتِي وَكُلَّ نِعْمَةٍ أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ أَوْ تُنْعِمَ (٤) فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْعَلْنِي فِي كَنَفِكَ وَأَمْنِكَ وَكَلَاتِيكَ وَحِفْظِكَ وَحَيَاطَتِكَ وَكِفَايَتِكَ وَسِتْرِكَ وَذِمَّتِكَ وَجَوَارِكَ وَوَدَائِعِكَ يَا مَنْ لَا تَضِيحُ وَدَائِعُهُ وَلَا يَخِيبُ سَائِلُهُ وَلَا يَنْفَعُ مَا عِنْدَهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْرُءُ بِكَ فِي نُحُورِ أَعْدَائِي وَكُلِّ (٥) مَنْ كَادَنِي وَبَغَى عَلَيَّ اللَّهُمَّ مَنْ أَرَادَنَا فَأَرِدْهُ وَمَنْ كَادَنَا

ص : ١٣٢

١-١ _ حاشيه متن وع: مُتَشَابِهًا.

٢-٢ _ حاشيه هر سه نسخه: فَعَفَرْتَ.

٣-٣ _ حاشيه هر سه نسخه: فَاعْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي.

٤-٤ _ حاشيه ع: أَوْ تُنْعِمَ.

٥-٥ _ حاشيه هر سه نسخه: وَكَدَّ.

فَكَدُّهُ وَمَنْ نَصَبَ لَنَا فَخُذْهُ يَا رَبِّ أَخَذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاصْرِفْ عَنِّي مِنَ الْبَلِيَّاتِ وَالْآفَاتِ وَالْعَاهَاتِ وَالنَّقَمِ وَالزُّوْمِ السَّقَمِ وَزَوَالِ النُّعْمِ وَعَوَاقِبِ التَّلَفِ وَمَا طَغَىٰ بِهٖ الْمَاءُ لِعُضْبِكَ وَمَا عَتَتْ بِهٖ الرِّيحُ عَنِّ اَمْرِكَ وَمَا اَعْلَمُ وَمَا لَا اَعْلَمُ وَمَا اَخَافُ وَمَا لَا اَخَافُ وَمَا اَحْذَرُ وَمَا لَا اَحْذَرُ وَمَا اَنْتَ بِهٖ اَعْلَمُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَفَرِّجْ هَمِّي وَنَفْسِ غَمِّي وَسَلِّ حُزْنِي وَاَكْفِنِي مَا ضَاقَ بِهٖ صَدْرِي وَمَا عَيْلَ بِهٖ صَبْرِي وَقَلَّتْ فِيهِ (۱) حِيلَتِي وَضَعُفَتْ عَنْهُ قُوَّتِي وَعَجَزَتْ عَنْهُ طَاقَتِي وَرَدَّتْنِي فِيهِ الضَّرُوْرَةُ عِنْدَ انْقِطَاعِ الْاَمَالِ وَخَيْبَةِ الرَّجَاءِ مِنَ الْمَخْلُوْقِيْنَ اِلَيْكَ فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَكْفِنِيْهٖ يَا كَافِيًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ؕ وَلَا يَكْفِيْ مِنْهُ شَيْءٌ اَكْفِنِيْ كُلَّ شَيْءٍ ؕ حَتّٰى لَا يَبْتَقِيْ مِنْهُ شَيْءٌ يَا كَرِيْمُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ (۲) وَارْزُقْنِيْ حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَزِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ (۳) مَعَ التَّوْبَةِ وَالنَّدَمِ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَوْدِعُكَ نَفْسِيْ وَدِيْنِيْ وَاهْلِيْ وَمَالِيْ وَوَلَدِيْ وَاِخْوَانِيْ وَاسْتَكْفِيْكَ مَا اَهَمَّنِيْ وَمَا لَمْ يَهْمُنِيْ وَاسْئَلُكَ بِخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ الَّذِيْ لَا يَمُنُّ بِهٖ سِوَاكَ يَا كَرِيْمُ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ قَضَىٰ عَنِّيْ صَلَاةً كَانَتْ عَلٰى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَابًا مَّوْقُوْتًا. (۴)

۴- دعای «اللهم إنه ليس لي علم بموضع رزقي...»

چهارم: سید بن طاوس رضی الله عنه از عبید بن زرارہ روایت کرده است کہ: مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام آمد و از تنگدستی شکایت کرد، و گفت: هر چند در طلب روزی به شهرها می گردم تنگی معیشت من زیادہ می گردد. حضرت فرمود کہ: چون از نماز خفتن فارغ شوی، با تائی این دعا بخوان.

راوی گفت: بعد از اندک مدتی حال آن مرد نیکو شد، و مال بسیار به هم رسانید. و دعا این است:

ص: ۱۳۳

۱-۱_ حاشیہ ع و آ: به.

۲-۲_ حاشیہ هر سه نسخه: وَ الْأَئِمَّةَ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.

۳-۳_ حاشیہ متن و ع: عَلَيْهِ السَّلَام.

۴-۴_ فلاح السائل، ص ۲۵۴، فصل السادس و العشرون...؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۰، أربع ركعات آخر.

«اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَيْسَ لِي عِلْمٌ بِمَوْضِعِ رِزْقِي وَإِنَّمَا أَنَا أَطْلُبُهُ بِخَطَرَاتٍ تَخْطُرُ عَلَيَّ قَلْبِي فَأَجُولُ فِي طَلْبِهِ الْبُلْعَدَانَ وَأَنَا فِيمَا أَنَا طَالِبٌ كَالْحَيْرَانَ لَا أَدْرِي أَفَى سَهْلٍ هُوَ أَمْ فِي جَبَلٍ أَمْ فِي أَرْضٍ أَمْ فِي سَمَاءٍ أَمْ فِي بَرٍّ أَمْ فِي بَحْرٍ وَعَلَى يَدَيَّ مَنْ وَمِنْ قَبْلِ مَنْ وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ عِلْمَهُ عِنْدَكَ وَأَسْبَابُهُ بِيَدِكَ وَأَنْتَ الَّذِي تَقْسِمُهُ بِلُطْفِكَ وَتَسَبِّبُهُ بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْعَلْ يَا رَبِّ رِزْقَكَ لِي وَاسِعًا وَمَطْلَبَهُ سَهْلًا وَمَأْخَذَهُ قَرِيبًا وَلَا تُعَنَّيْ بِطَلْبِ مَا لَمْ تُقَدِّرْ لِي فِيهِ رِزْقًا فَإِنَّكَ غَنِيٌّ عَنِّي وَعَنْ عَذَابِي وَأَنَا فَقِيرٌ إِلَى رَحْمَتِكَ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَجُدْ عَلَيَّ عَبْدِكَ بِفَضْلِكَ إِنَّكَ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ» (١).

٥- دعای «اللهم بيدك مقادير الليل والنهار و...»

پنجم: کلینی به سند معتبر از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده است که: بعد از نماز خفتن این دعا را باید خواند. و دیگران این دعا را بعد از نماز شام ذکر کرده اند:

«اللَّهُمَّ بِيَدِكَ مَقَادِيرُ اللَّيْلِ وَ مَقَادِيرُ النَّهَارِ وَ مَقَادِيرُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مَقَادِيرُ الْمَوْتِ وَ الْحَيَاةِ وَ مَقَادِيرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ وَ مَقَادِيرُ النَّصْرِ وَ الْخِذْلَانِ وَ مَقَادِيرُ الْغَنِيِّ وَ الْفَقْرِ اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِي دِينِي وَ دُنْيَايَ وَ فِي جَسَدِي وَ أَهْلِي (٢) وَ وُلْدِي اللَّهُمَّ اذْرَأْ عَنِّي فَسَقَةَ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ الْجِنَّ وَ الْأَنْسِ وَ اجْعَلْ مُنْقَلَبِي إِلَى خَيْرٍ دَائِمٍ وَ نَعِيمٍ لَا يَزُولُ» (٣).

٦- دعای «أعوذ بعزه الله و أعوذ بقدره الله و...»

ششم: در کتاب طب الأئمة از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز خفتن این دعا بخواند در آن شب و روزش از ضرر دزدان ایمن گردد:

«أَعُوذُ بِعِزِّهِ اللَّهُ وَ أَعُوذُ بِقُدْرَتِهِ اللَّهُ وَ أَعُوذُ بِمَغْفِرَتِهِ اللَّهُ وَ أَعُوذُ بِرَحْمَتِهِ اللَّهُ وَ أَعُوذُ بِسُلْطَانِ اللَّهِ الَّذِي هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ أَعُوذُ بِكَرَمِ اللَّهِ وَ أَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ مِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ وَ كُلِّ مُغْتَالٍ وَ سَارِقٍ وَ عَارِضٍ وَ مِنْ شَرِّ السَّامَةِ وَ الْهَامَةِ وَ الْعَامَةِ وَ مِنْ شَرِّ

ص : ١٣٤

١- ١_ فلاح السائل، ص ٢٥٦، فصل السادس والعشرون...؛ مصباح، شيخ كفعمي، ص ١٦٨، فصل العشرون في أدعيه الأرزاق.

٢- ٢_ ع: + و مالي .

٣- ٣_ كافي، ج ٢، ص ٥٤٥، باب الدعاء في ادبار الصلوات؛ وسایل الشیعه، ج ٦، ص ٤٨٤، باب نبذه مما يستحب... .

كُلِّ دَابَّةٍ صَغِيرَةٍ أَوْ كَبِيرَةٍ بَلِيلٍ أَوْ نَهَارٍ وَمِنْ شَرِّ فُسَّاقِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ وَفَجَّارِهِمْ وَمِنْ شَرِّ فَسَدِ قَمَةِ الْجِنِّ وَالْأَنْسِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» (١).

٧- خواندن سوره «إنا أنزلناه في ليلة القدر...»

هفتم: سید بن طاوس رضی الله عنه به سند معتبر از حضرت امام محمد تقی علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز خفتن هفت مرتبه سوره «إنا أنزلناه» بخواند در آن شب تا صبح در ضمان حق تعالی باشد از بلاها (٢).

٨- دعای «اللهم رب السماوات السب و ما أظلت...»

هشتم: شیخ طوسی و کفعمی و دیگران ذکر کرده اند که: سنت است بعد از نماز عشاء هفت مرتبه خواندن سوره «إنا أنزلناه» و بعد از آن این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظَلَّتْ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقَلَّتْ وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَظَلَّتْ وَرَبَّ الرِّيَّاحِ وَمَا ذَرَّتْ اللَّهُمَّ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ ءِ وَإِلَهَ كُلِّ شَيْءٍ ءِ وَخَالِقَ كُلِّ شَيْءٍ ءِ وَمَلِيكَ كُلِّ شَيْءٍ ءِ أَنْتَ اللَّهُ الْمُقْتَدِرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ ءِ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعْوَلُ فَلَا شَيْءَ ءِ قَبْلَكَ وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَا شَيْءَ ءِ بَعْدَكَ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَا شَيْءَ ءِ فَوْقَكَ وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَا شَيْءَ ءِ دُونَكَ وَرَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَإِلَهَ إِبْرَاهِيمَ (٣) وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَوْلَانِي بِرَحْمَتِكَ وَلَا تَسْلُطْ عَلَيَّ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ مِمَّنْ لَا طَاقَةَ لِي بِهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ فَحَبِّبْنِي (٤) وَفِي النَّاسِ فَعَزِّزْنِي وَمِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالْأَنْسِ فَسَلِّمْنِي يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ» پس هر دعایی که خواهی بکن (٥).

ص : ١٣٥

١- ١- طب الأئمه، ص ١١٩، عوده للسارق؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٢٧، باب ٤٢، تعقيب صلاة العشاء.

٢- ٢- فلاح السائل، ص ٢٥٧، فصل السادس والعشرون...؛ مستدرک الوسائل، ج ٥، ص ١٠٢، باب نبذه مما يستحب... .

٣- ٣- حاشیه هر سه نسخه: و الأسباط.

٤- ٤- حاشیه متن و ع و متن آ: اللهم إليك فحببني.

٥- ٥- مصباح، شیخ طوسی، ص ١٠٩، أربع ركعات آخر؛ بلد الأمين، ص ٣٠، ما يختص به صلاة العشاء.

۹- دعای «اللهم بحق محمد و آل محمد صل علی محمد...»

نهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنت است که این دعا نیز بخوانند:

«اللَّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تُؤْهِمْنَا مَكْرَكَ وَ لَا تُنْسِنَا ذِكْرَكَ وَ لَا تَكْشِفْ عَنَّا سِتْرَكَ وَ لَا تَحْرِمْنا فَضْلَكَ وَ لَا تُحِلَّ عَلَيْنَا غَضَبَكَ وَ لَا تُبَاعِدْنَا مِنْ جِوَارِكَ وَ لَا تُنْقِصِنَا مِنْ رَحْمَتِكَ وَ لَا تُتْرِعْ مِنَّا (۱) بَرَكَتَكَ وَ لَا تَمْنَعْنَا عَافِيَتَكَ وَ أَصْلِحْ لَنَا مَا أَعْطَيْتَنَا وَ زِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ الْمُبَارَكِ الطَّيِّبِ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ وَ لَا تُعَيِّرْ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَتِكَ وَ لَا تُؤْهِسِنَا مِنْ رَوْحِكَ وَ لَا تُهِنَّا بَعْدَ كَرَامَتِكَ وَ لَا تُضِلَّنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ اللَّهُمَّ اجْعَلْ قُلُوبَنَا سَالِمَةً وَ أَرْوَاحَنَا طَيِّبَةً وَ أَرْوَاجَنَا مُطَهَّرَةً وَ أَلْسِنَتَنَا صَادِقَةً وَ أَيْمَانَنَا دَائِمًا وَ يَقِينًا صَادِقًا وَ تِجَارَتَنَا لَا تَبُورُ اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ». (۲)

۱۰- خواندن سوره فاتحه، قل هو الله، معوذتین و دعای «سبحان الله...»

دهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: مستحب است که بعد از نماز عشاء هر یک از سوره «فاتحه» و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» را ده مرتبه بخواند.

و ده نوبت بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ»

و ده مرتبه بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و گفته اند که: سنت است که این دعا نیز بخواند:

«اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَ أَسْبِغْ عَلَيَّ مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ وَ مَتَّعْنِي بِالْعَافِيَةِ مَا أَبْقَيْتَنِي فِي سَمْعِي وَ بَصِيرِي وَ جَمِيعِ جِوَارِحِ بَدَنِي اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ». (۳)

ص: ۱۳۶

۱- ۱- ع و آ: عنا.

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۰، أربع ركعات آخر؛ بلد الأمين، ص ۳۰، ما يختص به صلاة العشاء.

۳- ۳- همان؛ (در روایت بلد الأمين به جای سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، جمله الباقیات الصالحات آمده است).

۱۱- دعای «أعید نفسی و ذریتی و أهل بیتی و...»

یازدهم: در کتاب طبّ الأئمّه علیهم السلام از حضرت صادق _ صلوات الله علیه _ روایت کرده (۱) است که: محافظت نمایید زنان و فرزندان و مال های خود را به خواندن این دعا بعد از نماز عشاء:

«أُعِیْذُ نَفْسِی وَ دِیْنِی وَ ذُرِّیَّتِی وَ أَهْلَ بَیْتِی وَ مَالِی بِكَلِمَاتِ اللّهِ التَّامَّاتِ مِنْ كُلِّ شَیْطَانٍ وَ هَامَّهِ وَ مِنْ كُلِّ عَیْنٍ لَامَّهِ» (۲)

۱۲- خواندن آیه الکرسی

دوازدهم: جعفر بن احمد قمی در کتاب مسلسلات از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: آیه الکرسی را به من عطا کردند از گنجی در زیر عرش، و به هیچ پیغمبری پیش از من داده نشده.

پس حضرت امیر علیه السلام فرمود که: هر شب سه مرتبه این آیه شریفه را می خوانم اول: بعد از نماز خفتن پیش از نماز وتیره، دویم: در هنگام خوابیدن، سیّم: پیش از نماز وتر در سحر.

پس حضرت فرمود که: تا از حضرت رسول صلی الله علیه و آله این حدیث را شنیدم، هیچ شب خواندن این آیه کریمه را در این سه وقت ترک نکردم. (۳)

ص: ۱۳۷

۱- ۱_ آ: شده.

۲- ۲_ طبّ الأئمّه، ص ۱۱۹، عوده للمال و الولد؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۶، باب کیفیه الصلاه و... .

۳- ۳_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۵۰۸، مجلس الثامن عشر فیہ من الأخبار؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۲۵، باب ۴۲، تعقیب صلاه العشاء.

فضیلت بیداری و خواندن دعا و تعقیبات

و آن زیاده از سایر صلوات است، و احادیث در فضیلت خواص (۱) این تعقیب بسیار است، چنانچه در روایات بسیار وارد شده است که: ما بین طلوع صبح تا طلوع آفتاب روزی فرزندانِ آدم را قسمت می کنند؛ هر که در این وقت مشغول عبادت و دعا و تلاوت باشد روزی او فراخ می شود، و هر که در این وقت به خواب رود از زیادتی روزی محروم می شود؛ و خوابِ اینوقت شوم است، روزی را دور می کند، و رنگ را زرد می کند، و رو (۲) را قبیح می کند؛ زینهار که حذر کنید از این خواب (۳).

و به سند معتبر از حضرت امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: هر روزی که بر فرزندانِ آدم وارد می شود خطاب می کند به او که من روز تازه ام، و بر تو گواهم (۴)؛ پس در من کار نیکویی بکن، و سخن نیکویی بگو تا گواهی دهم برای تو در قیامت، که بعد از این مرا نخواهی دید (۵).

ص : ۱۳۹

۱- ۱- ع و آ: خصوص.

۲- ۲- ع: روی.

۳- ۳- من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۵۰۲، باب کراهه النوم بعد الغداه؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۹۶، باب کراهه النوم ما بین طلوع الفجر.

۴- ۴- ع: گواهی میدهم.

۵- ۵- من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۷۹، و من الفاظ رسول الله...؛ وسایل الشیعه، ج ۱۶، ص ۹۹، باب وجوب محاسبه النفس.

و از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام منقولست که: ذکر خدا بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب کامل تر است در تحصیل روزی، از سفر کردن در زمین. (۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که از طلوع صبح تا طلوع آفتاب، در مصلائی خود قرار گیرد و به تعقیب مشغول باشد، خدا او را از آتش جهنم مستور گرداند. (۲)

و از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقولست که: شیطان لشکر روز را از طلوع صبح تا طلوع آفتاب پهن می کند، و لشکر شب را از غروب آفتاب تا ذهاب حمزه مغربی؛ پس خدا را در این دو ساعت بسیار یاد کنید که در این دو ساعت، شیطان آدمی را از عبادت خدا غافل می سازد. (۳)

و به سند صحیح منقولست که: حضرت امام رضا علیه السلام در خراسان چون نماز صبح می کردند تا طلوع آفتاب در مصلائی خود می نشستند، و مشغول تعقیب بودند؛ پس خریطه ای (۴) برای آن حضرت می آوردند که مسواکها در آن بود، و به یک یک از آنها مسواک می کردند؛ پس اندک کندر می خوایدند؛ پس قرآن را برمی گرفتند و تلاوت می کردند. (۵)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر که از طلوع صبح تا طلوع آفتاب مشغول تعقیب باشد ثواب حج برای او نوشته شود. (۶)

ص : ۱۴۰

۱- ۱_ مکارم الاخلاق، ص ۳۰۵، فی الرجوع من المصلی؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۵۸، باب تأکد استحباب الجلوس...
۲- ۲_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۹، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۹، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

۳- ۳_ مفتاح الفلاح، ص ۲۵۲؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۲۹، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴_ کیسه ای از جنس چرم. (دهخدا)

۵- ۵_ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۵۰۴، باب کراهیه النوم بعد الغداء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۶۰، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

۶- ۶_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۸، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۵۸، باب تأکد استحباب الجلوس بعد الصبح.

و در حدیث قدسی وارد شده است که حق تعالی می فرماید که: ای فرزند آدم! یاد کن مرا بعد از صبح یک ساعت، و بعد از عصر یک ساعت، تا کفایت کنم جمیع مهمات تو را. (۱)

اما تعقیبات:

تعقیبات

۱- خواندن «أستغفر الله ربي و أتوب إليه...»

اول: ابن بابویه به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه «أَسْتِغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ» بگوید، خدا او را بیامرزد، هر چند در آن روز هفتاد هزار گناه بکند. و به روایت دیگر: هفتصد گناه بکند. (۲)

۲- خواندن سوره «قل هو الله أحد...»

دویم: ایضاً ابن بابویه به سند صحیح و سندهای معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح یازده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخواند، در آن روز گناهی بر او نوشته نشود به رغم انف شیطان. (۳) و در بلد الامین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را هر روز ده مرتبه بخواند، در آن روز هر چند شیطان سعی کند گناهی بر او نوشته نشود. (۴)

۳- دعای «اللهم اصلح ديني الذي جعلته لي إليه...»

سیم: شیخ طوسی رحمه الله در کتاب مجالس روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون از نماز صبح فارغ می شدند، صدا بلند می کردند که صحابه می شنیدند، و سه مرتبه می گفتند:

ص : ۱۴۱

۱- ۱_ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقيب... ؛ ثواب الأعمال، ص ۴۵، ثواب التعقيب... .

۲- ۲_ خصال، ج ۲، ص ۵۸۱، ثواب من استغفر الله... ؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۴، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳_ ثواب الأعمال، ص ۴۵، ثواب من صلی الفجر و... ؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۵، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴_ بلد الامین، ص ۱۷۵، و اما صلوات رمضان نقلتها من كتاب الله؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۰، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

«اللَّهُمَّ أَصْلِحْ دِينِي الَّذِي جَعَلْتَهُ لِي عِصْمَةً»

پس سه مرتبه: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي جَعَلْتَ فِيهَا مَعَاشِي»

پس سه مرتبه: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي جَعَلْتَ إِلَيْهَا مَرْجِعِي»

پس سه مرتبه: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخِطِكَ وَ أَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ نَقِمَتِكَ»

پس سه مرتبه: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ». (۱)

۴- خواندن «ما شاء الله كان لا حول ولا قوة...»

چهارم: کلینی به سند صحیح روایت کرده است از حضرت صادق علیه السلام که: هر که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید:

«ما شاء الله كان لا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم» در آن روز مکروهی نبیند. (۲)

و شیخ طوسی و دیگران نیز در کتب دعا ذکر کرده اند.

۵- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين...»

پنجم: در بلدالأمین روایت کرده است که: مردی به دردی مبتلا شد که اطبنا از معالجه او به عجز اعتراف کردند، روزی کتابی از کتب علما را گشود؛ در اول صفحه نظرش بر این حدیث افتاد که حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر که علتی داشته باشد، بعد از نماز صبح چهل مرتبه این دعا بخواند. چون چهل روز بر این دعا مداومت کرد شفا یافت. و بعد از آن تجربه بسیار از این دعا نقل کرده.

و ابن ادریس رحمه الله در کتاب سرایر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده که: هر که هر روز این دعا را سی مرتبه بخواند حق تعالی نود و نه نوع بلا را از او دفع کند که کمتر آنها خوره (۳) باشد.

و شیخ طوسی رحمه الله گفته است که: در تعقیب صبح سی مرتبه این دعا بخوانند.

ص: ۱۴۲

۱- ۱_ امالی، شیخ طوسی، ص ۱۵۸، مجلس السادس...؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۴، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۰، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، صلاه الصبح.

۳- ۳_ آ: خوره، و ع: خوره و پیسی.

و دعا به روایت شیخ و ابن ادریس اینست: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۱).

و به روایت کفعمی بعد از بسمله: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» تا آخر دعا (۲) و هر دو خوبست.

۶- خواندن «سوره انا انزلناه فی لیلہ القدر...»

ششم: کفعمی و غیر او از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: هر که سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» را بعد از نماز صبح ده مرتبه، و نزد زوال شمس ده مرتبه، و بعد از عصر ده مرتبه بخواند هزار کاتب را سی سال به تعب اندازد در نوشتنِ ثواب او (۳).

و ایضاً از آن حضرت روایت کرده است که: هر که بعد از طلوع صبح هفت مرتبه بخواند، هفتاد صف از ملائکه هفتاد صلوات بر او می فرستند، و هفتاد مرتبه بر او ترحم کنند (۴).

و از امام محمد تقی _ صلوات الله علیه _ ثواب بسیار منقولست برای کسی که سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» را در شبانه روزی هفتاد و شش مرتبه بخواند: بعد از طلوع صبح پیش از نماز صبح، هفت مرتبه؛ و بعد از نماز صبح، ده مرتبه؛ و بعد از زوال شمس پیش از نافله، ده مرتبه؛ و بعد از نوافل زوال، بیست و یک مرتبه؛ و بعد از عصر، ده مرتبه؛ و بعد از عشاء، هفت مرتبه؛ و در وقت خواب، یازده مرتبه.

ص : ۱۴۳

۱-۱_ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۳، صلاه الصبح... .

۲-۲_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۸، فصل الثامن عشر فی أدعیه الآلام و... .

۳-۳_ این روایت از کفعمی یافت نشد؛ ر. ک به: بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر (مصحح بحار الأنوار نیز این روایت را در کتاب کفعمی نیافته است)؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۲، باب نبذه مما يستحب... .

۴-۴_ همان.

و از جمله ثوابش آنست که: حق تعالی هزار ملک خلق کند که در سی و شش هزار سال، ثواب آن را برای او بنویسند. (۱)

۷- خواندن «سبحان الله العظیم و بحمده و...»

هفتم: ابن بابویه و سایر علماء _ رضوان الله عليهم _ به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که هر روز عقب نماز صبح، ده مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» حق تعالی او را عافیت دهد از کوری و دیوانگی و خوره (۲) و پیسی (۳) و پریشانی و خانه بر سرش فرود آمدن یا خرافت در هنگام پیری. (۴)

۸- دعای «سبحان الله ملاً المیزان و منتهی العلم و...»

هشتم: در بلد الامین از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که خدا در اجل او تأخیر کند، و او را بر دشمنان یاری دهد، و از مرگهای بد او را نگاه دارد، باید که هر بامداد و پسین بر این دعا مداومت نماید:

سه مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ مِلاءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِينَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ»

و سه مرتبه بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلاءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِينَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ»

و سه مرتبه بگوید: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلاءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِينَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ»

و سه مرتبه بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ مِلاءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِينَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ». (۵)

ص: ۱۴۴

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر؛ مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۱۷۱، باب ما يستحب أن یقرأ فی نوافل... .

۲- ۲- ع و آ: خره.

۳- ۳- آ: _ پیسی.

۴- ۴- ثواب الأعمال، ص ۱۵۹، ثواب من قال...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما يستحب... .

۵- ۵- بلد الامین، ص ۵۱، ما یدعی به بعد صلاه الفجر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۰، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۹- خواندن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ...»

نهم: سید بن طاوس به سند معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» به اسم اعظم خدا نزدیکتر باشد از سیاهی چشم به سفیدی آن. (۱)

و به سندهای معتبر از حضرت صادق و کاظم علیهما السلام منقولست که: هر که بعد از نماز صبح _ پیش از آن که سخن گوید و حرکت کند _ هفت مرتبه این دعا بخواند، هفتاد نوع بلا از او دور گردد که سهل تر آنها خوره و پیسی و شرّ شیاطین و شرّ پادشاهان باشد. (۲)

و در بعضی از روایات معتبره سه مرتبه نیز وارد شده است، و بعضی ده مرتبه، و اقلش سه مرتبه است، و اکثرش صد مرتبه و هر یک که بیشتر است ثوابش بیشتر است، و احادیث در این باب در تعقیب نماز مغرب مذکور شد.

۱۰- خواندن «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ...»

دهم: کلینی رحمه الله به سند صحیح روایت کرده است که: محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر علیه السلام پرسید از تسبیح بعد از نماز، فرمود که: چیز مقرّری نمی دانم بغير تسبیح فاطمه علیها السلام بعد از هر نماز، و ده مرتبه این تهلیل بعد از نماز صبح: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ».

پس تسبیح تطوّع و سنّت آنچه داند بخواند. (۳)

۱۱- خواندن «أصبحنا وأصبح الملك لله...»

یازدهم: در کتاب من لایحضر و ذکری و مکارم الأخلاق روایت کرده اند به سند معتبر از (۴) مسمع که گفت: چهل صباح با حضرت صادق علیه السلام نماز کردم، چون از نماز فارغ می شد دست مبارک به سوی آسمان بلند می کرد و می گفت:

ص : ۱۴۵

۱- ۱_ مهج الدعوات، ص ۳۱۶، و من ذلك ما نذكره...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۶۲، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر... .

۲- ۲_ امالی، شیخ طوسی، ص ۴۱۵، مجلس الرابع عشر فيه بقیه...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۸۰، باب نبذه مما يستحب... .

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۶، باب نبذه مما يستحب... .

۴- ۴_ ع: _ معتبر از .

«أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ وَاللَّهُمَّ إِنَّا عِبِيدُكَ وَأَبْنَاؤُ عِبِيدِكَ اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ حَيْثُ نَحْتَفِظُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا نَحْتَفِظُ اللَّهُمَّ احْرُسْنَا مِنْ حَيْثُ نَحْتَرِسُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا نَحْتَرِسُ اللَّهُمَّ اسْتُرْنَا مِنْ حَيْثُ نَسْتَتِرُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا نَسْتَتِرُ اللَّهُمَّ اسْتُرْنَا بِالْغِنَا وَ الْعَافِيَةِ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا الْعَافِيَةَ وَ دَوَامَ الْعَافِيَةِ وَ ارْزُقْنَا الشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ» (۱)

۱۲- خواندن «سبحان الله العظيم و بحمده...»

دوازدهم: شیخ کلینی و دیگران روایت کرده اند که: مردی به خدمت حضرت امام موسی علیه السلام (۲) شکایت کرد که کار بر من بسته شده است، و به هر کاری که متوجه می شوم سودی نمی یابم، و به هر حاجت که رو می کنم (۳) برآورده نمی شود. حضرت فرمود که بعد از نماز صبح ده نوبت (۴) بگو:

«سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ اسْتَغْفِرُ اللَّهُ (۵) وَ أَسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ».

راوی گفت: اندک زمانی که بر این مداومت کردم؛ جمعی از بادیه آمدند، و مرا خبر دادند که مردی از قوم من مرده، و به غیر از من وارثی ندارد. پس مال بسیار (۶) به دست من آمد و تا حال بی نیازم (۷).

و در مکارم روایت کرده که: به آن حضرت عرض کرد که دعایی مرا تعلیم کن که جامع باشد برای دنیا و آخرت، و آسان باشد. حضرت این دعا را تعلیم او کرد، و حالش نیکو شد (۸).

۱۳- دعای «اللهم متفنی بسمعی و بصری واجعلهما...»

سیزدهم: قطب راوندی رحمه الله روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون از نماز

ص : ۱۴۶

۱- ۱_ من لا- يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۳۸، باب ما يستحب من الدعاء...؛ مكارم الأخلاق، ص ۲۷۷، فيما يختص بالصباح والمساء.

۲- ۲_ آ: + آمد.

۳- ۳_ آ: می آورم.

۴- ۴_ ع: ده نوبت.

۵- ۵_ آ: + و أتوب اليه .

۶- ۶_ آ: + داشت .

۷- ۷_ کافی، ج ۵، ص ۳۱۵، باب نوادر؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۵، باب نبذه مما يستحب... .

۸- ۸_ مكارم الأخلاق، ص ۲۸۳، دعاء آخر...؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۸، باب التعقيب... .

بامداد فارغ می شد این دعا می خواند: «اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِسَمْعِي وَبَصْرِي وَاجْعَلْهُمَا الْوَارِثَيْنِ مِنِّي وَارْنِي ثَارِي فِي عَدُوِّي» (۱).

۱۴- خواندن «سبحان الله، أستغفر الله» و آیه «استغفروا ربکم...»

چهاردهم: در کتاب طب الأئمه روایت کرده است که: مردی به خدمت حضرت امام محمد باقر علیه السلام شکایت کرد که هر چند آزاد و بنده را به حباله نکاح خود به درمی آورم مرا فرزند روزی نمی شود، و عمرم به شصت سال رسیده است. حضرت فرمود که سه روز بعد از نماز خفتن، و بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه: «سُبْحَانَ اللَّهِ» و هفتاد مرتبه: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» بگو، پس این آیه را بخوان: «اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا (۲). (۳)»

۱۵- صلوات

پانزدهم: در عده الداعی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که بعد از نماز صبح بگوید: «رَبِّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ عَلَي أَهْلِ بَيْتِهِ» حق تعالی روی او را از زبانه آتش جهنم نگاه دارد. (۴)

و ابن بابویه در ثواب الأعمال به سند معتبر روایت کرده است که: بعد از نماز صبح، صد مرتبه بگو: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ» تا حق تعالی روی تو را از حرارت جهنم نگاه دارد. (۵)

و به روایت دیگر صد مرتبه بگوید پیش از سخن گفتن: «يَا رَبِّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعِثْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ». (۶)

ص: ۱۴۷

۱- ۱_ الدعوات، ص ۸۲، فصل فی صحه البدن...؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۱، باب نبذه مما يستحب... .

۲- ۳_ طب الأئمه، ص ۱۲۹، لقله الولد...؛ مستدرک الوسایل، ج ۱۵، ص ۱۲۰، باب ما يستحب من الاستغفار.

۳- ۲_ سوره مبارکه نوح، آیه ۱۰- ۱۲.

۴- ۴_ عده الداعی، ص ۲۶۸؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۹۱، باب نبذه مما يستحب... .

۵- ۵_ ثواب الأعمال، ص ۱۵۵، ثواب من صلی علی محمد و آلہ مأه مره؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۴۷۹، باب نبذه مما يستحب... .

۶- ۶_ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۳، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۱۶- دعای «توکلت علی الحی القیوم الذی لا یموت و...»

شانزدهم: عیاشی از عبدالله بن سنان روایت کرده است که (۱): به خدمت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رفتیم؛ حضرت فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که چون بخوانی حق تعالی قرض تو را ادا کند، و حال تو نیکو شود؟ گفتیم: چه بسیار محتاجم به چنین دعایی. حضرت فرمود که بعد از نماز صبح بگو: «تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِيرُهُ تَكْبِيرًا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُؤْسِ وَ الْفَقْرِ وَ مِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ وَ السُّقْمِ وَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُعِينَنِي عَلَى آدَاءِ حَقِّكَ إِلَيْكَ وَ إِلَى النَّاسِ». (۲)

و به روایت شیخ طوسی و دیگران چنین است: «و مِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اعْنَى عَلَى آدَاءِ حَقِّكَ إِلَيْكَ وَ إِلَى النَّاسِ». (۳)

۱۷- دعای «الحمد لله الذی لا ینسی من ذکره و...»

هفدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنت است که بعد از نماز صبح این دعا بخوانند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَنْسِي مَنْ ذَكَرَهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَخِيْبُ مَنْ دَعَاهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَقْطَعُ رَجَاءَ مَنْ رَجَاهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَزِيْلُ مَنْ وَالَاهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَجْزِي بِالْإِحْسَانِ إِحْسَانًا وَ بِالصَّبْرِ نَجَاةً وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ ثَقْتُنَا حِينَ تَنْقَطِعُ الْحِيْلُ عَنَّا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ رَجَاؤُنَا حِينَ يَسُوءُ ظَنُّنَا بِأَعْمَالِنَا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ كَفَاهُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي (۴) يَغْدُو عَلَيْنَا وَ يَرْوِحُ بِنِعْمَتِهِ فَتَظِلُّ فِيهَا وَ نَبِيْتُ بِرَحْمَتِهِ سَاكِنِينَ وَ نُضِيحُ بِنِعْمَتِهِ مُعَافِينَ فَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا وَ لَكَ الْحَمْدُ فَاضِلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَنِي فَأَحْسَنَ خَلْقِي وَ صَوَّرَنِي فَأَحْسَنَ صُورَتِي وَ أَدَبَنِي فَأَحْسَنَ أَدَبِي وَ بَصَّرَنِي دِينَهُ وَ بَسَطَ عَلَيَّ رِزْقَهُ وَ أَسْبَغَ

ص : ۱۴۸

۱- ۱- ع و آ: + گفت .

۲- ۲- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۳۲۰، و من سوره بنی اسرائیل؛ بحار الأنوار، ج ۹۲، ص ۳۰۲، باب ۱۱۱، الأدعیه للدين.

۳- ۳- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۵، صلاه الصبح؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۳۲، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۴- ۴- آ: _ الَّذِي.

عَلَى نِعْمَهُ وَ كَفَانِي الْهَمَّ (١) اللَّهُمَّ فَلِمَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ حَالٍ كَثِيراً وَ لِمَكَ الْمَنْ فَاضِلاً وَ بِنِعْمَتِكَ تَيَّمُّ الصَّالِحَاتُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمِيداً خَالِداً مَعَ خُلُودِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمداً لَا نِهَائَةَ لَهُ دُونَ عِلْمِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمداً لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيئَتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمداً لَا أَجَرَ لِقَائِهِ دُونَ رِضَاكَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ (٢) وَ إِلَيْكَ الْمُشْتَكَى وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ (٣) كَمَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحَامِدِهِ كُلِّهَا عَلَى نِعْمَائِهِ (٤) كُلِّهَا حَتَّى يَنْتَهَى الْحَمْدُ إِلَى مَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَ يَرْضَى اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا نَقُولُ وَ فَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ وَ كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا أَنْ يُحَمِّدَ. (٥)

١٨- دعای «أنت الله لا إله إلا أنت رب العالمين...»

هجدهم: ايضاً گفته اند كه اين دعا بخواند. و در تهذيب و ساير كتب معتبره اين دعا مذکور است به سندهای معتبر؛ اما اختصاص به تعقيب نماز صبح از آنها ظاهر نمی شود:

«أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَلِكُ (٦) يَوْمَ الدِّينِ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مَبْدَأُ (٧) كُلِّ شَيْءٍ وَ إِلَيْكَ يَعُودُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَمْ تَزَلْ وَ لَا تَزَالُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَالِقُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَالِقُ الْخَيْرِ وَ الشَّرِّ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الْفَرْدُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤَمَّنُ الْمُهِيمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ وَ الْكَبِيرِيَاءُ رِدَاؤُكَ أَشْتَلُكَ يَا اللَّهُ بِجُودِكَ الَّذِي أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَسْتَلُكَ يَا اللَّهُ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي أَنْتَ أَهْلُهَا أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُعْطِينِي مِنْ جَزِيلٍ مَا

ص : ١٤٩

١- ١- ع و آ: أَلْمُهَمَّ.

٢- ٢- ع: + حمداً .

٣- ٣- ع: الحمدُ حمداً .

٤- ٤- حاشيه ع و آ: لِنِعْمَتِهِ.

٥- ٥- مصباح، شيخ طوسی، ص ٢٠٠، صلاه الصبح؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٣٨، باب ٤٣، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

٦- ٦- حاشيه هر سه نسخه: مالک.

٧- ٧- حاشيه متن: مِنْكَ بَدَأُ كُلَّ شَيْءٍ .

أَعْطَيْتَ أَوْلِيَاءَكَ مَا (١) آمَنُ بِهِ مِنْ عَذَابِكَ وَ أَسْتَوْجِبُ بِهِ كَرَامَتِكَ فَإِنَّ فِي عَطَايِكَ خَلْفًا مِنْ مَنَعِ غَيْرِكَ وَ لَيْسَ فِي مَنَعِكَ خَلْفٌ مِنْ عَطَاءِ غَيْرِكَ يَا سَامِعَ كُلِّ صَوْتٍ يَا جَامِعَ كُلِّ فَوْتٍ يَا بَارِيَّ الْنُفُوسِ بَعِيدَ الْمَوْتِ يَا مَنْ لَا تَشَابَهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ وَ لَا تَغْشَاهُ الظُّلُمَاتُ يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّمَنِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي وَ تُعْطِينَ سُوءَ لِي فِي دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ». (٢)

١٩- خواندن «أعبد نفسي و أهلي و مالي و ولدي...»

نوزدهم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در تعقیب نماز صبح سه مرتبه بگوید:

«أُعْبِدُ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي وَ كُلَّ مَا يَعْنِينِي أُمْرُهُ بِعِزِّهِ اللَّهُ وَ عَظَمِهِ اللَّهُ وَ قُدْرَةِ اللَّهِ وَ جَلَالِ اللَّهِ (٣) وَ كَمَالِ اللَّهِ وَ سُلْطَانِ اللَّهِ وَ عُفْرَانِ اللَّهِ وَ مَنْنِ اللَّهِ وَ عَفْوِ اللَّهِ وَ حِلْمِ اللَّهِ وَ جَمِيعِ اللَّهِ وَ رَسُولِ اللَّهِ وَ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ - مِنْ شَرِّ السَّيِّئَاتِ وَ الْأَهَامَةِ وَ الْعَامَةِ وَ اللَّامَةِ وَ مِنْ شَرِّ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِيهِ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتَيْهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ أُعْبِدُ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَعْنِينِي أُمْرُهُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْطَانٍ وَ هَامَةٍ وَ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ». (٤)

پس سه مرتبه بگوید:

«مَرْحَبًا بِالْحَافِظِينَ وَ حَيَّاكُمَا اللَّهُ مِنْ كَاتِبِينَ اكْتُبَا رَحِمَكُمَا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَ نَبِيُّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ وَ أَنَّ الْأَيْسَلَامَ كَمَا وَصَفَ وَ أَنَّ الْقَوْلَ كَمَا حَدَّثَ وَ أَنَّ الْكِتَابَ كَمَا أَنْزَلَ وَ أَنَّ اللَّهَ - هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ تَحِيَّهً وَ أَفْضَلَ السَّلَامِ أَصِيْبِحْتُ لِرَبِّي حَامِدًا أَصِيْبِحْتُ لِأَشْرِكِكَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَ لَا أَدْعُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا وَ لَا آتُخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا أَصِيْبِحْتُ مُرْتَهَنًا

ص : ١٥٠

١- ١- ع: مَنْ .

٢- ٢- تهذيب الأحكام، ج ٨٣، ص ٨٠، الدعاء في الزيادة...؛ مصباح، شيخ طوسی، ص ٢٠٣، صلاة الصبح.

٣- ٣- ع: جَمَالِ .

٤- ٤- مصباح، شيخ طوسی، ص ٢٠٣، صلاة الصبح؛ بلد الأمين، ص ٥٠، ما يدعى به بعد صلاة الفجر.

بِعَمَلِي أَصِيبُحْتُ لَا فَقِيرَ أَفْقَرُ مِنِّي وَاللَّهِ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ بِاللَّهِ أَصِيبُحُ وَبِاللَّهِ أُمْسِي وَبِاللَّهِ نُحْيِي وَبِاللَّهِ نَمُوتُ (١) وَإِلَى اللَّهِ
النُّشُورُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ (٢) وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَضَمْعِ الدِّينِ وَغَلْبَةِ الرِّجَالِ أَصِيبُحْتُ وَ
الْجُودِ وَالْجَمَالِ وَالْجَلَالِ وَالْبَهَاءِ وَالْعِزَّةِ وَالْقُدْرَةَ وَالسُّلْطَانَ وَالْخَلْقَ وَالْأَعْمُرَ وَالْدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ وَمَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ».

پس سه مرتبه بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ اللَّيْلَ وَجَاءَ بِالنَّهَارِ بِرَحْمَتِهِ خَلَقًا جَدِيدًا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي عَافِيهِ وَرَحْمِهِ سُبْحَانَ رَبَّنَا
إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا» (٣)

٢٠- دعای «اللهم إني وهذا اليوم المقبل خلقان...»

بیستم: شیخ طوسی و ابن باقی گفته اند که: مستحب است که در تعقیب نماز صبح این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي وَ هَذَا الْيَوْمَ الْمُقْبِلَ خَلِقَانِ مِنْ خَلْقِكَ فَلَا يُهَمِّنِي الْيَوْمَ شَيْءٌ مِنْ رُكُوبِ مَحَارِمِكَ وَلَا الْجُرْأَةُ عَلَيَّ مَعَاصِيكَ وَ
ارْزُقْنِي فِيهِ عَمَلًا مَقْبُولًا وَ سَعِيًّا مَشْكُورًا وَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَقْدَمُ بَيْنَ يَدَيْ نِسْيَانِي وَ عَجَلْتِي فِي يَوْمِي هَذَا بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ
اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ أَصِيبُحْتُ بِاللَّهِ مُؤْمِنًا (٤) مُوقِنًا عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سُنَّتِهِ وَ عَلَى دِينِ عَلِيِّ عَلَيْهِ
السَّلَامِ وَ سُنَّتِهِ وَ عَلَى دِينِ الْأَوْصِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ سُنَّتِهِمْ آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلَانِيَتِهِمْ وَ شَاهِدِهِمْ وَ غَائِبِهِمْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَعِيدُ بِكَ
مِمَّا اسْتَعَادَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ عَلِيُّ وَ الْأَوْصِيَاءُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ فِيمَا رَغِبُوا إِلَيْكَ فِيهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ
اللَّهُمَّ تَوَفَّنِي عَلَى الْإِيمَانِ بِكَ وَ التَّصَدِيقِ بِرُسُلِكَ وَ الْوَلَايَةِ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِيطَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ الْإِيْتِمَامِ بِالْأَعْيُنِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ فَإِنِّي
قَدْ رَضِيتُ بِذَلِكَ يَا رَبِّ أَصِيبُحْتُ عَلَى فِطْرَةِ الْأَيْسَلَامِ وَ كَلِمَةِ الْأَخْلَاصِ وَ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَ دِينِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا
أَحْيَيْتَنِي عَلَيْهِ وَ تَوَفَّنِي (٥) إِذَا

ص : ١٥١

١-١-ع: نُمِيتُ.

٢-٢-ع: وَالْحَزَنِ.

٣-٣- مصباح، شیخ طوسی، ص ٢٠٥، صلاة الصبح؛ بلدالأمین، ص ٥١، ما يدعى به بعد صلاة الفجر.

٤-٤- حاشیه ع: مُؤْمِنًا.

٥-٥- ع و آ: + عَلَيْهِ وَ ابْعَثْنِي عَلَيْهِ .

تَوَفَّيْتَنِي عَلَيْهِ وَابْعَثْنِي عَلَيْهِ (۱) إِذَا بَعَثْتَنِي وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ طَرَفَهُ عَيْنٍ وَ لَا أَقْلَ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ نَبِيًّا وَ بِالْقُرْآنِ كِتَابًا وَ بِعَلِيِّ إِمَامًا وَ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ وَ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّهِ الْخَلْفِ الصَّالِحِ أَيْمَةً وَ سَادَةً وَ قَادَةَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُمْ أُمَّتِي وَ قَادَتِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اللَّهُمَّ أَذْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ أَذْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ فِي كُلِّ شِدَّةٍ وَ رِخَاءٍ وَ فِي كُلِّ عَافِيَةٍ وَ بَلَاءٍ وَ فِي الْمَشَاهِدِ كُلِّهَا وَ لَا تُفَرِّقْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ طَرَفَهُ عَيْنٍ أَبَدًا وَ لَا أَقْلَ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ فَإِنِّي بِذَلِكَ رَاضٍ يَا رَبَّ». (۲)

و سید بن باقی از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: هر که هر صبح و شام بگوید: «رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا» تا آخر دعا؛ بر خداوند (۳) جبار لازم است که در روز قیامت او را راضی گرداند. (۴)

۲۱- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد الأوصياء الراضين...»

بیست و یکم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در تعقیب صبح ده مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَوْصِيَاءِ الرَّاضِينَ الْمَرْضِيِّينَ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ وَ بَارِكْ عَلَيْهِمْ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ وَ السَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى أَرْوَاحِهِمْ وَ أَجْسَادِهِمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ» (۵)

پس بگوید: «اللَّهُمَّ أَحْيِنِي عَلَى مَا أَحْيَيْتَ عَلَيْهِ عَلِيَّ بْنَ أَبِيطَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَمْتِنِي عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِيطَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ»

ص : ۱۵۲

۱- ۱- ع و آ: إِذَا تَوَفَّيْتَنِي عَلَيْهِ وَ ابْعَثْتَنِي عَلَيْهِ .

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاة الصبح؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۲، باب ۱۴۲، التعقيب المختص بصلاة الفجر.

۳- ۳- ع و آ: + عزیز .

۴- ۴- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۳. (به نقل از سید بن باقی)

۵- ۵- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاة الصبح؛ بلد الأمين، ص ۵۱، ما يدعى به بعد صلاة الفجر.

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَنْزِلُ فِي هَذَا اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَا شِئْتَ فَأَنْزِلْ عَلَيَّ وَعَلَى إِخْوَانِي وَأَهْلِي وَأَهْلِ حُزَانَتِي مِنْ رَحْمَتِكَ وَرِضْوَانِكَ وَمَغْفِرَتِكَ وَرِزْقِكَ الْوَاسِعِ مَا تَجْعَلُهُ قِوَامًا لِدِينِي وَدُنْيَايَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ الْفَاضِلِ الْمُفْضِلِ رِزْقًا وَاسِعًا حَلَالًا طَيِّبًا بَلَاغًا لِأَخْرَجَهُ وَالْدُنْيَا هَيِّنًا مَرِيئًا صَيِّبًا صَبَابًا مِنْ غَيْرِ مَنْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَعَهُ مِنْ فَضْلِكَ وَطَيِّبًا مِنْ رِزْقِكَ وَحَلَالًا مِنْ وَاسِعِكَ تُغْنِينِي بِهِ مِنْ فَضْلِكَ أَسْأَلُ وَمِنْ عَطِيَّتِكَ أَسْأَلُ وَمِنْ يَدِكَ الْمَلَأَى أَسْأَلُ وَمِنْ خَيْرِكَ أَسْأَلُ يَا مَنْ يَبِيدُ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ نَفْحَةً مِنْ نَفْحَاتِ رِزْقِكَ تَجْعَلُهَا عَوْنًا (١) عَلَيَّ نَفْسِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي وَلِأَهْلِي بَيْتِي بَابَ رَحْمَتِكَ وَرِزْقًا مِنْ عِنْدِكَ اللَّهُمَّ لَا تَحْطُرْ عَلَيَّ رِزْقِي وَلَا تَجْعَلْنِي مُحَارَفًا وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ يَخَافُ مَقَامَكَ وَيَخَافُ وَعِيدَكَ وَيَرْجُو لِقَاءَكَ وَيَرْجُو أَيَّامَكَ وَاجْعَلْنِي أَتُوبُ إِلَيْكَ تَوْبَةً نَصُوحًا وَارْزُقْنِي عَمَلًا مُتَقَبَّلًا وَعَمَلًا نَجِيحًا وَسَعِيًّا مَشْكُورًا وَتِجَارَةً لَنْ تَبُورَ». (٢)

۲۲- خواندن «استغفر الله ربي و اتوب اليه...»

بیست و دویم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْأَلُ اللَّهَ - الْعَافِيَةَ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْتَجِيرُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ وَ أَسْأَلُهُ الْجَنَّةَ»

و صد مرتبه بگوید: «أَسْأَلُ اللَّهَ - الْحُورَ الْعِينِ»

و صد مرتبه بگوید: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (٣) الْحَقُّ الْمُبِينُ»

ص: ۱۵۳

۱- ۱ ع و آ: + لی .

۲- ۲ مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۵، صلاه الصبح؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۴۳، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳ حاشیه ع و متن آ: الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ.

و صد مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخواند

و صد مرتبه بگوید: «صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و صد مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ»

و صد مرتبه بگوید: «مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ»

و صد مرتبه بگوید: «اللَّهُمَّ قَدْ رَضِيتُ بِقَضَائِكَ وَ سَلَّمْتُ لِإِمْرِكَ اللَّهُمَّ اقْضِ لِي بِالْحُسْنَى وَ اكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي»

و صد مرتبه بگوید: «اللَّهُمَّ أَوْسِعْ لِي فِي رِزْقِي وَ امدُدْ لِي فِي عُمْرِي وَ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَ اجْعَلْ لِي مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِذُنُوبِكُمْ» (۱)

۲۳- دعای «لا حول و لا قوة الا بالله...»

بیست و سیم: کفعمی رحمه الله روایت کرده است که: مردی به حضرت رسول صلی الله علیه و آله شکایت کرد از تنگدستی و پریشانی و بیماری؛ حضرت فرمود که: هر صبح و شام ده مرتبه این دعا بخوان. او سه روز بر این دعا مداومت کرد، حال او به صحت و توانگری و رفاهیت برگشت. (۲)

و شیخ طوسی و دیگران در تعقیب نماز صبح ذکر کرده اند؛ و دعا اینست (۳):

«لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا» (۴)

۲۴- دعای «اللهم اذف في قلوب العباد محبتي و...»

بیست و چهارم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: بعد از نماز صبح ده مرتبه این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ اذْفِ فِي قُلُوبِ الْعِبَادِ مَحَبَّتِي وَ ضَمِّنِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ رِزْقِي وَ أَلْتِ

ص : ۱۵۴

۱-۱- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۵۱، ما يدعی به بعد صلاه الفجر.

۲-۲- جامع الأخبار، ص ۱۱۱، فصل السابع و الستون فی الفقراء.

۳-۳- ع : و دعا اینست .

۴-۴- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، صلاه الصبح؛ بلدالأمین، ص ۵۱، ما يدعی به بعد صلاه الفجر.

الرُّعْبَ فِي قُلُوبِ أَعْدَائِكَ مِنِّي وَ انْشُرْ رَحْمَتَكَ لِي وَ أَنْتِمْ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ وَ اجْعَلْهَا مَوْصُولَهُ بِكَرَامَتِكَ إِيَّايَ وَ أَوْزِعْنِي شُكْرَكَ وَ
أَوْجِبْ لِي الْمَزِيدَ مِنْ لَدُنْكَ وَ لَا تُنْسِنِي ذِكْرَكَ وَ لَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْغَافِلِينَ».

و ده مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ يَسِّرْ لَنَا مَا نَخَافُ عُسْرَتَهُ وَ سَهِّلْ لَنَا مَا نَخَافُ حُزُونَتَهُ وَ نَفِّسْ عَنَّا مَا نَخَافُ كُرْبَتَهُ وَ اكْشِفْ عَنَّا مَا نَخَافُ غَمَّهُ وَ اصْرِفْ عَنَّا
مَا نَخَافُ بَلِيَّتَهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

و ده مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ لَا تَنْزِعْ مِنِّي صَالِحاً أَعْطَيْتَهُ (۱) أَيِّدَاً وَ لَا تَزِدْنِي فِي سُوءِ اسْمِي تَتَقَدَّنِي مِنْهُ أَيِّدَاً وَ لَا تُشْمِثْ بِي عَيْدُواً وَ لَا حَاسِدَاً أَيِّدَاً وَ لَا
تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدَاً».

و ده مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَنِي وَ بَارِكْ لِي فِيمَا رَزَقْتَنِي وَ زِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ وَ اجْعَلْ لِي الْمَزِيدَ مِنْ كَرَامَتِكَ».

و ده مرتبه بگويد:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُوَخَّدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وُلَدًا».

و ده مرتبه بگويد:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُوَخَّدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ إِلَهًا وَاحِدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وُلَدًا».

و ده مرتبه بگويد:

«اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحْتُ (۲) بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عَافِيَةٍ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَايَ فَمِنْكَ وَ حَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِهَا عَلَيَّ يَا
رَبِّ حَتَّى تَرْضَى وَ بَعْدَ الرِّضَا».

ص : ۱۵۵

۱- ۱ ع و آ: أَعْطَيْتَنِي.

۲- ۲ آ: أَصْبَحْتُ.

و ده مرتبه بگويد:

«لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيى ويميت وهو حي لا يموت بيده الخير وهو على كل شيء قدير» (١).

٢٥- دعای «اللهم مقلب القلوب و الأبصار ثبت...»

بيست و پنجم: شيخ و ديگران گفته اند كه: اين دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصَارِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ وَ لَا تَرْغِ قَلْبِي بَعِيدٍ إِذْ هَدَيْتَنِي وَ هَبْ لِي مِنْ لَمَدُنِكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ وَ أَجْزِنِي مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ امْدُدْ لِي فِي عُمْرِي وَ أَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَ انشُرْ عَلَيَّ رَحْمَتَكَ وَ إِنْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا فَاجْعَلْنِي سَعِيدًا فَإِنَّكَ تَمَحُّو مَا تَشَاءُ وَ تَثْبُتُ وَ عِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ» (٢).

٢٦- خواندن «أحطت على نفسي و أهلي و مالي و...»

بيست و ششم: گفته اند بگويد:

«أَحْطُتْ عَلَى نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي مِنْ شَاهِدٍ وَ غَائِبٍ بِإِلَهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمِ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ (٣) إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ وَ لَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ لَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ» (٤).

٢٧- دعای «اللهم إني أصبحت أستغفرک فی...»

بيست و هفتم: کلينی به سند معتبر از حضرت صادق عليه السلام روايت کرده است كه: ترك مكن در هر صبح و شام خواندن اين دعا را. و شيخ و ديگران در تعقيب نماز صبح ايراد نمودند. دعا اينست:

ص : ١٥٦

١-١- مصباح، شيخ طوسي، ص ٢٠٨، صلاه الصبح؛ مصباح، شيخ كفعمي، ص ٦٤، فصل الرابع عشر في تعقيب صلاه الصبح.

٢-٢- مصباح، شيخ طوسي، ص ٢١١، صلاه الصبح؛ بلدالأمين، ص ٢٣، ثم قل صباحا و مساء... .

٣-٣- آ: _ عِنْدَهُ.

٤-٤- مصباح، شيخ طوسي، ص ٢١١، صلاه الصبح... ؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٤٦، باب ٤٣، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَضِبحْتُ أَسْتَغْفِرُكَ فِي هَذَا الصَّبَاحِ وَ فِي هَذَا اليَوْمِ لِأَهْلِ رَحْمَتِكَ وَ أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِنْ أَهْلِ لَعْنَتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَضِبحْتُ أَبْرَأُ إِلَيْكَ فِي هَذَا اليَوْمِ وَ فِي هَذَا الصَّبَاحِ مِمَّنْ نَحْنُ بَيْنَ ظَهْرَانِهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فِي هَذَا الصَّبَاحِ وَ فِي هَذَا اليَوْمِ بَرَكَهَ عَلَى أَوْلِيائِكَ وَ عَمَدَابًا عَلَى أَعْدَائِكَ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالِيكَ وَ عَادِ مَنْ عَادَكَ اللَّهُمَّ اخْتِمْ لِي بِالْإِيمَانِ وَ الْأَيْمَانِ كُلَّمَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغيراً اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ (١) الْأَعْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْوَاتِ إِنَّكَ تَعْلَمُ مُتَقَلِّبُهُمْ وَ مَثْوَاهُمْ اللَّهُمَّ احْفَظْ إِمَامَ الْمُسْلِمِينَ بِحِفْظِ الْأَيْمَانِ وَ انصُرْهُ نَصِيراً عَزِيزاً وَ افْتَحْ لَهُ فَتْحاً يَسِيراً وَ اجْعَلْ لِإِمَامِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً (٢) اللَّهُمَّ الْعَنِ الْفِرْقَ الْمُخَالَفَةَ عَلَى رَسُولِكَ وَ الْمُتَعَدِّيَةَ لِحُدُودِكَ وَ الْعَنِ أَشْيَاعَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ وَ أَسْئَلُكَ الزِّيَادَةَ مِنْ فَضْلِكَ وَ الْإِقْتِدَاءَ بِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِكَ وَ التَّسْلِيمَ لِأَمْرِكَ وَ الْمُحَافَظَةَ عَلَى مَا أَمَرْتَ بِهِ لَا أُبْغِي بِهِ بَدَلاً وَ لَا أَشْتَرِي بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَ قِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَ لَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَ لَا يَعُزُّ مَنْ عَادَيْتَ وَ لَا يَذُلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ سُبْحَانَكَ رَبِّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ (٣) تَقَبَّلْ مِنِّي دُعَائِي وَ مَا تَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ مِنْ خَيْرٍ فَضَاعِفُهُ لِي يَا رَبِّ (٤) أَضْعَافاً كَثِيراً وَ آتِنِي مِنْ لَدُنْكَ أَجْراً عَظِماً رَبِّ مَا أَحْسَنَ (٥) مَا أَبْلَيْتَنِي وَ أَعْظَمَ مَا آتَيْتَنِي وَ أَطْوَلَ مَا عَافَيْتَنِي وَ أَكْثَرَ مَا سَتَرْتَ عَلَيَّ فَلكَ الْحَمْدُ يَا إلهي كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً عَلَيْهِ مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَ مِلْءُ الْأَرْضِ وَ مِلْءُ مَا شَاءَ رَبِّي وَ كَمَا يُحِبُّ رَبِّي وَ يَرْضَى وَ كَمَا يَبْنِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جلالِهِ ذِي الْجَلالِ وَ الْأَكْرامِ» (٦)

ص : ١٥٧

١-١ - حاشيه متن وع: وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ.

٢-٢ - آ: _ نَصِيراً .

٣-٣ - حاشيه ع: رَبِّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ.

٤-٤ - حاشيه ع: يَا رَبِّ.

٥-٥ - حاشيه ع: وَ أَعْظَمَ مَا أَبْلَيْتَنِي.

٦-٦ - كافي، ج ٢، ص ٥٢٩، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ مصباح، شيخ طوسي، آص ٢١٣، صلاة الصبح... .

۲۸- دعای «اللهم فاطر السموات والأرض عالم الغیب...»

بیست و هشتم: شیخ طبرسی و کفعمی و دیگران از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: با اصحاب خود گفت: آیا عاجزید از آن که هر صبح و شام نزد خداوند عالمیان عهده بگیری؟ گفتند: چگونه عهد بگیریم؟ فرمود که: این دعا بخوانید؛ هر که این دعا بخواند مَهْری بر آن می زند، و در زیر عرش الهی می گذارند؛ چون روز قیامت شود منادی ندا کند که کجایند آنان که نزد خداوند رحمان، عهده دارند؟ پس آن عهد را به ایشان دهند، و با آن (۱) عهد داخل بهشت شوند.

و شیخ طوسی رحمه الله این دعا را در تعقیب صبح ایراد کرده، و دعا اینست (۲):

«اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ أَعْهَدُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَخَيْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ (۳) اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا وَلَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَإِنَّكَ إِنْ وَكَلْتَنِي إِلَيْهَا تُبَاعِدْنِي مِنَ الْخَيْرِ وَتُقَرِّبُنِي (۴) مِنَ الشَّرِّ أَيْ رَبِّ لَا أَتَّقِي إِلَّا بِرَحْمَتِكَ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ وَاجْعَلْ لِي عِنْدَكَ عَهْدًا تُوَدِّدُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ» (۵)

۲۹- دعای «اللهم إني أسئلك بحق محمد و آل محمد و...»

بیست و نهم: در تعقیب شام گذشت که این دعا بعد از نماز صبح و شام باید خواند؛ و شیخ در تعقیب صبح ایراد نموده:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ

ص : ۱۵۸

۱- ۱- ع و آ: و بآن .

۲- ۲- ع : و دعا اینست . :

۳- ۳- ع : + وَ أَنْ عَلَيَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ عَبْدُكَ وَوَلِيِّكَ وَ وَصِيَّ رَسُولِكَ وَ أَنَّ الْأَيْمَةَ الْمُعْصومِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامَ أَصْفِيَاؤَكَ هُمْ أَئِمَّتِي وَ سَادَتِي وَ قَادَتِي بِهِمْ أَتَوَلَّى وَ مِنْ أَعْدَائِهِمْ أَتَبَرَّأُ.

۴- ۴- ع : تُقَرِّبُنِي.

۵- ۵- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۳، صلاه الصبح...؛ بلدالأمین، ص ۵۳، ما يدعی به بعد صلاه الفجر.

تَجْعَلِ النُّورَ فِي بَصِيرِي وَالبَصِيرَةَ فِي دِينِي وَ اليَقِينَ فِي قَلْبِي وَ الأَخْلَاصَ فِي عَمَلِي وَ السَّلَامَةَ فِي نَفْسِي وَ السَّعَةَ فِي رِزْقِي وَ الشُّكْرَ لَكَ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي» (١).

٣٠- دعای «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَی...»

سی ام: شیخ طوسی و کفعمی و سید بن طاوس به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند در تعقیب نماز صبح این دعا را:

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ (٢) أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الأَخْيَارِ الأَتْقِيَاءِ الأَبْرَارِ الَّذِينَ أَدَّاهَبَ اللّٰهُ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَ طَهَّرَهُمْ تَطْهِيرًا وَ أَمْرِي إِلَى اللّٰهِ وَ مَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الوَكِيلُ وَ أَعُوذُ بِاللّٰهِ السَّمِيعِ العَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَ أَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ العَلِيِّ العَظِيمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ العَالَمِينَ كَثِيرًا كَمَا هُوَ أَهْلُهُ وَ مُشْتَحِقُّهُ وَ كَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ عَلَى إِذْبَارِ اللَّيْلِ وَ إِقْبَالِ النَّهَارِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ مُظْلِمًا بِقُدْرَتِهِ وَ جَاءَ بِالنَّهَارِ مُبْصِرًا بِرَحْمَتِهِ خَلَقًا جَدِيدًا وَ نَحْنُ فِي عَافِيَتِهِ وَ سِلَاطَتِهِ وَ سِتْرِهِ وَ كِفَايَتِهِ وَ جَمِيلِ صُنْعِهِ مَرْحَبًا بِخَلْقِ اللّٰهِ الجَدِيدِ وَ اليَوْمِ العَتِيدِ وَ المَلِكِ الشَّهِيدِ مَرْحَبًا بِكُمْ مِنْ مَلَكِينَ كَرِيمِينَ وَ حَيَاكُمَا اللّٰهُ مِنْ كَاتِبِينَ حَافِظِينَ أُشْهِدُكُمْ فَاشْهَدُوا لِي وَ اكْتُبَا شَهَادَتِي هَذِهِ مَعَكُمْ حَتَّى أَلْقَا بِهَا رَبِّي أَنِّي أُشْهِدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أُشْهِدُ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ وَ أَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ وَ أَنَّ الأَسْمَاءَ سَلَامٌ كَمَا وَصَفَ وَ الْقَوْلَ كَمَا حَدَّثَ وَ أَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ المُبِينُ وَ أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَ الْقُرْآنَ حَقٌّ وَ المَوْتَ حَقٌّ وَ مَسَائِلَهُ مُنْكَرٌ وَ نَكِيرٌ فِي القَبْرِ حَقٌّ وَ البُعْثَ حَقٌّ وَ الصِّرَاطَ حَقٌّ وَ المِيزَانَ حَقٌّ وَ الجَنَّةَ حَقٌّ وَ النَّارَ حَقٌّ وَ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا

ص : ١٥٩

١- ١- مصباح، شیخ طوسی، ص ٢١٣، صلاة الصبح...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٥٣، باب ٤٣، التعقيب المختص بصلاة الفجر.

٢- ٢- حاشیه ع و متن آ: و علی أهل.

رَبِّ فِيهَا وَ أَنْ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اَكْتُبِ اللَّهُمَّ شَهَادَتِي عِنْدَكَ مَعَ شَهَادَةِ أَوْلِي الْعِلْمِ بِكَ يَا رَبِّ وَ مَنْ أَبِي أَنْ يَشْهَدَ لَكَ بِهَذِهِ الشَّهَادَةِ وَ زَعَمَ أَنَّ لَكَ نَبْدًا أَوْ لَكَ وَ لَدًا أَوْ لَكَ صَاحِبَهُ أَوْ لَكَ شَرِيكَ أَوْ مَعَكَ خَالِقًا أَوْ رَازِقًا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ تَبَارَكْتَ (١) وَ تَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا فَاَكْتُبِ اللَّهُمَّ شَهَادَتِي مَكَانَ شَهَادَتِهِمْ وَ أَحْيِنِي عَلَى ذَلِكَ وَ أَمْتِنِي عَلَيْهِ وَ ابْعَثْنِي عَلَيْهِ (٢) وَ أَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ صَيِّبْنِي مِنْكَ صَيِّبًا صَالِحًا مُبَارَكًا مِيمُونًا لَا خَازِيًا وَ لَا فَاضِحًا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْ أَوَّلَ يَوْمِي هَذَا صَيِّبًا وَ أَوْسَطَهُ فَالِحًا وَ آخِرَهُ نَجَاحًا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمٍ أَوَّلُهُ فَرْعٌ وَ أَوْسَطُهُ جَزَعٌ وَ آخِرُهُ وَجَعٌ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ ارزُقْنِي خَيْرَ يَوْمِي هَذَا وَ خَيْرَ مَا فِيهِ وَ خَيْرَ مَا قَبْلَهُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَ شَرِّ مَا فِيهِ وَ شَرِّ مَا قَبْلَهُ وَ شَرِّ مَا بَعْدَهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ افْتَحْ لِي بَابَ كُلِّ خَيْرٍ فَتَحْتَهُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ وَ لَا تَقْتَحْهُ عَلَيَّ أَبَدًا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْنِي مَعَ (٣) مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ وَ مَشْهَدٍ وَ مَقَامٍ وَ مَحَلٍّ وَ مُرْتَحِلٍ وَ فِي كُلِّ شِدْدَةٍ وَ رَخَاءٍ وَ عَافِيَةٍ وَ بَلَاءٍ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ (٤) وَ اغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً عَزْمًا جَزْمًا لَا تُغَادِرُ لِي ذَنْبًا وَ لَا خَطِيئَةً وَ لَا- إِنْما اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئِ تَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ ثَبْتُ إِلَيْكَ مِنْهُ ثُمَّ عِيدْتُ فِيهِ وَ أَسئِ تَغْفِرُكَ لِمَا أَعْطَيْتُكَ (٥) مِنْ نَفْسِي ثُمَّ لَمْ أَفِ لَكَ بِهِ وَ أَسئِ تَغْفِرُكَ لِمَا أَرَدْتُ بِهِ وَ جَهَكَ فَخَالَطَهُ مَا لَيْسَ لَكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اغْفِرْ لِي يَا رَبِّ وَ لِي وَالِدَيَّ وَ مَا وَ لَدْتُ وَ مَا تَوَالِدُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْوَاتِ وَ لِأَخْوَانِنَا الَّذِينَ

ص : ١٦٠

١-١- حاشيه ع: تَبَارَكْتَ.

٢-٢- حاشيه ع: وَابْعَثْنِي عَلَيْهِ.

٣-٣- حاشيه متن و ع: مَعَهُمْ.

٤-٤- حاشيه ع: وَ آلِ مُحَمَّدٍ.

٥-٥- حاشيه متن و ع: أَعْطَيْتُ.

سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَضَى عَنِّي صِيْلَةً كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا وَلَمْ يَجْعَلْنِي مِنَ الْغَافِلِينَ» (۱)

۳۱- دعای «اللهم انی أصبحت أشهدک و کفی...»

سی و یکم: شیخ طوسی و کفعمی و علامه حلّی _ رضی الله عنهم _ این دعا را در تعقیب نماز صبح ایراد نموده اند، و مسمی است به دعای حریق؛ و سبب این تسمیه آنست که: از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت کرده اند که گفت: شنیدم از پدرم (۲) امام محمد باقر علیه السلام که گفت: روزی با پدرم امام زین العابدین علیه السلام رفتیم به عیادت مرد پیری از انصار؛ ناگاه مردی آمد و گفت: با پدرم که زود برگردید که آتش در خانه شما افتاد و سوخت. پدرم گفت: واللّٰه که نسوخته است. آن مرد رفت و به زودی معاودت کرد و گفت: خانه شما سوخت. پدرم سوگند یاد کرد که نسوخته (۳). باز جمعی از یاران و خویشان آمدند و خبر سوختن را گفتند و حضرت انکار کرد؛ تا آن که ظاهر شد که خانه های اطراف خانه آن حضرت سوخته بود و آن خانه مقدّسه سالم مانده بود.

من از پدرم پرسیدم که سبب این امر غریب چه بود که جمیع خانه های اطراف سوخت و خانه شما محفوظ ماند؟ حضرت فرمود که: این به سبب میراثی است که از علوم حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله به ما رسیده است، و ما آن را دوست تر می داریم از دنیا و آنچه در آن هست از مال و جواهر و املاک و لشکر و حرب (۴) و سلاح؛ و آن سَرّی است که حضرت جبرئیل علیه السلام برای حضرت رسول صلی الله علیه و آله آورد، و آن حضرت به حضرت امیرالمؤمنین و حضرت فاطمه علیهما السلام تعلیم نمود، و به ما میراث رسیده؛ و این دعای کامل است، هر که این دعا را در اوّل روز بخواند در هر روز، حق تعالی موکل گرداند بر او هزار ملک که حفظ نمایند جان و اهل و فرزندان و مال و حشم و خدم او را و هر چه اعتنا به

ص : ۱۶۱

۱- ۱- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۱۷، صلاه الصبح...؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۶۸، فصل الرابع عشر فی تعقیب صلاه الصبح.

۲- ۲- ع: از پدرم شنیدم.

۳- ۳- آ: پدرم گفت واللّٰه نسوخته است.

۴- ۴- ع: + و خزینه .

شأن او دارد، از سوختن، و غرق شدن، و لقمه در گلو ماندن، و خانه انبوه شدن، و به زمین فرو رفتن، و عذابهای آسمانی، و ایمن گرداند خدا او را از شرّ شیطان، و شرّ پادشاهان، و شرّ هر صاحب شری، و در امان و ضمان خدا باشد و اگر با اخلاص و یقین (۱) بخواند خدا ثواب صد صدیق او را کرامت فرماید، و اگر در آن روز بمیرد داخل بهشت شود. پس ای فرزند! این دعا را حفظ کن، و تعلیم مکن مگر (۲) به کسی که اعتماد بر او داشته باشی؛ زیرا که برای هر حاجت که خوانده شود برآورده می شود.

اینست دعا:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَ كَفَى بِكَ شَهِيداً وَ أُشْهِدُ مَلَائِكَتَكَ وَ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَ سَيِّدَكَ سَبَّحَ سَمَائِكَ وَ أَرْضِيكَ وَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ وَرَثَةَ أَنْبِيَائِكَ وَ رُسُلِكَ وَ الصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكَ وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ فَاشْهَدْ لِي وَ كَفَى بِكَ شَهِيداً إِلَهِي إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَعْبُودُ وَ خَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا (۳) عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ وَ أَنَّ كُلَّ مَعْبُودٍ مِمَّا دُونَ عَرْشِكَ إِلَى قَرَارِ أَرْضِكَ السَّابِعِ السُّفْلَى بَاطِلٌ مُضْمَحِلٌّ مَا خَلَا وَجْهَكَ الْكَرِيمَ فَإِنَّهُ أَعَزُّ وَ أَكْرَمُ وَ أَجَلُّ وَ أَعْظَمُ مِنْ أَنْ يَصِفَ الْوَاصِفُونَ كُنْهَ جَلَالِهِ أَوْ تَهْتَدِيَ الْقُلُوبُ إِلَى كُنْهِ عَظَمَتِهِ يَا مَنْ فَاقَ مَدْحَ الْمَادِحِينَ فَخَرُّ مَدْحِهِ وَ عَدَا وَصَفَ الْوَاصِفِينَ مَا تَزُورُ حَمْدِهِ وَ جَلَّ عَنْ مَقَالِهِ النَّاطِقِينَ تَعْظِيمُ شَأْنِهِ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَفْعَلُ بِنَا مَا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَهْلَ التَّقْوَى وَ أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ».

سه مرتبه این (۴) را بخواند. پس یازده مرتبه بگوید:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ (۵) وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ هُوَ الْإِئْتِزُّ وَ الْآخِرُ وَ الظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ».

ص : ۱۶۲

۱- ۱- آ: _ یقین.

۲- ۲- ع: الْآ.

۳- ۳- حاشیه متن و ع: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

۴- ۴- ع: + دعا .

۵- ۵- آ: + لَاحَوْلَ .

«سُبْحَانَ اللَّهِ - وَالْحَمْدُ لِلَّهِ - وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَسْتَعْفِرُ اللَّهَ - وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْحَلِيمِ الْكَرِيمِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْحَقِّ الْمُبِينِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِلْأَةَ سَمَاوَاتِهِ وَأَرْضِيهِ وَعَدَدَ مَا جَرَى بِهِ قَلَمُهُ وَأَحْصَاءَ كِتَابُهُ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ».

پس بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآهِلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ الْمُبَارَكِينَ وَصَلِّ عَلَى جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَحَمَلَةَ عَرْشِكَ أَجْمَعِينَ وَالْمَلَائِكَةَ الْمُقَرَّبِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ جَمِيعاً (۱) حَتَّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضَا وَتَزِيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضَا مَا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلَى مَلِكِ الْمَوْتِ وَاعْوَانِهِ وَصَلِّ عَلَى رِضْوَانَ وَخَزَنَةِ الْجَنَانِ وَصَلِّ عَلَى مَالِكِ وَخَزَنَةِ النَّيْرَانِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ جَمِيعاً (۲) حَتَّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضَا وَتَزِيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضَا (۳) مِمَّا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ وَالسَّفَرَةَ الْكِرَامِ الْبُرَزَةَ وَالْحَفَظَةَ لِبَنِي آدَمَ وَصَلِّ عَلَى مَلَائِكَةِ الْهَوَاءِ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى وَمَلَائِكَةِ الْأَرْضِ وَالسُّفلى وَمَلَائِكَةِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْأَرْضِ وَالْأَقْطَارِ وَالْبِحَارِ وَالْأَنْهَارِ وَالْبُرَارِ وَالْفُلُوتِ وَالْقِفَارِ وَالْأَشْجَارِ (۴) وَصَلِّ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الَّذِينَ أَعْنَيْتَهُمْ عَنِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ بِتَسْبِيحِكَ وَتَقْدِيسِكَ (۵) وَعِبَادَتِكَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ حَتَّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضَا وَتَزِيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضَا مِمَّا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلَى أَبِيْنَا آدَمَ وَأُمَّنَا حَوَاءَ وَمَا وَلَدَا مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصُّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ حَتَّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضَا وَتَزِيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضَا مِمَّا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ

ص : ۱۶۳

۱-۱_ حاشیه ع: جَمِيعاً.

۲-۲_ حاشیه ع: جَمِيعاً.

۳-۳_ حاشیه ع: ما.

۴-۴_ حاشیه ع: الأشجار.

۵-۵_ حاشیه متن و ع: تَقْدِيسِكَ.

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ وَ عَلَى أَصْحَابِهِ الْمُتَتَجِبِينَ وَ عَلَى أَزْوَاجِهِ الْمُطَهَّرَاتِ وَ عَلَى ذُرِّيَّتِهِ مُحَمَّدٍ وَ عَلَى كُلِّ نَبِيٍّ بَشَرَ بِمُحَمَّدٍ
وَ عَلَى كُلِّ نَبِيٍّ وَ لَدَّ مُحَمَّدًا وَ عَلَى كُلِّ امْرَأَةٍ صَالِحَةٍ كَفَلْتُ مُحَمَّدًا وَ عَلَى كُلِّ مَلِكٍ هَبَطَ إِلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى كُلِّ مَنْ فِي صَلَاتِكَ
عَلَيْهِ وَ رِضًا لَكَ وَ رِضًا لِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ حَتَّى تُبَلِّغَهُمُ الرِّضَا وَ تَزِيدَهُمْ بَعْدَ الرِّضَا مِمَّا أَنْتَ أَهْلُهُ
يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْحَمْ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ كَأَفْضَلِ مَا
صَلَّيْتَ وَ بَارَكْتَ وَ تَرَحَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَ الْفَضْلَ وَ الْفَضِيلَةَ وَ الدَّرَجَةَ
الرَّفِيعَةَ وَ أَعْطِهِ حَتَّى يَرْضَى وَ زِدْهُ بَعْدَ الرِّضَا مِمَّا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا أَمَرْتَنَا أَنْ
نُصَلِّيَ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا يَتَّبِعُنَا لَنَا أَنْ نُصَلِّيَ عَلَيْهِ (١) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ
حَرْفٍ فِي صَلَاةٍ صَلَّيْتَ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ (٢) صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ وَ مَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ شَعْرَةٍ وَ لَفْظَةٍ وَ لِحْظَةٍ وَ نَفْسٍ وَ صَفَةٍ وَ سِيَّوْنٍ وَ حَرَكَهٍ مِمَّنْ صَلَّيَ عَلَيْهِ وَ مِمَّنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ وَ بِعَدَدِ
سَاعَاتِهِمْ وَ دَقَائِقِهِمْ وَ سِيَّوْنِهِمْ وَ حَرَكَاتِهِمْ وَ حَقَائِقِهِمْ وَ مِيقَاتِهِمْ وَ صَفَاتِهِمْ وَ أَيَّامِهِمْ وَ شُهُورِهِمْ وَ سِنِينِهِمْ (٣) وَ أَشْعَارِهِمْ وَ
أَبْشَارِهِمْ وَ بِعَدَدِ زَيْنِهِمْ ذُرِّ مَا عَمِلُوا أَوْ يَعْملُونَ أَوْ بَلَّغَهُمْ أَوْ رَأَوْا أَوْ ظَنُّوا (٤) أَوْ كَانَ مِنْهُمْ أَوْ يَكُونُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ كَأَضْعَافِ
ذَلِكَ أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَا خَلَقْتَ وَ مَا أَنْتَ خَالِقُهُ إِلَى
يَوْمٍ

ص : ١٦٤

١-١ ع و آ: + اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ صَلَّيَ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ لَمْ يُصَلِّ
عَلَيْهِ.

٢-٢ حاشيه متن: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ شَعْرَةٍ مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ وَ مَنْ يُصَلِّ عَلَيْهِ.

٣-٣ ع: سِنِينِهِمْ.

٤-٤ حاشيه ع: أَوْ فُطِنُوا.

الْقِيَامَةِ صِيْلَهُ تَرْضِيهِ اَللّٰهُمَّ صِيْلْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ بِعِدَدِ مَا ذَرَّاتٌ وَ بَرَآتٌ اَللّٰهُمَّ لِمَكَ الْحَمِيْدُ وَ النَّسَاءُ وَ الشُّكْرُ وَ الْمَنْ وَ الْفَضْلُ وَ الطَّلُ وَ الْخَيْرُ وَ الْحُسَيْنِ وَ النُّعْمَةُ وَ الْعَظْمَةُ وَ الْجَبْرُوتُ وَ الْمَلَكُوتُ وَ الْقَهْرُ وَ الشُّطْرَانُ وَ الْفَخْرُ وَ السُّوءُ دَدُ وَ الْاِمْتِنَانُ وَ الْكِرْمُ وَ الْجَلَالُ وَ الْاَكْرَامُ وَ الْجَمَالُ وَ الْكَمَالُ وَ الْخَيْرُ وَ التَّوْحِيْدُ وَ التَّمَجِيْدُ وَ التَّحْمِيْدُ وَ التَّهْلِيْلُ وَ التَّكْبِيْرُ وَ التَّقْدِيْسُ وَ الرَّحْمَةُ وَ الْمَغْفِرَةُ وَ الْكِبْرِيَاءُ وَ الْعَظْمَةُ وَ لِمَكَ مَا زَكٰى وَ طَابَ وَ طَهَّرَ مِنْ النَّسَاءِ الطَّيِّبِ وَ الْمَدِيْحِ الْفَاخِرِ وَ الْقَوْلِ الْحَسَنِ الْجَمِيْلِ الَّذِي تَرْضٰى بِهِ عَن قَائِلِهِ وَ تَرْضٰى بِهِ قَائِلُهُ وَ هُوَ رَضِيَ لَكَ حَتّٰى يَتَّصِلَ حَمْدِي بِحَمْدِ اَوَّلِ الْحَامِدِيْنَ وَ ثَنَائِي (١) بِاَوَّلِ ثَنَاءِ الْمُثْنِيْنَ عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِيْنَ مُنْتَصَةً لَّا ذَلِكُكَ بِذَلِكِكَ وَ تَهْلِيْلِي بِتَهْلِيْلِ اَوَّلِ الْمُهْلَلِيْنَ وَ تَكْبِيْرِي بِتَكْبِيْرِ اَوَّلِ الْمُكْبِيْرِيْنَ وَ قَوْلِي الْحَسَنُ الْجَمِيْلُ بِقَوْلِ اَوَّلِ الْقَائِلِيْنَ الْمُجْمَلِيْنَ الْمُثْنِيْنَ عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِيْنَ مُنْتَصَةً لَّا ذَلِكُكَ بِذَلِكِكَ مِنْ اَوَّلِ الدَّهْرِ اِلٰى آخِرِهِ وَ بِعِدَدِ زَنَةِ ذَرِّ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضِيْنَ وَ الرَّمَالِ وَ التَّلَالِ (٢) وَ الْجِبَالِ وَ عِدَدِ جُرْعِ مَاءِ الْبِحَارِ وَ عِدَدِ قَطْرِ الْاَمْطَارِ وَ وَرَقِ الْاَشْجَارِ وَ عِدَدِ النُّجُومِ وَ عِدَدِ الثَّرٰى وَ الْحَصٰى وَ النَّوٰى وَ الْمَدْرِ وَ عِدَدِ زَنَةِ ذَلِكُكَ كُلِّهِ وَ عِدَدِ زَنَةِ ذَرِّ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضِيْنَ وَ مَا فِيْهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ مَا تَحْتَهُنَّ وَ مَا بَيْنَ ذَلِكُكَ وَ مَا فَوْقَهُنَّ اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ لَدُنِ الْعَرْشِ (٣) اِلٰى قَرَارِ اَرْضِكَ السَّابِعَةِ السُّفْلٰى وَ بِعِدَدِ حُرُوفِ اَلْفَاظِ اَهْلِيْنَ وَ عِدَدِ اَرْمَاتِهِمْ (٤) وَ دَقَائِقِهِمْ وَ شَعَائِرِهِمْ وَ سَاعَاتِهِمْ وَ اَيَّامِهِمْ وَ شَهُوْرِهِمْ وَ سِنِيْنِهِمْ (٥) وَ سُكُوْنِهِمْ وَ حَرَكَاتِهِمْ وَ اَشْعَارِهِمْ وَ اَبْشَارِهِمْ وَ اَنْفَاسِهِمْ وَ بِعِدَدِ (٦) زَنَةِ مَا عَمِلُوْا اَوْ يَعْمَلُوْنَ بِهِ اَوْ بَلَّغُوْهُمُ اَوْ رَاَوْا اَوْ ظَنُّوْا اَوْ فَطَنُوْا اَوْ كَانَ مِنْهُمْ اَوْ يَكُوْنُ ذَلِكُكَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ عِدَدِ زَنَةِ ذَرِّ ذَلِكُكَ وَ اَضْعَافِ ذَلِكُكَ وَ كَاَضْعَافِ ذَلِكُكَ اَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً لَّا يَعْلَمُهَا

ص : ١٦٥

١-١ _ حاشيه ع و آ: ببناءِ اَوَّلِ.

٢-٢ _ حاشيه ع: القلال، و حاشيه آ: الفلال.

٣-٣ _ آ: عرشك.

٤-٤ _ حاشيه ع: أزمانهم.

٥-٥ _ ع: سنيهم.

٦-٦ _ حاشيه متن: وَ عِدَدِ ذَرِّ.

وَلَا يُحْصِيهَا غَيْرُكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَأَهْلُ ذَلِكَ أَنْتَ وَمُسْتَحَقُّهُ وَمُسْتَوْجِبُهُ مِنِّي وَمِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ يَا بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَاللَّهُمَّ إِنَّكَ لَسْتَ بِرَبِّ اسْتَحْدَثْنَاكَ وَلَا مَعَكَ إِلَهٌ فَيُشْرِكُكَ فِي رُبُوبِيَّتِكَ وَلَا مَعَكَ إِلَهٌ أَعَانَكَ عَلَى خَلْقِنَا أَنْتَ رَبُّنَا
كَمَا تَقُولُ وَفَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعْطِيَ مُحَمَّدًا أَفْضَلَ مَا سَأَلْتُكَ وَأَفْضَلَ مَا
سَأَلْتُ لَهٗ وَأَفْضَلَ مَا أَنْتَ مَسْئُولٌ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ أُعِيدُ أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَنَفْسِي وَدِينِي وَمَالِي وَ
وُلْدِي وَأَهْلِي وَقَرَابَاتِي وَأَهْلَ بَيْتِي وَكُلَّ ذِي رَحِمٍ لِي دَخَلَ فِي الْأَسْلَامِ أَوْ يَدْخُلُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَحُزَانَتِي وَخِصَّتِي وَمَنْ
قَلَدَنِي دُعَاءً أَوْ أَسَدَى إِلَيَّ يَدًا أَوْ رَدَّ عَنِّي غَيْبَةً أَوْ قَالَ فِيَّ خَيْرًا أَوْ اتَّخَذْتُ عِنْدَهُ يَدًا أَوْ صَنِيعَةً وَجِيرَانِي وَإِخْوَانِي مِنَ الْمَوءَمِنِينَ وَ
الْمَوءَمِنَاتِ بِاللَّهِ وَبِأَسْمَائِهِ التَّامَّةِ الْعَامَّةِ الشَّامِلَةِ الْكَامِلَةِ الطَّاهِرَةِ الْفَاضِلَةِ الْمُبَارَكَةِ الْمُتَعَالِيَةِ الزَّكِيَّةِ الشَّرِيفَةِ الْمَنِيعَةِ الْكَرِيمَةِ الْعَظِيمَةِ
الْمَخْرُونَةِ الْمَكْنُونَةِ الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ وَبِأَمِّ الْكِتَابِ وَخَاتِمَتِهِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِنْ سُورَةٍ شَرِيفَةٍ وَآيَةٍ مُحْكَمَةٍ وَشِفَاءٍ وَ
رَحْمَةٍ وَعَوْدَةٍ وَبَرَكَهٖ وَبِالتَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ وَصِيْحَةِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَبِكُلِّ كِتَابٍ أَنْزَلَهُ اللَّهُ وَمَوْ بِكُلِّ رَسُولٍ
أَرْسَلَهُ اللَّهُ وَمَوْ بِكُلِّ حُجَّةٍ أَقَامَهَا اللَّهُ وَمَوْ بِكُلِّ بُرْهَانٍ أَظْهَرَهُ اللَّهُ وَمَوْ بِكُلِّ نُورٍ أَنْارَهُ اللَّهُ وَمَوْ بِكُلِّ آيَةٍ آتَاهُ اللَّهُ وَعَظْمَتِهِ أُعِيدُ نَفْسِي وَ
أَسْتَعِيدُ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَمِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ وَأَحْذَرُ وَمِنْ شَرِّ مَا رَبِّي مِنْهُ أَكْبَرُ وَمِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ وَمِنْ شَرِّ فَسَقَةِ
الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالشَّيَاطِينِ وَالسَّلَاطِينِ وَإِبْلِيسَ وَجُنُودِهِ وَأَشْيَاعِهِ وَأَتْبَاعِهِ وَمِنْ شَرِّ مَا فِي النُّورِ وَالظُّلْمَةِ وَمِنْ شَرِّ مَا دَهَمَ أَوْ
هَجَمَ أَوْ أَلَمَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ غَمٍّ وَهَمٍّ وَآفَةٍ وَنَدَمٍ وَنَازِلَةٍ وَسَقَمٍ وَمِنْ شَرِّ مَا يَحْدُثُ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَتَأْتِي بِهِ الْأَقْدَارُ وَمِنْ شَرِّ
مَا فِي النَّيَّارِ وَمِنْ شَرِّ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْأَقْطَارِ وَالْفُلُوتِ وَالْقِفَارِ وَالْبِحَارِ وَالْأَنْهَارِ وَمِنْ شَرِّ الْفُسَّاقِ وَالْفُجَّارِ وَالْكُفَّانِ وَالسُّحَّارِ
وَالْحُسَّادِ وَالذُّعَارِ وَالْأَشْرَارِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَلْبُغُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَمِنْ شَرِّ
كُلِّ ذِي شَرٍّ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِيهِ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي

وَالْمُؤْمِنَاتِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَارْزُقْنِي نَصْرَهُمْ وَأَشْهِدْنِي أَيَّامَهُمْ وَاجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاجْعَلْ مِنْكَ عَلَيْهِمْ وَقِيَّةً حَتَّى لَا يَخْلُصَ إِلَيْهِمْ إِلَّا بِسَبِيلِ خَيْرٍ وَعَلَى مَعَهُمْ (١) وَعَلَى شِيَعَتِهِمْ وَمُحِبِّيهِمْ وَعَلَى أَوْلِيَائِهِمْ وَعَلَى جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَإِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ وَلَا غَالِبَ إِلَّا اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ حَسْبِيَ اللَّهُ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَأَفُوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ وَالتَّجَا إِلَى اللَّهِ وَبِاللَّهِ أَهْوَلُ وَأَصْوَلُ وَأَكْثَرُ وَأَفْجَرُ وَأَعْتَزُّ وَأَعْتَصِمُ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ عَمَدَ الثَّرَى وَالْحَصَى وَالتَّجُومِ وَالْمَلَائِكَةِ الصُّفُوفِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُسَبِّحَانِكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» (٢)

و از حضرت صاحب الامر عليه السلام نیز دعای سابق مرویست با این زیادتى:

«اللَّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظِيمِ وَرَبَّ الْكُرْسِيِّ الرَّفِيعِ وَرَبَّ الْبَحْرِ الْمَسْجُورِ وَمُنزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنجِيلِ وَالزَّبُورِ وَرَبَّ الظِّلِّ وَالْحَرُورِ وَمُنزِلَ الزَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ (٣) الْعَظِيمِ وَرَبَّ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ أَنْتَ إِلَهٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَإِلَهُ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَا إِلَهَ فِيهِمَا غَيْرُكَ وَأَنْتَ جَبَّارٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَجَبَّارٌ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَا جَبَّارَ فِيهِمَا غَيْرُكَ وَأَنْتَ خَالِقٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَخَالِقٌ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَا خَالِقَ فِيهِمَا غَيْرُكَ وَأَنْتَ حَكَمٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَحَكَمٌ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَا حَكَمَ فِيهِمَا غَيْرُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَبُنُورِ وَجْهِكَ الْمُسْرِقِ الْمُنِيرِ (٤) وَمُلْكِكَ الْقَدِيمِ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ أَسئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ وَبِاسْمِكَ الَّذِي يَصْلُحُ عَلَيْهِ الْأَعْوَالُونَ وَالْآخِرُونَ يَا حَيًّا قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ وَيَا حَيًّا بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ وَيَا حَيًّا حِينَ لَا حَيٍّ وَيَا حَيُّ يَا مُحْيِي الْمَيُوتِ وَيَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ أَسئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا

ص : ١٦٨

١-١_ حاشیه هر سه نسخه: وَعَلَى مَنْ مَعَهُمْ.

٢-٢_ مصباح، شیخ طوسی، ص ٢٢٠، صلاة الصبح...؛ بلدالأمین، ص ٥٥، الدعاء فی الصبح...

٣-٣_ حاشیه هر سه نسخه: الْقُرْآن.

٤-٤_ حاشیه ع و آ: الْمُبِين.

أَحْتَسِبُ رِزْقًا وَاسِعًا حَلَالًا طَيِّبًا وَ أَنْ تُفَرِّجَ عَنِّي كُلَّ غَمٍّ وَ (۱) هَمٍّ وَ أَنْ تُعْطِيَنِي مَا أَرْجُوهُ وَ آمَلُهُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». (۲)

۳۲- دعای «یا کبیر کل کبیر یا من لا شریک له و لا وزیر...»

سی و دویم: شیخ طوسی و دیگران در تعقیب نماز صبح این دعا را روایت کرده اند از حضرت امام علی نقی علیه السلام؛ و ظاهراً از دعاهای صباح است.

و کفعمی (۳) و شیخ طبرسی روایت کرده اند که: هر که این دعا را در هر صباح بخواند حق تعالی هفتاد حاجت از حاجات دنیا و آخرت او را برآورد. اینست دعا:

«یا کبیر کُلُّ کبیر یا مَنْ لا- شریکَ لَهُ وَ لا- وزیرَ یا خالقَ الشَّمسِ وَ القَمَرِ المُنیرِ یا عَضِیْمَةَ الخائفِ المُسیرِ یا مُطَلِقَ المُکَبَّلِ الأَسیرِ یا رازِقَ الطِّفْلِ الصَّغیرِ یا جابِرَ العَظَمِ الکَسیرِ یا راحِمَ الشَّیخِ الکَبیرِ یا نُورَ النُّورِ یا مُدَبِّرَ الأُمُورِ یا باعِثَ مَنْ فی القُبُورِ یا شافیَ الصُّدُورِ یا جاعِلَ الظِّلِّ وَ الحُرُورِ یا عالِماً بِذاتِ الصُّدُورِ یا مُنزِلَ الکِتابِ وَ النُّورِ وَ الفُرْقانِ العَظیمِ وَ الرِّبُورِ وَ یا مَنْ یَسدِّحُ لَهُ المَلائِکَةَ بِالْأَیِّکارِ وَ الظُّهُورِ یا دائِمَ الثَّباتِ یا مُخْرِجَ النِّباتِ بِالْغَدُوِّ وَ الأَصالِ یا مُحِییَ الأَمْواتِ یا مُنْشِئَ العِظامِ الدَّارِساتِ یا سامِعَ الصَّوْتِ یا ساقِیَ الفُوتِ یا کاسِیَ العِظامِ البالیهِ بَعْدَ المَوتِ یا مَنْ لا یَشغُلُهُ شُغْلٌ عَن شُغْلِ یا مَنْ لا یَتَغیَّرُ مِنْ حالٍ إِلی حالٍ یا مَنْ لا یَحْتاجُ إِلی تَجشُّمِ حَرَکِهِ وَ لا انْتقالِ یا مَنْ لا یَمْنَعُهُ شَأْنٌ عَن شَأْنٍ یا مَنْ لا یَرُدُّ بِاللِّطْفِ الصَّدَقَهُ وَ الدُّعاءِ عَن أَعنانِ السَّماءِ ما حَتَمَ وَ أَبْرَمَ مِنْ سِوَةِ القَضائِ یا مَنْ لا یُحیطُ بِهِ مَوْضِعٌ وَ مَکانٌ یا مَنْ یَجْعَلُ الشِّفاءَ فیما یَشاءُ مِنْ الأَشیاءِ یا مَنْ یُمسِکُ الرِّمَقَ مِنْ الدَّنْفِ العَمیدِ بِما قَلَّ (۴) مِنْ الغَداءِ (۵) یا مَنْ یزِیلُ بِأذنی الدَّواءِ (۶) ما غَلَطَ مِنَ الدَّاءِ یا مَنْ

ص : ۱۶۹

۱- ۱- حاشیه آ: کُلُّ.

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۲۷، صلاه الصبح...؛ بلدالأمین، ص ۵۹، الدعاء فی الصباح... .

۳- ۳- ع و آ: کفعمی از شیخ طبرسی رحمه الله روایت کرده است.

۴- ۴- حاشیه ع و آ: بِأَقْلٍ.

۵- ۵- ع و آ: الغداء.

۶- ۶- آ: یزیل من الدواء .

إِذَا وَعَدَ وَفِي وَإِذَا تَوَعَّدَ عَفَى يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي ضَمِيرِ الصَّامِتِينَ يَا عَظِيمَ الْخَطَرِ يَا كَرِيمَ الظَّفَرِ يَا مَنْ لَهُ وَجْهٌ لَا يَبْلَى يَا مَنْ لَهُ مُلْكٌ لَا يَفْنَى يَا مَنْ لَهُ نُورٌ لَا يُطْفَأُ يَا مَنْ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ عَرْشُهُ يَا مَنْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ سُلْطَانُهُ يَا مَنْ فِي جَهَنَّمَ سَيِّخُطُهُ يَا مَنْ فِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ يَا مَنْ مَوَاعِيدُهُ صَادِقَةٌ يَا مَنْ أَيَادِيهِ فَاضِلَةٌ يَا مَنْ رَحْمَتُهُ وَسِعَتْهُ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَخَلَقَهُ بِالْمَنْزِلِ الْأَعْدَنِ يَا رَبَّ الْأَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ يَا رَبَّ الْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ يَا أَبْصَرَ النَّيَاطِرِينَ يَا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ يَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا وَهَّابَ الْعَطَايَا يَا مُطْلِقَ الْأَسَارَى يَا رَبَّ الْعِزَّةِ يَا أَهْلَ التَّقْوَى وَ أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ يَا مَنْ لَا يُدْرِكُ أَمَدُهُ يَا مَنْ لَا يُحْصَى عَدَدُهُ يَا مَنْ لَا يَنْقَطِعُ مَدَدُهُ أَشْهَدُ وَ الشَّهَادَةُ لِي رِفْعُهُ وَ عُدَّةٌ وَ هِيَ مِنِّي سَمْعٌ وَ طَاعَةٌ وَ بِهَا أَرْجُو النَّجَاةَ يَوْمَ الْحَسْرَةِ وَ النَّدَامَةِ إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَ أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ صَلَّى لِمَا تَكَّ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْكَ وَ أَدَى مَا كَانَ وَاجِبًا عَلَيْهِ لَكَ وَ أَنَّكَ تَخْلُقُ دَائِمًا وَ تَزُوقُ وَ تُعْطَى وَ تَمْنَعُ وَ تَرْفَعُ وَ تَضَعُ وَ تُغْنَى وَ تُفْقِرُ وَ تَخْذُلُ وَ تَنْصُرُ وَ تَغْفُو وَ تَرْحَمُ وَ تَصْفَحُ وَ تَجَاوِزُ عَمَّا تَعْلَمُ وَ لَا تَعْجُزُ وَ لَا تَظْلَمُ وَ أَنْكَ تَقْبِضُ وَ تَبْسُطُ وَ تَمُحُو وَ تُثَبِّتُ وَ تُبَدِّئُ وَ تُعِيدُ وَ تُحْيِي وَ تُمِيتُ وَ أَنْتَ حَيٌّ لَا تَمُوتُ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اهْدِنِي مِنْ عِنْدِكَ وَ أَفْضَلِ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَ انْشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ وَ أَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ فَطَالَ مَا عَمَّوَدْتَنِي الْحَسَنَ الْجَمِيلَ وَ أَعْطَيْتَنِي الْكَثِيرَ الْجَزِيلَ وَ سَتَرْتَ عَلَيَّ الْقَبِيحَ اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ عَجَّلْ فَرَجِي وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي وَ ارْحَمْ عِبْرَتِي وَ ارْزُدْ دُنِي إِلَى أَفْضَلِ عَادَتِكَ عِنْدِي وَ اسْتَقْبِلْ بِي صِحَّةً مِنْ سُقْمِي وَ سَعَةً مِنْ عُدْمِي وَ سَلَامَةً شَامِلَةً فِي بَدْنِي وَ بَصِيرَةً (1) نَافِذَةً فِي دِينِي وَ مَهْدُنِي وَ أَعْنِي عَلَيَّ اسْتِغْفَارِكَ وَ اسْتِثْقَالَتِكَ قَبِيلَ أَنْ يَفْنَى الْأَعْمَلُ وَ يَنْقَطِعَ الْعَمَلُ وَ أَعْنِي عَلَيَّ الْمَوْتَ وَ كُرْبَتَهُ وَ عَلَيَّ الْقَبْرِ وَ حَشَّتَهُ وَ عَلَيَّ الْمِيزَانَ وَ حِفَّتَهُ وَ عَلَيَّ الصِّرَاطِ وَ زَلَّتَهُ وَ عَلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

ص : ١٧٠

١- ١- آ: وَ نَظَرَةٌ.

وَرَوْعَتِهِ وَ أَسْتُلْكَ نَجَاحَ الْعَمَلِ قَبْلَ انْقِطَاعِ الْأَجَلِ وَقُوَّةَ فِي سَمْعِي وَ بَصِيرِي وَ اسْتِعْمَالاً لِصَالِحِ مَا عَلَّمْتَنِي وَ فَهَّمْتَنِي إِنَّكَ أَنْتَ الرَّبُّ الْجَلِيلُ وَ أَنَا الْعَبْدُ الذَّلِيلُ وَ شَتَانُ مَا بَيْنَنَا يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْأَكْرَامِ وَ صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٌ وَ آلُ مُحَمَّدٍ وَ صَلَّى عَلَيَّ (۱) مَنْ بِهِ فَهَّمْتَنَا وَ هُوَ أَقْرَبُ وَ سَائِلُنَا إِلَيْكَ رَبَّنَا مُحَمَّدٌ وَ آلِهِ وَ عِثْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ» (۲)

۳۳- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَصْبَحْتَ بِاللَّهِ مُمْتَنِعًا...»

سی و سیم: ایضاً شیخ و دیگران از حضرت صادق علیه السلام این دعا را روایت کرده اند که: در صبح خوانده شود:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَصْبَحْتُ بِاللَّهِ مُمْتَنِعًا وَ بِعِزَّتِهِ مُخْتَجِبًا وَ بِأَسْمَائِهِ عَائِدًا مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَ الشُّلْطَانِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِبَةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَةِ بَيْتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ فَاللَّهُ مَخَيَّرَ حَافِظًا وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَ لَئِنْ زَالَتَا إِنَّ أُمَّسِي كَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ بِقُدْرَتِهِ وَ جَاءَ بِالنَّهَارِ مُبْصِرًا بِرَحْمَتِهِ خَلَقًا جَدِيدًا وَ نَحْنُ فِي عَافِيَةٍ مِنْهُ بِمَنِّهِ وَ جُودِهِ وَ كَرَمِهِ»

پس رو به جانب راست بگرداند و بگوید: «مَرْحَبًا بِالْحَافِظَيْنِ»

پس رو به جانب چپ بگرداند و بگوید: «وَ حَيَّاكُمْ اللَّهُ مِنْ كَاتِبَيْنِ»

پس بگوید: «أَكْتُبَا رَحِمَكُمَا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ (۳) لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ عَلَى ذَلِكَ أَحْيَا وَ عَلَيْهِ أُمُوتُ وَ عَلَيْهِ أُبْعَثُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ إِقْرَأْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنَ السَّلَامِ أَصْبَحْتُ فِي جَوَارِ اللَّهِ الَّذِي لَا يُضَامُ وَ فِي كَنْفِ اللَّهِ (۴) الَّذِي لَا يُرَامُ وَ فِي سُلْطَانِهِ

ص : ۱۷۱

۱- ۱- ع: _ مُحَمَّدٌ وَ آلُ مُحَمَّدٍ وَ صَلَّى عَلَيَّ .

۲- ۲- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۲۸، صلاة الصبح... ؛ بلدالأمین، ص ۶۱، الدعاء فی الصبح... .

۳- ۳- حاشیه ع: حَقُّ.

۴- ۴- ع: كَنَفَهُ.

الَّذِي لَا يُسْتَطَاعُ وَفِي ذِمَّةِ اللَّهِ الَّتِي لَا تُخْفَرُ وَفِي عِزِّهِ اللَّهُ الَّتِي لَا يُقَهَّرُ وَفِي حَرَمِ اللَّهِ الْمَنِيْعِ وَفِي وِدَائِعِ اللَّهِ الَّتِي لَا تَضْبَعُ وَ مَنْ أَصْبَحَ لِلَّهِ جَارًا فَهُوَ آمِنٌ مَحْفُوظٌ أَصْبَحَتْ وَالْمُلْكُ وَالْمَلَكُوتُ وَالْعِزَّةُ وَالْجَبْرُوتُ وَالْجَلَالُ وَالْأَكْرَامُ وَالنَّقْضُ وَالْأَبْرَامُ وَالْعِزَّةُ وَالسُّلْطَانُ وَالْحُجَّةُ وَالْبُرْهَانُ وَالْكِبْرِيَاءُ وَالرُّبُوبِيَّةُ وَالْقُدْرَةُ وَالْهَيْبَةُ وَالْمَنْعَةُ وَالسَّطْوَةُ وَالرَّأْفَةُ وَالرَّحْمَةُ وَالْعَفْوُ وَالْعَافِيَةُ وَالسَّلَامَةُ وَالطُّوْلُ وَالْأَلَاءُ وَالْفَضْلُ وَالنِّعْمَاءُ وَالنُّورُ وَالضِّيَاءُ وَالْأَمْنُ وَخَزَائِنُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْمَلِكِ الْجَبَّارِ الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ أَصْبَحْتُ لَا أُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا أَدْعُو مَعَهُ إِلَهًا وَلَا اتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحِجًا اللَّهُ (١) رَبِّي حَقًّا لَا أُشْرِكُ بِاللَّهِ (٢) شَيْئًا اللَّهُ مَعَزُؤٌ وَكَبِيرٌ وَأَعْلَى وَأَقْدَرُ مِمَّا أَخَافُ وَأَحْذَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ كَمَا ذَهَبْتَ بِاللَّيْلِ وَأَقْبَلْتَ بِالنَّهَارِ خَلْقًا جَدِيدًا مِنْ خَلْقِكَ وَآيَةً بَيْنَهُ مِنْ آيَاتِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَذْهَبْ عَنِّي فِيهِ كُلَّ عَمٍّ وَهَمٍّ وَحُزْنٍ وَمَكْرُوهٍ وَبَلِيَّةٍ وَمِخْنَةٍ وَمَلَمَةٍ وَأَقْبِلْ إِلَيَّ بِالْعَافِيَةِ وَآمِنْنِي عَلَيَّ بِالرَّحْمَةِ وَالْعَفْوِ وَالْعَافِيَةِ وَالتَّوْبَةِ وَادْفَعْ عَنِّي كُلَّ مَعْرَةٍ وَمَضَرَّةٍ وَآمِنْنِي عَلَيَّ بِالرَّحْمَةِ وَالْعَفْوِ وَالتَّوْبَةِ بِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ أَعُوذُ بِاللَّهِ وَبِمَا عَادَتْ (٣) بِهِ مَلَائِكَتُهُ وَرُسُلُهُ وَمِنْ شَرِّ هَذَا الْيَوْمِ وَمَا يَأْتِي بَعْدَهُ وَمِنْ الشَّيْطَانِ وَالسُّلْطَانِ وَرُكُوبِ الْحَرَامِ وَالْآثَامِ وَمِنْ شَرِّ السَّامَةِ وَالْهَامَةِ وَالْعَيْنِ اللَّامَةِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ وَبِكَلِمَاتِهِ وَعَظَمَتِهِ وَحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ وَقُدْرَتِهِ (٤) مِنْ غَضَبِهِ وَسَخَطِهِ وَعِقَابِهِ وَأَخْذِهِ وَبَأْسِهِ وَسَطْوَتِهِ وَنِقْمَتِهِ وَمِنْ جَمِيعِ مَكَارِهِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَامْتَنَعْتُ بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ مِنْ حَوْلِ خَلْقِهِ جَمِيعًا وَقُوَّتِهِمْ وَبِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ وَبِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلِهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

ص : ١٧٢

١-١ ع و آ: الله الله الله.

٢-٢ ع و آ: به.

٣-٣ آ: عادت.

٤-٤ آ: + و قوته.

الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ بِاللَّهِ أَسْتَفْتِحُ وَبِاللَّهِ أَسْتَتَجِجُ وَعَلَى اللَّهِ أَتَوَكَّلُ وَبِاللَّهِ أَعْتَصِمُ وَأَسْتَتَعِينُ وَأَسْتَتَجِيرُ بِسْمِ اللَّهِ خَيْرَ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبِّ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ رَبِّ إِنِّي فَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ رَبِّ إِنِّي أَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ (١) رَبِّ إِنِّي أَلْجَأْتُ ضَعْفَ رُكْنِي إِلَى قُوَّةِ رُكْنِكَ مُسْتَعِينًا بِسُكْرِكَ عَلَى ذَوِي التَّعَزُّزِ عَلَيَّ وَالْقَهْرِ لِي وَالْقُدْرَةِ عَلَى ضَيْمِي وَالْإِقْدَامِ عَلَى ظُلْمِي وَأَنَا وَأَهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي فِي جَوَارِكَ وَكَنْفِكَ رَبِّ لَا ضَعْفَ مَعَكَ وَلَا ضَيْمَ عَلَى جَارِكَ رَبِّ فَاقْهَرِ قَاهِرِي بِعَزَّتِكَ وَأَوْهِنِ مُسْتَوْهِنِي بِقُدْرَتِكَ وَأَقْصِمِ ضَائِمِي بِبِطْشِكَ وَخُذْ لِي (٢) مِنْ ظَالِمِي بَعْدَكَ وَأَعِزَّنِي مِنْهُ بِعِيَاذِكَ وَأَسْئِلُكَ عَلَيَّ سِتْرَكَ فَإِنَّ مِنْ سِتْرَتِهِ فَهُوَ آمِنٌ مَحْفُوظٌ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يَا حَسَنَ الْبَلَاءِ يَا إِلَهَ مَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَنْ فِي السَّمَاءِ يَا مَنْ لَا غِنَى لَشَيْءٍ عَنْهُ وَلَا بُدَّ لَشَيْءٍ مِنْهُ يَا مَنْ مَصِيرُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ وَوُرُودُهُ إِلَيْهِ (٣) وَرِزْقُهُ عَلَيْهِ صَيْلٌ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَتَوَلَّنِي وَلَا تَوَلَّنِي (٤) أَحَدًا مِنْ شَرَارِ خَلْقِكَ كَمَا خَلَقْتَنِي وَغَدَوْتَنِي وَرَزَقْتَنِي وَرَحِمْتَنِي فَلَا تُضَيِّعْنِي يَا مَنْ جُودُهُ وَسَيْلُهُ كُلُّ سَائِلٍ وَكَرَمُهُ شَفِيعٌ كُلِّ آمِلٍ يَا مَنْ هُوَ بِالْجُودِ مَوْصُوفٌ اِرْحَمْ مَنْ هُوَ بِالْإِسَاءَةِ مَعْرُوفٌ يَا كَنَزَ الْفُقَرَاءِ يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ يَا مُعِينَ الضُّعْفَاءِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ لَهُمْ لَا يُفَرِّجُهُ غَيْرُكَ وَارْحَمِهِ لَا تُنَالُ إِلَّا بِكَ وَلِحَاجِهِ لَا يَقْضِيهَا إِلَّا أَنْتَ اللَّهُمَّ كَمَا كَانَ مِنْ شَأْنِكَ مَا أَرَدْتَنِي بِهِ مِنْ ذِكْرِكَ وَالْهَمَّتَنِي مِنْ شُكْرِكَ وَدَعَاكَ فَلْيَكُنْ مِنْ شَأْنِكَ الْأَجَابَةَ لِي فِيمَا (٥) دَعَوْتُكَ وَالنَّجَاهَةَ فِيمَا (٦) فَرَعْتُ إِلَيْكَ

ص : ١٧٣

- ١-١ - حاشيه متن: رَبِّ إِنِّي أَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ.
- ٢-٢ - حاشيه ع: مَنْ.
- ٣-٣ - حاشيه متن و ع: عَلَيْهِ.
- ٤-٤ - حاشيه متن و ع: وَلَا تَوَلَّنِي أَمْرِي، وَ حاشيه آ: تَوَلَّنِي.
- ٥-٥ - حاشيه ع: مِمَّا.
- ٦-٦ - حاشيه آ: مِمَّا.

مِنْهُ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا أَنْ أُبَلِّغَ رَحْمَتَكَ فَإِنَّ رَحْمَتَكَ (١) أَهْلٌ أَنْ تَبْلُغَنِي وَتَسِعَنِي لِأَنَّهَا وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَأَنَا شَيْءٌ فَلْتَسِعْنِي رَحْمَتَكَ يَا مَوْلَايَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَآمِنُنْ عَلَيَّ وَاعْظِمْنِي مِمَّا يُسْخِطُكَ عَلَيَّ وَرَضِّنِي بِمَا قَسَيْتَ لِي وَبَارِكْ لِي فِي مَا أَعْطَيْتَنِي وَاجْعَلْنِي شَاكِرًا لِنِعْمَتِكَ وَارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ كُلِّ مَنْ أَحَبَّكَ وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ وَآمِنُنْ عَلَيَّ بِالتَّوَكُّلِ عَلَيْكَ وَالتَّفْوِيزِ إِلَيْكَ وَالرِّضَا بِقَضَائِكَ وَالتَّسْلِيمِ لِأَمْرِكَ حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَلَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ آمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ أَنْتَ لِكُلِّ عَظِيمَةٍ وَأَنْتَ لِكُلِّ نَازِلَةٍ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَكُلِّ مَوْئِدَةٍ وَبَلَاءٍ يَا حَسَنَ الْبَلَاءِ عِنْدِي يَا قَدِيمَ الْعَفْوِ عَنِّي يَا مَنْ لَا غِنَى (٢) لِي شَيْءٍ عَنَّهُ يَا مَنْ رَزَقَ كُلَّ شَيْءٍ عَلَيْهِ».

پس اشاره می کنی به جانب آن کسی که می خواهی شر او از تو دور گردد و می گویی: «إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهَيَّ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَيُّدًا أَوْلِيَّتِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَ أَبْصَارِهِمْ وَأُولِيَّتِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ أَمْ آيَاتٍ مِنْ آيَاتِنَا هُوَ أَمْ ضَلَّ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصِيرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَخِيدَهُ وَلَوْ عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي بِهِ تَقُومُ السَّمَاءُ وَبِهِ تَقُومُ الْأَرْضُ وَبِهِ تَفَرَّقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ وَبِهِ تَجْمَعُ بَيْنَ الْمُتَفَرِّقِ وَبِهِ تَفَرَّقُ

ص : ١٧٤

١-١_ حاشیه آ: فَإِنَّ رَحْمَتَكَ.

٢-٢_ حاشیه آ: لَا يَخْفَى.

بَيْنَ الْمُجْتَمِعِ وَبِهِ أَحْصَيْتِ عِدَدَ الرِّمَالِ وَزِنَةَ الْجِبَالِ وَكَيْلَ الْبِحَارِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَجْعَلَ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَمَخْرَجًا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۱).

و کفعمی در کتاب بلدالأمین از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است: هر که خواهد که از هر در بهشت که خواهد داخل شود، و در قیامت در صحیفه عمل او: «لا اله الا الله، محمد رسول الله» نوشته باشد، باید که هر روز بعد از نماز صبح بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ بِقُدْرَتِهِ» تا: «اقْرَأْ مُحَمَّدًا مِنِّي السَّلَامُ» (۲).

پس اگر اکتفا به همان جزو دعا بکند نیز خوبست.

۳۴- دعای «بسم الله و صلی الله علی محمد و آله و...»

سی و چهارم: کلینی و ابن بابویه به سند معتبر از امام محمد تقی علیه السلام روایت کرده اند که: هر که این دعا را بعد از نماز صبح بخواند هر حاجت که طلب نماید میسر گردد، و مهمات او کفایت شود:

«بِسْمِ اللَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَفْوُضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ فَوْقَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُجِي الْمُؤْمِنِينَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمِهِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ (۳) مَا شَاءَ اللَّهُ لَا مَا شَاءَ النَّاسُ مَا شَاءَ اللَّهُ وَإِنْ كَرِهَ النَّاسُ حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْمُزْبُوبِينَ حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ حَسْبِيَ الَّذِي لَمْ يَزَلْ حَسْبِيَ حَسْبِي مَنْ كَانَ (۴) مِنْذُ كُنْتُ حَسْبِي لَمْ يَزَلْ حَسْبِيَ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» (۵).

ص : ۱۷۵

۱- ۱- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۳۳، صلاه الصبح...؛ بلدالأمین، ص ۶۴، الدعاء فی الصبح... .

۲- ۲- این روایت در بلدالأمین یافت نشد؛ ر. ک به: بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۸۳، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۳- ۳- حاشیه آ: العلی العظیم.

۴- ۴- حاشیه ع: منذ كنت حسبي.

۵- ۵- کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۶، باب التعقیب... .

سی و پنجم: ابن بابویه به سند صحیح روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله بعد از نماز صبح این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ وَضَمَعِ الدِّينِ وَغَلْبَةِ الرَّجَالِ وَبَوَارِ الْأَيْمِ وَالْغَفْلَةِ وَالزَّلَّةِ وَالْقَسْوَةِ وَالْعَيْلَةِ وَالْمَسْكَنَةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ عَيْنٍ لَا تَدْمَعُ وَمِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ وَمِنْ صَلَاةٍ لَا تَنْفَعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ امْرَأَةٍ تُشَيَّبُنِي قَبْلَ أَوَانِ مَشِيئِي وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ وَلَدٍ يَكُونُ عَلَيَّ رَبًّا (۱) وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ مَالٍ يَكُونُ عَلَيَّ عَيْدَابًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ صَاحِبٍ خَدِيعَةٍ إِنْ رَأَى حَسَنَةً دَفَنَهَا (۲) وَإِنْ رَأَى سَيِّئَةً أَفْشَاهَا اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ لِفَاجِرٍ عَلَيَّ يَدًا وَلَا مَنَةً (۳)»

۳۶- دعای «یا من أقرب إلى من حبل الوريد...»

سی و ششم: ایضاً ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امام محمد باقر علیه السلام بعد از نماز صبح این دعا می خواندند:

«يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى يَا مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ يَا أَجْوَدَ مَنْ سُئِلَ وَيَا أَوْسَعَ مَنْ أُعْطِيَ وَيَا خَيْرَ مَدْعُوٍّ وَيَا أَفْضَلَ مُرْتَجَى وَيَا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ وَيَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ وَيَا خَيْرَ النَّاصِرِينَ وَيَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَامْدُدْ لِي فِي عُمْرِي وَانْشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ تَنْصِرُ بِهِ لِدِينِكَ وَلَا تَشْتَبِدْ بِي غَيْرِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكْفَلْتُ بَرِّزْقِي وَرِزْقِ كُلِّ دَابَّةٍ فَأَوْسِعْ عَلَيَّ وَ عَلَى عِيَالِي مِنْ رِزْقِكَ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ وَ اكْفِنَا مِنَ الْفَقْرِ»

پس می گفت:

ص : ۱۷۶

۱- ۱-ع: + أعوذ بك من مالٍ يكونُ عليَّ ربًّا .

۲- ۲-ع: وقيها، و حاشيه آن: دَفَنَهَا.

۳- ۳- من لا- يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۳۵، باب ما يستحب من الدعاء...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۸۶، باب ۴۳، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

«مَرْحَبًا بِالْحَافِظِينَ وَحَيَاكِمَا اللَّهُ مِنْ كَاتِبِينَ اكْتُبَا رَحِمَكُمَا اللَّهُ أَنْ نَى أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحِيدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ وَ أَنَّ الْأَيْسَلَامَ كَمَا وَصَفَ وَ أَنَّ الْكِتَابَ كَمَا أَنْزَلَ وَ أَنَّ الْقَوْلَ كَمَا حَدَّثَ وَ أَنَّ اللَّهَ -هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ اللَّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ أَصْبَحْتُ وَ رَبِّي مَحْمُودٌ أَصْبَحْتُ لَا أُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا وَ لَا أَدْعُو مَعَ اللَّهِ إِلَهًا (١) وَ لَا آتُخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا أَصْبَحْتُ عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا أَمْلِكُ إِلَّا مَا مَلَكَنِي رَبِّي أَصْبَحْتُ لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَسُوقَ إِلَى نَفْسِي خَيْرَ مَا أَرْجُو وَ لَا أَضِيرُ عَنْهَا شَرًّا مَا أَحْذَرُ أَصْبَحْتُ مُزْتَهِنًا بِعَمَلِي وَ أَصْبَحْتُ فَقِيرًا لَا أَجِدُ (٢) أَفْقَرُ مِنِّي بِاللَّهِ أَصْبِحُ وَ بِاللَّهِ أُمْسِي وَ بِاللَّهِ أَحْيِي وَ بِاللَّهِ أَمُوتُ وَ إِلَى اللَّهِ النُّشُورُ» (٣)

٣٧- دعای «اللهم لك الحمد حمداً خالداً مع خلودك و...»

سی و هفتم: کلینی به سند معتبر روایت کرده است که: بعد از نماز صبح این دعا بخوان:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمِيدًا خَالِدًا مَعَ خُلُودِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمِيدًا لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ رِضَاكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمِيدًا لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمِيدًا لَا جَزَاءَ لِقَائِهِ إِلَّا رِضَاكَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَ إِلَيْكَ الْمُسْتَكِي وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا أَنْتَ أَهْلُهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحَامِدِهِ كُلِّهَا عَلَى نِعْمَائِهِ كُلِّهَا حَتَّى يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَى حَيْثُ مَا يُحِبُّ رَبِّي وَ يَرْضَى» (٤)

و ایضاً بعد از نماز صبح — پیش از آن که سخن بگویی — چهار مرتبه این دعا بخوان:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مِلْءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ مِلْءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلْءَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ»

ص : ١٧٧

١- ١- ع و آ: أَحَدًا.

٢- ٢- حاشیه متن و ع: أَحَدًا.

٣- ٣- من لا- يحضره الفقيه، ج ١، ص ٣٣٦، باب ما يستحب من الدعاء...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٨٨، باب ٤٣، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

٤- ٤- کافی، ج ٢، ص ٥٤٧، باب الدعاء في ادبار الصلوات...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ١٩١، باب ٤٣، التعقيب المختص بصلاه الفجر.

پس بگو: «أَسْئَلُكَ مَسْئَلَةَ الْعَبِيدِ الدَّلِيلِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَغْفِرَ لَنَا ذُنُوبَنَا وَتَقْضِيَ لَنَا حَوَائِجَنَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فِي يُسْرٍ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ». (۱)

۳۸- دعا «اللهم انى أسئلك يا عالماً بكل خفيه...»

سی و هشتم: سید بن باقی از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده است که: گفت بر حمایل شمشیر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نوشته ای دیدم. پرسیدم یا امیرالمؤمنین! این نوشته چیست؟ فرمود که: یازده کلمه است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله مرا تعلیم کرده است؛ می خواهی تو را تعلیم کنم، که به سبب آن در سفر و حضر و شب و روز، جان و مال و فرزندان تو از بلاها محفوظ باشند؟ گفتم: بلی. فرمود که: چون از نماز صبح فارغ شوی این دعا بخوان:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ يَا عَالِمًا بِكُلِّ خَفِيَّةٍ يَا مَنِ السَّمَاءِ بِقُدْرَتِهِ مَبِيئَةٍ يَا مَنِ الْأَرْضِ بِقُدْرَتِهِ مَدْحِيَّةٍ يَا مَنِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ بِنُورِ جَلَالِهِ مُضِيئَةٍ يَا مَنِ الْبِحَارِ بِقُدْرَتِهِ مَجْرِيَّةٍ يَا مُنْجِيَّ يُوسُفَ مِنْ رِقِّ الْعُبُودِيَّةِ يَا مَنْ يَصْرِفُ كُلَّ نِقْمَةٍ (۲) وَبَلِيَّيَّهَ يَا مَنْ حَوَائِجِ السَّائِلِينَ عِنْدَهُ مَقْضِيَّةٍ يَا مَنْ لَيْسَ لَهُ حَاجِبٌ يُعْشَى وَلَا وَزِيرٌ يُرْشَى صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاحْفَظْنِي فِي سَيِّفَرِي وَحَضْرِي وَ لَيْلِي وَ نَهَارِي وَ يَقْظَتِي وَ مَنَامِي وَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ الْحَمْدُ (۳) لِلَّهِ وَحْدَهُ». (۴)

مؤلف گوید که: چون وقت، وفا به خواندن همه نمی کند، به هر قدر که فرصت و وقت وفا کند بخواند؛ و اگر گاهی بعضی و گاهی بعضی دیگر را بخواند خوبست؛ و بعضی از علما تجویز کرده اند که در عددها تخفیف دهد؛ و اگر انتخاب کند نزد فقیر: دعای اول،

ص: ۱۷۸

۱- ۱- کافی، ج ۲، ص ۵۴۷، باب الدعاء فی ادبار الصلوات...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۱، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر.

۲- ۲- آ: نِقْمَةٍ.

۳- ۳- حاشیه ع: وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ.

۴- ۴- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۲، باب ۴۳، التعقیب المختص بصلاه الفجر؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۰، باب نذہ مما يستحب... .

و دویم، و چهارم، و پنجم، و ششم، و هفتم، و نهم، و دهم، و یازدهم، و دوازدهم، و پانزدهم، و شانزدهم، و بیست و سیم، و بیست و هفتم، و بیست هشتم، و بیست و نهم، و سی ام، و سی و یکم، و سی و دویم، و سی و سیم، و سی و چهارم، و سی و پنجم، و سی و ششم، و سی و هفتم بیشتر محلّ اعتمادند؛ و در میان اینها نیز از آنچه مذکور شده است از تصریح به صحّت سند یا مزید فضل، اختیار می توان کرد؛ واللّٰه یعلم.

فضیلت سجده

بدان که اجماعی علماء شیعه است که سجده شکر، سنت است در وقت متجدد شدن نعمتی، یا دفع شدن بلائی؛ و بهترین افرادش سجده بعد از نماز است برای شکر توفیق ادای نماز؛ چنانچه ابن بابویه به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: روزی حضرت رسول صلی الله علیه و آله در بعضی از کوچه های مدینه سواره می رفت، ناگاه پا را گردانید، و فرود آمد، و به سجده افتاد، و بسیار طول داد سجود را. پس (۱) سر برداشت و باز سوار شد. اصحاب از سبب این حال سؤال کردند؛ فرمود که جبرئیل نازل شد و سلام پروردگار مرا رسانید، و بشارت داد مرا که خدا (۲) تو را در میان امت خود خوار نخواهد کرد. مالی نداشتیم که تصدق کنم، مملوکی نداشتیم که آزاد کنم؛ پس سجده شکر پروردگار خود کردم. (۳)

نامگذاری امام زین العابدین علیه السلام به «سجاد»

و ایضاً به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: پدرم امام زین العابدین علیه السلام هیچ نعمتی از خدا یاد نکرد مگر آن که به شکر آن سجده کرد؛ و هیچ آیه نخواند که در آن سجده باشد مگر آن که سجده می کرد؛ و دفع نکرد خدا از او بدی را

ص : ۱۸۱

۱- ۱- ع: + آن گاه.

۲- ۲- ع: خدای تعالی.

۳- ۳- امالی، شیخ صدوق، ص ۵۰۹، مجلس السادس و السبعون؛ بحار الأنوار، ج ۶۸، ص ۴۱، باب ۶۱، الشکر....

که از آن می ترسید، مگر آن که سجده کرد؛ و از هر نماز واجب که فارغ شد بعد از آن سجده کرد؛ و هر وقت که توفیق می یافت که میان دو کس اصلاح کند البته برای شکر آن سجده می کرد؛ و در جمیع مواضع سجود آن حضرت، اثر سجود بود و به این سبب آن حضرت را سجّاد می نامیدند. (۱)

و ایضاً به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر مؤمن که از برای خدا سجده کند برای شکر نعمتی در غیر نماز، حق تعالی برای او ده حسنه بنویسد، و ده گناه محو کند، و ده درجه در بهشت بلند گرداند. (۲)

و به سندهای معتبر بسیار از آن حضرت منقول است که: نزدیکترین احوال بنده به خدا، در حالتی است که در سجده باشد و گریان باشد. (۳)

و در حدیث صحیح دیگر فرمود که: سجده شکر واجب است بر هر مسلمانی؛ تمام می کنی به آن نماز خود را، و خوشنود می گردانی به آن پروردگار خود را، و ملائکه را از خود به عجب می آوری؛ به درستی که هر گاه که بنده نماز کند، و بعد از آن به سجده شکر رود، پروردگار عالمیان حجاب را از میان بنده و ملائکه بگشاید (۴)، پس گوید: ای ملائکه من! نظر کنید به سوی بنده من که ادا کرد فرض مرا، و تمام کرد عهد مرا، پس سجده کرد نزد من برای شکر آنچه من بر او انعام کرده ام؛ ای ملائکه من! او را چه باید داد؟ گویند: پروردگارا! رحمت تو. پس فرماید که: دیگر چه باید داد؟ گویند: پروردگارا! بهشت تو. باز فرماید که: دیگر چه باید داد؟ (۵) گویند: کفایت مهمّات او،

ص : ۱۸۲

۱- ۱_ علل الشرایع، ج ۱، ص ۲۳۲، باب العله التي من أجلها...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۰، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۲- ۲_ ثواب الأعمال، ص ۳۵، ثواب سجده الشکر.

۳- ۳_ وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۹۹، باب استحباب اختیار زیاره الحسین علیه السلام؛ کامل الزیارات، ص ۱۴۶، باب الثامن والخمسون... .

۴- ۴_ ع: برمی دارد.

۵- ۵_ آ: باید داد؟ .

و بر آوردن حاجتهای او. پس حق تعالی مکرر سؤال نماید، و ملائکه جواب گویند، تا آن که ملائکه گویند: پروردگارا! دیگر ما چیزی نمی دانیم. آن گاه خداوند کریم فرماید که: من او را شکر کنم چنانچه او مرا شکر کرد؛ و اقبال کنم به سوی او به فضل خود، و رحمت عظیم خود را در قیامت به او بنمایم. (۱)

و در حدیث دیگر فرمود که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله در سفری بر ناقه سوار بود، ناگاه فرود آمد و پنج سجده بجای آورد؛ چون سوار شد پرسیدند که: یا رسول الله! کاری کردی که پیش تر نمی کردی؟ فرمود که: در این وقت جبرئیل بر من نازل شد، و مرا پنج بشارت داد؛ برای هر بشارتی سجده کردم. (۲)

و در حدیث معتبر از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که: چون بنده ای در سجده ثانی باشد و خواب او را بر باید، حق تعالی فرماید که: قبض روح بنده ی خود کردم در هنگامی که مشغول طاعت من بود. (۳)

نامگذاری حضرت ابراهیم علیه السلام به «خلیل الله»

و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: خداوند عالمیان، ابراهیم علیه السلام را برای آن خلیل خود گردانید که سجده بر زمین بسیار می کرد. (۴)

و در حدیث معتبر دیگر فرمود که: چون نعمتی از نعمتهای خدا را بر خود به یادآوری و در موضعی باشی که کسی از مخالفان تو را نبیند پهلوی روی (۵) خود را بر زمین گذار، و اگر در جایی باشی که ایشان باشند و نتوانی سجده کرد، دست بر پائین

ص: ۱۸۳

۱- ۱_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۰، باب کیفیه الصلاه و صفتها و...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶، باب استحبابهما بعد الصلاه فریضه.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۹۸، باب الشکر...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۸، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۳- ۳_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۸، باب استحباب إطاله سجده الشکر و...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۰، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۰، باب استحباب إطاله سجده الشکر؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۳۴، باب العله التي من أجلها... .

۵- ۵_ ع: _ روی .

شکم گذار و خم شو برای تواضع و شکستگی نزد خدا؛ و دست بر شکم گذاشتن برای آنست که مخالفان گمان کنند که پیچی در شکم تو به هم رسیده است. (۱)

نامگذاری حضرت موسی علیه السلام به «کلیم الله»

و در روایات بسیار وارد شده است که: حق تعالی به حضرت موسی علیه السلام خطاب کرد که: میدانی که چرا تو را برگزیدم از میان خلق و کلیم خود گردانیدم (۲)؟ موسی گفت: نمی دانم ای پروردگار من! فرمود: برای آن که بر احوال بندگان خود مطلع شدم و در میان ایشان کسی را ندیدم که نزد من نفسش از تو ذلیل تر باشد، چون از نماز فارغ می شوی دو طرف روی خود را بر خاک می گذاری. (۳)

و به سند موثق از حضرت رضا علیه السلام منقولست که: سجده بعد از نماز واجب، شکر خداست بر آن که توفیق داده بنده خود را بر آن که ادا کرد فرض او را؛ و کمتر آن چه در این سجده گویند آنست که: سه مرتبه بگویند: «شُكْرًا لِلَّهِ».

راوی پرسید: چه معنی دارد «شُكْرًا لِلَّهِ»؟

حضرت فرمود که: معنیش آن است که این سجده از من شکر خداست و (۴) آن که مرا توفیق داد که به خدمت او قیام نمودم، و فرض او را ادا کردم؛ و شکر خدا موجب مزید نعمت، و توفیق طاعت است؛ و اگر در نماز تقصیری مانده باشد که به نافله ها تمام نشده باشد، به این سجده تمام می شود. (۵)

و اما کیفیت این سجده: به هر نحو که واقع شود به عمل می آید، و احوط آنست که اگر

ص: ۱۸۴

۱- ۱_ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۲، باب کیفیه الصلاه و صفتها...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۹، باب استحباب السجود للشکر و إطالته.

۲- ۲_ آ: خواندم.

۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۱۲۳، باب تواضع؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۵۶، باب العله التي من أجلها...

۴- ۴_ ع: + برای .

۵- ۵_ علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۶۰، باب عله سجده الشکر؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۵، باب استحبابهما بعد الصلاه فريضة.

بر زمین باشد و تواند، مانند سجده نماز بر هفت عضو، سجده کند و پیشانی را بر چیزی گذارد که در نماز بر آن می گذارد(۱)؛ و افضل آنست که بر خلاف سجده نماز دست ها را بر زمین بخواباند، و سینه و شکم را بر زمین برساند.

و سنت است که اول پیشانی را بر زمین(۲)، پس طرف راست رو را، پس طرف چپ رو را، پس باز پیشانی را بر زمین گذارد؛ و به این سبب دو سجده شکر می گویند. و ظاهراً بدون ذکر نیز به عمل می آید، و سنت است که ذکر می بکنند، و بهتر آنست که یکی از اذکار و ادعیه باشد که مذکور خواهد شد.

کیفیت سجده

و مستحب است که این سجده را طول دهد؛ چنانچه منقولست که: حضرت امام موسی کاظم علیه السلام بعد از طلوع صبح سجده می کرد تا وقت زوال و بعد از عصر تا شام.(۳)

و در حدیث دیگر وارد شده که: آن حضرت زیاده از ده سال هر روز بعد از طلوع آفتاب تا وقت زوال در سجده بودند.(۴)

و به سند صحیح منقولست که: حضرت امام رضا علیه السلام آنقدر در سجود می ماندند که سنگریزه مسجد از عرق او تر می شد، و دو طرف روی خود را به زمین مسجد می چسباندند.(۵)

و در رجال کشی مذکور است که: فضل بن شاذان به نزد ابن ابی عمیر آمد، و او در سجده بود، و سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت و طول سجده او را مذکور ساختند، گفتند: اگر سجود جمیل بن درّاج را می دیدی سجود مرا طویل نمی شمردی.

ص: ۱۸۵

۱- ۱- ع: + بکند و.

۲- ۲- ع: + گذارد.

۳- ۳- وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۰، باب استحباب إطاله سجده الشکر؛ إرشاد مفید، ج ۲، ص ۲۳۱، باب ذکر طرف من فضائله و....

۴- ۴- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۹۵، باب جمل من اخبار موسی بن جعفر علیه السلام.

۵- ۵- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۱۷، باب فیما جاء عن الرضا علیه السلام؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۹، باب استحباب إطاله سجده الشکر و....

و گفت: روزی به نزد جمیل رفتم و او سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت گفت: اگر سجده محمد بن ابی عمیر را می دیدی از سجده من تعجب نمی کردی؛ و ابن ابی عمیر گفت که: اگر طول سجده معروف بن خربوذ را می دیدی سجده مرا سهل می شمردی. (۱)

و ایضاً از فضل بن شاذان روایت کرده است که: حسن بن علی بن فضال به صحرا می رفت برای عبادت، و سجده (۲) را چندان طول می داد که مرغ می آمد و بر پشتش می نشست؛ به گمان آن که جامه ایست که افتاده است، و وحشیان بر دور او چرا می کردند و از او وحشت نمی کردند. (۳)

و ایضاً روایت کرده است که: علی بن مهزیار چون آفتاب طلوع می کرد به سجده می رفت و سر بر نمی داشت تا برای هزار نفر از برادران خود دعا می کرد، مثل آن چه از برای خود دعا کرده بود؛ و بر پیشانی او پینه ای بود مانند زانوی شتر؛ از بسیاری طول سجود. (۴)

و ایضا روایت کرده است که: ابن ابی عمیر بعد از نماز صبح به سجده شکر سر می گذاشت، و سر بر نمی داشت مگر وقت ظهر. (۵)

و افضل آنست که: سجده شکر بعد از جمیع تعقیبات باشد، و پیش از نوافل؛ و در نماز مغرب اکثر گفته اند که بعد از نوافل به عمل آورد، و بعضی پیش از نوافل گفته اند؛ و ظاهراً هر دو خوب است، و پیش از نوافل بجا آوردن افضل است، چنانچه حمیری از

ص : ۱۸۶

۱- ۱_ رجال کشی، ص ۲۱۱، فی معروف بن خربوذ...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۲- ۲_ آ: + شکر .

۳- ۳_ رجال کشی، ص ۵۱۵، فی الحسن بن علی بن فضال؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴_ رجال کشی، ص ۵۴۸، فی علی بن مهزیار...؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۱۲۹، باب استحباب إطاله سجده الشکر... .

۵- ۵_ رجال کشی، ص ۵۹۱، فی محمد بن ابی عمیر الأزدی.

حضرت صاحب الزمان علیه السلام روایت کرده است؛^(۱) و اگر هر دو را به عمل آورد شاید بهتر باشد.

دعاهای سجده

اشاره

اما دعاهای این سجده بسیار است:

۱- خواندن «شکراً شکرأ و...»

اول: به سند معتبر از حضرت رضا علیه السلام منقول است که: اگر خواهی صد مرتبه: «شُكْرًا شُكْرًا» بگو، و اگر خواهی صد مرتبه: «عَفْوًا عَفْوًا».^(۲)

و در عیون اخبار الرضا علیه السلام از رجاء بن ابی الضحاک روایت کرده است که: حضرت امام رضا علیه السلام در راه خراسان هر گاه از تعقیب نماز ظهر فارغ می شد به سجده شکر می رفت، و صد مرتبه می گفت: «شُكْرًا لِلَّهِ»، و چون از تعقیب عصر فارغ می شد صد مرتبه در سجده می گفت: «حَمْدًا لِلَّهِ».^(۳)

۲- خواندن «رب عصیتک بلسانی و لو شئت و...»

دویم: کلینی به سند معتبر از سلیمان دیلمی روایت کرده است که: با حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام به مزرعه ای از مزارع آن حضرت رفتم چون از نماز ظهر فارغ شد به سجده رفت و گریه بر آن حضرت مستولی شد، و با صدای حزین می گفت:

«رَبِّ عَصَيْتُكَ بِلِسَانِي وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَأَخْرَسْتَنِي وَ عَصَيْتُكَ بِبَصْرِي وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَكَمَهْتَنِي (۴) وَ عَصَيْتُكَ بِسَمْعِي وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَأَعْضِمَ مَمْتَنِي وَ عَصَيْتُكَ بِسَمْعِي (۵) وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَكَنَعْتَنِي وَ عَصَيْتُكَ بِرِجْلِي وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَحَدَمْتَنِي وَ عَصَيْتُكَ بِفَوْجِي وَ لَوْ شِئْتَ وَ عَزَّتْكَ لَعَقَمْتَنِي وَ عَصَيْتُكَ بِجَمِيعِ جَوَارِحِي (۶) الَّتِي أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ وَ لَيْسَ هَذَا جَزَاءَكَ مِنِّي»

ص: ۱۸۷

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۴، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۲- ۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۸۰، باب فیما جاء عن الإمام...؛ کافی، ج ۳، ص ۳۲۶، باب السجود و التسیب و... .

۳- ۳- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۱۸۰، باب فی ذکر أخلاق الرضا علیه السلام .

۴- ۴- حاشیه هر سه نسخه: اُكْمَهْتَنِي.

۵- ۵- حاشیه متن: بیدی، ولی در ع و آ: برعکس.

پس شمردم، هزار مرتبه گفتند: «الْعَفْوُ الْعَفْوُ»؛

پس جانب راست روی مبارک را بر زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند: «بُوءْتُ إِلَيْكَ بِذَنْبِي عَمِلْتُ سُوءًا وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفُ لِي فَإِنَّهُ لَا يَعْفُرُ الذُّنُوبَ (۱) غَيْرُكَ يَا مَوْلَايَ»؛

پس جانب چپ رو را بر زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند: «ارْحَمْ مَنْ أَسَاءَ وَ افْتَرَفَ وَ اسْتَكَانَ وَ اعْتَرَفَ (۲)». (۳)

۳- خواندن «اللهم إني أشهدك و كفى بك شهيداً و...»

سیم: کلینی و ابن بابویه و شیخ و دیگران به سندهای حسن کالصحیح از عبدالله بن جندب روایت کرده اند که: به خدمت حضرت امام موسی علیه السلام عرض کردم که چه بگویم در سجده شکر؟ به درستی که اصحاب ما اختلاف کرده اند در این باب. حضرت فرمود که چون به سجده روی بگو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ كَفَى بِكَ شَهِيداً وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتِكَ وَ أَنْبِيَائَكَ وَ رُسُلَكَ وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ رَبِّي وَ الْأَسْلَامُ دِينِي وَ مُحَمَّدٌ نَبِيِّ وَ عَلِيٌّ (۴) وَلِيِّ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ وَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ وَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ وَ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ وَ الْخَلْفُ الصَّالِحُ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ أَيْمَتِي بِهِمْ (۵) أَتَوَلَّوْا وَ مِنْ أَعْدَائِهِمْ (۶) أَتَبَرَّأُ»

پس سه مرتبه بگو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْشِدُكَ دَمَ الْمَظْلُومِ»

و سه مرتبه:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْشِدُكَ بِمَوَاطِنِكَ (۷) عَلَى نَفْسِكَ لِأَوْلِيَائِكَ لِتُظْفِرَ نَفْسَهُمْ عَلَى عِدْوِكَ (۸) وَ عَدُوَّهُمْ أَنْ تُصَيِّرَ لِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ الْمُشْتَحِفِّينَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ»

ص : ۱۸۸

۱- ۱_ آ: الذنب.

۲- ۲_ ع و آ: + پس سر برداشتند.

۳- ۳_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۶، باب السجود و التسييح و الدعاء فيه...؛ تهذيب الأحكام، ج ۲، ص ۱۱۱، باب كيفية الصلاة و صفتها و... .

۴- ۴_ حاشیه متن و ع: عَلِيًّا.

۵- ۵_ حاشیه ع: لَهُمْ وَ حاشیه متن: لَهُمْ أَتَوَلَّوْا .

۶- ۶_ حاشیه هر سه نسخه: عَدُوَّهُمْ.

۷- ۷_ حاشیه ع و آ: بِأَيْوَانِكَ.

و سه مرتبه:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أُنشِدُكَ بِوَأَيْكَ (۱) عَلَى نَفْسِكَ لِإِعْدَائِكَ لَتَهْلِكَنَّهُمْ (۲) بِأَيْدِينَا (۳) وَ أَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ الْمُسْتَحْفِظِينَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ»

و سه مرتبه: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ»

پس جانب راست رو را بر زمین می گذاری و سه مرتبه می گویی:

«يا كَهْفِي حِينَ تُعِينِي الْمَذَاهِبُ وَ تَضِيقُ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحِبْتُ وَ يا بَارِيَّ خَلَقِي رَحْمَةً لِي (۴) وَ كُنْتُ عَنْ خَلْقِي غَتِيًّا صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَلَيَّ الْمُسْتَحْفِظِينَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ»

پس جانب چپ رو را بر زمین می گذاری و می گویی:

«يا مُدِلُّ كُلِّ جَبَّارٍ وَ يا مُعِزُّ كُلِّ ذَلِيلٍ قَدْ وَ عَزَّتْكَ بَلِّغْ بِي مَجْهُودِي» (۵)

پس سه مرتبه می گویی: «يا حَنَّانُ يا مَنَّانُ يا كاشِفَ الْكَرْبِ الْعِظَامِ»

پس باز پیشانی را بر زمین می گذاری و صد مرتبه می گویی: «شُكْرًا شُكْرًا»

و شیخ ذکر کرده است که بعد از آن این دعا بخواند:

«يا سَامِعَ الصَّوْتِ يا سَابِقَ الْفَوْتِ يا بَارِيَّ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

۴- دعای «یا ماجد یا جواد یا حیاً حین لا حی...»

چهارم: شیخ طوسی در مصباح و کفعمی در بلدالأمین ذکر کرده اند که: در سجده شکر نماز صبح سنت است که این دعا بخواند:

«يا ماجِدُ يا جِوادُ يا حَيًّا حِينَ لا حَيَّ يا فَزْدُ يا مُنْفَرِداً بِالْوَحِيدِ يا مَنْ لا يَشْتَبُهْ عَلَيْهِ الْأَصْواتُ يا مَنْ لا يَخْفَى عَلَيْهِ اللُّغاتُ يا مَنْ يَعْلَمُ ما تَحْتَلُّ كُلُّ أَنْتى وَ ما تَغِيضُ الْأَرْحامُ وَ ما تَزْداؤُ يا مَنْ يَعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ ما تُخْفِي الصُّدُورُ يا مَنْ هُوَ أَعْلَمُ بِسِرِّيرَتِي مِنِّي بها يا

ص: ۱۸۹

۱- ۱- حاشیه ع و آ: یا یوائیک.

۲- ۲- حاشیه ع: لَتُخْزِيَنَّهُمْ.

٣-٣_ حاشیه ع: بِأيدینا.

٤-٤_ حاشیه آ: لی .

٥-٥_ حاشیه متن و ع و متن آ: فَفَرَّجَ عَنِّي.

سَعَادَةٌ مِنْ عِنْدِكَ وَ تُحِلَّنَا بِهَا دَارَكَ الَّتِي يَسْكُنُهَا خَيْرُتُكَ مِنْ عِبَادِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ»

پس حاجات خود را سؤال کن. (۱)

۶- خواندن «اللهم إن كنت قد عصيتك فقد أظمتك...»

ششم: ابن بابویه و (۲) دیگران روایت کرده اند که: حضرت امام زین العابدین _ صلوات الله عليه _ در مسجد کوفه بعد از نماز، در سجود این دعا خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ فَقَدْ أَظْمَتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ وَ هُوَ الْإِيمَانُ بِكَ مَنَّا مِنْكَ بِهِ عَلَيَّ لَا مَنْ (۳) بِهِ مِنِّي عَلَيْكَ وَ لَمْ أَغْصِكَ فِي أَبْغَضِ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ لَمْ أَدْعُ لَكَ وَ لِدَاءً وَ لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ شَرِيكًا مَنَّا مِنْكَ عَلَيَّ لَا مَنْ (۴) مِنِّي عَلَيْكَ وَ عَصَيْتُكَ فِي أَشْيَاءٍ عَلَيَّ غَيْرِ مُكَابِرَةٍ مِنِّي وَ لَا مُكَابِرَةٍ وَ لَا اسْتِكْبَارٍ عَنْ عِبَادَتِكَ وَ لَا جُحُودٍ لِرُبُوبِيَّتِكَ وَ لَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ وَ أَزَلَّنِي الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ وَ الْبَيَانِ فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِدُنْبِي غَيْرِ ظَالِمٍ وَ إِنْ تَرْحَمْنِي فَبِحُجُودِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ». (۵)

۷- دعای «یا من لا یزیده إلحاح الملحین إلا جوداً و...»

هفتم: به سندهای معتبر از حضرت صاحب الزمان علیه السلام منقولست که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله عليه _ در سجود شکر این دعا می خواندند:

«يَا مَنْ لَا يَزِيدُهُ إِلْحَاحُ الْمَلِحِينَ إِلَّا جُودًا وَ كَرَمًا يَا مَنْ لَهُ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يَا مَنْ لَهُ مَا دَقَّ وَ جَلَّ لَا يَمْنَعُكَ إِسَاءَتِي مِنْ إِحْسَانِكَ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَفْعَلَ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَنْتَ أَهْلُ الْجُودِ وَ الْكَرَمِ وَ الْعَفْوِ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ مَا أَفْعَلَ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ أَنْتَ قَادِرٌ عَلَيَّ الْعُقُوبَةِ وَ قَدِ اسْتَحَقَّقْتُهَا لَا حُجَّةَ لِي وَ لَا عُذْرَ لِي عِنْدَكَ أَبُوءُ إِلَيْكَ بِدُنُوبِي كُلِّهَا أَعْتَرِفُ بِهَا

ص : ۱۹۱

۱- ۱- بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۲۲۱، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و ... .

۲- ۲- ع و آ: + کلینی و .

۳- ۳- حاشیه هر سه نسخه: منّا.

۴- ۴- حاشیه هر سه نسخه: منّا.

۵- ۵- أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۱۲، مجلس الحادی و الخمسون؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۱۹۵، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و ... .

كَيْ تَغْفُوَ عَنِّي وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِهَا مَنِي بُوِئْتُ إِلَيْكَ بِكُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ وَ بِكُلِّ خَطِيئَةٍ أَخْطَأْتُهَا وَ بِكُلِّ سَيِّئَةٍ عَمِلْتُهَا يَا رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعَلَّمَ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ» (١).

٨- خواندن «الحمد لله شكراً...»

هشتم: شیخ طوسی و دیگران روایت کرده اند که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام در سجده می گفت «الْحَمْدُ لِلَّهِ شُكْرًا»، و هر ده مرتبه که تمام می شد می گفت: «شُكْرًا لِلْمُجِيبِ»؛

پس می گفت: «يَا ذَا الْمَنِّ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَنْقَطِعُ أَيْدًا وَ لَا يُخْصِيهِ غَيْرُهُ وَ يَا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِي لَا يَنْفَعُ أَيْدًا يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ».

پس دعا و تضرع بسیار می کرد، و حاجات خود را یاد می کرد؛

پس می گفت: «اللَّهُمَّ (٢) لَكَ الْحَمْدُ (٣) إِنْ أَطَعْتُكَ وَ لَكَ الْحُجَّةُ (٤) إِنْ عَصَيْتُكَ لَا صُنْعَ لِي وَ لَا لِعَيْرِي فِي إِحْسَانٍ مِنْكَ (٥) فِي حَالِ (٦) الْحَسِينِ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ صَلِّ بِجَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ وَ أَسْأَلُكَ مَنْ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ ابْدَأْ بِهِمْ وَ ثَنِّ بِي بِرَحْمَتِكَ».

پس جانب راست روی مبارک را بر زمین می گذاشت و می گفت: «اللَّهُمَّ لَا تَسْلُبْنِي مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ مِنْ وِلَايَتِكَ وَ وِلَايَةِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ».

پس جانب چپ رو را بر زمین می گذاشت و همان دعا می خواند. (٧).

ص: ١٩٢

١- ١- کمال الدین، ج ٢، ص ٤٧٠، باب ذکر من شاهد القائم علیه السلام و رآه؛ مستدرک الوسائل، ج ٥، ص ١٣٢، باب استحباب الدعاء فی سجده الشکر.

٢- ٢- حاشیه متن: اللَّهُمَّ.

٣- ٣- حاشیه آ: لی .

٤- ٤- حاشیه متن و ع و متن آ: عَلَيَّ.

٥- ٥- ع: + إِلَيَّ .

٦- ٦- حاشیه ع: حالی.

٧- ٧- مصباح، شیخ طوسی، ص ٧٨، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ فلاح السائل، ص ٢٠٨، فصل الحادی و العشرون... .

نهم: در مجموع الدعوات گفته است که: در سجده شکر این دعا را برای طلب روزی باید خواند:

«(۱) یا مَنْ لا تَزِيدُ مُلْكُهُ حَسَنَاتِي وَ لا تَشِينُهُ سَيِّئَاتِي وَ لا يَنْقُصُ خَزَائِنُهُ غِنَايَ وَ لا يَزِيدُ فِيهَا فَقْرِي صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَثْبِتْ رَجَاءَكَ فِي قَلْبِي وَ اقْطَعْ رَجَائِي عَمَّنْ سِوَاكَ حَتَّى لا- أَرْجُو إِلَّا- إِلَيْكَ وَ لا- أَخَافُ إِلَّا- مِنْكَ وَ لا أَثِقُ إِلَّا بِكَ وَ لا أَتَكَلَّ إِلَّا عَلَيْكَ وَ أَجْزَنِي مِنْ تَحْوِيلِ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ فِي الدِّينِ وَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ أَيَّامَ الدُّنْيَا بِرَحْمَتِكَ (۲)». (۳)

۱۰- خواندن «اللهم العن الذين بدلا دينك و...»

دهم: سید بن طاوس از کتاب سعد بن عبدالله روایت کرده است به سندهای صحیح از سلیمان جعفری و محمد بن اسماعیل بن بزیع که گفت: روزی به خدمت حضرت امام رضا علیه السلام رفتم، حضرت را در سجده شکر یافتم و بسیار طول داد؛ چون سر برداشت فرمود که: هر که این دعا را در سجده شکر بخواند چنانست که در جنگ بدر در خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله با کافران جنگ کرده باشد و تیر بر لشکر ایشان انداخته باشد. گفتم: رخصت می فرمایی که بنویسم؟ فرمود که بنویسید (۴)، چون به سجده شکر روی بگو:

«اللَّهُمَّ الْعَنِ الَّذِينَ بَدَّلَا دِينَكَ وَ غَيَّرَا نِعْمَتَيْكَ وَ اتَّهَمَا رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ خَالَفَا مِلَّتَكَ وَ صَدَّأَ عَنْ سَبِيلِكَ وَ كَفَرَا أَلْيَتَكَ وَ رَدَّأَ عَلَيْكَ كَلَامَكَ وَ اسْتَهْزَأَ بِرَسُولِكَ وَ قَتَلَا إِبْنَ نَبِيِّكَ وَ حَرَّفَا كِتَابَكَ وَ جَحَدَا آيَاتِكَ وَ سَخَّرَا بِإِمَامِكَ (۵) وَ اسْتَكْبَرَا عَنْ عِبَادَتِكَ وَ قَتَلَا أَوْلِيَاءَكَ وَ جَلَسَا فِي مَجْلِسٍ لَمْ يَكُنْ لَهُمَا بِحَقٍّ وَ حَمَلَا النَّاسَ عَلَى أَكْتافِ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا يَتَلَوُ بَعْضُهُ بَعْضًا وَ أَحْشُرُهُمَا وَ أَتْبَاعَهُمَا إِلَى جَهَنَّمَ زُرْقًا اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِاللَّغْنَةِ عَلَيْهِمَا

ص: ۱۹۳

۱- ۱- ع و آ: + اللَّهُمَّ كَمَا صُنِّتَ وَجْهِي عَنِ السُّجُودِ إِلَّا لَكَ فَصَيِّنْهُ عَن طَلَبِ الرِّزْقِ إِلَّا مِنْكَ اللَّهُمَّ قَوِّنِي عَلَى مَا خَلَقْتَنِي لَهُ وَ لَا تَشْغَلْنِي بِمَا تَكَفَّلْتَ لِي بِهِ وَ أَعْصِمْنِي مِمَّا تُعَاقِبُنِي عَلَيْهِ .

۲- ۲- ع و آ: یا کریم.

۳- ۳- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها...

۴- ۴- حاشیه آ: بنویس.

۵- ۵- حاشیه هر سه نسخه: بِآيَاتِكَ.

وَالْبِرَاءِ مِنْهُمَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ قَتْلَهُ الْحَسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ ابْنِ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ زِدْهُمَا عَذَاباً فَوْقَ الْعَذَابِ (١) وَ هَوَاناً فَوْقَ هَوَانٍ وَ ذُلًّا فَوْقَ ذُلٍّ وَ خِزْيًا فَوْقَ خِزْيِ اللَّهِمَّ دَعَّهِمَا فِي النَّارِ دَعْوًا وَ ارْكَسِيَهُمَا فِي أَلِيمِ عَذَابِكَ رَكْسًا اللَّهُمَّ احْشُرْهُمَا وَ اتَّبِعْهُمَا إِلَى جَهَنَّمَ زُمْرًا اللَّهُمَّ فَزِّقْ جَمْعَهُمْ وَ شَتِّتْ أَمْرَهُمْ وَ خَالَفْ بَيْنَ كَلِمَتِهِمْ وَ بَدِّدْ جَمَاعَتَهُمْ وَالْعَنْ أُنْمَتَهُمْ وَ اقْتُلْ قَادَتَهُمْ وَ سَادَتَهُمْ وَ كِبْرَائِهِمْ وَ الْعَنْ رُوءِ سَائِهِمْ وَ اكْسِرْ رَايَتَهُمْ (٢) وَ أَلْقِ الْبَأْسَ بَيْنَهُمْ وَ لَا تَبْقِ مِنْهُمْ دَيَّارًا اللَّهُمَّ الْعَنْ أَبَا جَهْلٍ (٣) وَ الْوَلِيدَ لَعْنًا يَتْلُو بَعْضُهُ بَعْضًا وَ يَتَّبِعُ بَعْضُهُ بَعْضًا اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا يَلْعَنُهُمَا بِهِ كُلُّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَ كُلُّ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ وَ كُلُّ مُؤْمِنٍ اِمْتَحَنَتْ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا يَتَعَوَّذُ مِنْهُ أَهْلُ النَّارِ وَ مِنْ عَذَابِهِمَا اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا لَا يَخْطُرُ (٤) لِإِحْدِ بِيَالِ اللَّهِمَّ الْعَنْهُمَا فِي مُسْتَسِرِّ سِرِّكَ وَ ظَاهِرِ عَلَانِيَتِكَ وَ عَذِّبْهُمَا عَذَابًا فِي التَّقْدِيرِ وَ فَوْقَ التَّقْدِيرِ وَ شَارِكِ مَعَهُمَا ابْتِنِيَهُمَا وَ أَشْيَاعَهُمَا وَ مُحِبِّيَهُمَا وَ مَنْ شَايَعَهُمَا إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ» (٥)

١١- دعای «لا إله إلا الله حقاً...»

یازدهم: محمد بن هارون در مجموع الدعوات از عدی بن حاتم روایت کرده است که: روزی به خدمت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام رفتم، حضرت را در نماز یافتیم با رنگ متغیر، و کسی را بعد از حضرت رسول صلی الله علیه و آله ندیده بودم که رکوع و سجودش از آن حضرت تمام تر باشد؛ چون صدای پای مرا شنید اشاره نمود به دست مبارک که باش. پس دو رکعت نماز کرد و بعد از سلام به سجده رفت، و بسیار طول داد تا آن که گمان کردم که به خواب رفته است. پس سر از سجده برداشت و این دعا خواند؛ پس رو به

ص: ١٩٤

١-١_ حاشیه ع: عَذَابٍ.

٢-٢_ آ: رَايَاتِهِمْ.

٣-٣_ حاشیه هر سه نسخه: اللَّهُمَّ الْعَنْ فَلَانًا وَ فَلَانًا.

٤-٤_ حاشیه متن: لَا يَخْطُرُ.

٥-٥_ مهج الدعوات، ص ٢٥٨، و من ذلك دعاء آخر لمولانا الرضا عليه السلام؛ مصباح، شيخ كفعمی، ص ٥٥٣، فصل الرابع و الأربعون... .

جانب من گردانید و فرمود که: به حق آن خداوندی که دانه را شکافته، و خلاق را آفریده سوگند که هر غمگینی یا کار بسته ای یا غارت زده ای که این دعا را بخواند البته حق تعالی بندش را بگشاید، و غمش را زایل گرداند، و مهماتش را برآورد، و سزاوار است که هر که این دعا را بشنود حفظ کند.

راوی گفت: که تا این حدیث را از حضرت شنیده ام این دعا را ترک نکرده ام. اینست دعا:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِيْمَانًا وَصِدْقًا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعْبُدًا وَرِقًّا يَا مُعِزُّ الْمُؤْمِنِينَ بِسُلْطَانِهِ يَا مُدِلُّ الْجَبَّارِينَ بِعَظَمَتِهِ أَنْتَ كَهْفِي حِينَ تُعِينِي الْمَذَاهِبُ عِنْدَ حُلُولِ النَّوَائِبِ فَتَضَيِّقُ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا أَنْتَ خَلَقْتَنِي يَا سَيِّدِي رَحْمَةً مِنْكَ لِي وَ لَوْ لَا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ وَ أَنْتَ مُؤَيِّدِي بِالنَّصِيرِ عَلَى أَعْدَائِي وَ لَوْ لَا نَصِيرُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِينَ يَا مُنْشِئَ الْبَرَكَاتِ مِنْ مَوَاضِعِهَا وَ مُزِيلِ الرَّحْمَةِ مِنْ مَعَادِنِهَا وَ يَا (۱) مَنْ حَصَّ نَفْسَهُ بِالْعِزِّ وَ الرَّفْعَةِ فَأَوْلِيَائِهِ بِعِزِّهِ يَعْتَزُّونَ وَ يَا مَنْ وَضَعَ لَهُ الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَيْدَلَةِ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَهُمْ مِنْ سَطَوَاتِهِ خَائِفُونَ أَسْئَلُكَ بِكِبْرِيائِكَ الَّتِي شَفَقْتَهَا مِنْ عَظَمَتِكَ وَ بِعَظَمَتِكَ الَّتِي اسْتَتَوَيْتَ بِهَا عَلَى عَرْشِكَ وَ عَلَوْتَ بِهَا فِي خَلْقِكَ فَكُلُّهُمْ خَاضِعٌ ذَلِيلٌ لِعِزَّتِكَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَفْعَلْ (۲) أَوْلَى الْأَمْرَيْنِ بِكَ (۳) تَبَارَكَتَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (۴)

۱۲- دعای «سبحانک اللهم و حنانیک سبحانک اللهم و تعالیت...»

دوازدهم: شیخ کشی از سعید بن مسیب روایت کرده است که: قاریان قرآن تا حضرت امام زین العابدین علیه السلام متوجه مکه نمی شد بیرون نمی رفتند؛ در یکی از سفرهای حج با حضرت بیرون رفتیم و هزار نفس (۵) بودیم، چون به منزل سقیا رسیدیم حضرت فرود آمد و نماز گذارد (۶) و بعد از نماز سجده شکر به جای آورد، و در سجده این دعا

ص : ۱۹۵

۱- ۱- ع و آ: فیا.

۲- ۲- ع و آ: + بی.

۳- ۳- حاشیه آ: بِكَ.

۴- ۴- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۲۵، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و ... .

۵- ۵- ع و آ: نفر.

۶- ۶- ع و آ: کرد.

خواند. پس شنیدم که هر درخت و سنگ و کلوخی که در آن موضع بود همه با حضرت در این تسبیح موافقت کردند؛ من از مشاهده این حال غریب، بسیار ترسیدم.

چون حضرت سر برداشت فرمود که: این تسبیح اعظم (۱) خداست، و با این تسبیح هیچ گناه نمی ماند؛ و چون حق تعالی جبرئیل را آفرید این تسبیح را الهام کرد، چون این تسبیح را خواند جمیع آسمانها و آنچه در آنها بود همه با او خواندند و این نام بزرگ خداست. اینست تسبیح (۲):

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَحَنَانِيكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَعَالَيْتَ (۳) سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَالْعِزُّ إِزَارُكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَالْعَظَمَةُ رِداؤُكَ (۴) سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَالْكِبْرِيَاءُ سُلْطَانُكَ سُبْحَانَكَ مِنْ عَظِيمٍ مَا أَعْظَمَكَ سُبْحَانَكَ سُبِّحْتَ فِي الْأَعْلَى سُبْحَانَكَ تَسْمَعُ وَتَرَى مَا تَحْتَ الثَّرَى سُبْحَانَكَ أَنْتَ شَاهِدُ كُلِّ نَجْوَى (۵) سُبْحَانَكَ مَوْضِعُ كُلِّ شَكْوَى سُبْحَانَكَ حَاضِرُ كُلِّ مَلَأٍ سُبْحَانَكَ عَظِيمَ الرَّجَاءِ سُبْحَانَكَ تَرَى مَا فِي قَعْرِ الْمَاءِ سُبْحَانَكَ تَسْمَعُ أَنْفَاسَ الْحَيَاتِ فِي قُغُورِ الْبِحَارِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ السَّمَوَاتِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْأَرْضِينَ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الظُّلْمَةِ وَالنُّورِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْفَنَى وَ الْهُوَاءِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الرِّيحِ كَمْ هِيَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ سُبْحَانَكَ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ سُبْحَانَكَ عَجَبًا لِمَنْ عَرَفَكَ كَيْفَ لَا يَخَافُكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۶)

۱۳- دعای «أناجیک یا سیدی کما یناجی...»

سیزدهم: ابن بابویه به سند معتبر از اصیغ بن نباته روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ در سجود این دعا می خواندند:

ص : ۱۹۶

۱- ۱- ع: عظیم.

۲- ۲- حاشیه آ: تسبیح اینست.

۳- ۳- ع: وَ تَعَالَى سِرِّ بِالْكَ.

۴- ۴- حاشیه متن: وَ تَعَالَى سِرِّ بِالْكَ.

۵- ۵- حاشیه متن: شَكْوَى.

۶- ۶- رجال کشی، ص ۱۱۷، سعید بن مسیب...؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فیما یقال کل یوم.

«أُنَاجِيكَ يَا سَيِّدِي كَمَا يُنَاجِي الْعَبْدُ الدَّلِيلُ مَوْلَاهُ وَ أَطْلُبُ إِلَيْكَ طَلَبَ مَنْ يَعْلَمُ أَنَّكَ تُعْطِي وَلَا يَنْقُصُ مَا (١) عِنْدَكَ شَيْءٌ وَ اسْتَغْفِرُكَ اسْتَغْفَارَ مَنْ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَ أَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ تَوَكُّلَ مَنْ يَعْلَمُ أَنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». (٢)

١٤- دعای «اللهم انی أعوذ بک أن تبتلینى...»

چهاردهم: عبدالله بن جعفر حمیری در قرب الاسناد به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ تَبْتَلِيَنِي بِبَلِيَّتِهِ تَدْعُونِي ضَرُورَتَهَا عَلَيَّ أَنْ أَتَعَوَّثَ بِشَيْءٍ مِنْ مَعَاصِيكَ اللَّهُمَّ وَلَا تَجْعَلْ بِي (٣) حَاجَةً إِلَيَّ أَحَدٍ مِنْ شِرَارِ خَلْقِكَ وَ لِئَامِهِمْ فَإِنْ جَعَلْتَ بِي حَاجَةً إِلَيَّ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَاجْعَلْهَا إِلَيَّ أَحْسَنَ نِيهِمْ وَجْهًا وَ خُلُقًا وَ خُلُقًا وَ أَشْخَاهُمْ بِهَا نَفْسًا وَ أَطْلِقْهُمْ بِهَا لِسَانًا وَ أَسْمَحْهُمْ بِهَا كَفًّا وَ أَقْلْهُمْ بِهَا عَلَيَّ اِمْتِنَانًا». (٤)

١٥- دعای «اللهم إن ظن الناس بي حسن...»

پانزدهم: ایضاً حمیری از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: پدرم در سجده این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنَّ ظَنَّ النَّاسِ بِي حَسَنٌ فَاعْفِرْ لِي مَا لَا يَعْلَمُونَ وَ لَا تُؤْخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ وَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ»

و فرمود که این دعا نیز می خواندند:

«يَا ثِقَتِي وَ رَجَائِي فِي شِدَّتِي وَ رَخَائِي صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ الطُّفَّ (٥) بِي فِي

ص : ١٩٧

١- ١- ع و آ: ممّا.

٢- ٢- أمالي، شيخ صدوق، ص ٢٥٥، مجلس الرابع و الأربعون...؛ روضه الواعظين، ج ٢، ص ٣٢٦، مجلس في ذكر الدعاء في حوائج المؤمنين.

٣- ٣- حاشيه متن و آ: لي.

٤- ٤- قرب الأسناد، ص ٢، جزء الأول...؛ مستدرک الوسایل، ج ٤، ص ٤٤٩، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

٥- ٥- حاشيه متن: لي.

جَمِيعِ أحوَالِي فَإِنَّكَ تَلُطِّفُ لِمَنْ تَشَاءُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَي مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ عَلَي أَهْلِ بَيْتِهِ (١) الطَّاهِرِينَ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا. (٢)

١٦- دعای «اللهم لك الحمد إن أعطتك و لا حجه لی...»

شانزدهم: در عیون اخبار الرضا علیه السلام به سند معتبر روایت کرده است که: حضرت امام رضا علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«(٣) لَكَ الْحَمْدُ إِنْ أَطَعْتُكَ وَ لَا حُجَّةَ لِي إِنْ عَصَيْتُكَ وَ لَا صِيْنَعٌ لِي وَ لَا لِعَيْرِي فِي إِحْسَانِكَ وَ لَا عُذْرَ لِي إِنْ أَسَأْتُ مَا أَصَابَنِي مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْكَ يَا كَرِيمٌ اغْفِرْ لِمَنْ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ». (٤)

١٧- دعای «اللهم ارحم ذلی بین یدیك و...»

هفدهم: در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در سجده این دعا می خواند:

«اللَّهُمَّ ارْحَمْ ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ وَ تَضَرَّعِي إِلَيْكَ وَ وَحْشَتِي مِنَ النَّاسِ وَ أَنْسِي إِلَيْكَ يَا كَرِيمٌ فَإِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ يَا ذَا الْمَنِّ وَ الْفَضْلِ وَ الْجُودِ وَ الْغِنَى وَ الْكِرَمِ وَ ارْحَمْ ضَعْفِي وَ شَيْبَتِي مِنَ النَّارِ يَا كَرِيمٌ». (٥)

١٨- دعای «لا إله إلا الله حقاً حقاً سجدت لك...»

هجدهم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام محمد باقر علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«لا إله إلا الله حقاً حقاً سجدت لك يا ربَّ تعبداً و رِقاً و إيماناً و تصديقاً يا عظيم إنَّ عملي ضعيف فضاعفه لي يا كريم يا جبار اغفر لي ذنوبي و جزمي و تقبل عملي يا كريم يا جبار». (٦)

ص : ١٩٨

١-١ حاشیه متن و آ و متن ع: الطَّيِّبِينَ.

٢-٢ قرب الأسناد، ص ٥، جزء الأول...؛ مستدرک الوسائل، ج ٤، ص ٤٥٠، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

٣-٣ حاشیه متن: اللَّهُمَّ.

٤-٤ عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ٢، ص ٢٠٥، دلالة أخرى...؛ مستدرک الوسائل، ج ٤، ص ٤٥١، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

٥-٥ فقه الرضا علیه السلام، ص ١٤١، باب صلاة الليل...؛ مستدرک الوسائل، ج ٥، ص ١٤٢، باب استحباب الدعاء في سجدة الشکر.

٦-٦ همان.

نوزدهم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در سجود این دعا می خواندند:

«یا کائِنُ قَبْلَ كُلِّ شَیْءٍ وَ یا مُکَوِّنُ قَبْلَ كُلِّ شَیْءٍ لا تَفْضَحْنِی فِائِنَّکَ بِی عَالِمٌ وَ لا تُعَذِّبْنِی فِائِنَّکَ عَلَیَّ قَادِرٌ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوذُ بِکَ مِنْ الْعَدِیْلِهِ عِنْدَ الْمِیوْتِ وَ مِنْ شَرِّ الْمَرْجِعِ فِی الْقَبْرِ وَ مِنْ النَّدَامَةِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ عِشَهُ نَقِیَّتِهِ وَ مِیْتَهُ سَوِیَّهِ وَ مُنْقَلَباً کَرِیماً غَیْرَ مُخْزٍ وَ لا فَاضِحٍ»

و این دعا نیز می خواند:

«اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ مَغْفِرَتَکَ اَوْسَعُ مِنْ ذُنُوْبِیْ وَ رَحْمَتَکَ اَرْجِیْ عِنْدِیْ مِنْ عَمَلِیْ فَاغْفِرْ لِیْ (۱)». (۲)

۲۰- دعای «لک الحمد إن أطعتک و لک الحجه...»

بیستم: ایضاً در فقه الرضا علیه السلام مذکور است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجود این دعا می خواندند:

«لَکَ الْحَمْدُ اِنْ اَطَعْتْکَ وَ لَکَ الْحِجَّةُ اِنْ عَصَيْتْکَ لا صِيْعَ لِي وَ لا لِعَيْرِي فِي اِحْسَانٍ کَانَ مِنِّي حَالَ الْحَسَنِیْهِ یَا کَرِیْمُ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ بِمَا (۳) سَأَلْتْکَ فِی مَشَارِقِ الْاَمْرِضِ وَ مَغَارِبِهَا مِنْ الْمُؤْمِنِیْنَ وَ ذُرِّیَّتِیْ (۴) اَللّٰهُمَّ اَعِنِّیْ عَلَیْ دِیْنِیْ بِمُدْنِیَّیْ وَ عَلَیْ اٰخِرَتِیْ بِتَفَوَّایِ اَللّٰهُمَّ اَحْفَظْنِیْ فِیْمَا غِبْتَ عَنْهُ وَ لا تَکْلِنِیْ اِلی نَفْسِیْ فِیْمَا قَصَرْتُ (۵) یَا مَنْ لا تَنْقُصُهُ الْمَغْفِرَةُ وَ لا تَضُرُّهُ الدُّنُوْبُ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ عَلَی آلِ مُحَمَّدٍ وَ اغْفِرْ لِیْ مَا لا یُضُرُّکَ وَ اَعْطِنِیْ مَا لا یَنْقُصُکَ وَ بِاللّٰهِ التَّوْفِیْقُ». (۶)

ص : ۱۹۹

۱-۱ حاشیه متن: یا مَنْ حَتَّى لا یَمُوْت، و حاشیه آ: وَ مَنْ.

۲-۲ فقه الرضا علیه السلام، ص ۱۴۱، باب صلاه اللیل...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۲، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۳-۳ ع و آ: صَلِّ بِمَا، به جای: صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ بِمَا.

۴-۴ حاشیه متن و آ: زِدْنِی.

۵-۵ حاشیه آ: حَضَرْتُ.

۶-۶ فقه الرضا علیه السلام، ص ۱۴۲، باب صلاه اللیل...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۳، باب استحباب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲۱- دعای «یا خیر من رفعت إلیه أیدی السائلین...»

بیست و یکم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: سنت است در سجود شکر نماز ظهر، این دعا بخواند:

«یا خَیْرَ مَنْ رُفِعَتْ إِلَیْهِ أَيْدِی السَّائِلِیْنَ وَ یا أَكْرَمَ مَنْ مُدَّتْ إِلَیْهِ أَعْنَاقُ الرَّاعِبِیْنَ وَ یا أَكْرَمَ الْأَءْ كَرِیْمِیْنَ وَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیِّبِیْنَ وَ الطُّفْلِ لى (۱) بِلُطْفِكَ الْخَفِیِّ فِی شَأْنِی كَلِّهِ» (۲).

۲۲- دعای «اللهم أنت أنت انقطع الرجاء إلا منك...»

بیست و دویم: شیخ و دیگران در سجده شکر نماز خفتن گفته اند که: سنت است این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ أَنْتَ أَنْتَ انْقَطَعَ الرَّجَاءُ إِلَّا مِنْكَ مِنْكَ مِنْكَ يَا أَحَدَ مَنْ لَا أَحَدَ لَهُ يَا أَحَدَ مَنْ لَا أَحَدَ لَهُ يَا أَحَدَ مَنْ لَا أَحَدَ لَهُ غَيْرُكَ يَا مَنْ لَا يَزِيدُهُ كَثْرَةُ الدُّعَاءِ إِلَّا كَرَمًا وَ جُودًا يَا مَنْ لَا يَزِيدُهُ كَثْرَةُ الدُّعَاءِ إِلَّا كَرَمًا وَ جُودًا يَا مَنْ لَا يَزِيدُهُ كَثْرَةُ الدُّعَاءِ إِلَّا كَرَمًا وَ جُودًا صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ».

پس حاجت خود را می طلبی؛ پس گونه راست را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی (۴)؛ پس باز پیشانی را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی (۵).

۲۳- خواندن «یا رب الأرباب و یا مالک الملوك و...»

بیست و سیّم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: نزدیک ترین احوال بنده به سوی خدا وقتی است که بنده در سجده باشد؛ چون به سجده روی بگو:

ص : ۲۰۰

۱-۱ حاشیه متن و آ: بی.

۲-۲ مصباح، شیخ طوسی، ص ۶۷، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلدالأمین، ص ۱۷، و مما یختص عقیب الظهر.

۳-۳ حاشیه هر سه نسخه: یزیدُهُ كَثْرُهُ.

۴-۴ ع و آ: + پس گونه چپ را بر زمین می گذاری و همین دعا می خوانی.

۵-۵ مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۱۲، أربع ركعات أخر...؛ فلاح السائل، ص ۲۵۶، فصل السادس والعشرون.

«يَا رَبَّ الْأَعْرَابِ يَا مَالِكَ (۱) الْمُلُوكِ يَا سَيِّدَ السَّادَاتِ يَا جَبَّارَ الْجَبَابِرَةِ يَا إِلَهَ الْآلِهَةِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»

پس حاجات خود را بطلب؛ پس بگو: «فَاِنِّي عَبْدُكَ نَاصِيَتِي فِي قَبْضَتِكَ»

پس هر دعایی که خواهی بکن که خدا بخشنده است، و برآوردن هیچ حاجت بر او دشوار نیست. (۲)

۲۴- دعای «اللهم أنت ربى حقاً حقاً سجدت...»

بیست و چهارم: ایضاً کلینی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: شنیدم شبی پدرم در مسجد به سجود رفته (۳)، می گریست و این دعا می خواند:

«(۴) اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي حَقًّا حَقًّا سَجَدْتُ لَكَ يَا رَبَّ تَعْبُدًا وَرِقًا اللَّهُمَّ إِنَّ عَمَلِي ضَعِيفٌ فَضَاعِفُهُ لِي اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ وَتُبِّ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ الثَّوَابُ الرَّحِيمُ». (۵)

۲۵- خواندن «سجد وجهی البالی لوجهک الباقی الدائم العظیم...»

بیست و پنجم: ایضاً کلینی روایت کرده است که: حضرت صادق علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«سَجَدَ وَجْهِي الْبَالِي لَوَجْهِكَ الْبَاقِي الدَّائِمِ الْعَظِيمِ سَجَدَ وَجْهِي الدَّلِيلِ لَوَجْهِكَ الْعَزِيزِ سَجَدَ وَجْهِي الْفَقِيرِ لَوَجْهِ رَبِّي الْغَنِيِّ الْكَرِيمِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ رَبِّ أَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا كَانَ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا يَكُونُ رَبِّ لَا تُجْهِدْ (۶) بِلَائِي رَبِّ لَا تُشْمِتْ بِي أَعْدَائِي رَبِّ لَا تُسِئْ قَضَائِي رَبِّ إِنَّهُ لَا دَافِعَ وَلَا مَانِعَ إِلَّا أَنْتَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ وَبَارِكْ»

ص: ۲۰۱

۱- ۱_ آ: مَلِك.

۲- ۲_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود والتسبيح والدعاء...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۳۴۰، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۳- ۳_ آ: + بود.

۴- ۴_ ع و آ: + سُبْحَانَكَ .

۵- ۵_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود والتسبيح والدعاء...؛ وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۳۴۰، باب استحباب الدعاء بالمأثور.

۶- ۶_ ع: لَا تُجْهِلْ.

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ سَيِّطَوَاتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ جَمِيعِ غَضَبِكَ وَسَخَطِكَ
سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ» (۱).

۲۶- خواندن «ارحم ذلی بین یدیك و تضرعی إلیك...»

بیست و ششم: ایضاً کلینی رحمه الله روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ در سجده این دعا می خواندند:

«ارْحَمْ ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ وَ تَضَرَّعِي إِلَيْكَ وَ وَحْشَتِي مِنَ النَّاسِ وَ أَنْسِي بِكَ يَا كَرِيمُ»

و این دعا نیز می خواندند:

«وَعَظَمْتَنِي فَلَمْ أَتَعِظْ وَ زَجَرْتَنِي عَنِ مَحَارِمِكَ فَلَمْ أَنْزَجِرْ وَ عَمَّرْتَنِي أَيَادِيكَ (۲) فَمَا شَكَرْتُ عَفْوَكَ يَا كَرِيمُ أَسْأَلُكَ
الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ» (۳).

۲۷- خواندن «لا إله إلا أنت حقاً حقاً سجدت...»

بیست و هفتم: ایضاً کلینی روایت کرده است که: حضرت امام محمد باقر علیه السلام در سجده این دعا می خواندند:

«لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ حَقًّا حَقًّا سَجَدْتُ لَكَ يَا رَبَّ تَعْبُدًا وَ رِقًّا يَا عَظِيمُ إِنَّ عَمَلِي ضَعِيفٌ فَضَاعَفَهُ لِي يَا كَرِيمُ يَا حَنَّانُ (۴) اغْفِرْ لِي
ذُنُوبِي وَ جُرْمِي وَ تَقَبَّلْ عَمَلِي يَا كَرِيمُ يَا حَنَّانُ (۵) أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَخِيبَ أَوْ أَحْمَلَ ظُلْمًا اللَّهُمَّ مِنْكَ النُّعْمَةُ وَ أَنْتَ تَزُوقُ شُكْرَهَا وَ
عَلَيْكَ يَكُونُ ثَوَابٌ مَا تَفَضَّلْتَ بِهِ مِنْ ثَوَابِهَا بِفَضْلِ طَوْلِكَ وَ بِكَرِيمِ عَائِدَتِكَ» (۶).

ص: ۲۰۲

۱- ۱- کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسييح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۵، باب استحباب الدعاء في سجدة الشكر.

۲- ۲- حاشیه ع و آ: وَ عَمَّرْتَنِي آيَاتِكَ.

۳- ۳- کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسييح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۵، باب استحباب الدعاء في سجدة الشكر.

۴- ۴- حاشیه هر سه نسخه: جبار.

۵- ۵- حاشیه هر سه نسخه: جبار.

۶- ۶- کافی، ج ۳، ص ۳۲۷، باب السجود و التسييح و الدعاء... ؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۶، باب استحباب الدعاء في سجدة الشكر.

۲۸- دعای «أعوذ بك من نار حرها لا يطفى و...»

بیست و هشتم: ایضاً کلینی رحمه الله به سند معتبر روایت کرده است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجده این دعا می خواند: «أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ حَرَّهَا لَا يُطْفِئُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ عَطِشَانُهَا لَا يَزْوِي وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ مَسْلُوبُهَا لَا يُكْسِي» (۱).

۲۹- خواندن «یا رؤف یا رحیم یا ربی یا سیدی...»

بیست و نهم: ایضاً کلینی به سند معتبر روایت کرده است که: شکایت کرد مردی به حضرت صادق علیه السلام که امّ ولدی دارم و او علیل است. حضرت فرمود که: بگو بعد از هر نماز واجب در سجده شکر بگوید: «یا رُؤْفُ یا رَحِيمُ یا رَبِّي یا سَيِّدِي» پس حاجت خود را بطلبد. (۲)

۳۰- دعای «اللهم لك قصدت و إليك اعتمدت و...»

سی ام: سید بن طاوس روایت کرده است که: هر که در سجده شکر این دعا را بخواند، پیش از آن که سر بردارد حاجتش بر آورده شود: «اللَّهُمَّ لَكَ قَصَدْتُ وَ إِلَيْكَ اعْتَمَدْتُ وَ أَرَدْتُ وَ بِكَ وَثِقْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ أَنْتَ عَالِمٌ بِمَا أَرَدْتُ» (۳).

۳۱- خواندن «اللهم إني أسئلك الراحة عند الموت و...»

سی و یکم: در روایات معتبره بسیار منقولست که: حضرت صادق و کاظم _ صلوات الله علیهما _ در سجده شکر (۴) بسیار می فرمودند:

«أَسْئَلُكَ الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ».

و در بعضی از روایات: «وَالْأَمْنَ عِنْدَ الْحِسَابِ» (۵)، (۶)

ص: ۲۰۳

۱- ۱_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۸، باب السجود و التسبیح و الدعاء...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۴، باب استجاب الدعاء فی سجدتی الشکر.

۲- ۲_ همان.

۳- ۳_ فلاح السائل، ص ۲۰۹، فصل الحادی و العشرون فی صلاه العصر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۵، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۴- ۴_ ع: شکر .

۵- ۵_ ع: + و ظاهر آنست که سجده شکر باشد.

۶- ۶_ کافی، ج ۳، ص ۳۲۳، باب السجود و التسبیح و الدعاء...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۳۰۰، باب کیفیه الصلاه و

۳۲- خواندن «سجد وجهی اللئیم لوجه ربی الکریم...»

سی و دویم: به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام مرویست که در سجده می گفتند:

«سَجَدَ وَجْهِي اللَّئِيمُ لَوَجْهِ رَبِّي الْكَرِيمِ»^(۱).

۳۳- خواندن «رب انی ظلمت نفسی فاغفر لی...»

سی و سیم: در بعضی از کتب معتبره از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده که: بهترین سخنان نزد حق تعالی آنست که بنده در سجده بگوید: «رَبِّ (۲) اِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي»^(۳).

۳۴- دعای «اللهم مغفر تک و اوسع من ذنوبی و...»

سی و چهارم: در جعفریات به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله چون سر به سجده می گذاشت این دعا می خواند:

«اللَّهُمَّ مَغْفِرَتُكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَ رَحْمَتُكَ أَرْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي يَا حَيُّ لَا يَمُوتُ»^(۴).

۳۵- خواندن «یا مدل کل جبار یا معز کلی ذلیل...»

سی و پنجم: قطب راوندی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه تو را شدتی و غمی عارض شود و به نهایت برسد، سجده کن بر زمین و بگو:

«يَا مُدِلُّ كُلِّ جَبَّارٍ يَا مُعِزُّ كُلِّ ذَلِيلٍ قَدْ وَ حَقَّكَ بَلَغَ مَجْهُودِي فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ فَرِّجْ عَنِّي»^(۵).

و در عدّه الدعای از آن حضرت روایت کرده است که: هر گاه به مردی نازله یا امری شدیدی یا کربی^(۶) و غمی نازل شود زانوها و دستهای خود را تا به مرفق برهنه کند و بر زمین بچسباند، و سینه خود را به زمین برساند، و حاجت خود را طلب کند^(۷).

ص: ۲۰۴

۱- ۱- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و...؛ مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۴۶۳، باب جواز الدعاء فی... .

۲- ۲- ع و آ: رَبِّ .

۳- ۳- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۳۵، باب استحباب الدعاء فی سجده الشکر.

۴- ۴- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۱۷، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... . (به نقل از جعفریات)

- ٥-٥_ الدعوات، ص ٥١، فصل فى ألح الدعاء و أوجزه؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢١٨، باب ٤٤، سجده الشكر و فضلها و... .
- ٦-٦_ ع: كرب عظيمى.
- ٧-٧_ عدّه الداعى، ص ٢٧٦؛ كفى، ج ٢، ص ٥٥٦، باب الدعاء للكرب و الهمّ و الحزن و... .

۳۶- خواندن «یا الله یا رباه یا سیداه...»

سی و ششم: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر گاه بنده ای در سجده سه مرتبه بگوید: «یا الله یمیا ربّیا یا سیداه» خداوند کریم جواب او گوید: لئیک بنده من چه حاجت داری؟ (۱) حاجت خود را بطلب (۲). (۳)

و در مکارم الأخلاق روایت کرده است که: هر که در سجده: «یا ربّاه یا سیداه» آنقدر بگوید که یک نفس تمام شود، حق تعالی فرماید که: حاجت خود را سؤال کن. (۴)

و ایضاً روایت کرده است که: بعضی از ائمه علیهم السلام در سجده می گفتند:

«سَجِدُ لِمَكَ يَا رَبِّ طَالِبٌ مِنْ ثَوَابِكَ سَجِدُ لِمَكَ يَا رَبِّ هَارِبٌ مِنْ عِقَابِكَ سَجِدُ لَكَ يَا رَبِّ خَائِفٌ مِنْ سَخَطِكَ»؛ پس می گفت: «یا الله یمیا ربّاه» تا نفس وفا می کرد؛ پس حاجت خود را طلب می نمود. (۵)

و ابن بابویه رضی الله عنه روایت کرده است از حضرت صادق علیه السلام که: هر گاه بنده ای در سجده بگوید: «یا ربّ یا ربّ» تا نفسش وفا کند، پروردگار عالم فرماید که: لئیک، چه حاجت داری؟ (۶)

۳۷- دعای «یا من علا فلاشیء فوقه و...»

سی و هفتم: ابن بابویه به سند موثق روایت کرده است که: حضرت امام موسی علیه السلام در سجده این دعا می خواندند: «یا مَنْ عَلَا فَلَا شَيْءَ فَوْقَهُ وَ يَا مَنْ دَنَى فَلَا شَيْءَ دُونَهُ اغْفِرْ لِي وَ لِأَصْحَابِي». (۷)

ص : ۲۰۵

۱- ۱- آ: چه حاجتی داری؟ .

۲- ۲- ع: حاجت خود را از من بطلب، به جای: چه حاجتی داری؟ حاجت خود را بطلب .

۳- ۳- اُمالی، شیخ صدوق، ص ۴۱۱، مجلس الرابع والستون؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۸۶، باب أنه يستحب أن يقال في الدعاء.

۴- ۴- مکارم الأخلاق، ص ۲۸۷، فی سجده الشکر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۵- ۵- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۴۶، باب استحباب الدعاء فی سجده الشکر.

۶- ۶- من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۳۳، باب سجده الشکر و القول فيها؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۶، باب استحباب الدعاء فی سجده الشکر.

۷- ۷- توحید، ص ۶۷، باب التوحید و نفی التشبیه؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۲۸، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

۳۸- خواندن «یا أحد من لا أحد له...»

سی و هشتم: کلینی به سند معتبر از زیاد قندی روایت کرده است که: چون در بغداد به حبس و زندان مبتلا شدم، به خدمت حضرت امام موسی علیه السلام نوشتم که: دعایی مرا تعلیم فرما که از این بلیه نجات یابم. حضرت در جواب نوشتند که: چون از نماز فارغ شوی به سجده رو، و سجده را طول بده و بگو:

«یا أَحَدَ مَنْ لَا أَحَدَ لَهُ» تا نفست منقطع شود؛

پس بگو: «یا مَنْ لَا يَزِيدُهُ كَثْرَةُ الدُّعَاءِ إِلَّا كَرَمًا وَ جُودًا»^(۱) تا نفست منقطع شود؛

پس بگو: «یا رَبِّ الْأَرْبابِ أَنْتَ أَنْتَ الَّذِي أَنْقَطَعَ الرَّجَاءُ إِلَّا مِنْكَ يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمٌ».

راوی گفت که چون این دعا خواندم نجات یافتم.^(۲)

۳۹- خواندن «یا رب ما ذا عليك أن ترضى كل...»

سی و نهم: در مکارم الأخلاق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله به مردی گذشت و او در سجده می گفت:

«یا رَبِّ مَاذَا عَلَيْكَ أَنْ تُرْضِيَ كُلَّ مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدِي تَبِعَهُ وَ أَنْ تُغْفِرَ لِي ذُنُوبِي وَ أَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ فَإِنَّمَا»^(۳) عَفْوِكَ عَنِ الظَّالِمِينَ وَ أَنَا مِنَ الظَّالِمِينَ فَلْتَسَعْنِي رَحْمَتُكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

پس حضرت فرمود که: سر بردار که دعایت مستجاب شد؛ به درستی که دعای پیغمبری را خواندی که در زمان قوم عاد بود.^(۴)

۴۰- خواندن «بسم الله الذي لا إله إلا هو عالم الغيب...»

چهلیم: ابن ادريس و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند

ص : ۲۰۶

۱- ۱-ع: جُودًا وَ كَرَمًا.

۲- ۲- کافی، ج ۳، ص ۳۲۸، باب السجود و التسييح و الدعاء...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۲، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و....

۳- ۳-ع: فَأَنَّهَا.

۴- ۴- مکارم الأخلاق، ص ۲۸۷، فی سجده الشکر؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۰۶، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و....

که: هر گاه تو را همی عارض شود، دست را بر جای سجود خود بکش و (۱) تا جانب راست رو، سه مرتبه در هر مرتبه بگو:

«بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ وَالشُّقْمِ وَالْعَيْدَمِ وَالصَّغَارِ (۲) وَالذُّلِّ وَالْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ» (۳).

و بعضی گفته اند که دست را نیز بر سینه بمالد.

و در روایت معتبر دیگر دعا چنین وارد شده، بعد از الرحیم: «اللَّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّي الْهَمَّ وَالْحُزْنَ» (۴).

و به روایت شیخ: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّي الْهَمَّ وَالْحُزْنَ وَالْفِتْنَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ» (۵).

و در حدیث معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: حق تعالی به حضرت موسی علیه السلام وحی کرد که تو را برای این برگزیدم و کلیم خود گردانیدم که نفس تو را نزد خود از همه کس ذلیل تر یافتم. چون این خطاب به موسی رسید به سجده شکر رفت، و از روی شکستگی و تذلل، پهلوهای روی خود را بر خاک گذاشت. حق تعالی وحی کرد که: سر بردار ای موسی! و دست بر موضع سجود خود بمال؛ پس دست خود را بمال

ص: ۲۰۷

۱- ۱- ع + آ: و از جانب چپ روی خود دست بمال و بر پیشانی .

۲- ۲- ع: وَالصَّغَاد.

۳- ۳- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۲۳، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و...؛

۴- ۴- من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۱، باب سجده الشکر و القول فيها؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۳، باب استحباب مسح اليد علی... .

۵- ۵- مصباح، شیخ طوسی، ص ۲۴۳، صلاه الصبح؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۳۱، باب ۴۴، سجده الشکر و فضلها و... .

بر روی و بر هر جای بدنت که دست تو به آن می رسد، که امان خواهد گردید برای تو از هر دردی و آفتی و بلائی. (۱)

۴۱- دعای «یا من کبس الأرض علی الماء...»

چهل و یکم: کلینی و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر گاه دردی و بیماری و آزاری داشته باشی، بعد از نماز دست بمال بر موضع سجود خود از زمین و این دعا بخوان؛ پس دست بر موضع درد بمال و هفت مرتبه چنین کن. اینست دعا:

«یا مَنْ كَبَسَ الْأَرْضَ عَلَى الْمَاءِ وَ سَيِّدَ الْهَوَاءِ بِالسَّمَاءِ وَ اخْتَارَ لِنَفْسِهِ أَحْسَنَ الْأَسْمَاءِ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَافِنِي مِنْ كُلِّ سُقْمٍ وَ دَاءٍ وَ أَقْضِ حَوَائِجِي كُلِّهَا» پس حوائج خود را طلب کن. (۲)

ص: ۲۰۸

۱- ۱- أمالی، شیخ طوسی، ص ۱۶۵، مجلس السادس...؛ الدعوات، ص ۷۸، فصل فی خصال مستغنی بها عن الطب.
۲- ۲- کافی، ج ۳، ص ۳۴۴، باب التعقیب بعد الصلاه و الدعاء...؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۲، باب کیفیه الصلاه و صفتها و... .

اشاره

بدان که چون صباح ابتدای روز است، برای تهیه روز آینده و استمداد توفیق از جناب مقدّس الهی در تحصیل سعادات دنیویّه و اخرویّه، و استعاذه از شرور اعدای ظاهره و باطنه، و طواریق آفات و عاهات و بلیات که در عرض روز عروض آنها محتمل است، باید به قدری از اذکار و ادعیه که وسایل رحمت سبحانی است متوسل گردد.

و ایضاً شبی را به انواع نعمتها گذارنیده، و از انواع بلا یا به فضل حق تعالی نجات یافته، باید که از آنها غافل نباشد، و شکر برخی از (۱) آنها به عمل آورد.

و همچنین در هنگام مسا که نزدیک به شبست باید که (۲) برای شب تهیّه بگیرد؛ و از جناب اقدس سبحانی بر تحصیل سعادات و دفع بلیات استعانت نماید؛ و شکر نعمت های نامتناهی الهی که در عرض روز بر او وارد شده قدری به عمل آورد.

و ایضاً چون ملائکه کاتبان اعمال، در اوّل روز و اوّل شب برای نوشتن اعمال خلایق نازل می شوند (۳)، مناسب آنست که در اوّل هر صحیفه، حمد و ثنا و دعا و استغفار بوده باشد.

آیات وارده بر محافظت این دو وقت

و ایضاً چون در این دو وقت آثار قدرت حق تعالی زیاده از اوقات دیگر ظاهر می گردد، از تبدیل لیل به نهار، و نهار به لیل، و ظلمت به ضیاء، و نور به ظلمت، پس در

ص : ۲۰۹

۱- ۱- ع: _ برخی از .

۲- ۲- ع: + حی .

۳- ۳- ع: می شدند.

این دو وقت، جلالت معبود خود را به یاد آوردن، و متوجه‌ تنای او شدن انسب است؛ لهذا در این دو وقت، ادعیه و اذکار بسیار از رسول خدا و ائمه اطهار علیهم السلام مأثور گردیده و تحریص (۱) و ترغیب بی شمار (۲) بر محافظت این دو وقت در آیات و اخبار وارد شده است؛ چنانچه حق تعالی می فرماید که: «وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ (۳)» یعنی تنزیه (۴) کن خدا را در پسین و بامداد.

و ایضاً فرموده است که: «وَ اذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَ خِيفَةً وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الْأَصَالِ وَ لَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ (۵)»

یعنی: یاد کن پروردگار خود را در خاطر خود با تضرع و خوف، و کمتر از بلند گفتن از گفتار، در بامداد و پسین ها، و مباش از غافلان.

و ایضاً فرموده است که: «وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِهَا وَ مِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَ اطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى (۶)»

یعنی: و تنزیه کن با حمد، پروردگار خود را پیش از برآمدن آفتاب، و پیش از فرورفتن آفتاب، و از ساعات شب، پس تنزیه کن پروردگار خود را در اطراف روز؛ شاید که راضی شوی در آخرت.

و آیات در این باب بسیار است. و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله منقولست که: هر دو حافظ اعمال که صحیفه بنده را بالا برند و در اول و آخر آن صحیفه، کلام نیکی باشد حق تعالی به ملائکه می گوید که گواه باشید که من آمرزیدم برای این بنده آنچه در میان و اول و آخر (۷) این صحیفه است. (۸)

ص : ۲۱۰

-
- ۱- ۱- ع: تحفیس.
  - ۲- ۲- ع: بسیار.
  - ۳- ۳- سوره مبارکه آل عمران، آیه ۴۱.
  - ۴- ۴- آ: تزکیه.
  - ۵- ۵- سوره مبارکه اعراف، آیه ۲۰۵.
  - ۶- ۶- سوره مبارکه طه، آیه ۱۳۰.
  - ۷- ۷- ع: آخرت.
  - ۸- ۸- جامع الأخبار، ص ۱۰۰، فصل السادس و الخمسون فی الإخلاص؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، Äص ۲۴۴، باب ۴۵، الأدعیه والأذکار عند الصباح.

و به سند معتبر از امام محمّد باقر علیه السلام منقولست که: شیطان _ لعنه الله _ لشکر خود را پهن می کند در هنگام فرو رفتن (۱) و بر آمدن آفتاب؛ پس بسیار یاد کنید خدا را در این دو ساعت، و پناه برید به خدا (۲) از شرّ شیطان و لشکرهای او (۳)؛ و کودکان خود را تعویذ کنید و پناه دهید به خدا در این دو ساعت، که در این دو ساعت شیطان (۴) غافل می گرداند مردم را (۵). (۶)

و در حدیث دیگر فرمود که: ملک در اوّل روز و اوّل شب، صحیفه ای می آورد برای نوشتن (۷) اعمال فرزند آدم؛ پس در اوّل و آخر نامه، کلام خیری بگویند که نوشته شود تا آنچه در میان نوشته شده، آمرزیده شود. (۸)

و به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ منقولست که: طلب کنید روزی را در ما بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب که زودتر می رساند روزی را به آدمی از آن که سفر کند در زمین؛ و این ساعتی است که حق تعالی قسمت می کند روزی را در میان بندگان خود. (۹)

و از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله منقولست که: حق تعالی می فرماید که: ای فرزند آدم یاد کن مرا بعد از صبح یک ساعت و بعد از عصر یک ساعت تا جمیع مهمّات تو را کفایت کنم. (۱۰)

ص : ۲۱۱

-
- ۱- ۱_ آ: + آفتاب.
  - ۲- ۲_ آ: + در این دو ساعت.
  - ۳- ۳_ ع: + و تبعه او.
  - ۴- ۴_ ع: + ملعون علیه و العذاب.
  - ۵- ۵_ ع: + از ذکر الهی.
  - ۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۵۰۱، باب كراهيه النوم بعد الغداه.
  - ۷- ۷_ ع: _ نوشتن .
  - ۸- ۸_ فلاح السائل، ص ۲۱۵، فصل الثانی و العشرون فيما نذکره؛ أمالی، شیخ مفید، ص ۱، مجلس الأول مجلس يوم السبت.
  - ۹- ۹_ خصال، ج ۲، ص ۶۱۶، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۶۷، باب استحباب الدعاء فی السحر.
  - ۱۰- ۱۰_ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۲۹، باب التعقیب؛ تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۸، آباب کیفیه الصلاه و صفتها و....

و به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: چون آفتاب متغیر و زرد شود در آخر روز، خدا را یاد کن، و اگر با جمعی نشسته باشی که تو را مشغول کنند برخیز از میان ایشان، و مشغول دعا شو. (۱)

و از حضرت رسول صلی الله علیه و آله مرویست که: در بامداد و پسین ذکر خدا کردن بهتر است از شمشیر زدن در راه خدا. (۲)

و بدان که ظاهر فحوی اخبار آنست که: دعاهای صبح را باید بعد از طلوع صبح تا طلوع آفتاب خواند، و اگر بعضی را بعد از طلوع آفتاب نیز بخواند شاید بد نباشد، خصوصاً هر گاه متصل به تعقیب باشد؛ و دعاهای مسا اکثر نزدیک به غروب آفتاب خوانده می شود، و بعضی بعد از شام، و اکثر را شاید بعد از عصر تا شام توان خواند، و بعضی مخصوص به وقتی چندند که در احادیث ایما (۳) به آنها شده (۴)، خواهد شد. إنشاء الله تعالی. اما دعاهای (۵):

دعاها

۱- خواندن سوره «قل هو الله أحد...»، «إنا أنزلناه...» و...

اول: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: هر که پیش از طلوع آفتاب یازده مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» و «آيَةُ الْكُرْسِيِّ» بخواند خدا منع کند مال او را از آنچه ترسد.

و فرمود که: هر که «قُلْ هُوَ اللَّهُ» و «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» پیش از طلوع آفتاب بخواند در آن روز گناهی به او نرسد، هر چند شیطان جهد کند. (۶)

ص: ۲۱۲

۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۴، باب القول عند الاصبح والإساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۷۱، باب استحباب الدعاء و الذکر...

۲- ۲_ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۵۰، باب استحباب ذکر الله علی کل حال؛ معانی الأخبار، ص ۴۱۱، باب نوادر المعانی...
۳- ۳_ اشاره.

۴- ۴_ ع و آ: شده.

۵- ۵_ ع: اما دعاهایی که در صباح و مسا باید خواند.

۶- ۶_ خصال، ج ۲، ص ۶۲۲، علم امیرالمؤمنین علیه السلام أصحابه فی مجلس؛ مستدرک الوسایل، Äج ۵، ص ۳۸۲، باب نبذه مما یقال فی الصباح... .

۲- دعای «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

دویم: کلینی و ابن بابویه و شیخ طوسی و دیگران به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: فریضه واجب است بر هر مسلمان که ده مرتبه پیش از طلوع آفتاب، و ده مرتبه پیش از غروب آفتاب این دعا بخواند: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيى ويميت وهو حي لا يموت بيده الخير وهو على كل شيء قدير».

و در بعضی از روایات چنین است: «يُحْيِي وَيُمِيتُ وَيُمِيتُ وَيُحْيِي».

و در چند روایت: «وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ» نیست، و در بعضی هست، و ظاهراً همه خوب است، و اگر همه قسم را بگویند بهتر است.

و در بعضی از روایات وارد شده است که: اگر ترك شود قضا کنید که لازم است. (۱) و در بعضی از روایات: کفار گناهان اوست در آن روز. (۲)

۳- تکبیر

سیم: ابن بابویه و دیگران به سندهای معتبر بسیار از حضرت امام زین العابدین و حضرت صادق علیهما السلام روایت کرده اند که: هر که در شام صد مرتبه «الله أكبر» بگوید، چنانست که صد بنده آزاد کرده باشد. (۳)

و به سند صحیح دیگر از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که: هر که صد مرتبه پیش از طلوع آفتاب، و صد مرتبه پیش از غروب آفتاب «الله أكبر» بگوید خداوند کریم برای او

ص: ۲۱۳

-
- ۱- ۱- کافی، ج ۲، ص ۵۳۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۹، باب تأکد استحباب التهليل.
  - ۲- ۲- کافی، ج ۲، ص ۵۱۸، باب من قال لا إله إلا الله...؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۳۳۵، باب ما يستحب من الدعاء... .
  - ۳- ۳- أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۵، مجلس الثالث عشر؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۳، باب نبذه مما يستحب أن يقال... .

مثل ثواب صد بنده آزاد کردن بنویسد؛ و هر که ده مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» بگوید خدا ده حسنه برای او بنویسد، و هر که زیاده بگوید زیاده برای او نوشته شود. (۱)

۴- خواندن «سبحان الله والحمد لله...»

چهارم: ایضاً ابن بابویه به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در بهشت غرفه ای چند هست که از اندرون آنها بیرون (۲) نمایانست (۳)، و از امت من کسی در آنها ساکن می شود که سخن نیک گوید، و طعام به مردم بخوراند، و به هر که رسد سلام کند، و در شب نماز کند در هنگامی که مردم در خواب باشند. پس گفت: کلام نیک آنست که: در صبح و شام ده مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ». (۴)

و در محاسن برقی به سند صحیح منقولست از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله به مردی گذشت که باغی برای خود غرس می کرد؛ ایستاد و فرمود که: می خواهی تو را دلالت کنم بر باغی که اصلش از این باغ ثابت تر و میوه اش زودرس تر باشد و نیکوتر و باقی تر باشد؟ گفت: بلی یا رسول الله! فرمود که: در صبح و شام بگو: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» که به عدد هر تسییحی، در بهشت درختها برای تو غرس می نمایند از انواع میوه ها، و اینهاست باقیات صالحات که خدا در قرآن فرموده است که نیکوتر و باقی ترند از مال دنیا. (۵)

۵- خواندن آیه «فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون...»

پنجم: ابن بابویه به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: هر

ص: ۲۱۴

۱- ۱ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۹، باب نبذه مما یقال فی الإصباح و...؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۶، ثواب من کبر الله مائه تکبیره.

۲- ۲ ع: + و از بیرون آنها اندرون او.

۳- ۳ آ: + و از بیرون آنها اندرون نمایان است.

۴- ۴ ۴- ۴ أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۲۸، مجلس الثالث والخمسون؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵ ۵- ۵ محاسن، ج ۱، ص ۳۷، ثواب ما جاء فی التسییح؛ أمالی، شیخ صدوق، ص ۲۰۲، مجلس السادس و الثلاثون.

که نزدیک به شام یا بعد از شام سه مرتبه این آیه را بخواند در آن شب چیزی (۱) از او فوت نشود، و جمیع بدیها (۲) از او دور گردد و همچنین اگر در صبح سه مرتبه بخواند در آن روز چیزی (۳) از او فوت نشود و جمیع شرور از او دور گردد (۴). آیه این است: «فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَ حِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَ حِينَ تُظْهِرُونَ (۵). (۶)»

۶- دعای «أصبحت و ربی محمود أصبحت...»

ششم: کلینی و ابن بابویه به سند صحیح و معتبر از امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام روایت کرده اند که: حضرت ابراهیم علیه السلام در هر صبح و مسا سه نوبت (۷) این دعا می خواند؛ برای این حق تعالی او را در قرآن ثنا گفت که: «وَ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى (۸)» یعنی: حقوق ما را کامل و تمام ادا کرد.

دعا این است: «أَصْبَحْتُ وَ رَبِّي مَحْمُودٌ أَصْبَحْتُ لَا أُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا وَ لَا أَدْعُو مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَ لَا أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا». (۹)

۷- خواندن «الحمد لله رب العالمین کثیراً...»

هفتم: کلینی و ابن بابویه به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: در فرزند آدم سیصد و شصت رگ هست که صد و هشتاد متحرک، و صد و هشتاد ساکن؛ اگر یکی از رگهای متحرک ساکن شود، یا یکی از رگهای ساکن متحرک گردد، آدمی را خواب نمی برد؛ لهذا حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر صبح

ص: ۲۱۵

۱- ۱-ع: خیری.

۲- ۲-آ: شرور.

۳- ۳-ع: خیری.

۴- ۴-ع: شود.

۵- ۶- أمالی، شیخ صدوق، ص ۵۷۸، مجلس الخامس و الثمانون؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۱، باب نبذه مما يستحب أن يقال... .

۶- ۵- سوره مبارکه روم، آیه ۱۷ _ ۱۸.

۷- ۷-آ: مرتبه.

۸- ۸- سوره مبارکه نجم، آیه ۳۷.

۹- ۹- کافی، ج ۲، ص ۵۳۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۳۷، باب العله التي من أجلها... .

و شام سیصد و شصت مرتبه می گفت: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيرًا عَلَى كُلِّ حَالٍ» (۱) و در بعضی روایات: «حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا عَلَى كُلِّ حَالٍ» (۲).

و به سند معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: هر که در صبح چهار مرتبه بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» شکر نعمتهای آن روز را به جای آورده است. و هر که در شام چهار مرتبه بگوید، شکر نعمتهای آن شب را به جای آورده است. (۳).

۸- خواندن «بسم الله الرحمن الرحيم لا حول و...»

هشتم: برقی در محاسن به سند موثق از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح سه مرتبه، و در شام سه مرتبه بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» نترسد از شیطانی، و نه از پادشاهی، و نه از خوره، و نه از پیسی.

و حضرت فرمود که: من صد مرتبه می گویم (۴) و در تعقیب نماز صبح و نماز شام هفت مرتبه نیز گذشت.

۹- دعای «لا حول و لا قوة إلا بالله توکلت...»

نهم: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: مردی از انصار چند روز به خدمت حضرت رسول صلی الله علیه و آله نرسید. حضرت از او پرسید که به چه سبب در این چند روز از ما غایب بودی (۵)؟ گفت به سبب تنگدستی و بیماری. فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم نمایم که چون بخوانی فقر و بیماری از تو زایل گردد؟ گفت: بلی یا

ص: ۲۱۶

-
- ۱- ۱_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۳، باب التحمید و التمجید؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۱، باب استحباب التحمید کل یوم... .
  - ۲- ۲_ أمالی، شیخ طوسی، ص ۵۹۷، مجلس یوم الجمعة الثالث والعشر؛ بحار الأنوار، ج ۹۰، ص ۲۱۵، باب ۷، التحمید و انواع المحامد.
  - ۳- ۳_ کافی، ج ۲، ص ۵۰۳، باب التحمید و التمجید؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۲، باب استحباب التحمید... .
  - ۴- ۴_ محاسن، ج ۱، ص ۴۱، ثواب بسم الله الرحمن الرحيم...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.
  - ۵- ۵_ ع: + و به نزد ما نمی آمدی.

رسول الله! فرمود که در صبح و شام این دعا بخوان: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا» (۱).

۱۰- خواندن «أعوذ بالله السميع العليم من...»

دهم: در روایات معتبره بسیار از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: پیش از طلوع و غروب آفتاب ده مرتبه بگو: «أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ يَخْضُرُونَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» (۲).

و در بعضی از روایات چنین است: «وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَخْضُرُونَ».

و در بعضی روایات: «أَسْتَعِيدُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ يَخْضُرُونَ» تا آخر (۳).

۱۱- دعای «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

یازدهم: شیخ مفید به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب این دعا بخواند، حق تعالی روز (۴) قیامت هشت در بهشت را برای او بگشاید که از هر دری که خواهد داخل شود.

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ وَالْأُمَّةَ سِلَامٌ كَمَا وَصَفَ وَالْقَوْلَ كَمَا حَدَّثَ وَالْكِتَابَ كَمَا أَنْزَلَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ذَكَرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ بِالسَّلَامِ» (۵).

ص: ۲۱۷

-
- ۱- ۱- محاسن، ج ۱، ص ۴۲، ثواب قول الحمد لله و استغفر الله؛ أمالی، شیخ مفید، ص ۲۲۸، مجلس السابع و العشرون...
  - ۲- ۲- کافی، ج ۲، ص ۵۳۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۹، باب تأکد استحباب التهلیل...
  - ۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۵۳۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۲۰، باب تأکد استحباب التهلیل...
  - ۴- ۴- ع و آ: در.
  - ۵- ۵- أمالی، شیخ مفید، ص ۸۴، مجلس التاسع مجلس يوم السبت التاسع؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۱۲- خواندن «اللهم صل على محمد و آل محمد في الأولين...»

دوازدهم: در بعضی از کتب معتبره مرویست که: هر که سه مرتبه در بامداد، و سه مرتبه در آخر روز این صلوات را بخواند گناهانش آمرزیده شود؛ و شادی او دایم باشد؛ و دعایش مستجاب گردد؛ و روزیش فراخ شود؛ و بر دشمنش ظفر(۱) یابد؛ و در بهشت از رفیقان محمد صلی الله علیه و آله باشد. این است صلوات:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي الْأَوَّلِينَ وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي الْمَلَأَةِ الْأَعْلَى وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي الْمُرْسَلِينَ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَ الشَّرْفَ وَ الْفَضِيلَةَ وَ الدَّرَجَةَ الْكَبِيرَةَ اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ لَمْ أَرَهُ فَلَا تَحْرِمْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ رُؤْيَيْتَهُ وَ ارْزُقْنِي صُحْبَتَهُ وَ تَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِ وَ اسْقِنِي مِنْ حَوْضَةِ مَشْرَبًا رَوِيًّا سَائِغًا هَنِئًا لَا أَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ كَمَا آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ لَمْ أَرَهُ فَأَرِنِي(۲) فِي الْجَنَانِ وَجْهَهُ اللَّهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَ سَلَامًا(۳)»

۱۳- دعای «اللهم إن ظلمني أصبح مستجيراً بعفوك...»

سیزدهم: سید بن طاوس رضی الله عنه در فلاح السائل و محاسبه النفس روایت کرده است به سند معتبر از امام محمد باقر علیه السلام که: چون نزدیک به غروب(۴)، رنگ آفتاب بر در و دیوار و کوه متغیر می شد، از دیده مبارک حضرت رسول صلی الله علیه و آله آب جاری می شد، و این دعا می خواند:

«أَمْسَى ظُلْمِي مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ وَ أَمْسَتْ ذُنُوبِي مُسْتَجِيرَةً بِمَغْفِرَتِكَ وَ أَمْسَى خَوْفِي مُسْتَجِيرًا بِأَمْنِكَ(۵) وَ أَمْسَى ذُلِّي مُسْتَجِيرًا بِعِزِّكَ وَ أَمْسَى فَقْرِي مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَ أَمْسَى

ص: ۲۱۸

۱- ۱- ع و آ: یاری.

۲- ۲- حاشیه متن و آ و متن ع: فَعَرَّفْنِي.

۳- ۳- ثواب الأعمال، ص ۱۵۶، ثواب من قال فی دبر الصلاه الصبح و...؛ جامع الأخبار، ص ۶۲، فصل الثامن والعشرون...

۴- ۴- حاشیه ع: می شد و.

۵- ۵- حاشیه هر سه نسخه: بِكَفِّكَ.

وَجْهِى الْفَانِى الْبَالِى (۱) مُسْتَجِيرًا بِوَجْهِكَ الْبَاقِى (۲) الْكَرِيمِ الْبَسِىْنِى عَافِيَتِكَ وَ جِلَّتْنِى كَرَامَتِكَ وَ غَشَّنِى رَحْمَتِكَ وَ قَنِى شَرَّ خَلْقِكَ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمٌ (۳)

و به سند حسن كالصحيح از حضرت صادق عليه السلام منقولست كه: حضرت رسالت پناه صلى الله عليه و آله فرمود كه: در شب معراج، ملائكه مرا تعليم كردند كه در هر صبح و شام اين دعا بخوانم:

«اللَّهُمَّ إِنَّ ظُلْمَى أَضْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ وَ ذَنْبِى أَضْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِمَغْفِرَتِكَ وَ ذُلِّى أَضْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِعِزَّتِكَ (۴) وَ فَقْرِى أَضْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَ وَجْهِى الْفَانِى الْبَالِى أَضْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِوَجْهِكَ الدَّائِمِ الْبَاقِى الَّذِى لَا يَفْنَى» (۵)

۱۴- دعاى «مرحباً بکما من ملكين حفيظين كريمين...»

چهاردهم: ايضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق عليه السلام روايت کرده است كه: حضرت اميرالمؤمنين _ صلوات الله عليه _ بعد از (۶) صبح و بعد از شام اين دعا مى خواندند: «مَرْحَبًا بِكُما مِنْ مَلَكَيْنِ حَفِيظَيْنِ كَرِيمَيْنِ أُمَلِي عَلَيْكُما ما تُحِبَّانِ إِشَاءَ اللَّهِ».

پس مشغول «سُبْحَانَ اللَّهِ» و «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» و ساير ذكرها مى شدند تا طلوع آفتاب و غروب آفتاب. (۷)

۱۵- خواندن «يا من ختم النبوه بحمد صلى الله عليه و آله...»

پانزدهم: ايضاً به سند معتبر در فلاح السائل از حضرت صادق عليه السلام روايت کرده است كه: هر كه هر روز نزد غروب آفتاب اين دعا بخواند اگر در آن شب (۸) يا در آن هفته يا در آن ماه يا در آن سال بميرد داخل بهشت شود:

ص: ۲۱۹

۱- ۱- آ: الْبَالِى الْفَانِى.

۲- ۲- حاشيه متن: الدائم الْبَاقِى اللَّهُمَّ.

۳- ۳- فلاح السائل، ص ۲۰۷، فصل الحادى والعشرون فى صلاه العصر؛ محاسبه النفس، ص ۳۰، فصل فى دعوات رويت...

۴- ۴- حاشيه متن و آ: بِعِزَّتِكَ.

۵- ۵- تفسير قمى، ج ۲، ص ۱۰، معراج رسول الله صلى الله عليه و آله؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۸، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

۶- ۶- ع: بعد از نماز.

۷- ۷- بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأدعيه و الأذكار عند الصباح.

۸- ۸- ع: + يا در آن روز.

«يا مَنْ خَتَمَ التُّبُوَّةَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِخْتِمًا لِي فِي يَوْمِي هَذَا بِخَيْرٍ وَشَهْرِي بِخَيْرٍ وَسَنَّتِي بِخَيْرٍ وَعُمْرِي بِخَيْرٍ» (۱).

۱۶- خواندن «أحطت على نفسي وأهلي ومالي و...»

شانزدهم (۲): ایضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در هر صبح و شام دست بر سر بگذار، و بر روی خود بکش، پس جمیع ریش خود را به دست بگیر و بگو:

«أَحَطْتُ عَلَى نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَوُلْدِي مِنْ غَائِبٍ وَشَاهِدٍ بِإِلَهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ».

اگر در صبح بخوانی جان و اهل و مال و فرزندان تو تا شام از بلاها محفوظ باشد (۳)، و اگر در شام خوانی تا صبح محفوظ ماند (۴). (۵)

۱۷- دعای «اللهم يا مقلب القلوب و الأبصار...»

هفدهم: ایضاً در فلاح السائل به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: چه مانع است شما را که در هر صبح و شام سه مرتبه این دعا را بخوانید:

«اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ بَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ وَلَا تُرْغِ قَلْبِي بَعِيدٍ إِذْ هِدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَمَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ وَأَجْزَنِي مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ امْدُدْ لِي فِي عُمْرِي وَأَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَانْشُرْ عَلَيَّ رَحْمَتَكَ وَإِنْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي أُمَّ الْكِتَابِ شَقِيًّا فَاجْعَلْنِي سَعِيدًا فَإِنَّكَ تَمُحُو مَا تَشَاءُ وَتُثَبِّتُ وَعِنْدَكَ أُمَّ الْكِتَابِ» (۶).

ص : ۲۲۰

۱- ۱_ فلاح السائل، ص ۲۲۱؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

۲- ۲_ ع و آ: شماره شانزدهم و هفدهم جابجا است.

۳- ۳_ ع و آ: ماند.

۴- ۴_ آ: باشند.

۵- ۵_ فلاح السائل، ص ۲۲۲؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۹، باب ۴۵، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

۶- ۶_ فلاح السائل، ص ۲۲۲؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۷، باب ۴۵، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

۱۸- خواندن «سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم...»

هجدهم: شیخ طوسی و سید ابن طاوس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که: هر که در صبح و شام یک مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ» (۱) حق تعالی ملکی بفرستد به سوی بهشت که برای او در زمین بهشت که از مشک ناب است درختان غرس کند، و دیوار بر دیوار (۲) آنها بکشد و دری بر آن نصب کند، و بر آن در بنویسد که این بستان فلان پسر فلان است. (۳)

و سید به روایت معتبر دیگر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که این تسبیح را بگوید در غیر مقام تعجب، حق تعالی هزار گناه او را محو کند؛ و هزار حسنه برای او ثبت نماید؛ و هزار شفاعت برای او بنویسد؛ و هزار درجه برای او بلند کند؛ و برای او از این کلمه، مرغ سفیدی خلق کند که تا روز قیامت این تسبیح را گوید و ثوابش برای او نوشته شود. (۴)

۱۹- دعای «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ سُبْحَانَ اللَّهِ...»

نوزدهم: در بلدالأمین از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: پرسیدم از حضرت رسول صلی الله علیه و آله از تفسیر مقالید یعنی کلیدهای حاجات و سعادات؟ فرمود که: ده مرتبه در صبح، و ده مرتبه در شام این دعا بخوان که هر که بخواند خدا شش خصلت او را عطا کند:

اول: آن که شیطان و لشکر او بر او دست نیابند.

دویم: آن که قنطاری از ثواب به او عطا کنند که در میزان عمل او از کوه اُحد سنگین تر باشد.

سیم: آن که او را درجه ای بدهند که به غیر نیکوکاران به آن نرسند.

چهارم: خدا حوریان را به او تزویج نماید.

ص : ۲۲۱

۱- ۱_ آ: سبحان الله العظيم سبحان الله و بحمده.

۲- ۲_ آ: دیواری بر دور.

۳- ۳_ فلاح السائل ، ص ۲۲۳ .

۴- ۴_ فلاح السائل، ص ۲۲۴ ؛ مستدرک الوسایل، ج ۵، ص ۳۲۲، باب استحباب التسبیح... .

پنجم: دوازده ملک در وقت خواندن (۱) حاضر شوند، و در نامه ای (۲) بنویسند، و در روز قیامت برای او شهادت بدهند.

ششم: چنان باشد که تورات و انجیل و قرآن را تلاوت کرده باشد؛ و چنان باشد که حج و عمره ای مقبول کرده باشد؛ و اگر در آن شب یا در آن روز بمیرد (۳) او را در زمره شهدا بنویسند.

اینست دعا: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ (۴) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ هُوَ الْأَعْوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۵)

۲۰- خواندن «سبحان الله و بحمده...»

بیستم: شیخ شهید رحمه الله به سندی از ابن عباس روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که بعد از صبح هزار مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ» خود را از خدا خریده است، و در آخر آن روز از آتش جهنم آزاد می شود. (۶)

۲۱- خواندن «الحمد لله الذي عرفني نفسه و لم يتركني...»

بیست و یکم: قطب راوندی _ ره _ از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که (۷) صبح کند و چهار نعمت خدا را یاد نکند، می ترسم که نعمت خدا از او زایل گردد.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَرَفَنِي نَفْسَهُ وَ لَمْ يَتْرُكْنِي عُثْمَانَ الْقَلْبِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله .

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ رِزْقِي فِي يَدَيْهِ وَ لَمْ يَجْعَلْ رِزْقِي فِي أَيْدِي النَّاسِ.

ص : ۲۲۲

۱- ۱_ ع و آ: + دعا.

۲- ۲_ ع: نامه او.

۳- ۳_ آ: در آن روز و آن شب بمیرد.

۴- ۴_ آ: + و .

۵- ۵_ در آن منبع یافت نشد؛ ر . ک به: بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۱، باب ۴۵، الأذعية و الأذكار عند الصباح. مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۹۱، باب نبذه مما يقال في الإصباح... .

۶- ۶_ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۱، باب ۴۵، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

۷- ۷_ آ: + شب را .

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَتَرَ ذُنُوبِي وَ لَمْ يَفْضَحْنِي بَيْنَ الْخَلَائِقِ» (۱).

یعنی: سپاس خداوندی را سزااست که خود را به من شناسانید، و مرا کوردل نگذاشت.

سپاس خداوندی را رواست که مرا از امت محمد (۲) صلی الله علیه و آله گردانید.

حمد می کنم خداوندی را که روزی مرا خود، متکفل شد و به دست مردم نگذاشت.

ستایش می کنم خداوندی را که گناهان مرا پوشانید و مرا میان خلائق رسوا نگردانید.

۲۲- دعای «أقدم بين يدي نسياني وعجلتي بسم الله و...»

بیست و دویم: ایضاً راوندی _ ره _ روایت کرده است که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام هر صبح و شام ده مرتبه این دعا می خواندند: «أُقَدِّمُ بَيْنَ يَدَيَّ نِسْيَانِي وَعَجَلَتِي بِسْمِ اللَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ مَعْلَى مَا أَشْتَقِبُ فِي يَوْمِي هَذَا ذِكْرُهُ أَوْ نَسِيَّتَهُ» و اگر در شب خواند: «فِي لَيْلَتِي هَذِهِ» بگوید. (۳)

و کلینی _ ره _ به سند صحیح روایت کرده است از حضرت صادق علیه السلام که: حضرت امام زین العابدین علیه السلام چون صبح می شد می گفتند: «أَبْتَدِئُ يَوْمِي هَذَا بَيْنَ يَدَيَّ نِسْيَانِي وَعَجَلَتِي بِسْمِ اللَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ».

پس حضرت صادق علیه السلام فرمود که: هر که این دعا را در صبح بخواند، مجزیست او را از آن چه در آن روز فراموش کند و «بِسْمِ اللَّهِ» در اوّل آن نگوید، و در آنچه او را خوش آید و «مَا شَاءَ اللَّهُ» نگوید. (۴)

۲۳- دعای «اللهم إني أصبحت في نعمه منك و...»

بیست و سیم: ایضاً راوندی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در هر صبح

ص : ۲۲۳

۱- ۱_ الدعوات، ص ۸۱، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ ع: + مصطفی.

۳- ۳_ الدعوات، ص ۲۸۸، مستدرکات الدعوات من نسخه کتابی...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۳، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

و شام سه مرتبه این دعا بخواند: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ فِي نِعْمَةٍ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ وَ سِتْرٍ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَتِمِّمْ عَلَيَّ نِعْمَتَكَ وَ عَافِيَتَكَ وَ سِتْرَكَ». (۱)

۲۴- خواندن «الحمد لله رب العالمين الحمد لله...»

بیست و چهارم: در کتاب بلدالأمین از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده است: هر بنده ای که بعد از (۲) صبح سه مرتبه بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ (۳) رَبِّ الْعَالَمِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمِيداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيهِ» حق تعالی هفتاد نوع بلا از او دفع کند که کمتر آنها اندوه باشد. (۴)

۲۵- خواندن «سبحان الله الملك القدوس...»

بیست و پنجم: کلینی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ چون صبح می کرد سه مرتبه می گفت: «سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ»

پس می گفت: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَ مِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ وَ مِنْ فُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَ مِنْ شَرِّ مَا سَبَقَ فِي الْكِتَابِ (۵) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِعِزِّهِ مُلْكِكَ وَ شِدَّةِ قُوَّتِكَ وَ بِعِظَمِ سُلْطَانِكَ وَ بِقُدْرَتِكَ عَلَى خَلْقِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ».

و فرمود که: بعد از خواندن دعا هر حاجت که خواهی (۶) بطلب که برآورده است. (۷)

۲۶- خواندن «أصبحت بالله مؤمناً على دين محمد و سنته...»

بیست و ششم: (۸) کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: چون صبح کنی بگو: «أَصْبَحْتُ بِاللَّهِ مُؤْمِناً عَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ وَ سُنَّتِهِ وَ دِينِ عَلِيٍّ وَ سُنَّتِهِ وَ دِينِ

ص : ۲۲۴

۱- ۱_ الدعوات، ص ۸۵، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۹۳، باب نبذه مما یقال فی الإصباح.

۲- ۲_ ع: + نماز.

۳- ۳_ ع: _ لله .

۴- ۴_ در آن منبع یافت نشد؛ ر. ک به: بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۳، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ حاشیه هر سه نسخه: اللیل.

۶- ۶_ آ: داری.

۷- ۷_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۷، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۷، باب نبذه مما یقال فی الصباح....

الْأَعْوَصِيَاءِ وَ سُدَّتْهُمْ آمَنَتُ بِسَرِّهِمْ وَ عَلَانِيَتِهِمْ وَ شَاهِدِهِمْ وَ غَائِبِهِمْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ عَلِيٌّ وَ الْأَعْوَصِيَاءُ وَ أَرْغَبُ إِلَى اللَّهِ فِيمَا رَغِبُوا إِلَيْهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» (۱).

۲۷- دعای «اللهم انی أسئلك إیماناً تباشر به قلبی و...»

بیست و هفتم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: این دعا را پیغمبران از یکدیگر یاد (۲) گرفته اند و نوشته اند تا [به] پیغمبر ما صلی الله علیه و آله رسیده است، و آن حضرت در صبح این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ إِيْمَانًا تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَ يَقِينًا حَتَّى أَعْلَمَ أَنَّهُ لَا يُصَيِّبُنِي إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِي وَ رِضًا بِمَا قَسَمْتَ لِي حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ» (۳). (۴)

۲۸- دعای «الله اكبر الله اكبر كبيراً و سبحان الله...»

بیست و هشتم: ایضاً کلینی به سند صحیح از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر بنده ای که بعد از صبح پیش از طلوع آفتاب این دعا بخواند، ملکی مبادرت کند و آن را در میان بال خود بگذارد و به آسمان برد؛ چون به آسمان اول رسد ملائکه پرسند که با خود چه داری؟ گوید: کلمه ای چند است که مردی از مؤمنان خوانده است. پس دعا را می خواند؛ ملائکه می گویند: خدا رحمت کند گوینده این کلمات را و او را بیامرزد؛ و همچنین به هر آسمانی که می گذرد، ملائکه می پرسند که با خود چه داری (۵)؟ و او می گوید، و ایشان طلب رحمت و (۶) آمرزش برای او می کنند تا به عرش

ص : ۲۲۵

۱- ۱- کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۸، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲- ع: فرا.

۳- ۳- حاشیه متن: و آل محمد.

۴- ۴- کافی، ج ۲، ص ۵۲۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۸۹، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵- ع و آ: که با خود چه داری؟ .

۶- ۶- آ: رحمت و .

می رسد، و حاملان عرش می پرسند، و او را دعا می کنند، و می گویند: بَرِّ این کلمات را و بسپار به حافظان گنجهای گفتارِ مؤمنان، که اینها کلمات خزانه ایست؛ پس می برند و در دیوانِ کنوزِ ثبت می کنند. اینست دعا:

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيرًا لَا شَرِيكَ لَهُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ» (۱).

۲۹- خواندن «لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

بیست و نهم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که در هنگام طلوع صبح (۲) این اذکار را بخواند او را در آن صبح از غافلان نویسند، و هر که در شام بخواند در آن شب او را از غافلان نویسند. اینست اذکار:

ده مرتبه بگوید: «لا إله إلا الله وخده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيى ويميت ويحيى وهو حي لا يموت بيده الخبز وهو على كل شئ قدير»؛

و ده مرتبه: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»؛ و سی و پنج (۳) مرتبه: «سُبْحَانَ اللَّهِ»؛ و سی و پنج (۴) مرتبه: «لا إله إلا الله»؛ و سی و پنج (۵) مرتبه: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» (۶).

۳۰- خواندن «أستغفر الله، أتوب إلى الله...»

سی ام: کلینی و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله در هر بامداد هفتاد مرتبه می گفت: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ»، و هفتاد مرتبه: «أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ» (۷).

ص : ۲۲۶

۱- ۱- کافی، ج ۲، ص ۵۲۶، باب القول عند الإصباح والإساءة؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۲، باب ۴۵، الأدعية والأذکار عند الصباح.

۲- ۲- آ: آفتاب.

۳- ۳- آ: و پنج.

۴- ۴- آ: و پنج.

۵- ۵- آ: و پنج.

۶- ۶- کافی، ج ۲، ص ۵۳۴، باب القول عند الإصباح والإساءة؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۸، باب نبذه مما يقال فی الإصباح و....

۷- ۷- کافی، ج ۲، ص ۵۰۴، باب الإستغفار؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۹، باب استحباب الإستغفار فی کل یوم.

۳۱- خواندن «بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ...»

سی و یکم: در بلدالأمین از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح، سه مرتبه این دعا بخواند تا شام به او بلائی نرسد، و اگر در شام بخواند (۱) تا صبح به او بلائی نرسد: «بِسْمِ اللَّهِ (۲) الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» (۳).

۳۲- خواندن «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ بِقُدْرَتِهِ وَ...»

سی و دویم: به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که چون در قیامت حاضر شود در نامه عمل او شهادت به وحدانیت خدا و رسالت من بوده باشد، گشوده شود برای او هشت در بهشت، و ندا کنند او را که ای دوست خدا! از هر یک که خواهی داخل شو، پس بگوید چون داخل صبح شود: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِاللَّيْلِ بِقُدْرَتِهِ وَ جَاءَ بِالنَّهَارِ بِرَحْمَتِهِ خَلَقًا جَدِيدًا مَرْحَبًا بِالْحَافِظِينَ وَ حَيَّاكُمَا اللَّهُ مِنْ كَاتِبِينَ» پس رو به جانب راست و چپ بگرداند و بگوید: «أُكْتُبَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ عَلَى ذَلِكَ أَحْيَا وَ عَلَيْهِ أُمُوتُ وَ عَلَى ذَلِكَ أُبْعَثُ (۴) إِنْ شَاءَ اللَّهُ اللَّهُمَّ أَقْرَأْ مُحَمَّدًا وَ آلَهُ مِنْ (۵) السَّلَامِ» (۶).

۳۳- خواندن «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُحْسِنِ الْمُجْمِلِ الْمُنْعِمِ الْمَفْضِلِ...»

سی و سیم: از حضرت صادق علیه السلام مرویست که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله نزد هر طلوع صبح بر در خانه امیرالمؤمنین و فاطمه علیهما السلام می ایستاد و می گفت:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُحْسِنِ الْمُجْمِلِ الْمُنْعِمِ الْمَفْضِلِ الَّذِي يَنْعَمُ بِتَيْمِ الصَّالِحَاتِ سَمِعَ سَامِعٍ

ص : ۲۲۷

۱- ۱- ع و آ: بگوید.

۲- ۲- ع و آ: الله.

۳- ۳- بلدالأمین، ص ۵۹، الدعاء فی الصباح؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۴- ۴- حاشیه ع: أحیی.

۵- ۵- ع: منّا.

۶- ۶- أمالی، شیخ صدوق، ص ۱۷، مجلس الخامس؛ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۶، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

بِحَمْدِ اللَّهِ وَ نِعْمَتِهِ وَ حُسْنِ بَلَاغِهِ عِنْدَنَا نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ صَبَاحِ النَّارِ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ مَسَاءِ النَّارِ الصَّلَاةُ يَا أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيراً» (۱)

اگر دیگران خوانند تا: «مِنْ مَسَاءِ النَّارِ» باید خواند.

۳۴- خواندن «اللهم أنت ربى لا شريك لك أصبحنا...»

سی و چهارم: شیخ مفید از حضرت سلمان رضی الله عنه روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله فرمود که هر صبح و شام سه مرتبه بگو:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا شَرِيكَ لَكَ أَصْبَحْنَا وَ أَصْبَحَ الْمَلِكُ لَكَ» که کفار گناهانیست که در مابین این دو وقت کرده. (۲)

۳۵- خواندن «اللهم افعل لى سهماً و افراً فى كل...»

سی و پنجم: شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: در صبح سه مرتبه بگو: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ لى سَهْمًا وَ افْرًا فى كُلِّ حَسَبَةٍ أَنْزَلْتَهَا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فى هَذَا الْيَوْمِ وَ اصْرِفْ عَنى كُلَّ مُصِيبَةٍ أَنْزَلْتَهَا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فى هَذَا الْيَوْمِ وَ عافِنى مِنْ طَلَبِ ما لَمْ تُقَدِّرْ لى مِنْ رِزْقٍ وَ ما قَدَّرْتَ لى مِنْ رِزْقٍ فَسِقِّهْ إِلَى فى يُسِّرْ مِنْكَ وَ عافِهْ آمين». (۳)

۳۶- دعای «أَمْسِينا وَ أَمْسَى الْمَلِكُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ وَ...»

سی و ششم: ایضاً شیخ طوسی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: آن حضرت در شام این دعا می خواندند:

«أَمْسِينا وَ أَمْسَى الْمَلِكُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الَّذى ذَهَبَ بِالنَّهَارِ

ص : ۲۲۸

۱- ۱- اُمالی، شیخ صدوق، ص ۱۴۴، مجلس التاسع و العشرون؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۶، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲- اُمالی، شیخ مفید، ص ۲۲۸، مجلس السابع و العشرون؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۸، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۳- ۳- اُمالی، شیخ طوسی، ص ۳۷۱، مجلس الثالث عشر فيه...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۹، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

وَجَاءَ بِاللَّيْلِ وَنَحْنُ فِي عَافِيَةٍ مِنْهُ اللَّهُمَّ هَذَا خَلْقٌ جَدِيدٌ قَدْ غَشَانَا فَمَا عَلِمْتَ لِي فِيهِ مِنْ خَيْرٍ فَسَهِّلْهُ وَقَيِّضْهُ وَ اَكْتُبْهُ أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً
 وَ مَا عَلِمْتَ فِيهِ مِنْ شَرٍّ فَتَجَاوَزْ عَنْهُ بِرَحْمَتِكَ أَمْسِيَتْ لَا أَمْلِكُ مَا أَرْجُو وَلَا أَدْفَعُ شَرًّا مَا أَخْشَى أَمْسِي الْآءُ مَرُّ لَغَيْرِي وَ أَمْسِيَتْ
 مَرَّتَهَا بِكَسْبِي وَ أَمْسِيَتْ لَا فَقِيرَ أَفْقَرُ مِنِّي فَسَعِ لِفَقْرِي مِنْ سَيِّئَاتِكَ مِمَّا كَتَبْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ التَّقْوَى مَا أَبْقَيْتَنِي وَ الْكِرَامَةَ إِذَا تَوَفَّيْتَنِي
 وَ الصَّبْرَ عَلَيَّ مَا أَبْلَيْتَنِي وَ الْبِرَّكَهَ فِيمَا رَزَقْتَنِي وَ الْعِزْمَ عَلَيَّ طَاعَتِكَ فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي وَ الشُّكْرَ لَكَ فِيمَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ» (١).

۳۷- دعای «اللهم انی أشهدک أنه ما أمسی و...»

سی و هفتم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای موثق و معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که:
 حق تعالی نوح علیه السلام را بنده بسیار شکرکننده نامید برای آن که هر صبح و شام این دعا می خواند: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أ
 نَّهُ مَا أَمْسَى وَ أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عَافِيَةٍ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا فَمِنْكَ وَ حَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِهَا عَلَيَّ حَتَّى
 تَرْضَى إِلَهَنَا» (٢).

و در بعضی از روایات چنین است:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ أَنَّهُ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ (٣) فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا فَإِنَّهَا مِنْكَ وَ حَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَيَّ
 ذَلِكَ وَ لَكَ الشُّكْرُ كَثِيرًا» (٤)

و در بعضی از روایات: «اللَّهُمَّ إِنَّهُ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ عَافِيَةٍ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا فَمِنْكَ

ص : ۲۲۹

۱- ۱_ اُمالی، شیخ طوسی، ص ۳۷۱، مجلس الثالث عشر فيه...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۴۹، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ علل الشرايع، ج ۱، ص ۲۹، باب العله التي من أجلها سمي نوح؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۱، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

۳- ۳_ ع و آ: + أو عافيه.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۳۴، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۵۳، باب ۴۵، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِهَا عَلَيَّ حَتَّى تَرْضَى وَ بَعْدَ الرِّضَا» ده مرتبه می خواند،(۱) و همه خوبست.

۳۸- دعای «اللهم انی أشهدک و أشهد ملائکتک المقربین و...»

سی و هشتم: کلینی و برقی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که صبح این دعا بخواند، اگر در آن روز بمیرد داخل بهشت شود؛ و هر که در شام این دعا بخواند، اگر در آن شب بمیرد داخل بهشت شود: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتَكَ الْمُقْرَبِينَ وَ حَمَلَةَ الْعَرْشِ (۲) الْمُصْطَفِينَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ وَ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى وَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَ الْحُجَّجَةَ بْنَ الْحَسَنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَتَيْتَنِي وَ أَوْلِيَائِي عَلَى ذَلِكَ أَحْيَا وَ عَلَيْهِ أَمُوتُ وَ عَلَيْهِ أُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ أَبْرءُ (۳) اللَّهُ -عَلَيْهِمْ وَ عَلَى أَوْلِيَائِهِمْ». (۴)

۳۹- خواندن «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي...»

سی و نهم: کلینی و برقی _ رحمه الله عليهما _ به سندهای معتبر از حضرت صادق و کاظم علیهما السلام روایت کرده اند که: چون نزدیک شود به غروب آفتاب این دعا بخوان تا ایمن گردی از شرّ هر درنده، و از شرّ شیطان لعین و فرزندان او، و از هر گزنده (۵) و صاحب زهری، و از دزدان و غولان.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَصِفُ وَ لَا يُوصَفُ وَ يَعْلَمُ وَ لَا يُعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ وَ أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ الْكَرِيمِ وَ بِسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ وَ بَرَأَ وَ مِنْ شَرِّ مَا تَحْتِ

ص : ۲۳۰

۱- ۱_ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۸۰، من سوره بنی اسرائیل...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۶۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۲- ۲_ حاشیه هر سه نسخه: عَرْشِكَ.

۳- ۳_ ع و آ: + مِنْ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ وَ مُعْوِيَةَ لَعْنَهُ .

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۲، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ محاسن، ج ۱، ص ۴۴، ثواب القول فی الإصباح و الإمساء.

۵- ۵_ آ: از شرّ شیطان لعین و فرزندان او و از شرّ هر درنده و از هر گزنده.

الثرى و من شر ما ظهر و ما بطن و من شر ما كان فى الليل و النهار و من شر أبى قتره (١) و ما ولد و من شر الرئيس و من شر ما وصفت و ما لم أصف و الحمد لله رب العالمين» (٢)

٤٠- خواندن «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم، بسم الله ماشاء الله...»

چهلّم: از حضرت امام حسن عسکرى عليه السلام منقول است كه: حضرت رسول صلى الله عليه و آله به مردى از اصحاب خود گفت كه: اگر خواهى شر دشمنان به تو نرسد در صبح بگو: «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» و اگر خواهى خدا تو را ايمن گرداند از غرق شدن و سوختن و لقمه در گلو ماندن، در هر صبح سه مرتبه اين دعا بخوان تا ايمن گردى از اين بلاها تا شام، و در شام سه مرتبه بخوان تا ايمن گردى از اين بلاها تا صبح.

پس فرمود كه: خضر و الياس عليهما السلام در هر موسم حج يكديگر را ملاقات مى كنند، و چون از يكديگر جدا مى شوند اين دعا را مى خوانند؛ و اين دعا از شعار شيعيان ماست روزى كه حضرت قائم عليه السلام ظاهر مى شود، به اين دعا دوستان ما از دشمنان ما ممتاز (٣) مى شوند. اينست دعا:

«بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَضِرُّهُ الشُّوَاءُ إِلَّا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَسُوقُ الْخَيْرَ إِلَّا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ مَا يَكُونُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ» (٤)

و در مهج الدعوات دعا را چنين روايت کرده است:

«بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كُلُّ نِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ الْخَيْرُ كُلُّهُ بِيَدِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَضِرُّهُ الشُّوَاءُ إِلَّا اللَّهُ» (٥)

ص : ٢٣١

١-١ حاشيه هر سه نسخه: مُرَّة.

٢-٢ كافي، ج ٢، ص ٥٣٢، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ محاسن، ج ٢، ص ٣٦٨، باب التحرز.

٣-٣ ع: تميز.

٤-٤ تفسير امام حسن عسکرى عليه السلام، ص ١٩، سد الأبواب عن المسجد دون باب على عليه السلام؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٦٠، باب ٤٥، الأدعيه و الأذكار عند الصبح.

٥-٥ مهج الدعوات، ص ٣١٠، و من ذلك دعاء الخضر و الياس عليهما السلام.

چهل و یکم: کلینی و شیخ طوسی و صاحب مکارم به سندهای معتبر روایت کرده اند که: حضرت امام محمد باقر یا امام جعفر صادق علیهما السلام در هر بامداد این دعا می خواندند. و بعضی از دعاها صبح و شام نقل کرده اند:

«بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَإِلَى اللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَسْلَمْتُ نَفْسِي وَإِلَيْكَ فَوَّضْتُ أَمْرِي وَإِلَيْكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي بِحِفْظِ الْأَيْمَانِ مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَمِنْ تَحْتِي (۱) لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ أَسْأَلُ اللَّهَ الْعُفْوَّ وَالْعَافِيَةَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ ضَيْقِ الْقَبْرِ وَمِنْ ضِغْطِهِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ (۲) مِنْ سَطَوَاتِ (۳) اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اللَّهُمَّ رَبَّ الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْحِجْلِ وَالْحَرَامِ (۴) أَبْلُغْ مُحَمَّدًا وَآلَهُ عَنِّي السَّلَامَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ (۵) بِدِرْعِكَ الْحَصِينَةِ وَأَعُوذُ بِجَمْعِكَ أَنْ لَا تُمَيِّتَنِي غَرَقًا أَوْ حَرَقًا أَوْ شَرَقًا أَوْ قَوْدًا أَوْ صَبْرًا أَوْ هَضْمًا أَوْ تَرْدِيًا فِي بَيْتٍ أَوْ أَكِيلِ السَّبْعِ أَوْ مَوْتِ الْفُجَاءِ أَوْ بِشَىْءٍ (۶) مِنْ مَيْتَةِ السُّوءِ وَ لَكِنْ أَمْنِي عَلَى فِرَاشِي فِي طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ مُصِيبًا لِلْحَقِّ غَيْرَ مُخْطِئٍ (۷) أَوْ فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتَّ أَهْلَهُ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ «كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ» أَعِيدْ نَفْسِي وَ دِينِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ أَعِيدْ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَا رَزَقَنِي رَبِّي بَرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ

ص: ۲۳۲

۱-۱_ حاشیه متن و آ: وَ مِنْ قَبْلِي.

۲-۲_ حاشیه متن: بِاللَّهِ .

۳-۳_ حاشیه متن و آ: سَطَوَاتِ الْأَشْرَارِ فِي.

۴-۴_ حاشیه هر سه نسخه: الْإِحْرَامِ.

۵-۵_ ع و آ: + بِكَ .

۶-۶_ حاشیه ع: لَا شَيْئًا مِنْ مَيْتَاتٍ، وَ حَاشِيَهُ آ: لَا شَيْئًا.

۷-۷_ حاشیه متن و ع: بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ مُصِيبًا لِلْحَقِّ غَيْرَ مُخْطِئٍ .

که همسایه اهل خود باشی؛ و در جنت عدن برای تو هزار (۱) شهر بنا کنند؛ و با تو از قبر تو نامه ای محشور شود سخن گو که به راستی سخن گوید، که بر صاحب من هیچ فرع و خوف نیست، و بر صراط نلغزد، و عذاب را بر او راهی نیست؛ و به شهادت از دنیا مفارقت کنی، (۲) و هرگز تو را در نیابد (۳) فقر و پریشانی و تنگدستی و دیوانگی و بلاهای بد؛ و در آن روز هر حاجت از حاجتهای دنیا و آخرت که بطلبی برآورده شود، و پی هر کاری که بروی تو را میسر گردد، و به عدد هر نفسی از نفسهای جن و انس برای تو هزار هزار حسنه نوشته شود (۴)، و هزار هزار گناه محو شود، و هزار هزار درجه بلند شود، و موکل گرداند برای استغفار کردن از برای تو، عرش و کرسی و فردوس را، تا روزی که محشور شوی، و نزد عرش الهی بایستی.

پس عهد کن با من که این دعا را تعلیم نکنی تا وقت وفات خود، و چون نزدیک وفات تو شود تعلیم نکنی مگر اهل بیت و شیعیان خود را، زیرا که اگر به دیگران تعلیم نمایی حاجت های بد از خدا طلبند و روا شود (۵)، و چون محشور شوید خوفی و اندوهی بر شما نباشد، و باید که در هنگام خواندن دعا با وضو باشی و روی تو به جانب قبله باشد، و اگر روز جمعه بعد از نماز عصر بخوانی بهتر است.

اینست دعای عشرات:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ اللَّهِ أَنْاءَ اللَّيْلِ وَأَطْرَافِ النَّهَارِ سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعَشِيِّ وَالْأَبْكَارِ سُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ

ص : ۲۳۴

۱- ۱ ع و آ: + هزار.

۲- ۲ ع و آ: + و سعادت مند زندگانی کنی.

۳- ۳ آ: نیاید.

۴- ۴ آ: + و هزار هزار درجه بلند شود.

۵- ۵ ع و آ: + و می خواهم که این فضیلت، مخصوص شما باشد .

الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَعْرَضَ بَعِيدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخَرِّجُونَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسِيْلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَ الْجَبْرُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْكِبْرِيَاءِ وَ الْعَظَمَةِ (١) الْمَلِكِ
الْحَقِّ الْمُبِينِ الْمُهَيَّمِنِ الْقُدُّوسِ (٢) سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ سُبْحَانَ الدَّائِمِ الْقَائِمِ سُبْحَانَ رَبِّي الْعَظِيمِ سُبْحَانَ رَبِّي الْأَعْلَى (٣) سُبْحَانَ
الْحَيِّ الْقَيُّومِ سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ سُبْحَانَ الدَّائِمِ غَيْرِ الْغَافِلِ سُبْحَانَ
الْعَالِمِ بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ سُبْحَانَ خَالِقِ مَا يُرَى وَ مَا لَا يُرَى سُبْحَانَ الَّذِي يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ اللَّهُمَّ
إِنِّي أَصْبَحْتُ (٤) مِنْكَ فِي نِعْمَتِهِ وَ خَيْرٍ وَ بَرَكَهٍ وَ عَافِيَةٍ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْتُمْ عَلَيَّ نِعْمَتِكَ وَ خَيْرِكَ وَ بَرَكَاتِكَ وَ
عَافِيَتِكَ وَ نَجَاةٍ مِنَ النَّارِ وَ ارْزُقْنِي شُكْرَكَ وَ عَافِيَتَكَ وَ فَضْلَكَ وَ كَرَامَتَكَ أَيْدًا مَا أَبْقَيْتَنِي اللَّهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدَيْتُ وَ بِفَضْلِكَ
اسْتَيْغَيْتُ وَ بِنِعْمَتِكَ أَصْبَحْتُ وَ أَمْسَيْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ كَفَى بِكَ شَهِيدًا وَ أَشْهَدُ مَلَائِكَتَكَ وَ أَنْبِيَائَكَ وَ رُسُلَكَ وَ حَمَلَهُ
عَرْشِكَ وَ سِيَّكَانَ سَمَاوَاتِكَ وَ أَرْضِكَ (٥) وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ (٦) لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ خَلِّدْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَ أَنْ
مُحَمَّدًا صَلَّى لِمَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَزِيدَكَ وَ رَسُولُكَ وَ أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ تُحْيِي وَ تُمِيتُ وَ تُمِيتُ وَ تُحْيِي وَ أَشْهَدُ أَنَّ الْجَنَّةَ
حَقٌّ وَ أَنَّ النَّارَ حَقٌّ وَ أَنَّ النَّشُورَ حَقٌّ وَ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ وَ أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِيطَالِبٍ
أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا حَقًّا وَ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وَلَدِهِ هُمُ الْأَئِمَّةُ الْهُدَاةُ الْمَهْدِيُّونَ غَيْرُ الضَّالِّينَ وَ لَا الْمُضِلِّينَ وَ أَنَّهُمْ أَوْلِيَاؤُكَ
الْمُصْطَفُونَ وَ حُزْبُكَ الْغَالِبُونَ وَ صَفْوَتُكَ وَ خَيْرَتُكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ نَجَاؤُكَ الَّذِينَ انْتَجَبْتَهُمْ لَدِينِكَ وَ اخْتَصَصْتَهُمْ مِنْ خَلْقِكَ

ص : ٢٣٥

١- ١- ع: + سبحان الله.

٢- ٢- ع و آ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَيِّ الْقُدُّوسِ.

٣- ٣- آ: رَبِّي الْأَعْلَى سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى سُبُّوحٌ.

٤- ٤- آ: وَ أَمْسَيْتُ.

٥- ٥- حاشيه ع: أَرْضِيكَ.

٦- ٦- ع و آ: + الَّذِي.

وَ اصْطَفَيْتَهُمْ عَلَى عِبَادِكَ وَ جَعَلْتَهُمْ حُجَّةً عَلَى الْعَالَمِينَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ (١) وَ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي هَذِهِ الشَّهَادَةَ عِنْدَكَ حَتَّى تُلَقِّيَنِيهَا (٢) وَ أَنْتَ عَنِّي رَاضٍ إِنَّكَ عَلَى مَا (٣) تَشَاءُ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا (٤) يَضَعُ أَوَّلُهُ وَ لَا يَنْفَعُ آخِرُهُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا تَضَعُ لَكَ السَّمَاءُ كَنَفِيهَا وَ تَسِيحُ لَكَ الْأَرْضُ وَ مَنْ عَلَيْهَا اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا سِرْمَدًا أَبَدًا لَا انْقِطَاعَ لَهُ وَ لَا نَفَادَ وَ لَكَ يَنْبَغِي وَ إِلَيْكَ يَنْتَهِي فِيَّ وَ عَلَيَّ وَ لَدَيَّ وَ مَعِيَ وَ قَبْلِي وَ بَعْدِي وَ أَمَامِي وَ خَلْفِي وَ فَوْقِي وَ تَحْتِي وَ إِذَا مِتُّ وَ بَقِيْتُ فَوَدًّا وَ حِيدًا ثُمَّ فَنِيْتُ وَ لَمَكَ الْحَمِيدُ إِذَا نُشِرَتْ وَ بُعِثَتْ يَا مَوْلَايَ اللَّهُمَّ وَ لَمَكَ الْحَمِيدُ وَ لَمَكَ الشُّكْرُ بِجَمِيعِ مَحَامِدِكَ كُلِّهَا عَلَى جَمِيعِ نِعْمَائِكَ كُلِّهَا حَتَّى يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَى مَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَ تَرْضَاهُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ أَكْلِهِ وَ شَرْبِهِ وَ بَطْشِهِ وَ قَبْضِهِ وَ بَسِيطِهِ وَ فِي كُلِّ مَوْضِعٍ شَعْرَهُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمِيدُ حَمِيدًا خَالِدًا مَعَ خُلُودِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ عِلْمِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا أَجْرَ لِقَائِهِ إِلَّا رِضَاكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى حِلْمِكَ بَعْدَ عِلْمِكَ وَ لَكَ الْحَمِيدُ عَلَى عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ وَ لَكَ الْحَمِيدُ بَاعِثَ الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ وَارِثَ الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ بِيَدَيْعِ الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ مُنْتَهَى الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ مُبْتَدِعَ الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ مُشْتَرِي الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ وَلِيَّ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمِيدُ مَالِكَ الْحَمِيدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ قَدِيمَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ صَادِقَ الْوَعْدِ وَ فِي الْعَهْدِ عَزِيزَ الْجُنْدِ قَائِمَ (٥) الْمَجْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ مُنْزِلَ الْآيَاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ عَظِيمَ الْبَرَكَاتِ مُخْرِجَ النُّورِ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَ مُخْرِجَ مَنْ فِي الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ مُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ حَسَنَاتٍ وَ جَاعِلَ الْحَسَنَاتِ دَرَجَاتٍ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ غَافِرَ الذَّنْبِ وَ قَابِلَ التَّوْبِ شَدِيدَ الْعِقَابِ ذَا الطُّوْلِ لَا

ص : ٢٣٦

١-١ _ حاشيه ع: أجمعين.

٢-٢ _ آ: تَلَقِّيَهَا، وَ حَاشِيهِ آن: تَلَقِّيَنَهَا.

٣-٣ _ حَاشِيهِ آ: كُلُّ شَيْءٍ.

٤-٤ _ حَاشِيهِ آ: يَضَعُ أَوَّلُهُ وَ لَا يَنْفَعُ آخِرُهُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا.

٥-٥ _ حَاشِيهِ مَتْن: قَدِيمٌ، وَ لِي دَرَع: بِرَعْكَسٍ.

إِلَهَ إِلَّا- أَنْتَ إِلَيْنِكَ الْمَصِيرُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى وَ لَكَ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ كُلِّ نَجْمٍ وَ مَلَكٍ فِي السَّمَاءِ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ الثَّرَى وَ الْحَصَى وَ النَّوَى (١) وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا فِي جَوْفِ الْأَرْضِ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ أَوْزَانِ مِيَاهِ الْبِحَارِ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ أَوْزَانِ الْأَشْجَارِ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ (٢) وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ الْأَنْسِ وَ الْجِنِّ وَ الْهَوَامِّ وَ الطَّيْرِ وَ الْبَهَائِمِ وَ السَّبَاعِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ كَمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَ تَرْضَى وَ كَمَا يَنْبَغِي لِكِرَمِ وَجْهِكَ وَ عِزِّ جَلَالِكَ»

پس ده مرتبه می گویی (٣): «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ»؛

و ده مرتبه: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَوَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرِ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»؛

و ده مرتبه: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ- الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ»؛ و ده مرتبه: «يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ»؛ و ده مرتبه: «يَا رَحْمَانُ يَا رَحْمَانُ»؛ و ده مرتبه: «يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ»؛ و ده مرتبه: «يَا بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»؛ و ده مرتبه: «يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْأِكْرَامِ»؛ و ده مرتبه: «يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ»؛ و ده مرتبه: «يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ»؛ و ده مرتبه: «يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»؛ و ده مرتبه: «يَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»؛ و ده مرتبه: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»؛ و ده مرتبه: «اللَّهُمَّ صَبِّحْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»؛ و ده مرتبه: «اللَّهُمَّ افْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ»؛ و ده مرتبه: «آمِينَ آمِينَ»؛ و ده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»؛

پس می گویی: «اللَّهُمَّ اصْنَعْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَ لَا تَصْنَعْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ فَإِنَّكَ أَهْلُ

ص : ٢٣٧

١- ١- ع و آ: + وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا فِي جَوْ السَّمَاءِ.

٢- ٢- حاشیه متن و ع و متن آ: وَقَطْرِ الْأَمْطَارِ.

٣- ٣- آ: بگو.

التَّقْوَى وَ أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ وَ أَنَا أَهْلُ الذَّنُوبِ وَ الْخَطَايَا فَارْحَمْنِي يَا مَوْلَايَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ».

پس ده مرتبه: «لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وِلْيٌ مِنَ الذَّلِّ وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا» (۱).

۴۳- دعای «أَمْسَيْتَ اللَّهُمَّ مَعْتَصِمًا بِذِمَامِكَ الْمُنِيعِ...»

چهل و سیم: سید بن طاوس و دیگران به سندهای معتبر روایت کرده اند که: چون حضرت صادق علیه السلام در زمان منصور به عراق تشریف آوردند، شیعیان به خدمت آن حضرت آمدند و گفتند: ای مولای ما! دانسته ایم که تربت حضرت امام حسین علیه السلام شفای هر درد است، آیا باعث امان از هر خوف می گردد؟ حضرت فرمود که: بلی، هر که خواهد که برای او امان گردد از هر خوف و بیم، باید که تسبیحی از تربت مقدس آن حضرت به کف گیرد، و دعایی که حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ خواند در شبی که بر فراش حضرت رسول صلی الله علیه و آله خوابید، سه مرتبه بخواند. و دعا اینست:

«أَمْسَيْتَ اللَّهُمَّ مَعْتَصِمًا بِذِمَامِكَ (۲) الْمُنِيعَ الَّذِي لَا يُطَاوَلُ وَ لَا يُحَاوَلُ مِنْ شَرِّ كُلِّ غَاشِمٍ وَ طَارِقٍ مِنْ سَائِرِ مَا (۳) خَلَقْتَ (۴) مِنْ خَلْقِكَ الصَّامِتِ وَ النَّاطِقِ فِي جُنْهِهِ مِنْ كُلِّ مَخُوفٍ بِلِبَاسِ سَابِغِهِ حَصِينِهِ وَ لَاءِ (۵) أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ مُحْتَجِبًا (۶) مِنْ كُلِّ قَاصِدٍ لِي إِلَى أَدْيِيهِ بِجِدَارِ حَصِينِ الْأَخْلَاصِ فِي الْأَعْتِرَافِ بِحَقِّهِمْ وَ التَّمَسُّكِ بِحَبْلِهِمْ مُوقِنًا أَنَّ الْحَقَّ لَهُمْ وَ مَعَهُمْ وَ فِيهِمْ وَ بِهِمْ أَوْلَى مِنْ وَالْوَا وَ أَعَادَى مِنْ عَادُوا وَ أَجَانِبُ مَنْ جَانَبُوا فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَعِزَّنِي اللَّهُمَّ بِهِمْ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَا أَتَّقِيهِ يَا عَظِيمُ حَجَرْتُ الْأَعَادِي عَنِّي بِبَدِيعِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ إِنَّا جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ».

ص : ۲۳۸

۱- ۱- مهج الدعوات، ص ۱۴۵، روايه المتقدمه من دعاء العشرات.

۲- ۲- ع و آ: + وَ جَوَارِكِ .

۳- ۳- حاشيه متن: مَنْ.

۴- ۴- ع و آ: + وَ مَا خَلَقْتَ.

۵- ۵- حاشيه ع و آ: وَ هِيَ وَ لَاءِ.

۶- ۶- حاشيه ع و آ: مُحْتَجِبًا.

پس تسبیح را بیوسد، و بر دیده های خود گذارد و بگوید: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ التُّزْبِيهِ وَبِحَقِّ صَاحِبِهَا وَبِحَقِّ جَدِّهِ وَبِحَقِّ أَبِيهِ وَبِحَقِّ أُمِّهِ وَبِحَقِّ أَخِيهِ وَبِحَقِّ وُلْدِهِ الطَّاهِرِينَ اجْعَلْهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَأَمَانًا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ سُوءٍ».

پس تسبیح را بر پیشانی و دو جانب پیشانی (۱) خود بگذارد، و اگر در صبح چنین کند تا شام در امان خدا باشد، و اگر در شام چنین کند تا صبح در امان خدا باشد. (۲)

۴۴- دعای «اللهم انی اسئلك ان تصلى علی محمد و آل محمد و...»

چهل و چهارم: شیخ طوسی و دیگران گفته اند که: در هنگام غروب آفتاب این دعا بخواند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَسْأَلُكَ خَيْرَ لَيْلَتِي هَذِهِ وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ لَيْلَتِي هَذِهِ وَشَرِّ مَا فِيهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ تَكْتُبَ عَلَيَّ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاكْفِنِي خَطِيئَتَهَا وَإِثْمَهَا وَأَعْظِمْنِي يُمْنَهَا وَبَرَكَاتِهَا (۳) وَعَونَهَا وَنُورَهَا اللَّهُمَّ نَفْسِي خَلَقْتَهَا وَبَدَدْتَ حَيَاتَهَا وَمَوْتَهَا اللَّهُمَّ فَإِنْ أَمْسَكْتَهَا فَاِلَى رِضْوَانِكَ وَالْجَنَّةِ وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاعْفِرْ لَهَا وَارْحَمْهَا» (۴)

۴۵- دعای «ربی الله حسبی الله لا اله الا هو علیه توکلت...»

چهل و پنجم: ایضاً گفته اند که: در هنگام غروب آفتاب این دعا بخواند:

«رَبِّيَ اللَّهُ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ أَشْهَدُ وَأَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِي رَبِّي أَخَذَ بِنَاصِيَتِيهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ اللَّهُمَّ (۵) أَمْسِي خَوْفِي مُسْتَجِيرًا بِأَمَانِكَ

ص : ۲۳۹

۱- ۱- ع: روی.

۲- ۲- فلاح السائل، ص ۲۲۴؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۷۶، باب ۴۵، الأدعية والأذكار عند الصباح.

۳- ۳- حاشیه متن و ع: برکتها.

۴- ۴- مصباح، شیخ طوسی، ص ۹۰، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلد الامین، ص ۲۵، ثم تدعو بدعاء...

۵- ۵- حاشیه ع: الهی.

فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَآمِنِي فَإِنَّكَ لَا تَخْذُلُ مَنْ آمَنَتْهُ اللَّهُمَّ أَمْسِي جَهْلِي مُسْتَجِيرًا بِحِلْمِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَعُدْ عَلَيَّ بِحِلْمِكَ وَفَضْلِكَ إِلَهِي أَمْسِي فَقْرِي مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ الْهَنِيِّ الْمَرِيءِ اللَّهُمَّ (١) أَمْسِي ذَنْبِي مُسْتَجِيرًا بِمَغْفِرَتِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً عَزْمًا جَزْمًا لَا تُغَادِرُ (٢) ذَنْبًا وَلَا أَرْتَكِبُ بَعْدَهَا مُحَرَّمًا إِلَهِي أَمْسِي ذُلِّي مُسْتَجِيرًا بِعِزِّكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاعِزِّنِي عِزًّا لَا أَذِلُّ (٣) بَعْدَهُ أَبَدًا إِلَهِي أَمْسِي ضَعْفِي مُسْتَجِيرًا بِقُوَّتِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَقَوِّ فِي رِضَاكَ ضَعْفِي إِلَهِي أَمْسِي وَجْهِي الْبَالِي الْفَانِي مُسْتَجِيرًا بِوَجْهِكَ الدَّائِمِ الْبَاقِي الَّذِي لَا يَبْلَى وَلَا يَفْنَى فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْزِنِي مِنَ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَافْتَحْ لِي بَابَ الْأَمْرِ الَّذِي فِيهِ الْيُسْرُ وَالْعَافِيَةُ وَالنَّجَاحُ وَالرِّزْقُ الْكَثِيرُ الطَّيِّبُ الْحَلَالُ الْوَاسِعُ اللَّهُمَّ بَصِّرْنِي سَبِيلَهُ وَهَيِّئْ لِي مَخْرَجَهُ وَمَنْ قَدَّرْتَ لَهُ مِنْ خَلْقِكَ عَلَيَّ مَقْدَرَةً بِسُوءِ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَخُذْهُ عَنِّي مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ فَوْقِهِ وَمِنْ تَحْتِهِ وَالْجَمِّ لِسَانَهُ وَقَصْرُ يَدِهِ وَأَخْرِجْ صَدْرَهُ وَامْنَعُهُ مِنْ أَنْ يَصِلَ إِلَيَّ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِي وَمَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ أَوْ شَيْءٍ مِمَّا حَوَّلْتَنِي وَرَزَقْتَنِي وَأَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ بِسُوءٍ يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ يَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى يَا مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (٤) يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ارْضَ عَنِّي يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ارْحَمْنِي يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ارْحَمْنِي يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ تَفَضَّلْ عَلَيَّ بِقَضَاءِ (٥) حَوَائِجِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٦)

ص : ٢٤٠

١-١- حاشيه ع: الهى.

٢-٢- متن آ و حاشيه ع: + لى.

٣-٣- حاشيه ع: ذل.

٤-٤- ع و آ: العليم، و حاشيه آن: البصير.

٥-٥- ع و آ: + جميع .

٦-٦- مصباح، شيخ طوسى، ص ٩٠، فصل فى سياقه الصلوات... ؛ بلداأمين، ص ٢٦، ثم تدعو بدعاء...

۴۶- دعای «بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَ مِنْ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ...»

چهل و ششم: شیخ طوسی و دیگران از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده اند که: هر گاه من این دعا بخوانم، پروا ندارم اگر جمیع جنیان و آدمیان برای ضرر من جمع شوند. و علما این دعا را از دعاهای صباح و مسا شمرده اند:

«بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ مِنْ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَيْكَ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَسَلْتُ نَفْسِي وَ إِلَيْكَ وَجْهْتُ وَجْهِي وَ إِلَيْكَ فَوَضْتُ أَمْرِي وَ إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي فَاحْفَظْنِي بِحِفْظِ الْأَيْمَانِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَ مِنْ خَلْفِي وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ مَا قَبْلِي (۱) وَ اذْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۲).

۴۷- دعای «اللهم إنه لم يمس أحد من خلقك أنت...»

چهل و هفتم: شیخ طوسی و سید و دیگران از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: در دعاهای سر که حق تعالی وحی کرد به حضرت رسول صلی الله علیه و آله که یا محمد! بگو به آنها که می خواهند تقرب جویند به سوی من که بدانید به علم یقین که این دعا بهترین چیزهاست که به من تقرب جویند بعد از فرایض. و اکثر این دعا را در دعاهای وقت غروب آفتاب ذکر کرده اند:

«اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَمْ يُمْسِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ أَنْتَ إِلَيْهِ أَحْسَنُ صَنِيعاً (۳) وَ لَا لَهُ أَدْوَمُ كَرَامَةً وَ لَا عَلَيْهِ أَيْبُنُ فَضْلاً وَ لَا بِهِ أَشَدُّ تَرْفُفاً وَ لَا عَلَيْهِ أَشَدُّ حِيَاظَةً وَ لَا عَلَيْهِ أَشَدُّ تَعَطُفاً مِنْكَ عَلَيَّ وَ إِنْ كَانَ جَمِيعُ الْمَخْلُوقِينَ يُعَدُّونَ مِنْ ذَلِكَ مِثْلَ تَعْدِيدِي فَاشْهَدْ يَا كَافِيَ الشَّهَادَةِ بِأَنِّي أُشْهِدُكَ بِنَبِيِّهِ صِدْقٍ بِأَنَّ لَكَ الْفَضْلَ وَ الطَّوْلَ فِي إِنْعَامِكَ عَلَيَّ وَ قَلِّهِ شُكْرِي لَكَ فِيهَا يَا فَاعِلَ كُلِّ إِرَادَةٍ (۴)

ص : ۲۴۱

۱- ۱- ع: قبلی.

۲- ۲- أمالی، شیخ طوسی، ص ۲۰۸، مجلس الثامن فيه...؛ کافی، ج ۲، ص ۵۶۳، باب الدعاء للكرب والهمم و... .

۳- ۳- حاشیه هر سه نسخه: صنعا.

۴- ۴- حاشیه هر سه نسخه: کُلِّمَا أَرَادَهُ.

وَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ طَوَّقَنِي أَمَاناً مِنْ حُلُولِ السَّخَطِ لِقَلْبِهِ الشُّكْرِ وَ أَوْجِبْ لِي زِيَادَةً مِنْ إِيْتِمَامِ النِّعَمِ بِهِ بِسْمِ عِهِ الْمَغْفِرَةِ
 أَنْظِرْنِي (١) خَيْرَكَ وَ (٢) لَا تُقَابِسْنِي بِسُوءِ سَرِيرَتِي وَ امْتَحِنْ قَلْبِي لِرِضَاكَ وَ اجْعَلْ مَا تَقَرَّبْتُ (٣) بِهِ إِلَيْكَ فِي دِينِكَ خَالِصاً وَ لَا
 تَجْعَلْهُ لِلزُّومِ شُبْهَةً أَوْ فَخْرٍ أَوْ رِيَاءٍ يَا كَرِيمُ. (٤)

٤٨- دعای «اللهم أنت أحق من ذكر و أحق من عبد و....»

چهل و هشتم: شیخ شهید _ علیه الرحمه _ از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: آن حضرت هر صبح
 و شام این دعا می خواندند:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ أَحَقُّ مِنْ ذِكْرٍ وَ أَحَقُّ مِنْ عِبَادٍ وَ أَبْصَرُ مِنْ ابْتِغَى وَ أَرْءَفُ مِنْ مَلِكٍ وَ أَجْوَدُ مِنْ سُئِلَ وَ أَوْسَعُ مَنْ أُعْطِيَ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا
 شَرِيكَ لَكَ وَ الْفَرْدُ لَا يَنْدُ لَكَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَكَ لَنْ تُطَاعَ إِلَّا بِإِذْنِكَ وَ لَمْ تُعْصَ إِلَّا بِعِلْمِكَ تُطَاعُ فَتَشْكُرُ وَ تُعْصَى
 فَتَغْفِرُ أَقْرَبُ شَهِيدٍ وَ أَدْنَى حَفِيظٍ حُلَّتْ دُونَ الْقُلُوبِ وَ أَخَذَتْ بِالنَّوَاصِي وَ أَثْبَتَتْ الْأَثَارَ وَ فَسَّخَتْ (٥) الْأَجَالَ الْقُلُوبُ لَكَ (٦)
 مُفْضِيَةٌ (٧) وَ السُّرُّ عِنْدَكَ عَلَانِيَةً الْحَلَالُ مَا حَلَلْتَ وَ الْحَرَامُ مَا حَرَّمْتَ وَ الدِّينُ مَا شَرَعْتَ وَ الْأَعْمُرُ مَا قَضَيْتَ وَ الْخَلْقُ خَلَقَكَ وَ
 الْعَبْدُ عَبْدُكَ وَ أَنْتَ اللَّهُ الرَّؤُوفُ الرَّحِيمُ أَشْرَيْتُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ وَ بِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَكَ وَ بِحَقِّ
 السَّائِلِينَ عَلَيْكَ أَنْ تَقْبَلَنِي فِي هَذِهِ الْغَدَاةِ (وَ اِذَا دُرِّ شَامٍ بِخَوَانِدٍ مِي كَوَيْدٍ: فِي هَذِهِ الْعَشِيِّهِ) وَ أَنْ تُجَيِّرَنِي مِنَ النَّارِ بِقُدْرَتِكَ. (٨)

٤٩- خواندن «اللهم إني أعوذ بك من ملومات نوازل البلاء و...»

چهل و نهم: قطب راوندی _ رحمه الله علیه _ و دیگران از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت

ص : ٢٤٢

١-١ _ حاشیه متن: أَنْظِرْنِي.

٢-٢ _ آ: + صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ .

٣-٣ _ حاشیه متن: أَتَقَرَّبْتُ.

٤-٤ _ مصباح، شیخ طوسی، ص ٩٦، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٧٨، باب ٤٥، الأدعیه و الأذکار
 عند الصباح.

٥-٥ _ ع و آ: فَسَّخَتْ. حاشیه ع: نَسَخَتْ، و حاشیه آ: فَسَّخَتْ.

٦-٦ _ حاشیه ع و آ: إِلَيْكَ.

٧-٧ _ ع و آ: مُفْضِيَةٌ.

٨-٨ _ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٨١، باب ٤٥، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

کرده اند که: جبرئیل از جانب حق تعالی این مناجات را برای استعاذه از بلاها آورد. پس مناسب است که در صبح و شام (۱) خوانده شود:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُلِمَّاتِ نَوَازِلِ الْبَلَاءِ وَ أَهْوَالِ عَظَائِمِ الضَّرَّاءِ فَأَعِزَّنِي رَبِّ مِنْ صِرَاعِ الْبُأْسَاءِ وَ اخْجِبْنِي عَنْ (۲) سَطَوَاتِ الْبَلَاءِ وَ نَجِّنِي مِنْ مُفَاجِئِ النَّقَمِ وَ اخْفِظْنِي (۳) مِنْ زَوَالِ النَّعِيمِ وَ مِنْ زَلَلِ الْقَدَمِ وَ اجْعَلْنِي اللَّهُمَّ رَبِّ فِي حِمَى عِزِّكَ وَ حِيَاطِهِ حِرْزِكَ مِنْ مِبَاغْتِهِ الدَّوَائِرِ وَ مُعَاجِلِهِ الْبَوَائِرِ اللَّهُمَّ وَ أَرْضِ الْبَلَاءِ فَاخْشِفْهَا وَ عِزِّهِ الْمِحْنِ فَارْجِفْهَا وَ شَمْسِ النَّوَابِ فَاكْشِفْهَا وَ جِبَالِ الشُّوْءِ فَانْسِفْهَا وَ كُزْبِ الدَّهْرِ فَاكْشِفْهَا وَ عَوَاقِبِ الْأَمْوَرِ فَاصْرِفْهَا وَ أَوْرِدْنِي حِيَاضَ السَّلَامَةِ وَ اخْمِلْنِي عَلَى مَطَايَا الْكِرَامَةِ وَ أَصِيبْخَنِي إِقَالَهِ الْعِثْرَةِ وَ اشْمِلْنِي (۴) سِتْرَ (۵) الْعَوْرَةِ وَ حِيدْ عَلَيَّ رَبِّ بِأَلَاتِكَ وَ كَشِفْ بِلَاتِكَ وَ دَفَعْ ضَرَّائِكَ وَ ادْفَعْ عَنِّي كَلَاكِلَ عَذَابِكَ وَ اصْرِفْ عَنِّي أَلِيمَ عِقَابِكَ وَ أَعِزَّنِي مِنْ بَوَائِقِ الدُّهُورِ وَ أَنْقِذْنِي مِنْ سُوءِ عَوَاقِبِ الْأَمْوَرِ وَ اخْرُسِّنِي مِنْ جَمِيعِ الْمَحْذُورِ وَ اصْدَعْ صَفَاتِ الْبَلَاءِ عَنْ أَمْرِي وَ اشْلِلْ يَدَهُ عَنِّي مَدَى عُمْرِي إِنَّكَ الرَّبُّ الْمَجِيدُ الْمُبْدِيُّ الْمُعِيدُ الْفَعَالُ لِمَا يُرِيدُ» (۶)

۵۰- دعای «اللهم رب النور العظيم و رب الكرسی الرفيع و...»

پنجاهم: سید بن طاوس و کفعمی _ رحمه الله علیهما _ و دیگران به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که چهل صباح این دعای عهد را بخواند از یاوران قائم آل محمد صلی الله علیه و آله باشد، و اگر بمیرد پیش از ظهور آن حضرت، خدا او را زنده گرداند، و به خدمت آن حضرت برساند؛ و حق تعالی به هر کلمه ای هزار حسنه برای او بنویسد، و هزار گناه از او محو کند:

ص : ۲۴۳

۱- ۱_ آ: + این دعا.

۲- ۲_ حاشیه آ: مِنْ.

۳- ۳_ حاشیه هر سه نسخه: اخْرُسِّنِي.

۴- ۴_ حاشیه آ: وَ أَصِيبْخَنِي بِإِقَالَهِ الْعِثْرَةِ وَ اشْمِلْنِي.

۵- ۵_ حاشیه متن و ع: بِسِتْرٍ.

۶- ۶_ الدعوات، ص ۸۲، فصل فی صحه البدن و العافیه بالصلاه؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۲۴۵، عوده من مرده الجن و الشیاطین.

لِلْمَظْلُومِ مِنْ عِبَادِكَ وَ نَاصِرًا لِمَنْ لَا يَجِدُ (١) نَاصِرًا غَيْرَكَ وَ مُجِدِّدًا لِمَا عَطَلَ مِنْ أَحْكَامِ كِتَابِكَ وَ مُشِيدًا لِمَا وَرَدَ مِنْ أَعْلَامِ دِينِكَ وَ سِدْنِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مِمَّنْ حَصَّنْتَهُ مِنْ بَأْسِ الْمُعْتَدِينَ اللَّهُمَّ وَ سِرِّ نَبِيِّكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ بِرُؤْيَيْتِهِ وَ مَنْ تَبِعَهُ عَلَى دَعْوَتِهِ وَ ارْحَمِ اسْتِكَانَتَنَا مِنْ بَعِيدِهِ اللَّهُمَّ اكشِفْ هَذِهِ الْعَمَّةَ عَن هَذِهِ الْأُمَّةِ بِحُضُورِهِ وَ عَجِّلِ اللَّهُمَّ ظُهُورَهُ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَ نَرَاهُ قَرِيبًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

پس سه مرتبه دست بر زانوی راست زند و بگوید (٢): «الْعَجَلُ الْعَجَلُ يَا مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ» (٣).

٥١- دعای «أصبحنا والملك والحمد والعظمة و...»

پنجاه و یکم: ابن بابویه به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و پسین این دعا بخوان:

«أَصْبَحْنَا وَ الْمَلِكُ وَ الْحَمْدُ وَ التَّعْظِيمُ وَ الْعِظَمَةُ وَ الْكِبْرِيَاءُ وَ الْجَبْرُوتُ وَ الْحِكْمَةُ (٤) وَ الْعِلْمُ وَ الْجَلَالُ وَ الْجَمَالُ وَ الْكَمَالُ وَ الْبِهَاءُ وَ الْقُدْرَةُ وَ التَّقْدِيسُ وَ التَّعْظِيمُ وَ التَّنْسِيحُ وَ التَّكْبِيرُ وَ التَّهْلِيلُ وَ التَّمْجِيدُ وَ السَّمَّاحُ وَ الْجُودُ وَ الْكِرْمُ وَ الْمَجِيدُ وَ الْمَنُّ وَ الْخَيْرُ وَ الْفَضْلُ وَ السَّعَةُ وَ الْحَوْلُ وَ السُّلْطَانُ وَ الْقُوَّةُ وَ الْعِزَّةُ وَ الْقُدْرَةُ وَ الْفَتْقُ وَ الرِّثْقُ وَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ وَ الظُّلُمَاتُ وَ النُّورُ وَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةُ وَ الْخَلْقُ جَمِيعًا وَ الْأَعْمُرُ كُلُّهُ وَ مَا سَمَّيْتُ وَ مَا لَمْ أَسْمَ وَ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ وَ مَا (٥) هُوَ كَائِنٌ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ (٦) ذَهَبَ بِاللَّيْلِ وَ جَاءَ بِالنَّهَارِ وَ أَنَا فِي نِعْمِهِ مِنْهُ وَ عَافِيهِ وَ فَضْلِ عَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا سَيَكُنُ فِي اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَ الْحَمِيدُ لِلَّهِ الَّذِي يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَ يُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَ يُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ اللَّهُمَّ

ص : ٢٤٥

١- ١- ع: + له.

٢- ٢- ع و آ: بز و بگو.

٣- ٣- مصباح، شیخ کفعمی، ص ٥٥٠، فصل الرابع و الأربعون فيما يعمل ... .

٤- ٤- حاشیه آ: وَالْحُكْمُ.

٥- ٥- ع و آ: + كَانَ وَ مَا.

٦- ٦- ع و آ: + الَّذِي.

بِكَ نُمْسِي وَبِكَ نُصْبِحُ وَبِكَ نَحْيِي وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ نَصِيرٌ (١) أَعُوذُ بِكَ أَنْ أذِلَّ أَوْ أَدُلَّ أَوْ أَضِلَّ أَوْ أَضَلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ يَا مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى طَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ اللَّهُمَّ لَا تُرْغِ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ».

پس می گویی: «اللَّهُمَّ إِنَّ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِكَ فَلَا تَبْتَلِيَنِي فِيهِمَا بِجُرْأِهِ عَلَى مَعَاصِيكَ وَلَا رُكُوبِ لِمَحَارِمِكَ وَارْزُقْنِي فِيهِمَا عَمَلًا مُتَّقِبًا وَسَعِيًّا مَشْكُورًا وَتِجَارَةً لَنْ تَبُورَ» (٢).

٥٢- دعای «الحمد لله الذي أصبحنا والملك له و...»

پنجاه و دویم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخواند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَصْبَحْنَا وَالْمَلِكُ لَهُ وَ أَصْبَحْتُ عَبْدَكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أُمَّتِكَ فِي قَبْضَتِكَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ رِزْقًا مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا- أَحْتَسِبُ وَ أَحْفَظُنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَفِظُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَفِظُ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ وَ لَا تَجْعَلْ لِي حَاجَةً إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ أَلْبِسْنِي الْعَافِيَةَ وَ ارْزُقْنِي عَلَيْهَا الشُّكْرَ يَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ يَا إِلَهَ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَانُ يَا رَحِيمُ يَا مَالِكَ الْمُلْكِ وَ رَبِّ الْأَعْرَابِ وَ يَا (٣) سَيِّدَ السَّادَاتِ (٤) يَا اللَّهُ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اشْفِنِي بِشِفَائِكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَمٍ فَإِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ» (٥).

ص : ٢٤٦

١- ١- ع: نصير، و حاشیه آن: مضير.

٢- ٢- من لا يحضره الفقيه، ج ١، ص ٣٣٧، باب ما يستحب من الدعاء في كل صباح و...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٨٦، باب ٤٥، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

٣- ٣- ع: - يا .

٤- ٤- حاشیه متن: الساده.

٥- ٥- کافی، ج ٢، ص ٥٢٤، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٨٩، باب ٤٥، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

۵۳- دعای «اللهم انی و هذا النهار خلقان من خلقک...»

پنجاه و سیم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخوانند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي وَ هَذَا النَّهَارِ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ لَا تَبْتَلْنِي بِهِ وَ لَا تَبْتَلْهُ (۱) بِی اللَّهُمَّ وَ لَا تُرِهْ مِنِّي جُزْأَةً عَلَيَّ مَعَاصِيكَ وَ لَا رُكُوبًا لِمَحَارِمِكَ اللَّهُمَّ اضْرِبْ عَنِّي الْأَعْزَلَ (۲) وَ اللَّأْوَاءَ (۳) وَ الْبُلُوی وَ سُوءَ الْقَضَاءِ وَ شِمَاتَةَ الْأَعْدَاءِ وَ مَنْظَرَ السُّوءِ فِي نَفْسِي وَ مَالِي».

و می فرمود که: هر که در صبح و شام سه مرتبه بگوید: «رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ نَبِيًّا وَ بِالْقُرْآنِ بِلَاغًا وَ بِلِعَلِّي إِمَامًا» بر خدا لازم است که در قیامت او را راضی گرداند.

و در شام این دعا می خوانند: «أَصْبَحْنَا لِلَّهِ شَاكِرِينَ وَ أَمْسَيْنَا لِلَّهِ حَامِدِينَ فَلَكَ الْحَمْدُ كَمَا أَمْسَيْنَا لَكَ مُسْلِمِينَ سَالِمِينَ».

و در صبح این دعا می خوانند: «أَمْسَيْنَا لِلَّهِ شَاكِرِينَ وَ أَصْبَحْنَا لِلَّهِ حَامِدِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا أَصْبَحْنَا لَكَ مُسْلِمِينَ سَالِمِينَ» (۴).

۵۴- دعای «اللهم انی أعوذ بك من شر ما خلقت و...»

پنجاه و چهارم: ایضاً کلینی به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: در صبح این دعا بخوان: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقْتَ وَ ذَرَأْتَ وَ بَرَأْتَ فِي بِلَادِكَ لِعِبَادِكَ (۵) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِجَلَالِكَ وَ جَمَالِكَ وَ حِلْمِكَ وَ كَرَمِكَ»؛ پس حاجات خود را بطلب (۶).

ص : ۲۴۷

۱- ۱_ آ: تَبْتَلِيهِ.

۲- ۲_ ع و آ: الْأَذَل.

۳- ۳_ ع و آ: وَاللَّوَاءَ.

۴- ۴_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۵، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۱، باب ۴۵، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

۵- ۵_ ع: وَ عِبَادِكَ.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۷، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۲، باب ۴۵، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

۵۵- خواندن «الحمد لرب الصباح الحمد لله لخالق الأصباح...»

پنجاه و پنجم: ایضاً کلینی به سند کالصحیح از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: بعد از صبح سه مرتبه بگو:

«الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّبَاحِ الْحَمْدُ لِخَالِقِ الْأَصْبَاحِ» پس بگو «اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي بَابَ الْأَمْرِ الَّذِي فِيهِ الْيُسْرُ وَالْعَافِيَةُ اللَّهُمَّ هَيِّئْ لِي سَبِيلَهُ وَ بَصِّرْنِي مَخْرَجَهُ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ قَضَيْتَ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ عَلَيَّ مَقْدَرَهُ بِالشَّرِّ (۱) فَخُذْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ وَ مِنْ تَحْتِ قَدَمَيْهِ وَ مِنْ فَوْقِ رَأْسِهِ وَ اكْفِنِيهِ بِمَا شِئْتَ وَ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ وَ كَيْفَ شِئْتَ». (۲)

۵۶- خواندن «اللهم إني أصبحت في ذمتك و جوارك...»

پنجاه و ششم: ایضاً کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که در صبح این دعا بخواند، در آن روز هیچ چیز به او ضرر نرساند؛ و هر که در شام (۳) بخواند در آن شب چیزی او را ضرر نرساند، إن شاء الله تعالی:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ فِي ذِمَّتِكَ وَ جَوَارِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ دِينِي وَ نَفْسِي وَ دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ أَعُوذُ بِكَ يَا عَظِيمُ مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ جَمِيعاً وَ أَعُوذُ بِكَ (۴) مِنْ شَرِّ مَا يُبْلِسُ (۵) بِهِ إِبْلِيسُ وَ جُنُودُهُ». (۶)

۵۷- دعای «اللهم لك الحمد أحمدك و أستعينك و...»

پنجاه و هفتم: ایضاً کلینی _ ره _ در باب دعاهاى صباح و مسا این دعا را به سند کالصحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَحْمَدُكَ وَ أَسْتَعِينُكَ وَ أَنْتَ رَبِّي وَ أَنَا عَبْدُكَ أَصْبَحْتُ عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعَدِكَ وَ أُوْمِنُ بِوَعْدِكَ وَ أُوْفِي بِعَهْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

ص: ۲۴۸

۱- ۱_ حاشیه ع و آ: بالسوء.

۲- ۲_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۸، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۷، باب نبذه مما يقال... .

۳- ۳_ ع: شب.

۴- ۴_ آ: + یا عظیم.

۵- ۵_ حاشیه متن: تَلَبَّسُ.

۶- ۶_ کافی، ج ۲، ص ۵۲۸، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۴، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

لا شريك له و أشهد أن محمداً عبده و رسوله أصبح على فطره الأسلام و كلمه الأخلص و مله إبراهيم و دين محمد على ذلك أحياء و عليه أموت إن شاء الله اللهم أحيى ما أحييتنى و أميتنى (١) إذا أمتني على ذلك و ابعتني إذا بعثتني على ذلك أبتغى بعديك رضوانك و أتباع سيدك إليك ألجأت ظهري و إليك فوضت أمري آل محمد أئمتي ليس لي أئمة غيرهم بهم أنتم و إياهم أتولى و بهم أفتدى اللهم اجعلهم أوليائي في الدنيا و الآخرة و اجعلني أوالى (٢) أوليائهم و أعادى أعيدائهم في الدنيا و الآخرة و ألحقتني بالصالحين و آبائي معهم» (٣)

٥٨- دعای «الحمد لله الذي يفعل ما يشاء و لا يفعل...»

پنجاه و هشتم: ایضاً کلینی به سند کالصیحیح روایت کرده است که: مردی به خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد که مرا دعایی تعلیم فرماید که هر صبح و شام بخوانم. حضرت فرمود که: این دعا بخوان:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحَمِّدَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ» (٤)

٥٩- دعای «اللهم أنت ربى لا إله إلا أنت عليك توكلت...»

پنجاه و نهم: شیخ ابن فهد روایت کرده است که: روزی ابوالدرداء را خبر دادند که خانه ات سوخته است، گفت نسوخته است. دیگری خبر داد، باز چنین گفت تا سه مرتبه؛ پس معلوم شد که خانه های اطراف، همه سوخته و خانه او نسوخته. گفتند: از چه راه دانستی که خانه تو نسوخته است؟ گفت: زیرا که شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله که هر که

ص : ٢٤٩

١- ١- آ: ما أمتني.

٢- ٢- ع: + بهم .

٣- ٣- کافی، ج ٢، ص ٥٢٩، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٩٤، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

٤- ٤- کافی، ج ٢، ص ٥٢٩، باب القول عند الإصباح و الإمساء؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٢٩٥، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

در صبح این دعا بخواند، در آن روز، بدی به او نمی رسد؛ و اگر در شام بخواند، در آن شب، بدی به او نمی رسد؛ و من این دعا را خوانده بودم:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْتُ وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَشْهَدُ (۱) أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا (۲) إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» (۳)

۶۰- دعای «فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ...»

شصتم: در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در صبح هفت مرتبه این دعا بخواند در آن روز از بلاها محفوظ باشد:

«فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ إِنَّ وَلِيَّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَ هُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» (۴)

۶۱- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي...»

شصت و یکم: در مهج الدعوات روایت کرده است که محمد بن عبیدالله (۵) اسکندری گفت: من از ندیمان و خواص ابو جعفر دوانقی بودم، و رازهای خود را با من می گفت. روزی به نزد او رفتم، او را غمگین یافتم؛ پرسیدم که چرا چنین غمگینی و متفکری؟ گفت: صد کس و زیاده از اولاد فاطمه علیها السلام را هلاک کردم، و بزرگ و پیشوای ایشان مانده است. گفتم کیست؟ گفت جعفر بن محمد، امام رافضیان، و بزرگ ایشان. گفتم: ای خلیفه! او مردیست که پیوسته مشغول عبادتست، و هرگز در فکر پادشاهی و خلافت نیست. گفت: می دانم که تو او را امام می دانی، و پادشاه رعایت اینها نمی کند، و سوگند یاد کرده ام که امروز پیش از شام از مهمم او فارغ شوم. پس جلادی را طلبید و گفت: من

ص : ۲۵۰

۱- ۱- ع و آ: أُعْلِمُ.

۲- ۲- ع: + اللَّهُمَّ .

۳- ۳- عده الداعی، ص ۲۷۱؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۷، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصبح.

۴- ۴- در آن منبع یافت نشد؛ ر. ک به: بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۲۹۸، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصبح.

۵- ۵- آ: عَبْدُ اللَّهِ.

چون جعفر بن محمد _ صلوات الله علیه _ را حاضر سازم و او را مشغول سخن گردانم و کلاه خود را از سر بردارم تو او را گردن بزنی. آنگاه حضرت را طلید؛ چون داخل قصر شد من به نزدیکش رفتم، دیدم که لبهایش حرکت می کند و دعایی می خواند، اما ندانستم که چه دعا می خواند و دیدم که قصر آن لعین به حرکت درآمد مانند کشتی، و خلیفه با سر و پای برهنه به استقبال آن حضرت دوید مانند غلامی که به نزد آقای خود رود، و گاه سرخ و گاه زرد می شد، و بازوی حضرت را گرفت و بر تخت خود نشانید، و به روش بندگان در خدمت او به دو زانو نشست و گفت: در این ساعت چرا تصدیع (۱) کشیدید و تشریف آوردید یابن رسول الله؟ حضرت فرمود که: تو مرا طلیدی، اجابت کردم. گفت: من شما را نطلبیدم، رسول (۲) غلط کرده است، یابن رسول الله! هر حاجت که داری از من بطلب. حضرت فرمود که: حاجت من آنست که بی ضرورتی، مرا نطلبی. گفت: چنین باشد. پس حضرت برخواست و به منزل خود تشریف برد، و آن ملعون مدهوشانه به خواب رفت، و تا نصف شب بیدار نشد، و من بر بالین آن لعین نشسته بودم. چون بیدار شد گفت: مرو به جایی تا من نمازهای خود را قضا کنم و قصه خود را برای تو نقل کنم. چون فارغ شد گفت: در وقتی که امام تو جعفر بن محمد علیه السلام را حاضر کردم، و آن قصد بد نسبت به او در خاطر داشتم، ناگاه دیدم که اژده های عظیمی حاضر شد، و دم خود را بر دور قصر من حلقه کرد، و لب بالایش بر بالای قصر من، و لب پایین را به زیر قصر (۳) گذاشت و به زبان فصیح با من گفت که: ای منصور! خدا مرا به سوی تو فرستاده است، و مرا امر کرده است که اگر بدی نسبت به بنده صالح صادق او اراده کنی من قصر تو را با آنچه در آن هست فروبرم. پس عقل من حیران شد، و اعضایم بلرزید، و دندانهایم بر هم می خورد.

راوی گفت: من گفتم ای خلیفه! اینها از او بعید نیست؛ او وارث علوم جدش حضرت

ص : ۲۵۱

۱- ۱_ زحمت.

۲- ۲_ فرستاده از طرف منصور دوانقی .

۳- ۳_ ع: بر زیر قصر من.

رسالت و پدرش امیرالمؤمنین است، و نزد او نامها و دعاها هست که اگر بر شب تیره بخوانند روشن می شود، و اگر بر روز روشن بخواند تیره می شود.

راوی گفت: پس از آن ملعون رخصت طلبیدم که به زیارت آن حضرت بروم؛ چون دستوری یافتم به خدمت آن حضرت شتافتم، و بعد از سلام و اکرام گفتم: ای مولای من! به حق جدت رسول خدا صلی الله علیه و آله سوگند می دهم که آن دعایی که می خواندی در هنگامی که داخل قصر شدی مرا تعلیم نمایی. آن معدن (۱) کرم و فتوت مرا اجابت نمود، و دعا را تعلیم من کرد، و فرمود که: این حرز جلیل و دعای عظیم نبیل است که هر که در صبح بخواند در امان خدا باشد تا شب؛ و هر که در پسین یا خفتن بخواند در امان خدا (۲) باشد تا صبح. و این دعا را به من تعلیم کرد پدرم امام محمد باقر و روایت کرد از پدرش حضرت امام زین العابدین، از پدرش سیدالشهدا، از برادرش سید اصفیا حسن مجتبی، از پدرش سید اوصیا، از محمد سید انبیا _ صلوات الله علیه و علیهم اجمعین _ و این دعا را از قرآن مجید استخراج نموده. اینست دعا:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي (۳) لِلْإِسْلَامِ وَأَكْرَمَنِي بِالْإِيمَانِ وَعَرَّفَنِي الْحَقَّ الَّذِي عَنْهُ يُوءَفَكُونَ وَ النَّبَأَ الْعَظِيمَ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ وَ سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاءَ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرْوُنَهَا وَ أَنْشَأَ جَنَّاتِ الْمَأْوَى بِلا أَمِيدٍ تَلْقَوْنَهَا وَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ السَّابِقُ النَّعْمَةِ الدَّافِعُ النَّقْمَةِ الْوَاسِعُ الرَّحْمَهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ ذُو السُّلْطَانِ الْمَنِيعِ وَ الْأَنْشَاءِ الْبِيدِعِ وَ الشَّانِ الرَّفِيعِ وَ الْحِسَابِ السَّرِيعِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ أَمِينِكَ وَ شَهِيدِكَ النَّقِيِّ النَّقِيِّ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ السَّرَاحِ الْمُنِيرِ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ (۴) الْأَخْيَارِ مَا شَاءَ اللَّهُ تَقَرُّبًا إِلَى اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ تَوَجُّهًا إِلَى اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ تَلَطُّفًا بِاللَّهِ (۵) مَا شَاءَ اللَّهُ مَا يَكُنْ بِنَا مِنْ

ص : ۲۵۲

۱- ۱_ آ: + علوم و .

۲- ۲_ ع و آ: حفظ و حمایت خدا.

۳- ۳_ حاشیه ع و آ: هَدَانَا.

۴- ۴_ حاشیه ع و آ: الطَّاهِرِينَ.

۵- ۵_ حاشیه ع و آ: إِلَى اللَّهِ.

نِعْمَهُ فَمِنْ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَصِيرُ الشُّؤْمُ إِلَّا اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا يَسُوقُ الْخَيْرَ إِلَّا اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ أَعْيَدُ نَفْسِي وَ
شَعْرِي وَبَشْرِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَوُلْدِي وَذُرِّيَّتِي وَدِينِي وَدُنْيَايَ وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي وَمَا أَعْلَقْتُ عَلَيْهِ أَبْوَابِي وَأَحَاطْتُ بِهِ جُذْرَانِي
وَمَا أَتَقَلَّبْتُ فِيهِ مِنْ نِعْمَةٍ وَإِحْسَانِهِ وَجَمِيعِ إِخْوَانِي وَأَقْرِبَائِي وَقَرَابَاتِي مِنَ الْمَوْءَمِنِينَ وَالْمَوْءَمِنَاتِ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِأَسْمَائِهِ التَّامَّةِ
الْعَامَّةِ (١) الْكَامِلَةِ الشَّافِيَةِ الْفَاضِلَةِ الْمُبَارَكَةِ الْمُنِيفَةِ الْمُتَعَالِيَةِ الزَّكِيَّةِ الشَّرِيفَةِ الْكَرِيمَةِ الطَّاهِرَةِ الْعَظِيمَةِ (٢) الْمَخْرُونَةِ الْمَكْنُونَةِ الَّتِي لَا
يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ وَبِأَمِّ الْكِتَابِ وَفَاتِحَتِهِ وَخَاتِمَتِهِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِنْ سُورَةٍ شَرِيفَةٍ وَآيَةٍ مُحْكَمَةٍ وَشِفَاءٍ وَرَحْمَةٍ وَعَوْدَةٍ وَبَرَكَهٍ
وَبِالْتَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ وَبِصِيْحَةِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَبِكُلِّ كِتَابٍ أَنْزَلَهُ اللَّهُ وَبِكُلِّ رَسُولٍ أَرْسَلَهُ اللَّهُ وَبِكُلِّ
حُجَّةٍ أَقَامَهَا اللَّهُ وَبِكُلِّ بُرْهَانٍ أَظْهَرَهُ اللَّهُ (٣) وَبِكُلِّ آلاءِ اللَّهِ وَعِزِّهِ اللَّهُ وَعَظْمِهِ اللَّهُ وَقُدْرَتِهِ اللَّهُ وَسُلْطَانِ اللَّهِ وَجَلَالِ اللَّهِ وَ
مَنْعِهِ (٤) اللَّهُ (٥) وَعَفْوِ اللَّهِ وَحِلْمِ اللَّهِ وَحِكْمِهِ اللَّهُ وَغُفْرَانِ اللَّهِ وَمَلَائِكَةِ اللَّهِ وَكُتُبِ اللَّهِ وَرُسُلِ اللَّهِ وَأَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَمُحَمَّدٍ
رَسُولِ اللَّهِ وَأَهْلِ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - مِنْ غَضَبِ اللَّهِ وَسَخَطِ اللَّهِ وَنَكَالِ اللَّهِ وَعِقَابِ اللَّهِ وَ
أَخَذِ اللَّهِ وَبَطْشِهِ وَاجْتِيَاخِهِ وَاجْتِثَاثِهِ وَاصْطِطْلَامِهِ وَاسْتِصْغَالِهِ وَتَدْمِيرِهِ وَسَطْوَاتِهِ وَنَقْمَتِهِ وَجَمِيعِ مَثَلَاتِهِ وَمِنْ إِعْرَاضِهِ وَصُدُودِهِ
وَ تَنْكِيَلِهِ وَ تَوَكُّلِهِ وَ خِذْلَانِهِ وَ دَمْدَمَتِهِ وَ تَخْلِيَتِهِ وَ مِنَ الْكُفْرِ وَ النِّفَاقِ وَ الشُّكِّ وَ الشُّرُوكِ وَ الْحَيْرَةِ فِي دِينِ اللَّهِ وَ مِنَ شَرِّ يَوْمِ
النُّشُورِ وَ الْحَشْرِ وَ الْمَوْقِفِ وَ الْحِسَابِ وَ مِنَ شَرِّ كِتَابٍ قَدْ سَبَقَ وَ مِنَ زَوَالِ النِّعْمَةِ وَ تَحْوِيلِ الْعَافِيَةِ وَ حُلُولِ النَّقْمَةِ وَ مُوجِبَاتِ
الْهَلَاكَةِ وَ مِنَ مَوَاقِفِ الْخِزْيِ وَ الْفُضِيحَةِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ هَوَى مُرِدِّ وَ قَرِينِ مُلْهِ وَ صَاحِبِ مُسْهِ وَ جَارِ
مُؤَذِّ وَ غَنِيِّ مَطْعٍ وَ فَقْرٍ مُنْسٍ وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَ صَلَاةٍ لَا تَرْفَعُ (٦) وَ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ وَ عَيْنٍ

ص : ٢٥٣

١-١ - حاشيه ع و آ: الْكَافِيهِ.

٢-٢ - حاشيه ع و آ: الْمُعْظَمَةِ.

٣-٣ - ع: + وَ بِكُلِّ نُورٍ أَنَارَهُ اللَّهُ.

٤-٤ - ع و آ: وَ مَنْعِهِ.

٥-٥ - ع: وَ مَنْ اللَّهُ.

٦-٦ - حاشيه ع و آ: لَا تَنْفَعُ.

لَا تُدْمَعُ (١) وَ نَفْسٍ لَا تَفْنَعُ وَ بَطْنٍ لَا يَشْبَعُ وَ عَمَلٍ لَا يُزْفَعُ (٢) وَ اسْتِغَاثَةٍ لَا تُجَابُ وَ غَفْلَةٍ وَ تَفْرِيطٍ يُوجِبَانِ الْحَسْرَةَ وَ النَّدَامَةَ وَ مِنَ الرِّيَاءِ وَ الشُّمْعَةِ وَ الشُّكِّ وَ الْعَمَى فِي دِينِ اللَّهِ وَ مِنْ نَصَبٍ وَ اجْتِهَادٍ يُوجِبَانِ الْعَذَابَ وَ مِنْ مَرَدٍّ إِلَى النَّارِ وَ مِنْ ضَلْعِ (٣) الدِّينِ وَ غَلْبَةِ الرَّجَالِ وَ سُوءِ الْمُنَظَرِ فِي الدِّينِ وَ النَّفْسِ وَ الْأَهْلِيلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَالِدِ وَ الْأَخْوَانِ وَ عِنْدَ مُعَايِنَتِهِ مَلَكِ الْمَوْتِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنَ الْغَرَقِ وَ الْحَرَقِ وَ الشَّرْقِ وَ السَّرَقِ وَ الْهَيْدَمِ وَ الْخُسْفِ وَ الْمَسِيخِ (٤) وَ الْحِجَارَةِ وَ الصَّيْحَةِ وَ الزَّلَازِلِ وَ الْفِتَنِ وَ الْعَيْنِ وَ الصَّوَاعِقِ وَ الْعَبْرَقِ وَ الْقَوَدِ (٥) وَ الْقَرْدِ وَ الْجُنُونِ وَ الْجُرْدَامِ وَ الْبَرَصِ وَ أَكْحَلِ السَّعْبِ وَ مَيْتَةِ السُّوءِ وَ جَمِيعِ أَنْوَاعِ الْبَلَايَا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ السَّامَةِ وَ الْهَامَةِ وَ اللَّامَةِ وَ الْخَاصَةِ وَ الْعَامَةِ وَ الْحَامَةِ وَ مِنْ شَرِّ أَحْدَاثِ النَّهَارِ وَ مِنْ شَرِّ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ إِلَّا- طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَانُ وَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَ سُوءِ الْقَضَاءِ وَ جَهْدِ الْبَلَاءِ وَ شِمَاتِهِ الْأَعْيَادِ وَ تَتَابِعِ الْعَنَاءِ وَ الْفَقْرِ إِلَى الْأَكْفَاءِ وَ سُوءِ الْمَمَاتِ وَ سُوءِ الْمَحْيَا وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ وَ أَعْوَانِهِ وَ أَتْبَاعِهِ وَ أَشْيَاعِهِ وَ مِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَ الْأَنْسِ وَ مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَ مِنْ شَرِّ السُّلْطَانِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَا أَخَافُ وَ أَحْذَرُ وَ مِنْ شَرِّ فَسِقَةِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَ الْأَنْسِ وَ مِنْ شَرِّ مَا فِي النُّورِ وَ الظُّلْمِ وَ مِنْ شَرِّ مَا هَجَمَ (٦) أَوْ ذَهَمَ أَوْ أَلَمَ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ سُيُومٍ وَ هَمٍّ وَ غَمٍّ وَ آفَةٍ وَ نَدَمٍ وَ مِنْ شَرِّ مَا فِي اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ (٧) وَ مِنْ شَرِّ الْفُسَاقِ وَ الدُّعَارِ (٨) وَ الْفُجَارِ وَ الْكُفَّارِ وَ الْحُسَادِ وَ السُّحَارِ وَ الْجَبَابِرَةِ وَ الْأَشْرَارِ وَ مِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَ مَا يَخْرُجُ فِيهَا وَ مِنْ شَرِّ مَا يَلْبِغُ فِي الْأَرْضِ وَ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ص : ٢٥٤

١-١ ع و آ: لَا تَدْمَعُ.

٢-٢ حاشيه ع و آ: لَا يَنْفَعُ.

٣-٣ ع و آ: ضَلَعِ .

٤-٤ ع: + وَالرَّجَمِ.

٥-٥ حاشيه ع و آ: وَالْبَرْدِ.

٦-٦ آ: أَعْجَمِ .

٧-٧ حاشيه ع و آ: وَالْبِحَارِ.

٨-٨ حاشيه ع: وَالذُّعَارِ.

وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَ الْأَنْبِيَاءُ الْمُرْسَلُونَ وَ الشُّهَدَاءُ (١) وَ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ وَ مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ وَ فاطمَةُ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ وَ الْأَعْتَمَةُ الْمَهْدِيُّونَ وَ الْأَعْوَصِيَاءُ وَ الْحَجَّاجُ الْمُطَهَّرُونَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُعْطِيَنِي (٢) مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَ لَوْ كُهُ وَ أَنْ تُعِيدَنِي مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذُوا بِكَ مِنْهُ وَ أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَ آجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَ آجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَ أَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ اللَّهُمَّ مَنْ أَرَادَنِي فِي يَوْمِي هَذَا وَ فِيمَا بَعْدَهُ مِنَ الْأَيَّامِ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْأَنْسِ مِنْ قَرِيبٍ أَوْ بَعِيدٍ ضَعِيفٍ أَوْ شَدِيدٍ بَشَرٌ أَوْ مَكْرُوهٍ أَوْ مَسَاءٍ بِيَدٍ أَوْ بِلِسَانٍ أَوْ بِقَلْبٍ فَأَخْرِجْ صَدْرَهُ وَ أَلْجِمْ فَاَهُ وَ أَفْحِمْ لِسَانَهُ وَ اسْدُدْ سَمْعَهُ وَ أَقْمِحْ بَصِيرَتَهُ وَ أَرْعَبْ قَلْبَهُ وَ اشْغَلْهُ بِنَفْسِهِ وَ أَمْتَهُ بِغَيْظِهِ وَ اكْفِنَاهُ (٣) بِمَا شِئْتُمْ وَ كَيْفَ شِئْتُمْ وَ أَنِّي شِئْتُ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

اللَّهُمَّ اكْفِنِي شَرَّ مَا (٤) نَصَبَ لِي حَدَّهُ وَ اكْفِنِي مَكْرَ الْمَكْرِهِ (٥) وَ أَعِنِّي عَلَى ذَلِكَ بِالسَّكِينَةِ وَ الْوَقَارِ وَ أَلْسِنِي دِرْعَكَ الْحَصِينَةَ وَ أَحِينِي عَلَى (٦) مَا أَحْيَيْتَنِي فِي سِتْرِكَ الْوَاقِي وَ أَصْلِحْ حَالِي كُلَّهُ أَصِيبِحْتُ فِي جَوَارِ اللَّهِ مُمْتَنِعاً وَ بَعِزَّهُ اللَّهُ الَّتِي لَا تُرَامُ مُحْتَجَباً وَ بِسُلْطَانِ اللَّهِ الْمَنِيعِ مُحْتَرِزاً مُعْتَصِماً وَ مَتَمَسِّكاً وَ بِأَسْمَاءِ اللَّهِ الْحُسَيْنِي كُلِّهَا عَائِداً أَصِيبِحْتُ فِي حِمِي اللَّهِ الَّتِي لَا يُسْتَبَاحُ وَ فِي ذِمَّتِهِ (٧) الَّتِي لَا تُخْفَرُ وَ فِي حَبْلِ اللَّهِ الَّتِي لَا يُجْزَمُ وَ فِي جَوَارِ اللَّهِ الَّتِي لَا يُسْتَضَامُ وَ فِي مَنَعِ اللَّهِ الَّتِي لَا يُدْرَكُ وَ فِي سِتْرِ اللَّهِ الَّتِي لَا يُهْتَكُ وَ فِي عَوْنِ اللَّهِ الَّتِي لَا يُخَذَلُ وَ لَا حَيْوَلٌ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ اعْطِفْ عَلَيْنَا قُلُوبَ عِبَادِكَ (٨)

ص : ٢٥٥

- ١-١ حاشيه ع و آ: وَ الشُّهَدَاءُ وَ الصَّالِحُونَ وَ عِبَادُكَ الْمُتَّقُونَ.
- ٢-٢ آ: أَنْ تُعْطِيَنِي .
- ٣-٣ حاشيه ع: وَ اكْفِيهِ.
- ٤-٤ ع و آ: مَنْ.
- ٥-٥ ع و آ: الْمَكْرَهُ.
- ٦-٦ ع: عَلَى .
- ٧-٧ حاشيه آ: فِي ذِمَّتِهِ الَّتِي.
- ٨-٨ حاشيه ع: عَيْدِكَ.

وَإِمَائِكَ وَأَوْلِيَائِكَ بِرَأْفِهِ مِنْكَ وَرَحْمَةِ إِنْكَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ حَسْبِيَ اللَّهُ وَكَفَى سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا لَيْسَ وَرَاءَ اللَّهِ مُنْتَهَى
 وَ لَا دُونَ اللَّهِ مَلْجَأٌ مَنِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ نَجَا كَتَبَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا عَزِيْزٌ قَالَهُ مَخِيْرٌ حَافِظًا وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ
 وَ مَا تَوْفِيْقِيْ إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ (١) وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ أُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا
 إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ إِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَ اللَّهِ الْأَسْلَامُ وَ أَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكَ مِنَ الشَّاهِدِيْنَ تَحَصَّنْتُ بِاللَّهِ الْعَلِيِّ (٢) الْعَظِيْمِ وَ
 اسْتَعَصَمْتُ (٣) بِالْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَ رَمَيْتُ كُلَّ عَدُوٍّ لَنَا بِلَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَ مَا لَمْ يَشَأْ
 لَمْ يَكُنْ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَ أَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا
 مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِيْنَ الطَّاهِرِيْنَ». (٤)

٦٢- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم الله اكبر الله اكبر...»

شصت و دویم: در مهج الدعوات از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و شام این دعا بخوانند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ أَعْلَىٰ وَ أَحْسَنُ وَ أَعْظَمُ مِمَّا أَخَافُ وَ أَحْيَدُ أَشْتَجِرُ بِاللَّهِ عَزَّ جَارُ اللَّهِ وَ
 جَلَّ تَنَاءُ اللَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ صِلَى اللَّهِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا أُعِيذُ بِكَ نَفْسِي وَ دِيْنِي وَ أَهْلِي وَ
 مَالِي وَ وُلْدِي وَ مَنْ يَعْينِي أَمْرُهُ اللَّهُمَّ بِكَ أَعُوذُ وَ بِكَ أَلُوذُ وَ بِكَ أَصُولُ وَ إِيَّاكَ أَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ أَشْتَعِينُ وَ عَلَيْكَ أَتَوَكَّلُ وَ أَدْرَأُ
 بِكَ فِي نَحْرِ أَعْدَائِي وَ أَشْتَعِينُ بِكَ عَلَيْهِمْ وَ أَشْتَكْفِيكُهُمْ فَكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتُمْ وَ كَيْفَ شِئْتُمْ وَ حَيْثُ شِئْتَ بِحَقِّكَ (٥) لَا إِلَهَ إِلَّا
 أَنْتَ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ فَسَيَكْفِيكُهُمُ اللَّهُ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ قَالَ سَيَنْشُدُ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَ نَجْعِلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا
 يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَيَاتِنَا

ص : ٢٥٦

١- ١- ع و آ: + وَ إِلَيْهِ أُنِيبُ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ .

٢- ٢- ع و آ: _ الْعَلِيِّ .

٣- ٣- ع: وَاعْتَصَمْتُ.

٤- ٤- مهج الدعوات، ص ١٨، حرز للإمام جعفر بن محمد الصادق عليه السلام ؛ بحار الأنوار، ج ٨٣ ، ص ٣٠١ ، باب ٤٥ ،
 الأدعية و الأذكار عند الصباح.

٥- ٥- حاشیه ع: بِحَقِّ.

أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمْ الْغَالِبُونَ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمِعُ وَأَرَى قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ (١) تَقِيًّا اخْسُؤُوا فِيهَا وَ لَا تَكَلِّمُونِ إِنِّي أَخَذْتُ بِسَمْعِ مَنْ يُطَالِبُنِي بِالشُّعْرِ بِسَمْعِ اللَّهِ وَ بَصِيرِهِ وَ قُوَّتِهِ بِقُوَّةِ اللَّهِ وَ حَبْلِهِ الْمَتِينِ وَ سُلْطَانِهِ الْمُبِينِ فَلَيْسَ لَهُمْ عَلَيْنَا سَبِيلٌ وَ لَا- سُلْطَانٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَسْتَرْتٌ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُمْ بِسُتْرِ النُّبُوَّةِ الَّذِي سَتَرَ اللَّهُ الْأَنْبِيَاءَ بِهِ مِنَ الْفِرَاعَةِ جِبْرَائِيلَ عَنْ يَمِينِنَا وَ مِيكَائِيلَ عَنْ يَسَارِنَا وَ اللَّهُ مُطَّلِعٌ عَلَيْنَا وَ جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سِدًّا وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سِدًّا فَأَغَشَيْنَاهُمْ فَهْمًا لَا يُبْصِرُونَ شَاهَتِ الْوُجُوهُ فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَ انْقَلَبُوا صَاغِرِينَ صُمُّكُمْ عُمَى فَهْمًا لَا يُبْصِرُونَ وَ إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا وَ جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَ إِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَخِذْهُ وَلَوْ عَلَى أَذْبَارِهِمْ نُفُورًا قِيلَ ادْعُوا اللَّهَ- أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَ لَا تَجْهَرُ بِصَوْتِكَ وَ لَا تُبْغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَصِيلاً حَسْبِيَ اللَّهُ مَنْ خَلَقَهُ حَسْبِيَ اللَّهُ الَّذِي يَكْفِي وَ لَا يَكْفِي (٢) مِنْهُ شَيْءٌ حَسْبِيَ اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ حَسْبِيَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ سَمِعِهِمْ وَ أَبْصَارِهِمْ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ أَمْ قَرَأْتِ مِنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَ أَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ عَشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا- تَذَكَّرُونَ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَ إِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا اللَّهُمَّ احْرُسْنَا بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ وَ اكْنُفْنَا بِرُكْنِكَ الَّذِي لَا يُرَامُ وَ أَعِزَّنَا بِسُلْطَانِكَ الَّذِي لَا يُضَامُ وَ ارْحَمْنَا بِقُدْرَتِكَ يَا رَحْمَانُ اللَّهُمَّ لَا تُهْلِكْنَا وَ أَنْتَ بِنَا بَرُّ يَا رَحْمَانُ أَتُهْلِكُنَا وَ أَنْتَ رَبُّنَا وَ حِصْنُنَا وَ رَجَاؤُنَا حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ حَسْبِيَ مَنْ لَمْ يَزَلْ حَسْبِيَ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

ص : ٢٥٧

١- ١- آ: كان.

٢- ٢- ع: ولا يكفى.

حَسْبِيَ الَّذِي لَا يَمُنُّ عَلَى الَّذِينَ يَمُنُونَ حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَثِيرًا اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْدَبْتُ فِي حِمَاكَ الَّذِي لَا يُسَبِّحُكَ وَذَمَّتْكَ الَّتِي لَا تُخْفَرُ وَجِوَارِكَ الَّذِي لَا يُضَامُ وَلَا يُرَامُ وَأَسْئَلُكَ اللَّهُمَّ بِعِزَّتِكَ وَقُدْرَتِكَ أَنْ تَجْعَلَنِي فِي حِزِّكَ وَجِوَارِكَ وَأَمْنِكَ وَعِيَاذِكَ وَعَدَّتِكَ وَعَقْدِكَ وَحِفْظِكَ وَأَمَانِكَ وَمَنْعِكَ الَّذِي لَا يُرَامُ وَعِزِّكَ الَّذِي لَا يُسَبِّحُكَ مِنْ غَضَبِكَ وَسُوءِ عِقَابِكَ وَسُوءِ أَحْدَاثِ النَّهَارِ وَطَوَارِقِ اللَّيْلِ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ اللَّهُمَّ يَدُكَ فَوْقَ كُلِّ يَدٍ وَعِزَّتِكَ أَعَزُّ مِنْ كُلِّ عِزٍّ وَقُوَّتِكَ أَقْوَى مِنْ كُلِّ قُوَّةٍ وَسُلْطَانُكَ أَجَلٌ وَأَمْنٌ مِنْ كُلِّ سُلْطَانٍ أَدْرَأُ بِكَ فِي نُحُورِ (١) أَعْدَائِي وَأَسْتَعِينُ بِمَكَرِكَ عَلَيْهِمْ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ وَالْجَاءُ إِلَيْكَ فِيمَا أَسْفَقْتُ عَلَيْهِ مِنْهُمْ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَجْرَنِي مِنْهُمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ اتُّونِي بِهِ أَسِيءُ تَخْلِصَهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَمَدِينَا مَكِينٌ أَمِينٌ قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْكُمْ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُونَ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ فَيُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ وَلَا نُجْزِ الْأَخْرَجَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا .

أَعِيدُ نَفْسِي وَدِينِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَوُلْدِي وَجَمِيعَ مَا تَلَحُّقُهُ عِنَايَتِي وَجَمِيعَ نِعَمِ اللَّهِ عِنْدِي بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الَّذِي خَضَعْتَ لَهُ الرُّقَابُ (٢) وَبِسْمِ اللَّهِ (٣) الَّذِي خَافَتْهُ الصُّدُورُ وَبِسْمِ اللَّهِ الَّذِي وَجَلَّتْ مِنْهُ النُّفُوسُ وَبِسْمِ اللَّهِ الَّذِي قَالَ بِهِ لِلنَّارِ كُونِي بَرْدًا (٤) وَسِيلاً عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ وَبِسْمِ اللَّهِ الَّذِي مَلَأَ الْأَرْضَ كَلِّهَا وَبِعِزِّمِهِ اللَّهُ الَّتِي لَا تُحْصَى وَبِقُدْرَةِ اللَّهِ الْمُسْتَطِيلَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ مِنْ شَرِّ مَنْ فِي هَذِهِ النَّارِ وَمِنْ شَرِّ سُلْطَانِهِمْ وَسَطَوَاتِهِمْ وَحَوْلِهِمْ وَقُوَّتِهِمْ وَغَدْرِهِمْ وَمَكْرِهِمْ وَأَعِيدُ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي وَوُلْدِي وَذَوِي عِنَايَتِي وَجَمِيعَ نِعَمِ اللَّهِ عِنْدِي بِشِدَّةِ حَوْلِ اللَّهِ وَشِدَّةِ قُوَّةِ اللَّهِ وَشِدَّةِ

ص : ٢٥٨

١- ١_ آ: بُحُورِ.

٢- ٢_ حاشيه ع: لَا تَخْفَى عَلَيْهِ خَافِيَةُ الصُّدُورِ.

٣- ٣_ آ: اللَّهُ .

٤- ٤_ آ: بَرْدًا .

بَطْشِ اللَّهِ وَ شِدَّةِ جَبْرُوتِ اللَّهِ وَ بِمَوَاقِفِ اللَّهِ وَ طَاعَتِهِ عَلَى الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي يُمَسِّكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَ لَئِنْ زَلَّتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي فَلَقَ الْبَحْرَ لِيُنِي إِسْرَائِيلَ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي الْأَنْ لِدَاوُدَ الْحَدِيدِ وَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي الْأَرْضَ جَمِيعًا قَبَضْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ السَّمَاوَاتِ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعٍ مَنْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا وَ مِنْ شَرِّ (١) جَمِيعٍ مَا خَلَقَهُ (٢) وَ مَنْ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ حَسَدِ كُلِّ حَاسِدٍ وَ سَعْيِهِ كُلِّ سَاعٍ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ شَأْنُهُ اللَّهُمَّ بِكَ أَسْتَعِينُ وَ بِكَ أَسْتَعِيثُ وَ عَلَيْكَ أَتَوَكَّلُ وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ احْفَظْنِي وَ خَلِّصْنِي مِنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ وَ مُصِيبَةٍ نَزَلَتْ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَ فِي جَمِيعِ اللَّيَالِي وَ الْأَيَّامِ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِسْمِ اللَّهِ عَلَى نَفْسِي وَ مَالِي وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ أَعْطَانِي رَبِّي بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ وَ (٣) السَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ اللَّهُمَّ رَضِّنِي بِمَا قَضَيْتَ وَ عَافِنِي فِيهَا (٤) أَمْضَيْتَ حَتَّى لَا أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَ لَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَضْغَاثِ الْأَحْلَامِ وَ أَنْ يَلْعَبَ بِي الشَّيْطَانُ فِي الْيَقَظَةِ وَ الْمَنَامِ بِسْمِ اللَّهِ تَحَصَّنْتُ بِالْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ مِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ وَ أَحْذَرُ وَ رَمَيْتُ مَنْ يُرِيدُ بِي سُوءًا أَوْ مَكْرُوهًا مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ بِلا حَوْلٍ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكُمْ وَ شَرِّكُمْ تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ وَ خَيْرِكُمْ بَيْنَ أَعْيُنِكُمْ وَ أُعْيُدُ نَفْسِي وَ مَا أَعْطَانِي رَبِّي وَ مَا مَلَكَتْهُ يَدِي وَ ذَوُوا (٥) عِنَايَتِي بِرُكْنِ اللَّهِ الْأَشَدِّ وَ كُلُّ أَرْكَانِ رَبِّي شِدَادُ اللَّهُمَّ تَوَسَّلْتُ بِكَ إِلَيْكَ وَ تَحَمَّلْتُ بِكَ عَلَيْكَ فَإِنَّهُ لَا يُنَالُ مَا عِنْدَكَ إِلَّا بِكَ وَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تُكْفِينِي

ص : ٢٥٩

١-١-ع: _ جَمِيعٍ مَنْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا وَ مِنْ شَرِّ .

٢-٢- آ وَ حَاشِيَهُ ع مَنْ خَلَقَهُ وَ مَتْنِ ع: مَا خَلَقْتُهُ .

٣-٣- حَاشِيَهُ مَتْنِ: وَ رَبِّ السَّمَاءِ .

٤-٤- حَاشِيَهُ مَتْنِ: بِمَا .

٥-٥- حَاشِيَهُ ع: ذُو .

شَرَّ مَا أَحْيَدُرُّ وَمَا لَا أَحْيَدُرُّ وَمَا لَا يَبْلُغُهُ حِذَارِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَهُوَ عَلَيْكَ يَسِيرٌ جَبْرَيْلُ عَنْ يَمِينِي وَمِيكَائِيلُ عَنْ شِمَالِي وَإِسْرَافِيلُ أَمَامِي وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ مُخْرِجِ الْوَلَدِ مِنَ الرَّحِمِ وَرَبِّ الشَّفَعِ وَالْوَثْرِ سَيِّخِرْ لِي مَا أُرِيدُ مِنْ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي وَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ ماضٍ فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ عَلَيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ وَأَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ اسْتَأْتَمَرْتُ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِييحَ قَلْبِي وَنُورَ بَصِيرِي وَشِفَاءَ صَدْرِي وَجَلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي وَقَضَاءَ دِينِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ يَا حَيُّ حِينَ لَا حَيَّ يَا مُحْيِي الْأَمْوَاتِ وَالْقَائِمِ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ اسْتَعْنْتُ فَأَعْنِي (١) وَاجْمَعْ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُمَا (٢) بِمَنْنِكَ وَسِعَ فَضْلُكَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَلِيكٌ مُقْتَدِرٌ وَمَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُنْ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَفَرِّجْ عَنِّي وَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي إِنَّكَ عَلَى ذَلِكَ قَادِرٌ (٣) يَا جَوَادُ يَا كَرِيمُ اللَّهُمَّ بِكَ أَسْتَسْجِعُ وَبِكَ أَسْتَسْجِحُ وَبِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ إِلَيْكَ أَتَوَجَّهُ اللَّهُمَّ سَهِّلْ حُزُونَتَهُ (٤) وَذَلِّلْ لِي صِعُوبَتَهُ وَأَعْظِنِي مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَرْجُو وَاصْرِفْ عَنِّي مِنَ الشَّرِّ أَكْثَرَ مِمَّا أَخَافُ وَأَحْيَدُرُّ وَمَا لَا أَحْيَدُرُّ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَصَلِّ عَلَى اللَّهِ مَعِيَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَمَوْجِبَاتُ الْوَكِيلِ (٥) نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ. (٦)

٦٣- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ سَدَدَتْ...»

شصت و سیم: ایضاً در مهج الدعوات از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده است که: در صبح و شام این دعا بخوانند:

ص : ٢٦٠

١-١_ حاشیه متن و آ: اسْتَعْنْتُ فَأَعْنِنِي، و حاشیه ع: فَأَعْنِنِي.

٢-٢_ ع: شَرَّهَا.

٣-٣_ حاشیه هر سه نسخه: قَدِيرٌ.

٤-٤_ آ: حُزُونَتُهُ، و حاشیه آن: حُزُونَةُ الرَّافِي.

٥-٥_ ع: + و .

٦-٦_ مهج الدعوات، ص ١١، حرز الكامل للإمام الساجد...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٠٧، باب ٤٥، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ سِيدَتْ أَفْوَاهُ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالشَّيَاطِينِ وَالسَّحَرَةِ وَالْأَعْبَالِ سَهٍ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالسَّلاطينِ وَمِنْ يَلْعَوْذُ بِهِمْ بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْأَعَزِّ وَبِاللَّهِ الْكَبِيرِ الْأَكْبَرِ بِسْمِ اللَّهِ الظَّاهِرِ الْبَاطِنِ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الَّذِي أَقَامَ بِهِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ (١) قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحِيدَهُ وَلَوْ أَعْلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سِدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سِدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ الْيَوْمَ نَخِمْ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَ لَكِنَّ اللَّهَ - أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ» (٢).

٤٤- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ مِنَ اللَّهِ»

شصت و چهارم: ایضاً در مهج الدعوات از آن حضرت علیه السلام (٣) در دعاهاى صبح و شام روایت کرده است:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ مِنَ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَ لَا - حَوْلَ وَ لَا - قُوَّةَ إِلَّا - بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ نَفْسِي إِلَيْكَ وَ وَجْهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ (٤) إِيَّاكَ أَسْأَلُ الْعَافِيَةَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَكْفِينِي مِنْ كُلِّ أَحَدٍ وَ لَا يَكْفِينِي مِنْكَ أَحَدٌ فَكَفِنِي مِنْ كُلِّ أَحَدٍ مَا أَخَافُ وَ أَخْذَرُ

ص : ٢٤١

١-١ حاشیه ع: ما لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ، و حاشیه آ: لَا يَنْطِقُونَ مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ.

٢-٢ مهج الدعوات، ص ١٥، حرز آخر له علیه السلام ... ؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣١٢، باب ٤٥، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

٣-٣ آ: از حضرت امام حسین.

٤-٤ ع و آ: إِلَيْكَ وَ قَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ.

وَاجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَ مَخْرَجًا فَإِنَّكَ تَعْلَمُ وَ لَا أَعْلَمُ وَ تَقْدِرُ وَ لَا أَقْدِرُ وَ أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (١).

٦٥- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ...»

شصت و پنجم: ایضاً در مهج از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که در هر صبح و شام این دعا بخواند حق تعالی چهار ملک بر او موکل گرداند که او را از پیش رو، و از پشت سر، و از جانب راست، و از جانب چپ حفظ کنند، و در امان خدا باشد، و هر چند خلائق سعی کنند که به او ضرر رسانند نتوانند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ سَمٌّ وَلَا دَاءٌ بِسْمِ اللَّهِ أَضْيَجْتُ وَ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ بِسْمِ اللَّهِ عَلَى قَلْبِي وَ نَفْسِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى دِينِي وَ عَقْلِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِي وَ مَالِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى مَا أَعْطَانِي رَبِّي بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي (٢) لَا أَشْرِكُ بِهِ شَيْئًا اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَعَزُّ وَ أَجَلُّ مِمَّا أَخَافُ وَ أَخِيدُ عَزَّ جَارُكَ وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ (٣) وَ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ سُلْطَانٍ شَدِيدٍ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ مِنْ شَرِّ قَضَاءِ الشُّوْءِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ وَ أَنْتَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٤) إِنَّ وَلِيَّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَ هُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» (٥).

ص : ٢٦٢

١- ١- مهج الدعوات، ص ١٥٧، و من ذلك دعاء آخر لمولانا الحسين بن علي عليه السلام؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣١٣، باب ٤٥، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

٢- ٢- حاشیه متن: حَقًّا.

٣- ٣- حاشیه متن: وَ تَقَدَّسَتْ أَسْمَائُكَ.

٤- ٤- حاشیه ع: حَفِیْظٌ.

٥- ٥- مهج الدعوات، ص ٧٥، و من ذلك دعاء مجرب رواه أنس عن النبي صلی الله علیه و آله؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣١٤، باب ٤٥، الأدعية و الأذکار عند الصباح.

شصت و ششم: شیخ تلّکبری در مجموع (۱) الدعوات روایت کرده است که: حضرت صادق علیه السلام این دعا را در صباح می خواندند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ يَا مُدْرِكَ الْهَارِبِينَ وَيَا مُلْجَأَ الْخَائِفِينَ (۲) وَيَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ وَيَا صَرِيخَ الْمُسْتَضْرِحِينَ وَيَا مُتَّهِيَ رَغْبِهِ (۳) السَّائِلِينَ وَيَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ يَا حَقُّ يَا مُبِينُ يَا ذَا الْكَيْدِ الْمَتِينِ يَا مُنْصِفَ الْمَظْلُومِينَ مِنَ الظَّالِمِينَ يَا مُوَدِّعَ مَنْ أَوْلِيَاءِهِ مِنْ عَذَابِ مُهِينٍ يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَخَفِيَّاتِ لِحْظِ الْجُفُونِ وَسِرَائِرِ الْقُلُوبِ الْمَكْنُونِ وَمَا كَانَ وَمَا يَكُونُ يَا رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ يَا شَاهِدًا لَا يَغِيبُ يَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَعَلَى كُلِّ أَمْرٍ حَسِيبٌ وَمِنْ كُلِّ عَبْدٍ قَرِيبٍ يَا إِلَهَ الْمَاضِينَ وَالْغَابِرِينَ وَرَبَّ الْمُقَرَّبِينَ وَالْجَاهِدِينَ (۴) وَإِلَهَ الصَّامِتِينَ وَالنَّاطِقِينَ وَرَبَّ الْأَحْيَاءِ وَالْمَيِّتِينَ (۵) يَا اللَّهُ يَا رَبَّاهُ يَا عَزِيزُ يَا حَلِيمٌ يَا غَفُورٌ يَا رَحِيمٌ يَا أَوَّلُ يَا قَدِيمٌ يَا شَكُورٌ يَا عَلِيمٌ يَا سَمِيعٌ يَا بَصِيرٌ يَا لَطِيفٌ يَا خَبِيرٌ يَا قَاهِرٌ يَا غَفَّارٌ يَا جَبَّارٌ يَا خَالِقٌ يَا رَازِقٌ يَا فَاتِقٌ يَا رَاتِقٌ يَا صَادِقٌ يَا وَاحِدٌ يَا أَحَدٌ يَا فَرْدٌ يَا صِدْمَدٌ يَا حَيٌّ يَا مُوجِدٌ يَا مَعْبُودٌ يَا طَالِبٌ يَا غَالِبٌ يَا مُدْرِكٌ يَا مُهْلِكٌ يَا جَلِيلٌ يَا جَمِيلٌ يَا كَرِيمٌ يَا مُتَفَضِّلٌ (۶) يَا جَوَادٌ يَا سَمِحٌ يَا فَارِحَ الْغَمِّ يَا كَاشِفَ الْغَمِّ يَا مُنْزِلَ الْحَقِّ يَا قَاتِلَ الصُّدُقِ يَا بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ يَا نُورَهُمَا يَا عِمَادَهُمَا يَا فَاطِرَهُمَا يَا مُمَسِّكَهُمَا يَا ذَا الْبَلَاءِ الْجَمِيلِ وَالطَّوْلِ الْجَلِيلِ يَا ذَا السُّلْطَانِ الَّذِي لَا يُرَامُ وَالْعِزِّ الَّذِي لَا يُضَامُ يَا ذَا الْأَلَاءِ وَالْإِمْتِنَانِ يَا مَعْرُوفًا بِالْأَعْسَانِ يَا ظَاهِرًا بِالْمُشَافَهَةِ يَا بَاطِنًا بِالْمَلَامَسَةِ يَا سَابِقَ الْأَشْيَاءِ بِنَفْسِهِ يَا أَوْلَا

ص : ۲۶۳

۱- ۱- آ: مجمع.

۲- ۲- حاشیه ع و متن آ: وَيَا صَرِيخَ الْمُسْتَضْرِحِينَ.

۳- ۳- حاشیه ع: غايه.

۴- ۴- حاشیه ع: الْجَاهِدِينَ.

۵- ۵- حاشیه ع: وَرَبَّ الْأَخْيَارِ وَالْمُتَّقِينَ.

۶- ۶- آ: مُفَضِّلٌ.

بِلا- غَايِهِ يَا آخِرًا غَيْرَ نِهَائِيهِ يَا فَاعِلًا بِلاَ انْتِصَافٍ يَا عَالِمًا بِلاَ اكْتِسَابٍ يَا ذَا الْأَسْمَاءِ الْحُسَيْنِي وَ الصِّفَاتِ الْمُثَلِّي وَ الْمَثَلِ الْأَعْلَى يَا مَنْ قَصَّرَتْ (١) عَنْ وَصْفِهِ أَلْسُنُ الْوَاصِفِينَ وَ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَفْكَارُ الْمُفَكِّرِينَ (٢) وَ عَلَا وَ تَكَبَّرَ عَنْ صِفَاتِ الْمُلْحِدِينَ وَ جَلَّ وَ عَزَّ عَنْ عَيْبِ الْعَابِثِينَ وَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَنْ كِذْبِ الْكَاذِبِينَ وَ أَبَاطِيلِ الْمُبْطِلِينَ وَ أَقَاوِيلِ الْعَادِلِينَ يَا مَنْ بَطَّنَ فَخَيْرَ وَ ظَهَرَ فَقَدَرَ وَ أَعْطَى فَشَكَرَ وَ عَلَا فَفَقَّهَرَ يَا رَبَّ الْعَيْنِ وَ الْأَثَرِ وَ الْجِنِّ وَ الْبَشَرِ وَ الْأَنْثَى وَ الذَّكْرِ وَ الْبَحْثِ وَ النَّظْرِ وَ الْغَيْمِ وَ الْمَطَرِ وَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ يَا شَاهِدَ النَّجْوَى يَا كَاشِفَ الْغَمِّ يَا دَافِعَ الْبَلْوَى يَا غَايَةَ كُلِّ ذِي شَكْوَى يَا نِعَمَ النَّصِيرِ وَ الْمَوْلَى يَا مَنْ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى يَا مَنْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ مَا تَحْتَ الثَّرَى يَا مُنْعِمٌ يَا مُحْسِنٌ يَا مُجْمَلٌ يَا مُفْضَلٌ يَا كَافِيٌ يَا شَافِيٌ يَا مُغِيثٌ يَا مُقِيْتُ يَا مُحْيِيٌ يَا مُمِيتٌ يَا مَنْ يَرَى وَ لَا يُرَى وَ لَمْ يَسْتَعْنِ بِسَاطِعِ الضِّيَاءِ لِإِخْصَاءِ عَمَدِ الْأَشْيَاءِ يَا عَالِيَ الْجِدِّ يَا غَالِبَ الْجُنْدِ يَا مَنْ لَهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ أَيْدٌ (٣) وَ فِي كُلِّ شَيْءٍ كَيْدٌ يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ كَبِيرٌ عَنْ صَغِيرٍ وَ لَا خَطِيرٌ عَنْ حَقِيرٍ وَ لَا عَسِيرٌ عَنْ يَسِيرٍ يَا فَعَالًا بِغَيْرِ مُبَاشَرَةٍ وَ عَلَامًا بِغَيْرِ مُعَاشَرَةٍ وَ قَادِرًا بِغَيْرِ مُكَاتَرَةٍ يَا مَنْ يَدَأُ بِالنِّعْمَةِ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا وَ الزِّيَادَةَ قَبْلَ اسْتِيْهَالِهَا وَ الْفَضِيلَةَ قَبْلَ اسْتِيْجَابِهَا يَا مَنْ أَنْعَمَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ الْكَافِرِينَ وَ اسْتَضَى لِمَحِ الصَّالِحِينَ وَ الْفَاسِقِينَ عَلَيْهِ وَ رَدَّ الْمُعَازِدَ وَ الشَّارِدَ عَنْهُ إِلَيْهِ يَا مَنْ أَهْلَكَ بَعْدَ الْبَيْتِ وَ أَخَذَ بَعْدَ قَطْعِ الْمُعِذَرَةِ وَ أَقَامَ الْحُجَّةَ وَ دَرَأَ عَنِ الْقُلُوبِ الشُّبُهَةَ وَ أَقَامَ الدَّلَالَهَ وَ قَادَ إِلَى مُعَايِنَةِ الْآيَةِ يَا بَارِيَّ الْجَسَدِ وَ مُوسِعَ الْبَلَدِ وَ مُجْرِيَّ الْقُوتِ وَ مُنْزِلَ الْغَيْثِ وَ سَامِعَ الصَّوتِ وَ سَابِقَ الْفُوتِ (٤) وَ مُنْشِرَ الْعَظْمِ بَعْدَ الْمَوْتِ يَا رَبَّ (٥) الْمُعْجِزَاتِ مَطَرٍ وَ نَبَاتٍ وَ آبَاءٍ وَ أُمَّهَاتٍ وَ بَنِينَ وَ بَنَاتٍ وَ ذَاهِبٍ وَ آتٍ وَ لَيْلٍ دَاجٍ وَ سَمَاءٍ ذَاتِ أَبْرَاجٍ وَ أَرْضٍ

ص : ٢٦٤

١-١- ع: قَصْر.

٢-٢- حاشيه ع و آ: الْمُتَّفَكِّرِينَ.

٣-٣- ع: يَدٌ.

٤-٤- حاشيه آ: سَابِقَ الْفُوتِ.

٥-٥- ع: + الْآيَاتِ وَ، وَ حَاشِيَهُ آ: الْآيَاتِ.

ذاتِ فِجَاجٍ وَ بَحْرِ عَجَاجٍ وَ نُجُومٍ مُنَوَّرَةٍ (١) وَ رِيَّاحٍ تَدُورُ وَ مِيَاهٍ تَفُورُ وَ مِهَادٍ مُؤْضِعٍ وَ سَيْفٍ مَرْفُوعٍ وَ بِلَاءٍ مِيدْفُوعٍ وَ كَلَامٍ مَسْمُوعٍ وَ يَقْظَةٍ وَ مَنَامٍ وَ سِبَاعٍ وَ أَنْعَامٍ وَ دَوَابِّ وَ هَوَامِّ وَ غَمَامٍ وَ رُكَامٍ وَ أُمُورٍ ذَاتِ نِظَامٍ وَ مِنْ شِتَاءٍ وَ مَصِيفٍ (٢) وَ رَبِيعٍ وَ خَرِيفٍ وَ يَابَعٍ وَ قَطِيفٍ وَ مَاضٍ وَ خَلِيفٍ أَنْتَ خَلَقْتَ هَذَا فَأَحْسِنْتَ وَ سَوَّيْتَ فَأَحْكَمْتَ وَ نَبَّهْتَ عَلَى الطَّاعَةِ (٣) فَأَنْعَمْتَ فَلَمْ يَبْتَقِ إِلَّا شُكْرِي (٤) وَ الْإِنْقِيَادَ لِطَاعَتِكَ وَ ذِكْرَ مَحَامِدِكَ فَإِنَّ عَصِيَّتِكَ فَلَكَ الْحُجَّةُ وَ إِنْ أَطَعْتَكَ فَلَكَ الْمِنَّةُ يَا مَنْ يُمَهِّلُ وَ لَا يُعَجِّلُ وَ يَغْلَمُ وَ لَا يَجْهَلُ وَ يُعْطِي وَ لَا يَبْخُلُ يَا أَحَقَّ مَنْ حَمِدَ وَ عُبِدَ وَ سُئِلَ وَ رُجِيَ وَ اعْتَمِدَ أَسْئَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ مُقَدَّسٍ مُطَهَّرٍ مَكْنُونٍ أَخْتَرْتَهُ لِنَفْسِكَ وَ بِكُلِّ ثَنَاءٍ عَالٍ رَفِيعٍ كَرِيمٍ رَضِيتَ بِهِ مَدْحَهُ لَمَكَ وَ اتَّوَجَّهَ إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ عِزِّكَ وَ جَلَالِكَ وَ عَفْوِكَ وَ ائْتِنَانِكَ وَ بِحَقِّكَ الَّذِي هُوَ أَعْظَمُ مِنْ حُقُوقِ خَلْقِكَ يَا اللَّهُ يَا رَبَّاهُ يَا اللَّهُ يَا رَبَّاهُ يَا رَبَّاهُ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ أَوْلًا وَ آخِرًا وَ خَاصًّا وَ عَامًّا بِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْأُمِّيِّ رَسُولِكَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَ نَبِيِّكَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ وَ بِالرَّسَالَةِ الَّتِي أَدَّاهَا وَ الْعِبَادَةَ الَّتِي اجْتَهَدَ فِيهَا وَ الْمَخْنَةَ الَّتِي صَبَرَ عَلَيْهَا وَ الدِّيَانَةَ الَّتِي خَصَّ عَلَى الْعَمَلِ بِهَا مُنْذُ وَقْتِ خَلْقِكَ إِيَّاهُ إِلَى أَنْ تَوَفَّيْتَهُ وَ مَا بَيْنَ ذَلِكَ مِنْ أَقْوَالِهِ الْحَكِيمَةِ وَ أَفْعَالِهِ الْكَرِيمَةِ وَ مَقَامَاتِهِ الْمَشْهُودَةِ وَ سَاعَاتِهِ الْمَحْمُودَةِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ كَمَا وَعَدْتَهُ مِنْ نَفْسِكَ وَ تُعْطِيَهُ أَفْضَلَ مَا أَمَلَ مِنْ ثَوَابِكَ وَ تُزَلِّفَ لِمَدْيِكَ مَنَزِلَتَهُ وَ تُعَلِّيَ عِنْدَكَ دَرَجَتَهُ وَ تَبْعَثَهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ (٥) وَ تُورِدَهُ حَوْضَ الْكَرَمِ وَ الْجُودِ وَ تُبَارِكَ عَلَيْهِ بِرَّكَهٍ عَامَّةٍ تَامَّةٍ نَامِيَةٍ سَامِيَةٍ زَاكِيَةٍ نَامِيَةٍ (٦) فَاضِلَةً طَيِّبَةً مُبَارَكَةً لَا انْقِطَاعَ لِإِدْوَامِهَا وَ لَا نَقِيصَةَ فِي كَمَالِهَا وَ لَا مَزِيدَ إِلَّا فِي قُدْرَتِكَ عَلَيْهَا وَ أَنْ تَزِيدَهُ بَعِيدَ ذَلِكَ مِمَّا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ وَ أَوْسَعُ لَهُ وَ تُرِينِي ذَلِكَ حَتَّى أَزْدَادَ فِي الْأَيْمَانِ بِهِ بِصِيرَةٍ وَ فِي مَحَبَّتِهِ ثَابِتًا وَ حُجَّةً وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الْأَخْيَارِ الْمُتَتَجِبِينَ الْأَعْضَفِيَاءِ الْأَتْقِيَاءِ الْأَبْرَارِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَ لَا

ص : ٢٦٥

١-١ _ حاشيه ع و آ: وَ تَمُورُ.

٢-٢ _ حاشيه ع و آ: وَ صَيْفٍ.

٣-٣ _ ع: + الْفَكْرَهُ، وَ حَاشِيَهُ آ: الْفَكْرَهُ.

٤-٤ _ حاشيه ع و متن آ: الشُّكْرُ لَكَ.

٥-٥ _ حاشيه متن و ع و متن آ: الَّذِي وَعَدْتَهُ.

٦-٦ _ آ: نَاصِيَهُ.

نَفْعًا وَلَا حَيَاءَ وَلَا مَوْتًا وَلَا نُشُورًا قَدْ ذَلَّ مَضِيرَعِي وَاسْتَكَانَ مَضْجَعِي وَظَهَرَ ضُرِّي وَانْقَطَعَ عُذْرِي وَقَلَّ نَاصِرِي وَأَسْلَمَنِي أَهْلِي
وَالِدِي (١) بَعِيدَ قِيَامِ حُجَّتِكَ عَلَيَّ وَظُهُورِ بَرَاهِينِكَ عِنْدِي وَوُضُوحِ أَدِلَّتِكَ (٢) لِي اللَّهُمَّ وَقَدْ أَكْدَى الطَّلْبُ وَأَعْيَتِ (٣) الْحِجْلُ
وَتَغَلَّقَتِ (٤) الطُّرُقُ إِلَّا إِلَيْكَ وَضَاقَتِ الْمَذَاهِبُ وَدَرَسَتِ الْأَمَالُ إِلَّا مِنْكَ وَانْقَطَعَ الرَّجَاءُ إِلَّا مِنْ جِهَتِكَ وَأُخْلِفتِ الْعِدَاهُ إِلَّا
عِدَّتَكَ اللَّهُمَّ إِنَّ مَنَاهِلَ الرَّجَاءِ لَكَ مُتْرَعَةٌ وَأَبْوَابُ الدُّعَاءِ لِمَنْ دَعَاكَ مُفْتَحَةٌ وَالْأَسْبَابُ لِمَنْ اسْتَتَعَاكَ بِكَ (٥) مُبَاحَةٌ وَأَنْتَ
لِتَدَاعِيكَ بِمَوْضِعِ إِجَابِهِ وَلِلْقَاصِدِ إِلَيْكَ قَرِيبُ الْمَسَافَةِ وَ لِلصَّارِخِ إِلَيْكَ وَلِيُّ الْأَغَاثَةِ (٦) اللَّهُمَّ وَإِنَّ فِي مَوْعِدِكَ عَوْضًا مِنْ مَنَعِ
الْبَاخِلِينَ وَمُنْدُوحَةً عَمَّا فِي أَيْدِي الْمُسْتَثَارِينَ وَدَرَكًا مِنْ حَيْلِ الْمُوَارِبِينَ وَ الرَّاحِلِ نَحْوِكَ يَا رَبِّ قَرِيبٌ مِنْكَ لِأَنَّكَ لَا تَخْتَجِبُ
عَنْ خَلْقِكَ إِلَّا أَنْ تَحْبِبَهُمُ الْأَعْمَالَ السَّيِّئَةَ دُونَكَ وَإِنِّي لِنَفْسِي لَطْلُومٌ وَبِعِذْرِي (٧) لَجْهُولٌ إِلَّا أَنْ تَرْحَمَنِي وَتَعُودَ بِحِلْمِكَ
عَلَيَّ وَتَذَرَأَ عِقَابَكَ عَنِّي وَتَلْحَظَنِي بِالْعَيْنِ الَّتِي هَدَيْتَنِي (٨) بِهَا مِنْ حَيْرَةِ الشَّكِّ وَرَفَعْتَنِي بِهَا مِنْ هَوَاهُ الْجَهْلِ وَنَعَشْتَنِي بِهَا مِنْ
فِتْنَةِ (٩) الضَّلَالَةِ اللَّهُمَّ وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ أَفْضَلَ زَادِ الرَّاحِلِ إِلَيْكَ عَزْمُ إِرَادِهِ وَإِخْلَاصُ نِيَّتِهِ وَصَادِقُ طَوْبِيهِ وَهَا أَنَا ذَا مَسِيئَتِكَ
بِأَيْسِكَ (١٠) أَسِيرُكَ سَائِلُكَ مُنِيخٌ بِفِنَائِكَ قَسَارِعُكَ بَابِ رَجَائِكَ اللَّهُمَّ وَأَنْتَ أَنْسُ الْأَنْسِينَ لِأَوْلِيَاءِكَ وَأَحْرَى بِكِفَايَةِ
الْمُتَوَكِّلِينَ (١١) عَلَيْكَ وَ أَوْلَى بِنَضِيرِ الْوَائِقِ بِحُكْمِكَ سَتْرِي إِلَيْكَ مَكْشُوفٌ وَأَنَا فِي سُؤَالِكَ مَلْهُوفٌ لِأَنِّي عَاجِزٌ وَأَنْتَ قَدِيرٌ وَأَنَا
صَغِيرٌ وَأَنْتَ كَبِيرٌ وَأَنْتَ غَنِيٌّ وَأَنَا فَاقِيرٌ إِذَا أَوْحَشْتَنِي الْغُرْبَةَ أَنْسَنِي ذِكْرَكَ وَإِذَا

ص : ٢٦٦

- ١-١ ع و آ: + و وُلْدِي.
- ٢-٢ حاشيه ع: أَدِلَّتِكَ لَدِي، و حاشيه آ: بَلَانِكَ لَدِي.
- ٣-٣ آ: أَعْيَتْ.
- ٤-٤ آ: أَعْلَقَتْ.
- ٥-٥ حاشيه ع: لِفَضْلِكَ، و حاشيه آ: بِفَضْلِكَ.
- ٦-٦ حاشيه ع و آ: إِغَاثِهِ.
- ٧-٧ حاشيه متن و ع: بِقُدْرِي.
- ٨-٨ حاشيه ع و آ: أَنْقَذْتَنِي.
- ٩-٩ حاشيه ع و آ: مَيْتِهِ.
- ١٠-١٠ حاشيه متن: فَاقِيرُكَ.
- ١١-١١ حاشيه متن و ع: الْمُتَوَكِّلُ.

أَصَبَّتْ عَلَيَّ الْأُمُورُ أَسِيَّتَجَرْتُ بِكَ وَ إِذَا تَلَا حَكَتْ عَلَيَّ الشَّدَايِدُ أَمَلْتُكَ وَ أَيْنَ تَذَهَبُ بِي عَنْكَ يَا مَوْلَايَ وَ أَنْتَ أَقْرَبُ مِنِّي وَ رِيدِي وَ أَخِيذِي مِنِّي عَدِيدِي وَ أَوْجِدِي فِي (١) مَعْقُولِي وَ أَصِحِّحِي فِي مَكَانِي وَ أَرِزِمِي الْأُمُورَ كُلَّهَا بِيَدِيكَ صَادِرَةً عَنِّي قَضَائِكَ مُدْعِنَةً بِالْخُضُوعِ لِقُدْرَتِكَ ذَاتِ فَاقِهِ إِلَى عَفْوِكَ فَقِيرَةً إِلَى رَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ وَ قَدْ شَمِلْتَنِي الْخِصَاصَةُ وَ عَلَّمْتَنِي (٢) الْحَاجَةَ وَ تَوَسَّطْتَ بِالذَّلَّةِ وَ غَلَبْتَنِي الْمَسِيكَنَةَ وَ هَذَا الْوَقْتُ الَّذِي وَعَدْتِ أَوْلِيَائِكَ فِيهِ الْإِجَابَةَ اللَّهُمَّ فَامْسَحْ مَا بِي بِيَمِينِكَ الشَّافِيَةَ وَ انظُرْ إِلَيَّ بِعَيْنِكَ الرَّاحِمَةِ (٣) وَاقْبَلْ عَلَيَّ بِوَجْهِكَ ذِي الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ فَإِنَّكَ إِذَا أَقْبَلْتْ بِهِ عَلَيَّ أَسِيرَ فَكَيْتَهُ وَ عَلَيَّ ضَالًّا هَيْدِيَّتَهُ وَ عَلَيَّ جَائِرًا أُوَيْتَهُ وَ عَلَيَّ ضَعِيفًا قَوِيَّتَهُ وَ عَلَيَّ فَقِيرًا أَعْنَيْتَهُ اللَّهُمَّ لَا تُخَلِّنِي مِنِّي يَدَكَ وَ لَا تُتْرِكْنِي (٤) لِقَاءَ لِعَادُوكَ وَ لَا تُؤَحِّشْنِي مِنِّي لَطَائِفِكَ الْخَفِيَّةِ وَ كِفَايَتِكَ الْجَمِيلَةِ وَ إِنْ شَرَدْتُ عَلَيْكَ (٥) فَارْزُدْنِي إِلَيْكَ فَإِنَّكَ تَرُدُّ الشَّارِدَ وَ تُصَلِّحُ الْفَاسِدَ وَ أَنْتَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ تَوَلَّنِي وَ لِيَايَةَ تُغْنِنِي بِهَا عَمَّنْ سِوَاهَا وَ اعْطِنِي عَطِيَّتَهُ لَا أَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ مَعَهَا فَإِنَّهَا لَيْسَتْ بِنُكْرٍ مِّنْ عَطِيَّتِكَ وَ لَا يَبْذَعُ مِنِّي وَلَا يَتِيكَ اللَّهُمَّ ارْفَعْ بِفَضْلِكَ سَائِقَاتِي وَ نَجِّنِي مِّنْ وَرْطَاتِي وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي يَا مُنْتَهَى رَغْبَتِي وَ غِيَاثِي فِي كُرْبَتِي وَ صَاحِبِي عِنْدَ شِدَائِي وَ رَحْمَانِي وَ رَحِيمِي فِي دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اسئَلُكَ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (٦)

٦٧- دعاء «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ النُّورِ بِسْمِ اللَّهِ...»

شصت و هفتم: سید ابن طاوس و دیگران از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت کرده اند که گفت: روزی حضرت فاطمه _ صلوات الله عليها _ به من رطبی داد که دانه نداشت، و فرمود

ص: ٢٦٧

١-١ حاشیه متن: وَ أَوْجِدِي فِي مَكَانِي وَ أَصِحِّحِي فِي مَعْقُولِي، وَ حَاشِيَةُ ع: أَصَحُّ الْأُمُورِ فِي مَعْقُولِي، وَ حَاشِيَةُ آ: فِي مَكَانِي.

٢-٢ حاشیه ع و آ: عَزَّتْنِي.

٣-٣ حاشیه ع: الرَّاحِمَةِ.

٤-٤ ع و آ: لِقَاءَ وَ حَاشِيَةُ آ: لِقَاءَ.

٥-٥ حاشیه متن و آ: عَنْكَ.

٦-٦ مهج الدعوات، ص ١٧٧، و من ذلك رويناه و رأينا... ؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣١٤، باب ٤٥، الأذعية و الأذكار عند الصباح.

که: این از درختی است که حق تعالی برای من در بهشت غرس کرده است به سبب کلماتی چند که پدرم مرا تعلیم کرده است، و هر بامداد و پسین آنها را می خوانم.

سلمان گفت: مرا تعلیم نما آن (۱) کلمات را ای سیده من! فرمود که اگر خواهی که هرگز به تب مبتلا نشوی تا زنده باشی بر این دعا مداومت (۲) نما.

سلمان رضی الله عنه گفت که: آن حضرت دعا را به من تعلیم فرمود (۳) و من تعلیم کردم به زیاده از هزار نفس از اهل مدینه و مکه که به تب مبتلا شده بودند و همه به توفیق خدا شفا یافتند از برکت این دعا.

اینست دعا:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ نُورِ النَّورِ بِسْمِ اللَّهِ نُورٌ عَلَى نُورٍ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي هُوَ مِدْبَرُ الْأُمُورِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي خَلَقَ النَّورَ مِنَ النَّورِ وَأَنْزَلَ النَّورَ عَلَى الطُّورِ فِي كِتَابٍ مَشْهُورٍ فِي رَقٍّ مَنَشُورٍ بِقَدْرِ مَقْدُورٍ عَلَى نَبِيِّ مَحْجُورٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ بِالْعِزِّ مَذْكُورٌ وَبِالْفَخْرِ مَشْهُورٌ وَعَلَى السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ مَشْكُورٌ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ» (۴).

۶۸- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ يَا صَرِيخَ الْمَكْرُوبِينَ...»

شصت و هشتم: در مهج الدعوات به سند معتبر از امام محمدباقر علیه السلام روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر بنده ای که این دعا را هر روز در بامداد بخواند در امان حق تعالی باشد تا روز دیگر آن وقت، و هر غم و هم و اندوه و مشقتی (۵) از او زایل گردد، و برای داخل شدن بر پادشاهان و دفع شرّ شیطان نافع است. پس در شدتها بخوان که هر اندوهناکی که این را بخواند اندوهش زایل گردد، و هر محبوسی که بخواند از

ص : ۲۶۸

۱- ۱_ آ: این.

۲- ۲_ ع: مواظبت.

۳- ۳_ آ: نمود.

۴- ۴_ مهج الدعوات، ص ۵، حرز آخر لمولاتنا فاطمه علیها السلام؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۲۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

۵- ۵_ ع: + که دارد.

زندان نجات یابد، و به این دعا بر آورده می شود حاجت های بزرگ؛ و زنهار که نفرین مکن به این دعا بر کسی، که از تیر پزان، اثرش بیشتر(۱) است:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ يَا صَرِيحَ الْمَكْرُوبِينَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ يَا كَاشِفَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اكْشِفْ كَرْبِي وَهَمِّي فَإِنَّهُ لَا يَكْشِفُ الْكَرْبَ الْعَظِيمَ إِلَّا أَنْتَ فَقَدْ تَعَرَّفْتُ حَالِي وَحَاجَتِي وَفَقْرِي وَفَاقَتِي فَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي وَ مَا عَمَّنِي مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ اللَّهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدَيْتُ وَبِفَضْلِكَ اسْتَيْغَيْتُ وَفِي نِعْمَتِكَ اصْتَبَيْتُ وَ أَسِيئْتُ ذُنُوبِي بَيْنَ يَدَيْكَ اِسْتِغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ مِنْ حِلْمِكَ لِجَهْلِي وَ مِنْ فَضْلِكَ لِفاقتي وَ مِنْ مَغْفِرَتِكَ لِخَطَايَايَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ الصَّبْرَ عِنْدَ الْبَلَاءِ وَ الشُّكْرَ عِنْدَ الرِّخَاءِ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَحْشَاكَ إِلَى يَوْمِ الْفَاكِ حَتَّى كَأَنَّي أَرَاكَ اللَّهُمَّ أَوْزِعْنِي أَنْ أذْكَرَكَ كَيْ لَا أَنْسَاكَ لَيْلًا وَ لَا نَهَارًا وَ لَا صَبَاحًا وَ لَا مَسَاءً آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ مُجْرَلٌ (۲) فِي فَضْلِكَ وَ عَطَاؤِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهِ نَفْسُكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبْعَ قَلْبِي وَ نُورَ بَصِيرَتِي وَ جَلَاءَ حُزْنِي وَ ذَهَابَ هَمِّي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسئَلُكَ يَا أَكْبَرَ مِنْ كُلِّ كَبِيرٍ يَا مَنْ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ لَا وَزِيرَ يَا خَالِقَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ الْمُنِيرِ يَا عِضْمَةَ الْخَائِفِينَ يَا جَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ وَ يَا مُغِيثَ الْمَظْلُومِ الْحَقِيرِ وَ يَا رَازِقَ الطُّفْلِ الصَّغِيرِ وَ يَا مُغْنِيَ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ يَا جَابِرَ الْعَظْمِ الْكَاسِرِ يَا مُطْلِقَ الْمُكَبَّلِ الْأَسِيرِ يَا قَاصِمَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ اجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَ مَخْرَجًا وَ يُسْرًا وَ ارزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْأَكْرَامِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي اللَّهُمَّ إِنَّكَ مُحْسِنٌ فَأَحْسِنْ إِلَيَّ اللَّهُمَّ إِنَّكَ رَحِيمٌ تُحِبُّ الرَّحْمَةَ فَارْحَمْنِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ لَطِيفٌ تُحِبُّ اللَّطْفَ فَالْطُفْ بِي يَا مُقِيلَ عَثْرَتِي وَ يَا رَاحِمَ عَثْرَتِي وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَتِي أَسئَلُكَ الْخَيْرَ

ص : ۲۶۹

۱- ۱- ع: پیشتر.

۲- ۲- ع و آ: مُجْرَلٌ.

كَلَّمَهُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمِيكَ يَا غِيَاثَ مَنْ لَا غِيَاثَ لَهُ (١) يَا ذُخْرَ مَنْ لَا ذُخْرَ لَهُ وَيَا سَيِّدَ مَنْ لَا سَيِّدَ لَهُ اغْفِرْ لِي عِلْمَكَ فِيَّ وَ شَهَادَتَكَ عَلَيَّ فَإِنَّكَ تَسَمَّيْتَ لِسَعَةِ رَحْمَتِكَ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَالْعَزِيمَةَ عَلَى الرَّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَأَسْأَلُكَ حُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ قَلْبًا سَلِيمًا (٢) وَ لِسَانًا صَادِقًا (٣) وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا أَعْلَمَ وَمِنْ خَيْرِ مَا لَا أَعْلَمُ إِنَّكَ تَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَ بِكَ أَمْسَيْنَا وَ بِكَ نُصْبِحُ وَ بِكَ نُمْسِي وَ بِكَ نَحْيِي وَ بِكَ نَمُوتُ وَ عَلَيَّكَ تَتَوَكَّلُ وَ إِلَيْكَ النُّشُورُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْهَاءُ وَاحِدًا فَرْدًا (٤) أَحَدًا صَيِّمًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَدًا أَفْرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَ أَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَى بَصِيرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ اللَّهُمَّ اطْمَسْ عَلَى أَبْصَارِ أَعْدَائِنَا كُلِّهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ اجْعَلْ عَلَى بَصَرِهِ (٥) غِشَاوَةً وَ اخْتِمْ عَلَى قَلْبِهِ (٦) وَ أَخْرِجْ ذِكْرِي مِنْ قُلُوبِهِمْ وَ اجْعَلْ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَدُوِّي حِجَابًا وَ حِصْنًا مَنِيعًا لَا يَرُومِيهِ سُلْطَانٌ وَ لَا شَيْطَانٌ وَ لَا إِنْسٌ وَ لَا- جِنَّ اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْرَأُ بِكَ فِي نَحْرِهِ وَ أَسْتَعِيدُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَ أَسْتَعِينُ بِكَ عَلَيْهِ فَاكْفِنِيهِ (٧) كَيْفَ شِئْتَ وَ أَنْتَ شِئْتَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَ بِكَ الْمُسْتَعَاثُ وَ إِلَيْكَ الْمُسْتَكِي وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِي صَدْرِي يَوْمِي هَذَا فَلَاحًا وَ أَوْسَطَهُ صَيِّلًا حَاً وَ اخْرُجْ نَجَاحًا اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِي صَدْرِي جَمِيعَ بَنِي آدَمَ وَ حَوَاءَ وَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ الشَّيَاطِينِ وَ الْمَرْدَةَ رَافَةً وَ رَحْمَةً خَيْرَهُمْ بَيْنَ أَعْيُنِهِمْ وَ شَرَّهُمْ تَحْتَ أَقْدَامِهِمْ وَ بِاللَّهِ اسْتَعِينُ عَلَيْهِمْ مِنْ (٨) أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَطْغَى عَزَّ جَارُكَ وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ وَ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَ حُدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ (٩) مُحَمَّدٍ وَ ارزُقْنِي

ص : ٢٧٠

- ١- ١- ع و آ: + و .
- ٢- ٢- حاشيه هر سه نسخه: حاشياً.
- ٣- ٣- حاشيه ع و آ: ذاكراً.
- ٤- ٤- حاشيه ع: إلهاً واحداً فرداً.
- ٥- ٥- حاشيه متن و ع: أبصارهم، ولي در آ: برعكس.
- ٦- ٦- حاشيه متن و آ: قلوبهم.
- ٧- ٧- آ: فاكفني.
- ٨- ٨- حاشيه آ: من.
- ٩- ٩- حاشيه ع: آله.

الْخَيْرِ كُلُّهُ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيْتِهِ وَ أَلْحَمِدُهُ عَلَى نِعْمَائِهِ وَ أَشْكُرُهُ عَلَى بَلَائِهِ وَ أُوْمِنُ بِقَضَائِهِ الَّذِي لَا هَادِيَ لِمَنْ أَضَلَّ وَ لَا خَاذِلَ لِمَنْ نَصَرَ وَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ خِيَدُهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ الْمُصْطَفَى وَ أَمِينُهُ الْمُؤْتَمَنُ وَ اتَّجَبْتُ بِهِ وَ حَبَاهُ وَ اخْتَارَهُ وَ ارْتَضَاهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ إِيمَانًا صَادِقًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ وَ رَحْمَةً أَنَالُ بِهَا شَرَفَ كَرَامَتِكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَ تَعَالَيْتَ تَمَّ نُورُكَ رَبِّي فَهَدَيْتَ وَ عَظَّمَ حِلْمِيكَ رَبِّي فَغَفَوْتَ فَلَمَّكَ الْحَمْدُ وَ جُهِدَكَ أَكْرَمُ الْوُجُوهِ وَ جَاهُكَ أَفْضَلُ الْجَاهِ وَ عَطَيْتَكَ أَرْفَعَ الْعَطَايَا وَ أَهْنَأُهَا تَطَاعَ رَبَّنَا فَتَشْكُرُ وَ تُعْصِي رَبَّنَا فَتَغْفِرُ لِمَنْ تَشَاءُ تُجِيبُ دَعْوَةَ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَاكَ وَ تَكْشِفُ الضَّرَّ وَ تَشْفِي السَّقِيمَ وَ تَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ لَا يُحْصَى نِعْمَاكَ أَحَدٌ رَبَّنَا فَلَمَّكَ الْحَمْدُ حَمِيدًا أَبَدًا لَا يُحْصَى عِدَدُهُ وَ لَا يَضْمَحِلُّ سِرْمَدُهُ حَمِيدًا كَمَا حَمَدَكَ الْحَامِدُونَ مِنْ عِبَادِكَ الْأَوْلِيَاءِ وَ الْآخِرِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ النَّصِيبَ الْأَوْفَرَ مِنَ الْجَنَّةِ وَ أَسْئَلُكَ الْهُدَى وَ التَّقَى وَ الْعَافِيَةَ وَ الْبُشْرَى عِنْدَ انْقِطَاعِ الدُّنْيَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ تَقْوَى لَا يَنْفَدُ وَ فَرَجًا لَا يَنْقَطِعُ وَ تَوْفِيقَ الْحَمْدِ وَ لِيَأْسَ التَّقْوَى وَ زِينَةَ الْإِيمَانِ وَ مُرَافَقَةَ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ فِي أَعْلَى جَنَّةِ الْخُلْدِ يَا بَارِيُّ لَا بَدِيءَ لَهُ وَ يَا دَائِمَ لَا نَفَادَ لَهُ يَا حَيُّ يَا مُجِيبَ الْمَوْتَى يَا قَائِمَ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ أَسْئَلُكَ الْهُدَى وَ التَّقَى وَ الْعَافِيَةَ وَ الْغِنَى وَ التَّوْفِيقَ لِمَا تُحِبُّ وَ تَرْضَى يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسَّعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَ بِعِزَّتِكَ الَّتِي فَهَرَّتْ كُلَّ شَيْءٍ وَ بِعِظَمَتِكَ الَّتِي ذَلَّ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ وَ بِقُوَّتِكَ الَّتِي لَا يَقُومُ لَهَا شَيْءٌ وَ بِسُلْطَانِكَ الَّذِي عَلَى (١) كُلِّ شَيْءٍ وَ بِعِلْمِكَ الَّذِي أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ وَ بِإِسْمِكَ الَّذِي يُبِيدُ لَهُ كُلَّ شَيْءٍ وَ بِوَجْهِكَ الْبَاقِي بَعْدَ فَنَاءِ كُلِّ شَيْءٍ وَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَضَاءَ لَهُ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي كُلَّ ذَنْبٍ وَ تَمْحُوَ عَنِّي كُلَّ خَطِيئَةٍ وَ أَنْ تُوفِّقَنِي لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَ تَرْضَى وَ أَنْ تَكْفِينِي مَا هَمَّنِي (٢) وَ مَا غَمَّنِي مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

ص : ٢٧١

١-١-ع: علا .

٢-٢-ع: أهمني.

وَأَنْ تَرْزُقُنِي عَمَلِ الْخَيْرِ كُلِّهِ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَ إِلِهِ الطَّاهِرِينَ» (١).

٦٩- دعای «بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله و بالله و لا قوه...»

شصت و نهم: در مهج الدعوات و سایر کتب از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده اند که: برای دفع شر دشمنان و بلاها نزد طلوع و غروب آفتاب این دعا بخوانند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَ لَا غَالِبَ إِلَّا اللَّهُ غَالِبُ كُلِّ شَيْءٍ وَ بِهِ يَغْلِبُ الْغَالِبُونَ وَ مِنْهُ يَطْلُبُ الرَّاعِيُونَ وَ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ وَ بِهِ يَعْتَصِمُ الْمُعْتَصِمُونَ وَ يَتَجَيَّئُ الْمُتَجَيِّئُونَ وَ هِيَ حَسْبُهُمْ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ اِحْتَرَزْتُ بِاللَّهِ وَ اِحْتَرَسْتُ بِاللَّهِ وَ لَجَأْتُ إِلَى اللَّهِ وَ اسْتَجَرْتُ بِاللَّهِ وَ اسْتَعْتَمْتُ (٢) بِاللَّهِ وَ اعْتَرَزْتُ بِاللَّهِ وَ فَهَرْتُ بِاللَّهِ وَ اِمْتَنَعْتُ (٣) بِاللَّهِ وَ غَلَبْتُ بِاللَّهِ وَ اعْتَمَدْتُ عَلَى اللَّهِ وَ اسْتَيْتَرْتُ بِاللَّهِ وَ حَفِظْتُ بِاللَّهِ (٤) وَ اسْتَحْفَظْتُ بِاللَّهِ خَيْرِ الْحَافِظِينَ وَ تَكَهَّفْتُ بِاللَّهِ وَ حُطْتُ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ إِخْوَانِي وَ كُلِّ مَنْ يَعْنِينِي أَمْرُهُ بِاللَّهِ الْحَافِظِ اللَّطِيفِ وَ اكْتَلَأْتُ بِاللَّهِ وَ صِيحِبْتُ حَافِظِ الصَّاحِبِينَ وَ حَافِظِ الْأَعْيَانِ وَ حَافِظِ الْحَافِظِينَ وَ فَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (٥) وَ اعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ الَّذِي مَنْ اعْتَصَمَ بِهِ نَجَا مِنْ كُلِّ خَوْفٍ وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ وَ حَسْبِيَ اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيُّ وَلِيُّ اللَّهِ (٦) صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ (٧) وَ عَلِي (٨) آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا» .

ص : ٢٧٢

١- ١- مهج الدعوات، ص ١٦٩، و من ذلك ما رواه عيسى بن محمد...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٢٣، باب ٤٥، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

٢- ٢- حاشیه ع: وَ اسْتَعْتَمْتُ.

٣- ٣- حاشیه ع: وَ اِمْتَنَعْتُ بِاللَّهِ وَ فَهَرْتُ بِاللَّهِ وَ اِنْتَصَرْتُ.

٤- ٤- ع: + خَيْرُ الْحَافِظِينَ.

٥- ٥- حاشیه ع: البصير.

٦- ٦- حاشیه آ: عَلِيًّا وَ لِي اللَّهُ.

٧- ٧- حاشیه هر سه نسخه: عَلِيَّهِمَا وَ عَلَيَّهِمَا.

٨- ٨- حاشیه ع و متن آ: عَلَيَّهِمْ أَجْمَعِينَ.

پس می گوئی: «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ»

و می گوئی: «وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَدْعَوْتُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادًا أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسِّرْ تَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا (۱) أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنظَرُونَ إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى (۲) فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى وَ أَلْقَى مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَفَ مَا صَبَّحُوا بِهَا صَبَّحُوا كَيِّدٌ سَاحِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارَ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ بِشِيمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طَسَامَ تَلَمَّكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ إِلَّا- يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةٌ فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ قَالَ أَوْ لَوْ جِئْتِكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ قَالَ فَأَتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ وَ نَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاطِرِينَ قَالَ كَلَّا إِنَّ

ص : ۲۷۳

۱- ۱- ع و آ: + أم لهم أيدٍ يبسطون بها .

۲- ۲- ع: الهدى.

مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ يَا مُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ (۱) لَا إِلَهَ إِلَّا (۲) اللَّهُ (۳) رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَ لَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْأَمِينِينَ قَالَ سَيَنْشُدُ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَ نَجْعَلُ لَكَ سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعُكُمَا الْغَالِبُونَ وَ لَقَدْ مَنَّا عَلَى مُوسَى وَ هَارُونَ وَ نَجَّيْنَاهُمَا وَ قَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ وَ نَصَرْنَا هُمُ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ وَ أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَ لَتُضَيِّعَ عَلَى عَيْنِي إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَيْلٌ أَذُلُّكُمْ عَلَى مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَ لَا تَحْزَنَ وَ قَتَلَتْ نَفْسًا فَجَنِينَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَ فَتَنَّاكَ فُتُونًا وَ حَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِحَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَيْلٌ أَذُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَ هُمْ لَهُ نَاصِحُونَ فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَ لَا تَحْزَنَ وَ لَتَعْلَمَنَّ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ وَ قَالَ الْمَلِكُ انْتُونِي بِهِ أَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَ رَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» (۴) صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» (۵)

۷۰- دعای «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...»

هفتادم: ایضاً در مهج الدعوات به سند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله این دعا را تعلیم من نمود، و امر کرد مرا که برای هر شدت و رخا این دعا بخوانم، و تعلیم نمایم به خلیفه بعد از خود و ترک نکنم این دعا را تا حق تعالی را ملاقات کنم (۶). و فرمود که: یا علی! هر صبح و شام این دعا را بخوان که گنجیست از گنجهای عرش الهی.

پس ابی بن کعب التماس کرد که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فضیلت این دعا را بیان فرماید حضرت فرمود که: گفتار علما وفا به فضیلت این دعا نمی کند ولیکن من بعضی از ثواب آن را بیان می کنم:

ص : ۲۷۴

۱-۱_ حاشیه آ: الله

۲-۲_ حاشیه آ: هو.

۳-۳_ ع: + هو.

۴-۴_ آ: _ علی.

۵-۵_ مهج الدعوات، ص ۱۶۳، دعاء الإحتراز من الأعداء و...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۲۷، باب ۴۵، الأذکار عند الصباح.

۶-۶_ ع و آ: نمایم.

در هنگامی که دعا خواننده، مشغول این دعا است، بر او نیکی متصل است از فرق سر او تا آسمان و پیوسته بر او نازل می شود، و حق تعالی سکینه بر او می فرستد، و رحمت او را فرومی گیرد، و این دعا منتهی نمی شود به جایی به غیر از عرش پروردگار عالمیان، و آن را در دور عرش صدایی باشد مانند صدای مگس (۱) در کندو، حق (۲) تعالی نظر رحمت کند به سوی او.

و هر که سه مرتبه این دعا را بخواند هر حاجت از حاجات دنیا و آخرت که از خدا طلبد (۳) روا گردد، و خدا او را از عذاب قبر نجات بخشد، و تنگی سینه را از او بردارد، و چون روز قیامت شود او را به صحرای محشر آورند، بر ناچه ای از درّ سفید سوار، و نزد حق تعالی بایستد و امر کند خدا برای او به هر کرامتی، و می فرماید که: ای بنده من! در هر جای بهشت که (۴) خواهی ساکن شو و در بهشت به او عطا فرماید کرامتی چند که چشمی ندیده باشد، و گوشه نشینده باشد، و در خاطر (۵) آفریده ای خطور نکرده باشد و بر زبان وصف کننده ای جاری نشده باشد.

سلمان گفت: یا رسول الله! ثواب این دعا را زیاده بفرما، فدای تو شوم.

حضرت فرمود که: به حق خداوندی که مرا به راستی فرستاده است اگر این دعا را بر دیوانه بخوانند در ساعت به حال آید، و اگر نزد زنی بخوانند که وضع حمل بر او دشوار شده باشد بر او آسان شود (۶) و به زودی فرزند (۷) متولد شود.

ای سلمان! به حق خداوندی که مرا به حق فرستاده هر بنده ای که این دعا را بخواند در چهل شب جمعه خالص از برای خدا، هر گناهی که میان او و مردم، و میان او و خدا بوده باشد آمرزیده شود، و هر که این دعا را به اخلاص بخواند دلش از غمهای دنیا و مرضها شفا یابد.

ص : ۲۷۵

۱- ۱_ع و آ: + عسل .

۲- ۲_ع و آ: و حق .

۳- ۳_ع و آ: طلب کند.

۴- ۴_ع: به هر جائی از بهشت که.

۵- ۵_آ: خواطر.

۶- ۶_آ: گردد.

۷- ۷_آ: + از او.

ای سلمان! هر که این دعا را بخواند و به خواب رود و امید ثواب خدا داشته باشد، حق تعالی به عدد هر حرفی از این دعا هزار ملک از کزویان برای او بفرستد که روی ایشان نیکوتر از آفتاب و ماه شب چهارده باشد.

سلمان گفت: آیا خدا این قدر ثواب برای بنده خواننده این دعا کرامت می فرماید؟ حضرت فرمود که: ای سلمان! خبر مده مردم را، تا زیاده بگویم ثواب این دعا را.

سلمان گفت: چرا امر می فرمایید مرا به کتمان ثواب این دعا؟ فرمود: برای آن که می ترسم که اعتماد کنند بر خواندن این دعا و دست از عمل و عبادت بردارند. پس فرمود که: هر که این دعا بخواند و در حیات خود گناهان کبیره کرده باشد پس در آن شب یا در آن روز بمیرد _ بعد از آن که این دعا را خوانده باشد _ شهید بمیرد، و گناهانش آمرزیده شود هر چند بی توبه بمیرد؛ به کرم و عفو خداوند رحیم. این است دعا:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ (۱) الْمُدَبِّرُ بِلَا وَزِيرٍ وَلَا خَلْقٍ مِنْ عِبَادِهِ يَسْتَشِيرُ الْأَعْوَالَ غَيْرَ مَوْصُوفٍ (۲) وَ الْبَاقِي بَعْدَ فَنَاءِ الْخَلْقِ الْعَظِيمِ الرَّبُّوبِيَّةِ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ وَ فَاطِرُهُمَا وَ مُبْتَدِعُهُمَا بِغَيْرِ عَمَدٍ (۳) خَلَقَهُمَا (۴) فَاسْتَقَرَّتِ الْأَرْضُونَ بِأَوْتَادِهَا فَوْقَ الْمَاءِ ثُمَّ عَلَا رَبُّنَا فِي السَّمَاوَاتِ الْعُلَى الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى (۵) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ مَا تَحْتَ الثَّرَى (۶) فَأَنَا أَشْهَدُ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا رَافِعَ لِمَا وَضَعْتَ وَ لَا وَاضِعَ لِمَا رَفَعْتَ وَ لَا مُعَزِّزَ لِمَنْ أَدَلَّتْ وَ لَا مُدَلِّلَ لِمَنْ أَعَزَّزْتَ وَ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَ لَا مُعْطَى لِمَا مَنَعْتَ (۷) وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ كُنْتَ إِذْ لَمْ

ص : ۲۷۶

۱-۱_ حاشیه هر سه نسخه: الْحَيُّ الْقَيُّومُ الدَّائِمُ.

۲-۲_ حاشیه آ: مَصْرُوفٍ.

۳-۳_ حاشیه آ و متن ع: عَمَدٍ تَرَوْنَهَا.

۴-۴_ حاشیه آ: خَلَقَهُمَا بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَ فَتَقَّهُمَا فَتَقًّا فَقَابَتِ السَّمَاوَاتُ طَالِعَاتٍ بِأَمْرِهِ وَ اسْتَقَرَّتِ الْأَرْضُ.

۵-۵_ حاشیه متن: وَ إِنْ تَجَهَّرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَ أَخْفَى اللَّهُ إِلَّا إِلَهُهُ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.

۶-۶_ حاشیه ع: وَ.

۷-۷_ آ: اِمْتَنَعْتَ.

تَكُن سَمَاءٌ مَنِيئَةٌ وَلَا أَرْضٌ مَدْحِيَّةٌ وَلَا شَمْسٌ مُضِيئَةٌ وَلَا لَيْلٌ مُظْلِمٌ وَلَا نَهَارٌ مُضِيٌّ وَلَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ وَلَا جَبَلٌ رَاسٍ وَلَا نَجْمٌ سَارٍ وَلَا قَمَرٌ مُنِيرٌ وَلَا رِيحٌ تَهْبٌ وَلَا سَيْحَابٌ يَسْكُبُ وَلَا بَرَقٌ يَلْمَعُ (١) وَلَا رُوحٌ يَتَنَفَّسُ وَلَا طَائِرٌ يَطِيرُ وَلَا نَارٌ تَتَوَقَّدُ وَلَا مَاءٌ يَطْرُدُ كُنْتَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَكَوْنَتْ كُلُّ شَيْءٍ وَقَدَّرْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَابْتَدَعْتَ كُلَّ شَيْءٍ وَأَفْقَرْتَ وَأَغْنَيْتَ وَأَمَتَّ وَأَحْيَيْتَ وَأَضْحَكْتَ وَأَبْكَيْتَ وَعَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَيْتَ فَتَبَارَكْتَ يَا اللَّهُ وَمَوَّعَالَيْتَ أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ أَمْرَكَ غَالِبٌ وَعِلْمَكَ نَافِذٌ وَكَيْدَكَ غَرِيبٌ (٢) وَعِيدُكَ صَادِقٌ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَحُكْمُكَ عَدْلٌ وَكَلَامُكَ هُدًى وَوَحْيُكَ نُورٌ وَرَحْمَتُكَ وَسَائِعَةٌ وَعَفْوُكَ عَظِيمٌ وَفَضْلُكَ كَثِيرٌ وَعَطَاؤُكَ جَزِيلٌ وَحُبْلُكَ مَتِينٌ وَإِمْكَانُكَ عَتِيدٌ وَجَارُكَ عَزِيزٌ وَبَأْسُكَ شَدِيدٌ وَمَكْرُكَ مَكِيدٌ أَنْتَ يَا رَبُّ مُؤْضِعٌ كُلِّ شَاكُوٍ وَشَاهِدٌ كُلِّ نَجْوَى وَحَاضِرٌ كُلِّ مَلَأٍ وَمُنْتَهَى كُلِّ حَاجَةٍ وَفَرَجٌ كُلِّ حَزِينٍ وَغْنَى كُلِّ فَقِيرٍ مَسْكِينٍ وَحِصْنٌ كُلِّ هَارِبٍ وَأَمَانٌ كُلِّ خَائِفٍ حَزْزُ الضُّعْفَاءِ كَنْزُ الْفُقَرَاءِ مُفْرَجُ الْغَمِّاءِ مُعِينُ الصَّالِحِينَ (٣) ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّنَا (٤) لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ تَكْفَى مِنْ عِبَادِكَ مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْكَ وَأَنْتَ جَارٌ مَنْ لَازَبَكَ وَتَضَرَّعَ إِلَيْكَ عَضِيْمَةً مَنْ اعْتَصَمَ بِكَ مِنْ عِبَادِكَ نَاصِرٌ مَنْ انْتَصَرَ بِكَ تَغْفِرُ الذُّنُوبَ لِمَنْ اسْتَتَفَرَكَ جَبَّارُ الْجَبَّارِ عَظِيمُ الْعُظَمَاءِ كَبِيرُ الْكِبَرَاءِ سَيِّدُ السَّادَاتِ مَوْلَى الْمَوَالِي صَرِيحُ الْمُسْتَضِيِّ رَاحِمُ الْغَافِرِينَ مُجِيبُ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ أَسْمِعِ السَّامِعِينَ أَبْصِرِ النَّاطِرِينَ أَحْكَمْ الْحَاكِمِينَ أَسْرِعِ الْحَاسِبِينَ أَرْحَمْ الرَّاحِمِينَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ قَاضِي حَوَائِجِ الْمُؤْمِنِينَ مُغِيثُ الصَّالِحِينَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ أَنْتَ الْخَالِقُ وَأَنَا الْمَخْلُوقُ وَأَنْتَ الْمَالِكُ وَأَنَا الْمَمْلُوكُ وَأَنْتَ الرَّبُّ وَأَنَا الْعَبْدُ وَأَنْتَ الرَّازِقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ وَأَنْتَ الْمُعْطِي وَأَنَا السَّائِلُ وَأَنْتَ الْجَوَادُّ وَأَنَا الْبَخِيلُ وَأَنْتَ الْقَوِيُّ وَأَنَا الضَّعِيفُ وَأَنْتَ الْعَزِيزُ وَأَنَا الدَّلِيلُ وَأَنْتَ الْغَنِيُّ وَأَنَا الْفَقِيرُ وَأَنْتَ السَّيِّدُ وَأَنَا الْعَبْدُ وَأَنْتَ الْغَافِرُ وَأَنَا الْمُسِيءُ وَأَنْتَ الْعَالِمُ وَأَنَا الْجَاهِلُ

ص : ٢٧٧

١-١ - حاشيه متن و متن آ: وَلَا رَعْدٌ يُسْبِحُ.

٢-٢ - ع: قَرِيبٌ.

٣-٣ - آ: الصُّلْحَا، و حاشيه آن: الصَّالِحِينَ.

٤-٤ - آ: رُبُّنَا.

وَأَنْتَ الْحَلِيمُ وَ أْنَا الْعَجُولُ وَ أَنْتَ الرَّحْمَنُ وَ أْنَا الْمَرْحُومُ وَ أَنْتَ الْمُعَافَى وَ أْنَا الْمُتَبَلَّى وَ أَنْتَ الْمُجِيبُ وَ أْنَا الْمُضْطَرُّ وَ أْنَا أَشْهَدُ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمُعْطَى عِبَادَكَ بِلَا سُوءَالٍ وَ أَشْهَدُ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْفَرْدُ وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ وَ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَ اسْتُرْ عَلَيَّ عُيُوبِي وَ افْتَحْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَ رِزْقاً وَ اسْتَعَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۱).

۷۱- دعای «اللهم انی أسئلك یا مدرک الهاریین و یا....»

هفتاد و یکم: کفعمی _ ره _ در بلدالأمین روایت کرده است که: حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ بعد از نماز صبح و در مهمات این دعا را می خواندند، و همچنین ائمه فرزندان آن حضرت علیهم السلام می خواندند؛ و هر که در روز جمعه پیش از نماز بخواند خدا گناهان او را بیامرزد، و اگر چه میان آسمان و زمین از گناه او پر شده باشد، و داخل بهشت شود بی حساب، و در جوار انبیا علیهم السلام باشد، و هر که بنویسد این دعا را و با خود نگاه دارد از هر شری ایمن باشد:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ يَا مُدْرِكَ الْهَارِبِينَ وَ يَا مُلْجَأَ الْخَائِفِينَ وَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ وَ مُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ وَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ الْكَبِيرِ الْأَكْبَرِ الطَّاهِرِ الْمُطَهَّرِ الْقُدُّوسِ الْمُبَارَكِ وَ لَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٍ وَ الْبَحْرِ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفَدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ»

«یا الله» ده مرتبه «یا رَبَّاهُ» ده مرتبه

«یا مولاه یا غایه رَغْبَتَاهُ یا هُوَ یا هُوَ یا مَنْ لَا یَعْلَمُ ما هُوَ إِلَّا هُوَ وَ لَا کَیْفَ هُوَ إِلَّا هُوَ یا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْأَعْضَالِ وَالْأَعْنَامِ یا ذَا الْمُلْکِ وَ الْمَلْکُوتِ یا ذَا الْعِزِّ وَ الْکِبْرِیَاءِ وَ الْعَظَمَةِ وَ الْجَبْرُوتِ یا حَى لا یَمُوتُ یا مَنْ عَلَا فَفَهَرَ یا مَنْ مَلَکَ فَفَقَدَرَ یا مَنْ عُبِدَ فَشَكَرَ یا

ص : ۲۷۸

۱ - ۱_ مهج الدعوات، ص ۱۲۴، و من ذلك دعاء جلیل مردی عن امیرالمؤمنین؛ بحار الأنوار، ج ۸۳ ، ص ۳۳۲، باب ۴۵، الأدعیه و الأذکار عند الصبح.

مِنْ عَصِي فَسْتَرِ يَا مَنْ بَطْنُ فَخْبَرَ يَا مَنْ لَا تُحِيطُ بِهِ الْفِكْرُ يَا رَازِقَ الْبَشَرِ يَا مُقَدِّرَ الْقَدَرِ يَا مُخْصِي قَطْرَ الْمَطْرِ يَا دَائِمَ الثَّبَاتِ يَا مُخْرِجَ
 الثَّبَاتِ يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ يَا مُنْجِحَ الطَّلِبَاتِ يَا جَاعِلَ الْبَرَكَاتِ يَا مُخَيِّ الأَمْوَاتِ يَا رَافِعَ الدَّرَجَاتِ يَا رَاحِمَ الْعَبْرَاتِ يَا مُقْبِلَ
 الْعَثْرَاتِ يَا كَاشِفَ الْكُرْبَاتِ يَا نُورَ الأَعْرُضِ وَ السَّمَاوَاتِ يَا صَاحِبَ كُلِّ غَرِيبٍ يَا شَاهِدًا لَا يَغِيبُ يَا مُوْنِسَ كُلِّ وَحِيدٍ يَا مُلْجَأَ كُلِّ
 طَرِيدٍ يَا رَاحِمَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ يَا عِضْمَهُ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِيرِ يَا مُغْنِيَ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ يَا فَائِكَ الْعَانِيِ الأَعْسِرِ يَا مَنْ لَا يَخْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ
 يَا مَنْ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ خَبِيرٌ يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا عَالِي الْمَكَانِ يَا شَدِيدَ الأَعْرَاقِ يَا مَنْ لَيْسَ لَهُ تَرْجَمَانٌ يَا نِعْمَ
 الْمُسْتَتَعَانَ يَا قَدِيمَ الأَحْسَانِ يَا مَنْ هُوَ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ يَا مَنْ لَا يَخْلُو مِنْهُ مَكَانٌ يَا أَجْوَدَ الأَجْوَدِينَ يَا أَكْرَمَ الأَكْرَمِينَ يَا
 أَسْمَعَ السَّمْعِينَ يَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ يَا يَدَ الْوَالِدِينَ يَا ظَهْرَ اللَّاجِينَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ يَا جَارَ
 الْمُسْتَجِيرِينَ يَا رَبَّ الأَعْرَابِ يَا مُسَبِّبَ الأَسْبَابِ يَا مُفْتَحَ الأَبْوَابِ يَا مُعْتِقَ الرِّقَابِ يَا مُنْشِئَ السَّحَابِ (١) يَا وَهَّابٌ يَا تَوَّابٌ يَا (٢)
 حَيْثُ مَا دُعِيَ أَجَابَ يَا فَالِقَ الأَصْبَاحِ يَا بَاعِثَ الأَرْوَاحِ يَا مَنْ بِيَدِهِ كُلُّ مِفْتَاحٍ يَا سَابِغَ النُّعْمِ يَا رَافِعَ (٣) النِّقَمِ يَا بَارِيَّ النَّسَمِ يَا جَامِعَ
 الأُمَّمِ يَا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ يَا عِمَادَ مَنْ لَا عِمَادَ لَهُ يَا سِنْدَ مَنْ لَا سِنْدَ لَهُ يَا عِزَّ مَنْ لَا عِزَّ لَهُ يَا حِرْزَ مَنْ لَا حِرْزَ لَهُ يَا غِيَاثَ مَنْ لَا
 غِيَاثَ لَهُ يَا حَسَنَ الْبَلَاءِ يَا جَزِيلَ العَطَاءِ يَا جَمِيلَ الثَّنَاءِ يَا حَلِيمًا لَا يَعْجَلُ يَا عَلِيمًا لَا يَجْهَلُ يَا جَوَادًا لَا يَبْخُلُ يَا قَرِيبًا لَا يَغْفُلُ يَا
 صَاحِبِي فِي وَحْدَتِي يَا عِيْدَتِي فِي شِدَّتِي يَا كَهْفِي حِينَ تُعِينِي الْمِدَاهِبُ وَ تَخْذُلُنِي (٤) الأَعْقَابُ (٥) وَ يَسْلُمُنِي كُلِّ صَاحِبٍ يَا
 رَجَائِي فِي الْمَضِيْقِ يَا رُكْنِي الْوَثِيقِ يَا إِلَهِي بِالتَّحْقِيقِ يَا رَبَّ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ يَا شَفِيقُ يَا رَفِيقُ أَكْفِنِي مَا أَطِيقُ وَ مَا

ص : ٢٧٩

١- ١- آ: السَّحَابِ.

٢- ٢- ع: + مَنْ .

٣- ٣- ع و آ: دَافِع.

٤- ٤- ع: لَا تَخْذُلُنِي.

٥- ٥- آ: الأَفَاتِ.

لَا أَطِيقُ وَفُكِنِي مِنْ حَلَقِ الْمَضِيقِ إِلَى فَرَجِكَ الْقَرِيبِ وَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي وَ مَا لَمْ يُهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ وَ اخِرَتِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (١).

٧٢- خواندن «قل لن يصيبنا إلا ما كتب الله لنا هو مولنا»

هفتاد و دویم: در بعضی از کتب معتبره از حضرت امیرالمؤمنین _ صلوات الله علیه _ روایت کرده است که: هر که این شش آیه را در هر بامداد بخواند حق تعالی او را از هر شری نگاه دارد، هر چند خود را به مهلکه افکند:

الآيات: «قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (٢)» «وَ إِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ إِنْ يُرِذْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ (٣)» وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَ يَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا كُلُّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (٤)» وَ كَذَٰلِكَ لَمْ يَخْشَ اللَّهُ لِرِزْقِهَا اللَّهُ مِيزُوقُهَا وَ إِيَّاكُمْ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (٥)» مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَ مَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (٦)» قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ (٨)» حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ أَمْتَبِعْ بِحَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ مِنْ حَوْلِهِمْ وَ قُوَّتِهِمْ وَ اسْتَشْفِعْ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَ أَعُوذُ بِمَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ (٩).

ص : ٢٨٠

١-١ _ بلدالأمین، ص ٣٦١، دعاء عظیم مروی عن امیرالمؤمنین علیه السلام ؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٣٤، باب ٤٥، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

٢-٢ _ سوره مبارکه توبه، آیه ٥١.

٣-٣ _ سوره مبارکه یونس، آیه ١٠٧.

٤-٤ _ سوره مبارکه هود، آیه ٦.

٥-٥ _ سوره مبارکه عنکبوت، آیه ٦٠.

٦-٦ _ سوره مبارکه فاطر، آیه ٢.

٧-٧ _ ع: الله لا إله.

٨-٨ _ سوره مبارکه زمر، آیه ٣٨.

٩-٩ _ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٣٧، باب ٤٥، الأدعیه و الأذکار عند الصباح.

هفتاد و سیم: ایضاً در کتاب مذکور از داود رقی (۱) روایت کرده است که گفت: روزی به خدمت حضرت صادق علیه السلام رفتم، فرمود که: می خواهی تو را دعایی تعلیم کنم که اگر هر صبح و شام سه مرتبه بخوانی خدا تو را ایمن گرداند از آن چه می ترسی؟ گفتم: بلی یا بن رسول الله! فرمود که: این دعا بخوان:

«أَصْبَحْتُ بِذِمَّةِ اللَّهِ وَ ذِمَّةِ (۲) أَنْبِيَائِهِ وَ ذِمَّةِ رَسُولِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَ ذِمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ ذِمَّةِ الْأَوْلِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ
آمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عِلَانِيَّتِهِمْ وَ شَاهِدِهِمْ وَ غَائِبِهِمْ وَ أَشْهَدُ أَنَّهُمْ فِي عِلْمِ اللَّهِ وَ طَاعَتِهِ كَمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ السَّلَامُ
عَلَيْهِمْ» (۳)

داود گفت که: هر وقت که این دعا خواندم به حاجت خود رسیدم.

مؤلف گوید که: چون مداومت بر همه این دعاها میسر نیست اگر آن چه به سند صحیح وارد شده مداومت نمایند، و سایر دعاها به نوبت و گاه گاه می خوانده باشند، خصوصاً در هنگام عروض شدتی و حاجتی بد نخواهد بود؛ تا آن که از برکات هر یک حسب المقدور بهره مند گردند.

ص : ۲۸۱

۱- ۱- ع: برقی.

۲- ۲- ع و آ: ذِمَمِ.

۳- ۳- جمال الأسبوع، ص ۲۲۰، فصل التاسع عشر فيما يقوله...؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۳۷، باب ۴۵، الأدعية و الأذكار عند الصباح.

فصل دهم: در دعاهایی که در ساعات روز باید خواند و دعاها هر روز که خصوصیت به ساعتی ندارد

دعاهای مربوط به ساعات روز

اشاره

بدان که شیخ طوسی و سید ابن باقی و شیخ کفعمی هر روز را به دوازده ساعت منقسم ساخته اند، و هر ساعت را به امامی از ائمه طاهرين _ صلوات الله عليهم اجمعين _ نسبت داده اند، و برای هر ساعت دعایی که مشتمل بر توسل به آن امام رفیع مقام است ذکر کرده اند؛ و اگر چه روایتش را به خصوص ذکر (۱) نکرده اند اما معلوم است که چنین امری را بدون روایت ذکر نمی کنند؛ لهذا در این رساله یک قسم را ایراد نمود.

ساعت اول: از طلوع فجر تا طلوع آفتاب و متعلق به امیرالمؤمنین علیه السلام است

ساعت اول: از طلوع فجر است تا طلوع آفتاب، و به حضرت امیرالمؤمنین - صلوات الله علیه - تعلق دارد، و دعای آن اینست:

«اللَّهُمَّ رَبَّ الظَّالِمِ وَالْفَلَقِ وَالْفَجْرِ وَالشَّفَقِ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ خَالِقِ الْإِنْسَانِ مِنْ عَلَقٍ أَظْهَرْتَ قُدْرَتَكَ بِبَدْعِ صَنْعَتِكَ وَخَلَقْتَ عِبَادَكَ لِمَا كَلَّفْتَهُمْ مِنْ عِبَادَتِكَ وَهَدَيْتَهُمْ بِكَرَمِ فَضْلِكَ إِلَى سَبِيلِ طَاعَتِكَ وَتَفَرَّدْتَ فِي مَلَكُوتِكَ بِعَظِيمِ السُّلْطَانِ وَتَوَدَّدْتَ إِلَى خَلْقِكَ بِقَدِيمِ الْأَحْسَانِ وَتَعَرَّفْتَ إِلَى بَرِيَّتِكَ بِجَسِيمِ الْإِمْتِنَانِ يَا مَنْ يَسْئَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلِّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنِ أَسْئَلِكَ اللَّهُمَّ بِمُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ الَّذِي نَزَلَ

ص: ۲۸۳

الرُّوحِ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِهِ لِيَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ ابْنَ أَبِي طَالِبٍ ابْنَ عَمِّ الرَّسُولِ وَ بَعْلِ الْكَرِيمِ
 الْبُتُولِ الَّذِي فَرَضْتَ وَلَا يَتُّهُ عَلَى الْخَلْقِ وَ كَانَ يَدُورُ حَيْثُ دَارَ الْحَقُّ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ جَعَلْتَهُمْ وَسِيلَتِي وَ
 قَدَّمَ تُهْمَهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيَّ حَوَائِجِي أَنْ تَغْفِرَ ذَنْبِي وَ تُطَهِّرَ قَلْبِي وَ تَسْتُرَ (١) عَيْبِي وَ تُفَرِّجَ كَرْبِي وَ تُبَلِّغَنِي مِنْ طَاعَتِكَ وَ عِبَادَتِكَ
 غَايَةَ أَمَلِي وَ تَقْضِيَ لِي حَوَائِجَ (٢) الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٣)

ساعت دوم: از طلوع آفتاب تا برطرف شدن زردی آن و متعلق به امام حسن علیه السلام است

ساعت دویم: از طلوع آفتابست تا آن که زردی آفتاب برطرف شود و تقریباً به قدر نیزه ای بلند شود، و تعلق به حضرت امام حسن علیه السلام دارد، و دعا اینست:

«اللَّهُمَّ يَا خَالِقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَالِكَ الْبُسْطِ وَ الْقَبْضِ وَ مُدَبِّرَ الْأَبْرَامِ وَ النَّقْضِ وَ مَنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ
 الشُّوْءَ وَ جَعَلَ عِبَادَهُ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَ يَا مَالِكُ يَا جَبَّارُ يَا وَاحِدُ يَا قَهَّارُ يَا عَزِيزُ يَا عَفَّارُ يَا مَنْ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يُدْرِكُ
 الْأَبْصَارَ يَا مَنْ لَا يُمَسِّكُ حَشِيَّةَ الْأَنْفَاقِ وَ لَا يُقْتَرُ خَوْفَ الْأَمْثَلِاقِ يَا كَرِيمُ يَا رَازِقُ (٤) يَا مُبْتَدِئًا بِالنَّعْمِ قَبْلَ الْإِسْرِيْتِ حَقَاقِ يَا مَنْ
 يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ كَبُرَتْ نِعْمَتُكَ عَلَيَّ وَ صِعْرُ فِي جَنْبِهَا شُكْرِي وَ دَامَ
 غِنَاكَ عَلَيَّ (٥) وَ عَظَمَ إِلَيْكَ فَقْرِي أَشِدَّتْكَ يَا عَالِمِ سِرِّي وَ جَهْرِي يَا مَنْ لَا يَقْدِرُ سِوَاهُ عَلَى كَشْفِ ضُرِّي أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ
 رَسُولِكَ الْمُخْتَارِ وَ حُجَّتِكَ عَلَى الْأَبْرَارِ وَ الْفَجَّارِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ وَ اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِالْأَنْزَعِ الْبَطِينِ عِلْمًا وَ
 بِالْإِمَامِ الزَّكِيِّ الْحَسَنِ الْمَقْتُولِ سَمًّا فَقَدْ اسْتَشْفَعْتُ

ص : ٢٨٤

١-١ حاشیه ع: وَ تَسْرَّ عَيْنِي، وَ حَاشِيَهُ آ: وَ تَسْرَّ عَيْنِي.

٢-٢ حاشیه آ: حَوَائِجِي الدُّنْيَا.

٣-٣ از شیخ طوسی و سید ابن باقی یافت نشد؛ ر. ک به: مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٣٤، الساعه الثانيه...؛ مفتاح الفلاح،

ص ١٥٣، باب الثاني فيما يعمل ما بين طلوع...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٥٦، باب ٤٦، أدعيه الساعات.

٤-٤ ع و آ: رَزَّاقُ .

٥-٥ حاشیه متن و آ: عَنِّي.

بِهِم إِلَيْكَ وَقَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَبَيْنَ يَدَي حَوَائِجِي فَأَسْأَلُكَ أَنْ تَزِيدَنِي مِنْ لَدُنْكَ عِلْمًا وَتَهَبَ لِي حُكْمًا وَتَجْبِرَ كَسْرِي وَتَشْرَحَ بِلِقَايَ صَدْرِي وَتَرْحَمَنِي إِذَا انْقَطَعَ مِنَ الدُّنْيَا أَثْرِي وَتَذَكِّرَنِي إِذَا نَسِيَ ذِكْرِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

ساعت سوم: از وقت بر طرف شدن زردی آفتاب تا بلند شدن آن و متعلق به امام حسین علیه السلام است

ساعت سیم: از وقت بر طرف شدن زردی آفتاب تا بلند شدن آفتاب یعنی وقت چاشت، و به حضرت سید الشهداء امام حسین علیه السلام تعلق دارد، و اینست دعا:

«اللَّهُمَّ رَبَّ الْأَنْبِيَاءِ وَ مَسِيَّبِ الْأَشْبَابِ وَ مَالِكِ الرَّقَابِ وَ مُسَخَّرِ السَّحَابِ وَ مُسَهِّلِ الصَّعَابِ يَا حَلِيمُ يَا تَوَّابُ يَا كَرِيمُ يَا وَهَّابُ يَا مُفْتَحَ الْأَنْبِيَاءِ يَا مَنْ حَيْثُ مَا دُعِيَ أَجَابَ يَا مَنْ لَيْسَ لَهُ حَاجِبٌ وَ لَا بَوَّابٌ يَا مَنْ لَيْسَ لِحَزَائِنِهِ قُفْلٌ وَ لَا بَابٌ يَا مَنْ لَا يُرْخَى عَلَيْهِ سِتْرٌ وَ لَا يُضْرَبُ مِنْ دُونِهِ (۱) حِجَابٌ يَا مَنْ يَزُوقُ مَنْ يَشَاءُ بَغَيْرِ حِسَابٍ يَا غَافِرَ الذَّنْبِ وَ قَابِلَ التَّوْبِ شَدِيدَ الْعِقَابِ قُلْ هُوَ اللَّهُ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ إِلَيْهِ مَتَابِ اللَّهُمَّ انْقَطِعِ الرَّجَاءُ إِلَّا مِنْ فَضْلِكَ وَ حَابِ الْأَعْمَلِ إِلَّا مِنْ كَرَمِكَ فَأَسْأَلُكَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ بِصِفَتِكَ (۲) عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْأَمِيرِ النَّقِيِّ الَّذِي شَرَى (۳) نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ وَ جَاهِدِ النَّاكِبِينَ (۴) عَنْ (۵) صَرَاطِ طَاعَتِكَ فَفَتَلُوهُ سَاغِبًا (۶) (۷) وَ هَتَكُوا حَرِيمَهُ (۸) بَغِيًّا وَ عُدُونَا وَ حَمَلُوا رَأْسَهُ فِي الْأَفَاقِ وَ أَحْلَوْهُ مَحَلًّا أَهْلِلِ الْعِنَادِ وَ الشَّقَاقِ اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ جِدِّدْ عَلَى الْبَاغِي (۹) عَلَيْهِ مُخْزِيَاتِ لَعْنَتِكَ (۱۰) وَ ابْتِقَامِكَ وَ مُرْدِيَاتِ سَخَطِكَ وَ نِكَالِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اسْتَشْفِعُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ أَقَدِّمُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَي حَوَائِجِي أَنْ لَا

ص : ۲۸۵

۱-۱_ حاشیه ع: دُونَهُ.

۲-۲_ حاشیه متن: وَ بَعَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ صَفِيكَ، وَ حاشیه آ: وَ بَعَلِيَّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَفِيكَ.

۳-۳_ حاشیه متن و آ: اشترى.

۴-۴_ حاشیه هر سه نسخه: النَّاكِبِينَ.

۵-۵_ آ: على.

۶-۶_ ع و آ: ساقياً.

۷-۷_ حاشیه متن و متن ع و آ: + ظماناً، و حاشیه آ: ضماناً.

۸-۸_ حاشیه آ: حُرْمَتَهُ.

۹-۹_ ع و آ: الباقي.

۱۰-۱۰_ حاشیه هر سه نسخه: لَعْنَتِكَ.

تَقَطَّعَ رَجَائِي مِنْ اِمْتِنَانِكَ وَ اِفْضَالِكَ وَ لَا تُخَيِّبْ تَأْمِيلِي فِي اِحْسَانِكَ وَ نَوَالِكَ وَ لَا تَهْتِكِ السِّرَّ الْمَسْدُولَ عَلَيَّ (١) مِنْ جِهَتِكَ وَ لَا- تُغَيِّرْ عَنِّي عَوَائِدَ طَوْلِكَ وَ نِعَمِكَ وَ وَفَّقْنِي لِمَا تُقَرِّبُنِي (٢) اِلَيْكَ وَ اضِرِّفْنِي عَمَّا يُبَاعِدُنِي عَنْكَ وَ اَعْطِنِي مِنَ الْخَيْرِ اَفْضَلَ مِمَّا اَرْجُوهُ وَ اَكْفِنِي مِنَ الشَّرِّ مَا اَخَافُ وَ اَحْذِرْ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ». (٣)

ساعت چهارم: از وقت چاشت تا اول ظهر و متعلق به امام زین العابدین علیه السلام است

ساعت چهارم: از وقت (٤) چاشت تا اول وقت ظهر است، و به حضرت امام زین العابدین علیه السلام تعلق دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ (٥) الْمَلِكُ الْمَالِكُ وَ كُلُّ شَيْءٍ سِوَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ هَالِكٌ سَيَخْرُتُ بِقُدْرَتِكَ (٦) النُّجُومَ السَّوَالِكُ وَ اَمْطَرْتَ بِقُدْرَتِكَ الْعُيُومَ السَّوَالِكُ وَ عَلِمْتَ مَا فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ مَا تَسْتَقُطُّ مِنْ وَرَقِهِ فِي الظُّلُمَاتِ الْحَوَالِكُ وَ اَنْزَلْتَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجْتَ بِهِ مِنْ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهَا وَ مِنْ الْجِبَالِ جُدُدًا بَيَضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهَا (٧) يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ يَا بَرُّ يَا شَكُورُ يَا رَحِيمُ يَا عَفُورُ يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ يَا مَنْ لَهُ الْحَمِيدُ فِي الْاَوْلَى وَ الْاٰخِرَهُ وَ هُوَ الْحَكِيمُ الْخَيْرُ فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَ الْاَرْضِ جَاعِلُ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا اُولَى اَجْنَحِهِ مَثْنَى وَ ثَلَاثَ وَ رُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اَسْئَلُكَ سُوءَ الْاَلْبَائِسِ الْحَسِيرِ وَ اَتَضَرَّعُ اِلَيْكَ تَضَرَّعَ الضَّالِّعِ الْكَسِيرِ وَ اَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ تَوَكَّلَ الْخَاشِعِ الْمُسْتَجِيرِ وَاَقِفْ بِبَابِكَ وُقُوفَ الْمُؤْمَلِ الْفَقِيرِ وَ اَتَوَجَّهُ اِلَيْكَ بِالْبَشِيرِ النَّذِيرِ السَّرَاحِ الْمُنِيرِ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَ ابْنِ (٨) عَمَّةِ اَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ بِالْاِمَامِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ

ص : ٢٨٦

١-١_ حاشیه متن: علی.

٢-٢_ ع و آ: يُقَرِّبُنِي.

٣-٣_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٣٥، الساعه الثالثه...؛ مفتاح الفلاح، ص ١٥٥، باب الثانی فیما یعمل ما بین طلوع...؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٤٢، باب ٤٦، ادعیه الساعات.

٤-٤_ آ: اَوَّل.

٥-٥_ حاشیه ع: الْمَلِكُ.

٦-٦_ حاشیه آ: وَ بِقُوَّتِكَ.

٧-٧_ ع و آ: + وَ غَرَابِيبُ سُودٌ وَ مِنَ النَّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْاَنْعَامِ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ.

٨-٨_ ع و آ: وَ يَابِّنِ.

زَيْنِ الْعَابِدِينَ وَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ الْمُخْفَى لِلصَّدَقَاتِ وَ الْخَاشِعِ فِي الصَّلَوَاتِ وَ الدَّائِبِ الْمُجْتَهِدِ فِي الْمَجَاهِدَاتِ السَّاجِدِ ذِي الثَّنَاتِ
 أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَ بَيَّنَّ يَدَيَّ حَوَائِجِي وَ أَنْ تَعْصِمَنِي مِنْ مُوَاقَعِهِ
 مَعَاصِيكَ وَ تُرَشِّدَنِي إِلَى مُوَاقَعِهِ مَا يُرْضِيكَ وَ تَجْعَلَنِي مِمَّنْ يُؤْمِنُ بِكَ وَ يَتَّقِيكَ وَ يَخَافُكَ وَ يَزْتَجِيكَ وَ يُرَاقِبُكَ وَ
 يَسْتَحْفِيكَ (١) وَ يَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُؤَالَاهِ مِنْ يُوَالِيكَ وَ يَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ بِمُعَادَاهِ مِنْ يُعَادِيكَ وَ يَعْتَرِفُ لَكَ بِعَظِيمِ نِعْمَتِكَ (٢) وَ
 أَيَادِيكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٣)

ساعت پنجم: از ظهر تا به مقدار چهار رکعت نافله و متعلق به امام باقر علیه السلام است

ساعت پنجم: از اول ظهر است تا چهار رکعت از نافله ظهر کرده شود، و به حضرت امام محمد باقر علیه السلام تعلق دارد، و
 دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ
 الرَّحِيمُ هُوَ الْأَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنُ وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ فَالِقُ الْأَسْبَاحِ وَ جَاعِلُ اللَّيْلِ سَكَنًا وَ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ حُسْبَانًا
 ذِيكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ يَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ وَ يَا شَاهِدًا لَا يَغِيبُ يَا قَرِيبًا يَا مُجِيبَ دَعْوَتِكُمْ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ إِلَيْهِ أُنِيبُ
 أَتَذَلُّ إِلَيْكَ تَذَلُّ الطَّالِبِينَ وَ أَخْضَعُ بَيْنَ يَدَيْكَ خُضُوعَ الرَّاعِبِينَ وَ أَسْأَلُكَ (٤) سُوءَ الْفَقِيرِ الْمُسْتَكِينِ وَ أَدْعُوكَ تَضَرُّعًا وَ
 خُفْيَةً (٥) إِنَّكَ لَا تُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ وَ أَدْعُوكَ خَوْفًا وَ طَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَكَ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ
 وَ صِفْوَتِكَ مِنَ الْعَالَمِينَ الَّذِي جَاءَ بِالصُّدُقِ وَ صِدَّقِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ النَّذِيرِ الْمُبِينِ وَ بَوْلِيكَ وَ عَبْدِكَ عَلِيَّ
 بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ بِالْإِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ

ص : ٢٨٧

١-١_ حاشیه ع و آ: وَ يَسْتَحْفِيكَ.

٢-٢_ حاشیه متن و آ: مَنَّكَ وَ نَعِمَكَ، وَ حاشیه آ: وَ نَعِمَكَ.

٣-٣_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٣٦، الساعه الرابعه...؛ مفتاح الفلاح، ص ١٥٨، باب الثاني فيما يعمل ما بين طلوع...؛
 بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٤٤، باب ٤٦، أدعيه الساعات... .

٤-٤_ ع: أَسْأَلُكَ، وَ حاشیه آن: أَسْأَلُكَ.

٥-٥_ حاشیه ع و آ: خُفْيَةً.

الْبَاقِرِ (١) عِلْمَ الدِّينِ وَ الْعَالِمِ بِتَأْوِيلِ الْكِتَابِ الْمُشْتَبِهِينَ وَ أَسْأَلُكَ بِمَكَانِهِمْ عِنْدَكَ وَ أَسْتَشْفِعُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ أَقْدُمُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيَّ حَوَائِجِي وَ أَنْ تُوزِعَنِي شُكْرَ مَا أَوْلَيْتَنِي مِنْ نِعْمِكَ (٢) وَ تَجْعَلَ لِي فَرْجاً وَ مَخْرَجاً مِنْ كُلِّ كَرْبٍ وَ غَمٍّ وَ تَرْزُقَنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا- أَحْتَسِبُ وَ يَسِّرْ لِي مِنْ فَضْلِكَ مَا تُغْنِينِي (٣) بِهِ مِنْ (٤) كُلِّ مَطْلَبٍ وَ اقْضِ فِي قَلْبِي رَجَاكَ وَ اقْطَعْ رَجَائِي مِمَّنْ سِوَاكَ حَتَّى لَا أَرْجُوا إِلَّا إِلَيْكَ إِنَّكَ تُجِيبُ الدَّاعِيَ إِذَا دَعَاكَ وَ تُغِيثُ الْمَلْهُوفَ إِذَا نَادَاكَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» (٥)

ساعت ششم: از آخر وقت سابق تا فارغ شدن از نماز ظهر و متعلق به امام صادق علیه السلام است

ساعت ششم: از آخر وقت سابق است تا فارغ شدن از نماز ظهر، و به حضرت امام جعفر صادق علیه السلام تعلق دارد، و دعا اینست:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ أَنْزَلْتَ الْغَيْثَ بِرَحْمَتِكَ وَ عَلِمْتَ الْغَيْبَ بِمِثْقَلِ ذَرَّةٍ وَ دَبَّوْتَ الْأُمُورَ بِحِكْمَتِكَ وَ ذَلَّلْتَ الصَّعِيَابَ بِعِزَّتِكَ وَ أَعْجَزْتَ الْعُقُولَ عَنْ عِلْمِ كَيْفِيَّتِكَ وَ حَجَبْتَ الْأَبْصَارَ عَنْ إِدْرَاكِ صِفَتِكَ وَ الْأَعْيُنَ عَنْ مَعْرِفَتِكَ وَ أَضْطَرَزْتَ الْأَعْيُنَ إِلَى الْأَفْرَارِ بِوَحْدَانِيَّتِكَ يَا مَنْ يَرْحَمُ الْعَبْرَةَ وَ يُقِيلُ الْعَثْرَةَ لَكَ الْمُلْكُ وَ الْعِزَّةُ وَ الْقُدْرَةُ لَا يَعْزُبُ عَنْكَ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِالنَّبِيِّ الْأَمِيِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِكَ الْعَرَبِيِّ الْمَكِّيِّ الْمَدَنِيِّ الْهَاشِمِيِّ الَّذِي أَخْرَجْتَنَا بِهِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي شَرَحْتَ بَوْلَايَتِهِ الصُّدُورَ وَ بِالْإِمَامِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ فِي الْأَخْبَارِ (٧) الْمُؤَمَّنِينَ عَلَى مَكُونِ الْأَشْرَارِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ بِالْعَشِيِّ وَ الْأَبْكَارِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ

ص : ٢٨٨

١-١- حاشیه ع و آ: باقرِ عُلُومِ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ.

٢-٢- حاشیه هر سه نسخه: بِنِعْمِكَ.

٣-٣- حاشیه ع و آ: تُغْنِينِي.

٤-٤- حاشیه ع: عَن.

٥-٥- مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٣٨، الساعه الخامسه...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢٠٤؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٤٥، باب ٤٦، أدعیه الساعات.

٦-٦- حاشیه متن و متن ع و آ: عَن، و حاشیه آ: مِنْ.

٧-٧- ع و آ: الْأَخْيَارِ.

بِهِمْ وَ أَسْتَشْفِعُ بِمَكَانِهِمْ لَمَدِينِكَ وَ أَقْدَمُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَي حَوَائِجِي فَأَعْظِمْنِي الْفَرَجَ (١) الْهَنْئِيَّ وَ الْمَخْرَجَ السَّوْحِيَّ وَ الصُّنْعَ الْقَرِيبَ (٢) وَ الْأَمَانَ مِنَ الْفَرَجِ فِي الْيَوْمِ الْعَصِيبِ وَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مُؤَبَّاتِ ذُنُوبِي (٣) وَ تَسْتَرَّ عَلَيَّ فَاضِحَاتِ الْغُيُوبِ فَأَنْتَ الرَّبُّ وَ أَنَا الْمَرْيُوبُ وَ أَنَا الطَّالِبُ وَ أَنْتَ الْمَطْلُوبُ وَ أَنْتَ الَّذِي بَدَّكَ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ وَ أَنْتَ الَّذِي تَقْدِفُ بِالْحَقِّ وَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ وَ يَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ وَ يَا خَيْرَ الْفَاصِلِينَ وَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٤)

ساعت هفتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام کاظم علیه السلام است

ساعت هفتم: از نماز ظهر است تا چهار رکعت از نافله عصر کرده شود یا به قدر آن بگذرد، و به حضرت امام موسی کاظم علیه السلام تعلق دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَرْجُوعُ إِذَا حَزَبَ الْأَمْرُ وَ أَنْتَ الْمُدْعُوُّ إِذَا مَسَّ الضُّرُّ وَ مُجِيبُ الْمُهْوَفِ الْمُضْطَرِّ وَ الْمُنْجِي مِنَ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ مَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَ الْأَمْرُ وَ الْعَالَمُ بِوَسَاوِسِ الصُّدْرِ وَ الْمَطَّلِعُ عَلَيَّ (٥) خَفِيَّ السَّرِّ غَايَهُ كُلِّ نَجْوَى وَ إِلَيْكَ مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى يَا مَنْ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأَخْرَجِ وَ الْأَوْلَى يَا مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَ السَّمَاوَاتِ الْعُلَى الرَّحْمَنُ عَلَيَّ الْعَرْشِ اسْتَوَى لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ مَا تَحْتَ الثَّرَى وَ إِنْ تَجَهَّزَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَ أَخْفَى اللَّهِ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى أَسئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَ الْمَوْءِجِ عَلَى أَدَاءِ رِسَالَتِكَ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي جَعَلْتَ وَلايَتَهُ مَفْرُوضَةً مَعَ وَلايَتِكَ وَ مَحَبَّتَهُ مَفْرُوضَةً بِرِضَاكَ وَ مَحَبَّتِكَ وَ بِالْإِمَامِ الْكَاطِمِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ الَّذِي سَأَلْتُكَ أَنْ تُفَرِّغَهُ (٦) لِعِبَادَتِكَ وَ تُخْلِيَهُ لِبَطْنِكَ فَأَوْجِبْ مَسْأَلَتَهُ وَ أَجِبْ دَعْوَتَهُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ صَلَاةً تَقْضِي بِهَا (٧) مِنَّا وَاجِبَ

ص : ٢٨٩

-
- ١-١- حاشیه آ: الْهَنْئِيَّ وَ الْمَخْرَجَ.
 ٢-٢- حاشیه ع و آ: الْعَرِيبِ.
 ٣-٣- حاشیه ع و متن آ: الدُّنُوبِ.
 ٤-٤- مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٣٩، الساعه الخامسة...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢٠٧؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٤٥، باب ٤٦، أدعیه الساعات.
 ٥-٥- ع و آ: + السَّرِّ.
 ٦-٦- ع: تُفَرِّقَهُ.
 ٧-٧- آ: عَنَّا.

حُقُوقِهِمْ وَ تَرْضَى بِهَا فِي أَدَاءِ فُرُوضِهِمْ وَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِهِمْ وَ أَسْتَشْفِعُ بِمَنْزِلَتِهِمْ وَ قَدْ قَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيِ حَوَائِجِي أَنْ تُجَرِّبَنِي عَلَى جَمِيلِ عَوَائِدِكَ وَ تَمْنَحَنِي جَزِيلَ فَوَائِدِكَ وَ تَأْخُذَ بِسَمْعِي وَ بَصْرِي وَ عَلَانِيَتِي وَ سِرِّي وَ نَاصِيَتِي وَ قَلْبِي وَ عَزِيمَتِي وَ لُجْبِي إِلَى مَا تُعِينُنِي بِهِ عَلَى هَيَاكِ وَ تَقَرَّبُنِي مِنْ أَسْبَابِ رِضَاكَ وَ تُوَجِّبَ لِي نَوَافِلَ فَضْلِكَ وَ تَسْتَدِيمَ لِي مَنَائِحَ (١) طَوْلِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٢)

ساعت هشتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر و متعلق به امام رضا علیه السلام است

ساعت هشتم: از چهار رکعت بعد از ظهر تا آخر نماز عصر است، و به حضرت امام رضا علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ الْكَاشِفُ لِلْمَلِيَمَاتِ وَ الْكَافِي لِلْمُهْمِيَمَاتِ وَ الْمُفَرِّجُ لِلْكُرْبَاتِ وَ السَّامِعُ لِلْأَصْوَاتِ وَ الْمُخْرِجُ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَ الْمُجِيبُ لِلدَّعَوَاتِ الرَّاحِمُ لِلْعِبْرَاتِ جِبَارُ الْأَرْضِ وَ السَّمَوَاتِ يَا وَلِيَّيْ يَا مَوْلَىي يَا عَلِيَّيْ يَا أَعْلَىي يَا كَرِيمِي يَا أَكْرَمِي يَا مَنْ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْعَظِيمَةُ يَا مَنْ عَلَّمَ الْأَنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ يُطْعِمُ وَ لَا يُطْعَمُ أَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ الْمُضِيَّ طَفِي مِنَ الْخَلْقِ الْمَبْعُوثِ بِالْحَقِّ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِي أَوْلَيْتَهُ فَأَلْفَيْتَهُ شَاكِرًا وَ أُنْبَيْتَهُ فَوَجِدْتَهُ صَابِرًا وَ بِالْإِمَامِ الرَّضَا عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الَّذِي أَوْفَى بِعَهْدِكَ وَ وَثِقَ بِوَعْدِكَ وَ أَعْرَضَ عَنِّي (٣) الدُّنْيَا وَ قَدْ أَقْبَلْتُ (٤) إِلَيْهِ وَ رَغِبَ عَنْ زِينَتِهَا وَ قَدْ رَغِبْتُ فِيهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدْ قَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيِ حَوَائِجِي أَنْ تُهْدِيَنِي إِلَى سَبِيلِ (٥) مَرْضَاتِكَ وَ تُيسِّرَ لِي أَسْبَابَ طَاعَتِكَ وَ تُوفِّقَنِي لِإِتِّغَاءِ الزُّلْفَةِ بِمُؤَالَاهِ أَوْلِيَائِكَ وَ إِدْرَاكِ الْخُطُوهِ مِنْ مُعَادَاهِ أَعْدَائِكَ وَ تُعِينَنِي عَلَى أَدَاءِ (٦) فَرَائِضِكَ وَ اسْتِعْمَالِ سُنَّتِكَ

ص : ٢٩٠

١-١-٤: مَنَائِحُ.

٢-٢-٢_ مصباح، شيخ كفعمی، ص ١٤٠، الساعه السابعه...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢٠٩؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٤٨، باب ٤٦، أدعيه الساعات.

٣-٣-٣_ حاشيه متن و متن آ: عَن.

٤-٤-٤_ ع و آ: أَقْبَلْتُ.

٥-٥-٥_ حاشيه متن و ع: سُئِلَ.

٦-٦-٦_ آ: أَدَاءُ.

و تُوَفَّقَنِي عَلَى الْمَحَجَّةِ (١) الْمُؤَدِّيَةِ إِلَى الْعَتَقِ مِنْ عَذَابِكَ وَ الْفَوْزِ بِرَحْمَتِكَ (٢) يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (٣).

ساعت نهم: از نماز عصر تا دو ساعت بعد از آن و متعلق به امام جواد علیه السلام است

ساعت نهم: از نماز عصر است تا آن که دو ساعت بگذرد، به حضرت امام محمد تقی علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ يَا خَالِقَ الْأَنْوَارِ وَ مُصَدِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ يَغْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أَنْثَى وَ مَا تَغِيظُ الْأَرْحَامَ وَ مَا تَزْدَادُ وَ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ إِذَا تَفَاقَمَ أَمْرٌ طُرِحَ عَلَيْكَ وَ إِذَا غَلَّقَتِ الْأَبْوَابُ قُرِعَ بَابُ فَضْلِكَ وَ إِذَا ضَاقَتِ الْحَاجَاتُ فُزِعَ إِلَى سَعَةِ طَوْلِكَ وَ إِذَا انْقَطَعَ الْأَمَلُ مِنَ الْخَلْقِ اتَّصَلَ بِكَ وَ إِذَا وَقَعَ الْيَأْسُ مِنَ النَّاسِ وَقَفَ الرَّجَاءُ عَلَيْكَ أَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدِ النَّبِيِّ الْأَوْابِ (٤) الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ الْكِتَابَ وَ نَصَّرْتَهُ عَلَى الْأَعْزَابِ وَ هَدَيْتَنَا بِهِ إِلَى دَارِ الْمَأْبِ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الْكَرِيمِ النَّصَابِ الْمُتَصَيِّدِ بِخَاتِمِهِ فِي الْمِخْرَابِ وَ بِالْإِمَامِ الْفَاضِلِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الَّذِي سِئِلَ فَوْقَهُ لِرَدِّ الْجَوَابِ وَ امْتَحِنَ فَعَصَدَتْهُ بِالتَّوْفِيقِ وَ الصَّوَابِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَنْطَهَارِ وَ أَنْ تَجْعَلَ مَوْلَانَهُمْ وَ مَحَبَّتَهُمْ عِزْمَةً (٥) مِنَ النَّارِ وَ مَحَجَّةً إِلَى دَارِ الْقَرَارِ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيِ حَوَائِجِي وَ تَعَصَّ مَنِي مِنَ التَّعَرُّضِ لِمَوَاقِفِ سَيِّئِ خَطِّكَ وَ تُوَفَّقَنِي لِسُلُوكِ (٦) مَحَبَّتِكَ وَ مَرْضَاتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (٧).

ص : ٢٩١

١- ١_ آ: الْحُجَّة.

٢- ٢_ حاشیه متن: بِمَحَبَّتِكَ، وَ حَاشِيَةِ آ: بِجَنَّتِكَ.

٣- ٣_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٤١، الساعه الثامنه...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢١٣؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٥٠، باب ٤٦، أدعیه الساعات.

٤- ٤_ ع و آ: الْأَبْوَابِ.

٥- ٥_ حاشیه ع و آ: مُوَالَاتِي لَهُمْ عِزْمَةً.

٦- ٦_ حاشیه ع: لِسَبِيلِ.

٧- ٧_ مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٤٢، الساعه التاسعه...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢١٤؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٥١، باب ٤٦، أدعیه الساعات.

ساعت دهم: از آخر ساعت گذشته تا یک ساعت مانده به زرد شدن آفتاب و متعلق به امام هادی علیه السلام است

ساعت دهم: از منتهای ساعت گذشته است تا یک ساعت پیش از آن که آفتاب زرد شود (۱)، و به حضرت امام علی نقی علیه السلام تعلق دارد، و دعایش اینست:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْغَفُورُ الْوَدُودُ الْمُبْدِي الْمَعِيدُ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدِ وَالْبَطْشِ الشَّدِيدِ فَعَالَ لِمَا يُرِيدُ يَا مَنْ هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ يَا مَنْ لَا يَتَعَاظَمُهُ غُفْرَانُ الذُّنُوبِ وَلَا يَكْبُرُ عَلَيْهِ الصَّفْحُ عَنِ الْعُيُوبِ أَسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ وَبِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي مَلَأَ أَرْكَانَ عَرْشِكَ وَبِقُدْرَتِكَ الَّتِي قَدَّرْتَ بِهَا عَلَى خَلْقِكَ وَبِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسَعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي ضَعَفَ بِهَا كُلُّ قَوِيٍّ وَبِعِزَّتِكَ الَّتِي ذَلَّ لَهَا كُلُّ عَزِيزٍ وَبِمَشِيَّتِكَ الَّتِي صَغَرَ فِيهَا كُلُّ كَبِيرٍ وَبِرَسُولِكَ الَّذِي رَحِمْتَ بِهِ الْعِبَادَ وَهَدَيْتَ بِهِ إِلَى سَبِيلِ (۲) الرَّشَادِ وَبِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِكَ وَصَدَقَ وَالَّذِي وَفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ وَتَصَدَّقَ وَبِالْإِمَامِ الْبُرِّ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ الَّذِي كَفَيْتَهُ حِيلَةَ الْأَعْدَاءِ وَارْتَيْتَهُمْ عَجِيبَ الْآيَةِ إِذْ تَوَسَّلُوا بِهِ فِي الدُّعَاءِ أَنْ تُصَلِّيَ لِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فَقَدِ اسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَقَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَبَيْنَ يَدَيَّ حَوَائِجِي وَأَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ كِفَايَتِكَ فِي حِرْزِ حَرِيرٍ وَمِنْ كَلَائِكَ تَحْتَ عِزِّ عَزِيزٍ وَتُوزَعَنِي شُكْرَ آلَائِكَ وَمِنَّكَ وَتُوفَّقَنِي لِلْإِعْتِرَافِ بِأَيَادِيكَ وَنِعْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (۳)

ساعت یازدهم از آخر ساعت گذشته تا زرد شدن آفتاب و متعلق به امام عسکری علیه السلام است

ساعت یازدهم: از انتهای ساعت گذشته است تا آن که آفتاب زرد شود، و به حضرت امام حسن عسکری علیه السلام نسبت دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ مُنَزَّلُ الْقُرْآنِ وَخَالِقُ الْأَنْسِ وَالْجَانِّ وَجَاعِلُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ بِحُسْبَانٍ الْمُتَبَدِّي بِالطَّوْلِ وَالِإِمْتِنَانِ وَالْمُتَبَدِّي (۴) لِلْفَضْلِ وَالْإِعْطَانِ وَضَامِنُ الرِّزْقِ لِجَمِيعٍ

ص : ۲۹۲

۱- ۱- ع: آفتاب زرد شدن، به جای: آن که آفتاب زرد شود.

۲- ۲- ع و آ: سُئِلَ.

۳- ۳- مصباح، شیخ کفعمی، ص ۱۴۴، الساعه العاشره...؛ مفتاح الفلاح، ص ۲۱۶؛ بحار الأنوار، ج ۸۳، ص ۳۵۲، باب ۴۶، أدعیه الساعات.

۴- ۴- ع و آ: الْمُتَبَدِّي.

الْحَيَوَانَ لَكَ الْمَحَامِدُ وَالْمَمَادِحُ وَ مِنْكَ الْفَوَائِدُ وَالْمَنَائِحُ وَ إِلَيْكَ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ أَظْهَرْتَ الْجَمِيلَ وَ سَتَرْتَ الْقَبِيحَ وَ عَلِمْتَ مَا تُخْفِي (١) الصُّدُورُ وَ الْجَوَانِحُ (٢) أَسْأَلُكَ (٣) بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ رَسُولِكَ إِلَى الْكَافَّةِ وَ أَمِينِكَ الْمُبْعُوثِ بِالرَّحْمَةِ وَ الرَّأْفَةِ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمُفْتَرَضِ طَاعَتُهُ عَلَى الْقَرِيبِ وَ الْبَعِيدِ الْمُؤَيَّدِ بِنَصْرِ رِكَ فِي كُلِّ مَوْقِفٍ مَشْهُورٍ (٤) وَ بِالْأَمَامِ التَّقِيِّ (٥) الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الَّذِي طَرِحَ لِلسَّبَاعِ فَخْلَصِيَّتَهُ مِنْ مَرَابِضَتِهَا (٦) وَ امْتَحَنَ بِالذَّوَابِّ الصَّغَارِ (٧) فَذَلَّلَتْ لَهُ مَرَاقِبَهَا أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ (٨) بَيْنَ يَدَيَّ حَوَائِجِي وَ أَنْ تَرْحَمَنِي بِتَرْكِ (٩) مَعَاصِيكَ مَا أَبْقَيْتَنِي وَ تَعِينَنِي عَلَى التَّمَسُّكِ بِطَاعَتِكَ مَا أَحْيَيْتَنِي وَ أَنْ تَخْتِمَ لِي بِالْخَيْرَاتِ إِذَا تَوَفَّيْتَنِي وَ تَفَضَّلَ عَلَيَّ بِالْمِيَاسِيرِ إِذَا حَاسَبْتَنِي وَ تَهَبَ لِي الْعَفْوَ إِذَا كَاشَفْتَنِي وَ لَا تَكُنْ لِي إِلَى نَفْسِي فَأَضِلَّ وَ لَا تُخْرِجْنِي (١٠) إِلَى غَيْرِكَ فَأَذِلَّ وَ لَا تُحْمِلْنِي مَا لَا طَاقَةَ لِي فَأَضْعِفْ وَ لَا تَبْتَلِنِي بِمَا لَا صَبْرَ لِي عَلَيْهِ فَأَعْجِزْ وَ أُجْزِنِي عَلَى جَمِيلِ عَوَائِدِكَ عِنْدِي وَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِسُوءِ فِعْلِي وَ لَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ مَنْ لَا يَرْحَمُنِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (١١)

ساعت دوازدهم: از زردی آفتاب تا فرورفتن آن و متعلق به حضرت صاحب الأمر علیه السلام است

ساعت دوازدهم: از آفتاب زرد است تا فرورفتن آفتاب، و به حضرت صاحب الأمر علیه السلام تعلق دارد، و دعایش اینست:

«اللَّهُمَّ يَا خَالِقَ السَّقْفِ الْمَرْفُوعِ وَ الْمِهَادِ الْمَوْضُوعِ وَ رَازِقَ الْعَاصِي وَ الْمُطِيعِ الَّذِي

ص : ٢٩٣

١- ١- حاشیه آ: و أَنْتَ الْعَالِمُ بِمَا تُخْفِي.

٢- ٢- ع: وَالْحَوَائِجِ.

٣- ٣- ع: + الْمُبْعُوثِ.

٤- ٤- ع: مَشْهُودٍ.

٥- ٥- حاشیه متن و آ: الثَّقَّة، ولی در ع: برعکس.

٦- ٦- ع: مَرَابِضَتِهَا.

٧- ٧- ع و آ: الصَّعَابِ.

٨- ٨- ع و آ: + أَمَامِي.

٩- ٩- حاشیه آ: بِالتَّوْفِيقِ لِسِرِّكَ.

١٠- ١٠- ع و آ: تُخَوِّجْنِي.

١١- ١١- مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٤٥، الساعه الحادیه عشر...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢٢٤؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٥٤،

باب ٤٦، أدعیه الساعات.

لَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ أَسْئَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا سَمَّيْتَ عَلَى طَوَارِقِ الْعُسْرِ عَادَتْ يُسِيرًا وَإِذَا وُضِعَتْ عَلَى الْجِبَالِ كَانَتْ هَبَاءً مَنُوشًا وَإِذَا رُفِعَتْ إِلَى السَّمَاءِ تَفْتَحَتْ (١) لَهَا الْمَغَالِقُ وَإِذَا هَبَطَتْ إِلَى ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ اتَّسَعَتْ بِهَا (٢) الْمَضَائِقُ وَإِذَا دُعِيَتْ بِهَا الْمَوْتَى انْتَشَرَتْ مِنَ اللَّحُودِ وَإِذَا نُودِيََتْ بِهَا الْمَعْدُومَاتُ خَرَجَتْ إِلَى الْوُجُودِ وَإِذَا ذُكِرَتْ عَلَى الْقُلُوبِ وَجِلَتْ خُشُوعًا وَإِذَا فَرَعِيَتْ الْأَشْيَاءُ فَاصَتْ الْعُيُونُ دُمُوعًا أَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِكَ الْمَيَّيْدِ بِالْمُعْجَزَاتِ الْمَبْعُوثِ بِمُحْكَمِ الْآيَاتِ وَ بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي اخْتَرْتَهُ لِمُوَاخَاتِهِ وَ وَصَّيْتَهُ وَ اصْطَفَيْتَهُ لِمُصَافَاتِهِ وَ مُصَاهَرَتِهِ وَ بِصَاحِبِ الزَّمَانِ الْمَهْدِيِّ الَّذِي تَجَمُّعَ عَلَى طَاعَتِهِ الْأَرْوَاحُ الْمُتَفَرِّقَةُ وَ تَوَلَّفَ لَهُ (٣) الْأَهْوَاءَ الْمُخْتَلِفَةَ وَ تَسْتَخْلِصُ بِهِ حُقُوقَ أَوْلِيَائِكَ وَ تَنْتَقِمُ بِهِ مِنْ شَرَارِ أَعْدَائِكَ وَ تَمْلَأُ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ إِحْسَانًا وَ تَوْسِعُ عَلَى الْعِبَادِ بِظُهُورِهِ فَضْلًا وَ اِمْتِنَانًا وَ تُعِيدُ الْحَقَّ مِنْ مَكَانِهِ عَزِيزًا حَمِيدًا وَ تُرْجِعُ الدِّينَ عَلَى يَدَيْهِ غَضًّا جَدِيدًا أَنْ تُصِلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ اسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَ بَيْنَ يَدَيَّ حَوَائِجِي وَ أَنْ تُوزِعَنِي شُكْرَ نِعْمَتِكَ فِي التَّوْفِيقِ لِمَعْرِفَتِهِ وَ الْهِدَايَةِ إِلَيَّ (٤) طَاعَتِهِ وَ أَنْ تَزِيدَنِي قُوَّةً فِي التَّمَسُّكِ بِعِصْمَتِهِ وَ الْإِقْتِدَاءِ بِسُنَّتِهِ وَ الْكُؤُنِ فِي زَمْرَتِهِ وَ شَيْعَتِهِ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (٥)

و به سندهای معتبر از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام منقول است که: حق _ سبحانه و تعالی _ در سه ساعت شب و سه ساعت روز، خود را به مجد و بزرگواری یاد می کند، و سه ساعت روز از وقت چاشت است تا اول ظهر، و سه ساعت شب ثلث آخر شب است تا صبح، هر بنده مؤمن که این تمجید را بخواند و دلش با خدا باشد البتّه حق تعالی

ص: ٢٩٤

١- ١- ع: اِنْفَتَحَتْ، و حاشیه آن: تَفْتَحَتْ.

٢- ٢- حاشیه متن و متن ع و آ: لَهَا.

٣- ٣- آ: + بَيْنَ.

٤- ٤- حاشیه ع: عَلَيَّ.

٥- ٥- مصباح، شیخ کفعمی، ص ١٤٦، الساعه الثانيه عشر...؛ مفتاح الفلاح، ص ٢٢٦؛ بحار الأنوار، ج ٨٣، ص ٣٥٥، باب ٤٦، أدعیه الساعات.

حاجت او را بر آورد؛ و اگر شقی و بد عاقبت باشد امید دارم که سعادت مند و نیکو عاقبت گردد.

دعاهایی که در هر روز خوانده می شود

اشاره

مؤلف گوید که: اگر در این ساعت‌های روز و شب این دعا را بخواند مناسب تر خواهد بود. این است دعا:

«أنت الله لا إله إلا أنت رب العالمين...»

«أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مَلِكٌ (۱) يَوْمَ الدِّينِ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مِنْكَ (۲) بِيَدِي كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْكَ يَعُودُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَمْ تَزَلْ وَلَا تَزَالُ أَنْتَ اللهُ الْخَالِقُ الْخَيْرُ وَالشَّرُّ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَالِقُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَعْوَدُ الصَّمِيدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤَمَّنُ الْمُهِيمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ أَنْتَ اللهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَكَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالَى وَالْكَبِيرُ يَا رِداوَةٌ كَ» (۳)

و ابن بابویه _ علیه الرحمه _ به سند صحیح (۴) از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر بنده ای که هر روز هفت مرتبه بگوید: «أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ»، جهنم گوید: خدایا! او را از من پناه ده. (۵)

و به سند معتبر دیگر از آن حضرت روایت کرده است که: اگر مؤمنی در یک روز

ص : ۲۹۵

۱- ۱_ حاشیه متن و آ: مَالِكُ.

۲- ۲_ آ. إِلَيْكَ، و حاشیه آن: مِنْكَ بَدَى الْخَلْقِ.

۳- ۳_ ثواب الأعمال، ص ۱۳، ثواب من مجد الله بما مجد به نفسه؛ جامع الأخبار، ص ۵۲، فصل الرابع والعشرون في التهليل.

۴- ۴_ ع: معتبر.

۵- ۵_ أمالی، شيخ صدوق، ص ۹۸، مجلس الحادى والعشرون؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۲، باب نبذه مما يستحب أن يقال ...

چهل گناه (۱) بکند، پس از روی ندامت و پشیمانی این استغفار را بخواند خدا گناهان (۲) او را بیامرزد: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ - الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يُتُوبَ عَلَيَّ» (۳).

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز هفت مرتبه بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ نِعْمَةٍ كَانَتْ أَوْ هِيَ كَائِنَةٌ» ادای شکر نعمت های گذشته و آینده کرده باشد (۴).

و ایضاً به سند معتبر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز بیست و پنج مرتبه بگوید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ» حق تعالی به عدد هر مؤمن که گذشته، و هر مؤمن که آید تا روز قیامت، حسنه در نامه عملش بنویسد، و به آن عدد گناه از او محو کند، و درجه ای در بهشت برای او بلند کند (۵).

و ایضاً به سند معتبر دیگر از آن حضرت روایت کرده است که: هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» حق تعالی هفتاد نوع از بلا را از او دور گرداند که کمتر آنها هم و غم باشد؛ و به روایت دیگر: هرگز پریشان نشود (۶).

و کلینی و شیخ طبرسی (۷) و دیگران به سندهای حسن و معتبر از حضرت صادق علیه السلام

ص : ۲۹۶

۱- ۱- ع و آ: + کبیره.

۲- ۲- آ: گناهان .

۳- ۳- خصال، ج ۲، ص ۵۴۰، استغفار یغفر به أربعون کبیره؛ کافی، ج ۲، ص ۴۳۸، باب الإستغفار من الذنب.

۴- ۴- ثواب الأعمال، ص ۹، ثواب من قال فی کل یوم: لا حول و ...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۳، باب نبذه مما يستحب أن یقال ... .

۵- ۵- أمالی، شیخ صدوق، ص ۳۷۹، مجلس الستون...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۴، باب استحباب الدعاء للمؤمنین.

۶- ۶- ثواب الأعمال، ص ۱۶۲، ثواب من قال فی کل یوم: لا حول و...؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۴، باب ۴۷، ما ینبغی أن یقرأ کل یوم... .

۷- ۷- آ: طوسی.

روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله هر روز هفتاد بار (۱) می گفت: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» و هفتاد مرتبه: «أَتُوبُ إِلَى (۲) اللَّهِ» (۳).

«لا إله إلا الله الملك الحق المبين...»

و در کشف الغمّه و امالی شیخ طوسی به سند معتبر روایت شده است که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: که هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لا إله إلا الله الملك الحق المبين» امان یابد از فقر و وحشت قبر، و توانگری رو به او آورد، و درهای بهشت بر روی او گشوده شود. (۴)

و در امالی: «لا إله إلا الله الحق المبين» است (۵) و در ثواب الأعمال و محاسن برقی سی مرتبه روایت کردند. (۶)

«سبحان الله كما ينبغي لله و...»

و قطب راوندی در دعوات خود روایت کرده است از حضرت امام رضا علیه السلام که: حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که: هر که خواهد که او را زیاده از مجاهدات (۷) در ملاء اعلیٰ ثنا گویند پس هر روز این دعا بخواند؛ اگر حاجتی داشته باشد برآورده شود، و اگر دشمنی داشته باشد بر او غالب گردد، و اگر قرضی داشته باشد ادا شود، و اگر غمی و همی داشته باشد زایل گردد؛ و این دعا از هفت آسمان بالا رود تا در لوح محفوظ برای او نوشته شود. اینست دعا: «سُبْحَانَ اللَّهِ كَمَا يَنْبَغِي لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يَنْبَغِي لِلَّهِ وَلَا

ص : ۲۹۷

۱- ۱- ع و آ: مرتبه.

۲- ۲- ع: - إلى .

۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۵۰۴، باب الإستغفار...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۹، باب استحباب الإستغفار فی کل یوم.

۴- ۴- کشف الغمّه، ج ۲، ص ۱۶۴، و اما مناقبه و صفاته...؛ امالی، شیخ طوسی، ص ۲۷۹، مجلس العاشر و فیه بقیه احادیث.

۵- ۵- امالی، شیخ طوسی، ص ۲۷۹، مجلس العاشر و فیه بقیه احادیث. (ولی در این منبع نیز لا إله إلا الله الملك الحق المبين آمده است).

۶- ۶- ثواب الأعمال، ص ۸، ثواب من قال فی کل یوم ثلاثین مرّه...؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۲، ثواب قول: لا إله إلا الله الحق المبين.

۷- ۷- ع و آ: مجاهدان.

۸- ۸- آ: وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، به جای: وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ .

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (۱) كَمَا يَتَّبِعِي اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَجَمِيعِ الْمُرْسَلِينَ وَ النَّبِيِّنَ حَتَّى يَرْضَى اللَّهُ بِهِ. (۲)

«لا حول ولا قوة إلا بالله...»

و در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز ده مرتبه بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» از گناهان بیرون آید مانند روزی که از مادر متولد شده باشد؛ و خدا از او دفع کند هفتاد نوع بلا را که از جمله آنها دیوانگی و خوره و پیسی و فالج بوده باشد؛ و حق تعالی هفتاد هزار ملک موکل گرداند که برای او استغفار کنند. (۳)

و از حضرت صادق علیه السلام منقولست که: هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ (۴)» تنگدستی و فقر او را درنیابد (۵)؛ و هر که هر روز صد مرتبه بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» حق تعالی بدنش را بر آتش جهنم حرام گرداند. (۶)

«أعددت لكل هول لا إله إلا الله...»

و در بلدالأمین از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز ده مرتبه این دعا بخواند حق تعالی چهار هزار گناه کبیره او را بیامرزد، و او را از سكرات موت (۷) و فشار قبر و صد هزار هول قیامت نجات دهد، و از شر شیطان و لشکرهای او محفوظ گردد، و قرضش ادا شود، و غم و همش زایل گردد. اینست دعا:

ص : ۲۹۸

۱- ۱- ع و آ: والله أكبر، به جای: و لا إله إلا الله .

۲- ۲- الدعوات، ص ۴۶، فصل فی ألح الدعاء و أوجزه؛ مهج الدعوات، ص ۳۰۹، و من ذلك دعاء يوشع بن نون وصی موسى.

۳- ۳- در آن منبع یافت نشد؛ ر. ک به: بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۵، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم... .

۴- ۴- حاشیه ع: العلي العظيم.

۵- ۵- جامع الأخبار، ص ۵۵، فصل الخامس والعشرون في التسييح؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم.

۶- ۶- جامع الأخبار، ص ۵۳، فصل الخامس والعشرون في التسييح؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم.

۷- ۷- ع و آ: مرگ.

«أَعِدَّدْتُ لِكُلِّ هَوْلٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۖ وَ لِكُلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ مَا شَاءَ اللَّهُ ۖ وَ لِكُلِّ نِعْمَةٍ أَلْحَمِدُ لِلَّهِ وَ لِكُلِّ رَخَاءٍ (۱) الشُّكْرُ لِلَّهِ وَ لِكُلِّ أَعْجُوبَةٍ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ لِكُلِّ ذَنْبٍ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ۖ وَ لِكُلِّ مُصِيبَةٍ إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ وَ لِكُلِّ ضَيْقٍ حَسِبِي اللَّهُ ۖ وَ لِكُلِّ قَضَاءٍ وَ قَدَرٍ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَ لِكُلِّ عَدُوٍّ اعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ وَ لِكُلِّ طَاعَةٍ وَ مَعْصِيَةٍ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» (۲)

«أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له...»

و کلینی و ابن بابویه و برقی _ رحمه الله عليهم _ به سندهای معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: هر که هر روز ده مرتبه این دعا بخواند حق تعالی چهل و پنج هزار حسنه برای او بنویسد، و چهل و پنج هزار گناه از او محو کند، و چهل و پنج هزار درجه در بهشت برای او بلند کند، و حرزی باشد در آن روز برای او از شر شیطان و ظالمان، و متصرف نشود او را و احاطه نکند به او گناه کبیره. و به روایت دیگر: چنان باشد که دوازده مرتبه قرآن را ختم کرده باشد، و خدا در بهشت خانه از برای او بنا کند؛ و در روایت ابن بابویه ده بار نیست. اینست دعا: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۖ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ۖ إِلَهًا وَاحِدًا أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَدًا» (۳)

و در ثواب الأعمال و محاسن و کافی از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده اند که: حضرت رسول صلی الله علیه و آله گفت: هر که هر روز پانزده مرتبه بگوید: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۖ حَقًّا حَقًّا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۖ إِيْمَانًا وَ تَصْدِيقًا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۖ مُعْبُودِيَّةً وَ رِقًّا» حق تعالی روی رحمت خود را از او نگرداند تا داخل بهشت گرداند او را. (۴)

ص : ۲۹۹

۱- ۱- ع: + وَ شِدَّةٍ.

۲- ۲- بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۵، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم...؛ مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۷۹، باب نبذه مما يستحب أن يقال... .

۳- ۳- کافی، ج ۲، ص ۵۱۹، باب من قال عشر مرات في كل يوم...؛ ثواب الأعمال، ص ۸، ثواب من قال في كل يوم أشهد أن لا إله إلا الله...؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۱، ثواب قول لا إله إلا الله... .

۴- ۴- ثواب الأعمال، ص ۹، ثواب من قال في كل يوم خمس عشرة مره...؛ محاسن، ج ۱، ص ۳۲، ثواب قول: لا إله إلا الله...؛ کافی، ج ۲، ص ۵۱۹، باب من قال: لا إله إلا الله... .

و در محاسن برقی از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده است که: هر که هر روز صد مرتبه: «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید بهتر باشد از صد شتر برای کعبه قربانی کردن؛ و هر که صد مرتبه: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» بگوید بهتر باشد از (۱) آن که صد اسب با زین و لجام در راه خدا بفرستد؛ و هر که صد مرتبه: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید کسی از او عملش نیکوتر نباشد مگر کسی که بیشتر بگوید. (۲)

قطب راوندی روایت کرده است که: در بنی اسرائیل عابدی بود که سالها عبادت حق تعالی کرده بود؛ روزی دعا کرد که پروردگارا! می خواهم حال خود را نزد تو بدانم، اگر عملهای مرا پسندیده باشی دیگر از آن عمل بسیار بکنم (۳)، و الا پیش از مرگ توبه کنم.

حق تعالی ملکی به نزد او فرستاد و گفت: تو را نزد خدا هیچ عمل خیری نیست. گفت: پروردگارا! عبادتهای من چه شد؟ ملک گفت: هر کار خیر که می کردی به مردم خیر می دادی و می خواستی مردم تو را نیک دانند و به نیکی یاد کنند؛ اکنون ثواب تو همانست که خود برای عمل خود راضی شدی. این سخن بر عابد بسیار گران آمد، و محزون و نالان شد. پس بار دیگر ملک آمد و گفت حق تعالی می فرماید که: الحال خود را از من بخر، بعد از این هر روز به عدد هر رگی از رگهای بدن خود تصدقی بکن. گفت: چگونه توانم چنین کاری کرد؟ فرمود که هر روز سیصد و شصت مرتبه به عدد رگهای بدن خود بگو: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ». گفت: پروردگارا! زیاده بفرمای، فرمود: اگر زیاده بگویی ثواب را بیشتر خواهم داد. (۴)

ص : ۳۰۰

-
- ۱- ۱- ع: + صد بنده آزاد کردن، و هر که صد مرتبه الله اکبر بگوید، بهتر باشد از .
  - ۲- ۲- محاسن، ج ۱، ص ۴۳، ثواب قول: سبحان الله و الحمد لله و... ؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۹، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم.
  - ۳- ۳- ع: از این اعمال پسندیده بسیار بکنم.
  - ۴- ۴- الدعوات، ص ۱۳۵، فصل في فنون شتى من حالات العافية و... ؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۱۰، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم....

و کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که: حضرت رسالت صلی الله علیه و آله هر روز به عدد رگهای بدن، سیصد و شصت (۱) مرتبه می گفت: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيرًا عَلَى كُلِّ حَالٍ» (۲).

و به روایت دیگر از آن حضرت علیه السلام منقولست که: هر که در دو ماه پیاپی هر روز چهار صد مرتبه این دعا بخواند، خدا علم بسیار یا مال بسیار او را کرامت فرماید. اینست دعا: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْ جَمِيعِ ظَلَمِي وَجُرْمِي وَإِسْرَافِي عَلَى نَفْسِي وَآتُوبُ إِلَيْهِ» (۳).

«اللهم إني أسئلك بنور وجهك المشرق الحي...»

و شیخ طوسی و دیگران روایت کرده اند که: سنت است هر روز این دعا بخواند: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الْمُشْرِقِ الْحَيِّ الْبَاقِي الْكَرِيمِ وَ أَسْئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الْقُدُّوسِ الَّذِي أَشْرَقَتْ بِهِ السَّمَوَاتُ وَ انْكَشَفَتْ بِهِ الظُّلُمَاتُ وَ صَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ أَنْ تُصَلِّحَ لِي شَأْنِي كُلَّهُ» (۴).

و کفعمی از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر که هر روز این دعا بخواند حق تعالی امور دنیا و آخرت او را کفایت کند: «بِسْمِ اللَّهِ حَسْبِيَ اللَّهُ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ أَسْئَلُكَ خَيْرَ أُمُورِي كُلِّهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الآخِرَةِ» (۵).

«حسبي الله ربي لا إله إلا هو...»

و ایضاً روایت کرده است که: هر که هر روز هفت مرتبه این دعا بخواند امور دنیایی

ص: ۳۰۱

۱- ۱- ع: + و شش.

۲- ۲- کافی، ج ۲، ص ۵۰۳، باب التحميد و التمجيد...؛ وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۷۱، باب استحباب التحميد... .

۳- ۳- وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۵، باب نبذه مما يستحب أن يقال...؛ مصباح، شیخ کفعمی، ص ۶۳، فصل الثالث عشر فی ذکر الإستغفار.

۴- ۴- مصباح، شیخ طوسی، ص ۱۰۲، فصل فی سیاقه الصلوات...؛ بلداً الأمين، ص ۱۴۶، الساعه الثانيه عشره من اصفرار الشمس.

۵- ۵- مصباح، شیخ کفعمی، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فيما يقال كل يوم؛ وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۳۲۷، باب استحباب التسميه و قراءه... .

و عقبايي او كفايت شود: «حَسْبِيَ اللَّهُ رَبِّي اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» (۱).

«سبحان الدائم القائم سبحان...»

و ايضاً روايت كرده است كه: هر كه در عرض يك سال هر روز يك مرتبه اين دعا بخواند، نميرد تا جاي خود را در بهشت ببيند: «سُبْحَانَ الدَّائِمِ الْقَائِمِ سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ سُبْحَانَ الْوَاحِدِ الْوَاحِدِ سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الْقَيُّومِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ الْمَلَكِ الْقُدُّوسِ سُبْحَانَ رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى» (۲).

تَمَّتْ (۳) الرساله بعون الملك الوهاب و الحمد لله أولاً و آخراً في أواخر شهر شعبان المعظم في سنه عشر و مائه و ألف حسب الفرموده فهرست مجموعه آدميت، شاه بيت قصيده مردميت زيناً للنجا به والغره والمعالي ميرزا محمد عليا وفقه الله تعالى لما يحب و يرضاه و جعل آخرته خيراً من أولاه. مرقوم رقم كمترين شيخ ابوطالب گرديد. المأمور معذور.

ص : ۳۰۲

۱- ۱- مصباح، شيخ كفعمي، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فيها يقال كل يوم؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۶، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم....

۲- ۲- مصباح، شيخ كفعمي، ص ۸۲، فصل الخامس عشر فيما يقال كل يوم؛ بحار الأنوار، ج ۸۴، باب ۴۷، ما ينبغي أن يقرأ كل يوم....

۳- ۳- ع. تَمَّتْ الرّسالة في شهر رمضان المبارك المعظم من شهر سنه ستّ و تسعين بعد الألف الهجريه على يد مؤلف الحقيير الفقير محمد باقر بن محمد تقى عفى عن جرائمهما والحمد لله أولاً- و آخراً و صلّى الله على سيّد المرسلين محمّد و عترته الأكرمين الأقدسين الأطهرين.

- ۱_ آشنایی با بحار الأنوار، احمد عابدی ، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸ ش .
- ۲_ إرشاد، شیخ مفید، چاپ اول، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ق.
- ۳_ أعلام الدین، دیلمی، چاپ اول، مؤسسه آل البيت عليهم السلام قم ۱۴۰۸ ق.
- ۴_ الدعوات، قطب الدین راوندی، چاپ اول، مدرسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۷ ق.
- ۵_ الغیبه، شیخ طوسی، چاپ اول، مؤسسه معارف اسلامی قم، ۱۴۱۱ ق.
- ۶_ امالی، شیخ صدوق، چاپ چهارم با اصطلاحات، کتابخانه اسلامی، ۱۳۶۲ ق.
- ۷_ امالی، شیخ طوسی، چاپ اول، دارالثقافه قم، ۱۴۱۴ ق.
- ۸_ أمالی، شیخ مفید، چاپ دوّم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم ۱۴۱۳ ق.
- ۹_ بحار الأنوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت _ لبنان، ۱۴۰۴ ق.
- ۱۰_ بلد الامین، کفعمی، چاپ سنگی.
- ۱۱_ تفسیر، امام حسن عسکری علیه السلام ، چاپ اول، مدرسه امام مهدی (عج)، قم، ۱۴۰۹ ق.
- ۱۲_ توحید، شیخ صدوق، چاپ دوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۸ ق.
- ۱۳_ تهذیب الأحکام، شیخ طوسی، چاپ چهارم، دارالکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ش.
- ۱۴_ ثواب الأعمال، شیخ صدوق، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۳۶۴ ش.
- ۱۵_ جامع الأخبار، شعیری، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۳۶۳ ش.

۱۶_ خصال، شیخ صدوق، چاپ دوّم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۳ ق.

۱۷_ دعائم الإسلام، نعمان بن محمد تمیمی، چاپ دوّم، دارالمعارف مصر، ۱۳۸۵ ش.

۱۸_ دلائل الإمامه، طبری، دارالذخائر للمطبوعات قم.

۱۹_ رجال کشی، کشی، دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ ش.

۲۰_ زندگینامه علامه مجلسی، سید مصلح الدین مهدوی، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸ ش.

۲۱_ شناخت نامه علامه مجلسی، مهدی مهریزی، هادی ربانی، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸ ش.

۲۲_ طبّ الأئمه، ابن بسطام، چاپ دوّم، شریف رضی قم، ۱۴۱۱ ق.

۲۳_ عدّه الداعی، ابن فهد حلّی، چاپ اول، دارالکتب الإسلامی، ۱۴۰۷ ق.

۲۴_ علل الشرایع، شیخ صدوق، مکتبه الداوری، قم.

۲۵_ عیون اخبار الرضا علیه السلام، شیخ صدوق، انتشارات جهان، ۱۳۷۸ ش.

۲۶_ فقه الرضا علیه السلام، امام رضا علیه السلام، چاپ اول، کنگره جهانی امام رضا علیه السلام مشهد، ۱۴۰۶ ق.

۲۷_ فلاح السائل، سید ابن طاووس، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

۲۸_ قرب الاسناد، حمیری، کتابخانه نینوی تهران.

۲۹_ کافی، شیخ کلینی، چاپ چهارم، دارالکتب الإسلامیه، تهران، ۱۳۶۵ ش.

۳۰_ کمال الدین، شیخ صدوق، چاپ دوّم، دارالکتب الإسلامی قم، ۱۳۹۵ ق.

۳۱_ کنزالفوائد، شیخ کراجکی، چاپ اول، دارالذخائر قم، ۱۴۱۰ ق.

۳۲_ محاسن، برقی، چاپ دوّم، دارالکتب الإسلامیه قم، ۱۳۷۱ ق.

۳۳_ مرآت الأصول جهان نما، آیه ۴۰۴۳۳ / ۹۵۵

۳۴_ مستدرک الوسائل، محدث نوری، چاپ اول، آل البيت لإحياء التراث قم، ۱۴۰۸ ق.

٣٥_ مستطرفات السرائر، محمد بن ادريس حلي، چاپ دوّم، جامعه مدرسين حوزه علميه قم، ١٤١١ ق.

٣٦_ مصباح المتهدج، شيخ طوسي، چاپ اول، فقه الشيعه بيروت، ١٤١١ ق.

٣٧_ مصباح، شيخ كفعمي، چاپ دوّم، رضي قم، ١٤٠٥، ق.

٣٨_ معاني الأخبار، شيخ صدوق، جامعه مدرسين حوزه علميه قم، ١٣٦١ ش.

٣٩_ مفتاح الفلاح، شيخ بهايي، چاپ اول، دارالأضواء بيروت، ١٤٠٥ ق.

٤٠_ مقنعه، شيخ مفيد، چاپ اول، كنگره جهاني هزاره شيخ مفيد، قم، ١٤١٣ ق.

٤١_ مكارم الاخلاق، طبرسي، چاپ چهارم، شريف رضي قم، ١٤١٢ ق.

٤٢_ من لا يحضره الفقيه، شيخ صدوق، چاپ سوّم، جامعه مدرسين حوزه علميه قم، ٤١٣ ق.

٤٣_ مهج الدعوات، سيد بن طاووس، چاپ اول، دارالذخائر قم، ١٤١١ ق.

٤٤_ وسايل الشيعه، شيخ حر عاملي، چاپ اول، آل البيت لإحياء التراث، قم، ١٤٠٩ ق.

٤٥_ وقعه صفين، نصر بن مزاحم، چاپ دوّم، كتابخانه آيت الله مرعشي نجفي، قم، ١٤٠٣ ق.

٤٦_ يادنامه علامه مجلسي، مهدي مهريزي، هادي رباني، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامي، ١٣٧٩ ش.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

